

Sprawozdanie stenograficzne

z rozpraw

galicyjskiego Sejmu krajowego

2. posiedzenia I. sesji X. peryodu

z dnia 14-go lutego 1914.

Treść:

Nekrolog śp. Wacława Zaleskiego.

Oznajmienie o złożeniu mandatów poselskich przez: pp. Rayskiego, Kozłowskiego i Cieleckiego-Zarembę.

Urlopy pp. ks. Jana Jaworskiego, Sozańskiego i Bilińskiego

Pismo c. k. Sądu obwodowego w Rzeszowie Oddział VII dnia 27 grudnia 1913 o zezwolenie na karno-sądowe ściganie posła na Sejm krajowy Wincentego Tomaki o występki z § 12. ust. z dnia 26 stycznia 1907. Nr. 18. dz. p. p.

Pismo c. k. Sądu powiatowego w Rzeszowie Oddz. VI. dnia 6 stycznia 1914 o zezwolenie na karno-sądowe ściganie posła Wincentego Tomaki o przekroczenie z §. 411. u. k. i o brazy czci.

Pismo c. k. Sądu powiatowego w Kałuszu Oddz. IV dnia 23 stycznia 1914 o zezwolenie na karno-sądowe ściganie posła Jana Kurowca o przekroczenie obrazy czci z § 496 u. k.

Pismo Izby radnej c. k. Sądu krajowego karnego we Lwowie, dnia 1 grudnia 1913 o pozwolenie na karno-sądowe ściganie posła Włodzimierza Baczyńskiego, o występki obrazy czci drukiem z § 488, 491 i 493. u. k.

Pismo Izby radnej c. k. Sądu krajowego karnego we Lwowie, dnia 20 stycznia 1914 o pozwolenie na karno-sądowe ściganie posła dra Longina Cegielskiego o występki obrazy czci drukiem z § 488, 491 i 493 u. k.

Spis petycji. Głos p. Krzczunowicza Aleksandra na poparcie petycji L. s. 804/569.

Wybór czterech sekretarzy, czterech kwestorów i dwunastu rewidentów, ogłoszenie wyniku wyborów.

Wybór sześciu członków komisji dyscyplinarnej i ogłoszenie wyniku wyborów.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności urzędowych za czas od 1 lipca 1912 do końca czerwca 1913, oraz wniosek Wydziału krajowego na wybór komisji sejmowych.

Wniosek formalny na wybór poszczególnych komisji sejmowych. Uchwalenie tego wniosku i oznajmienie Marszałka o terminie wyborów.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie odnowienia król. zamku na Wawelu w Krakowie za czas od 1. sierpnia 1912 do końca sierpnia 1913 r.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie uzupełnienia postanowień regulaminu sejmowego.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie: 1) etatu Oddziału rachunkowego, 2) etatu biura krajowej komisji dla włości rentowych, 3) etatu biura pośrednictwa pracy, 4) uzupełnienia przepisów o dyetach i kosztach podróży, 5) policzalności części dodatków aktywalnych do emerytury, 6) poborów maszynisty gmachu sejmowego, 7) dodatków drożyznianych dla aplikantów i stałych dyetaryuszy.

Pierwsze czytanie dodatkowego sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie powiększenia etatu: 1) oddziału conceptowego, 2) służby stałej Wydziału krajowego, 3) powiększenia kredytów na utrzymanie gmachu sejmowego.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego: 1) w przedmiocie powiększenia etatu Kasy krajowej i oddziału manipulacyjnego, 2) w przedmiocie zmiany etatu oddziału dla budownictwa i działu manipulacyjnego w oddziale techniczno-drogowym, 3) w przedmiocie 15% czasowego dodatku drożyznianego.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie stałego daru z łaski dla p. Bazylego Korola, pełniącego obowiązki prowizorycznego lustratora w biurze Patronatu dla spółek oszczędności i pożyczek przy Wydziale krajowym.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie przyznania zaopatrzenia w drodze łaski dla Andrzeja Woycyka, byłego frotera i stróża gmachu sejmowego.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowych funduszach na budowę koszar dla wojska za czas od 1 lipca 1912 do 30 czerwca 1913.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie galicyjskiej Kasy oszczędności we Lwowie.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany § 23. o Reprezentacji powiatowej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany § 39. ustawy gminnej z 13 marca 1889 dz. u. kr. Nr. 24 i § 38 ustawy gminnej z 3 lipca 1896 dz. u. kr. Nr. 51.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie ustanowienia w obrębie m. Lwowa dodatku gminnego do należności państwowych, pobieranych od przeniesienia własności nieruchomości na mocy aktów prawnych między żyjącymi.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany postanowień art. III. i VI. ustawy z 18. grudnia 1881 dz. u. kr. Nr. 48. ex 1883, względnie ustawy z 1. sierpnia 1911 Dz. u. kr. Nr. 109 o zniesieniu prawa propinacji i zaprowadzeniu miejskich opłat konsumcyjnych i policyjnych w król. stoł. m. Lwowie.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zaprowadzenia miejskich opłat od wina, moszczu winnego i owocowego w król. stoł. mieście Lwowie.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie budowy w górnym biegu rzeki Pełtwi i jej dopływów w obrębie miasta Lwowa wykonaną się mających po myśli §. 1. ustęp 20 ustawy z 9. maja 1907 Dz. u. kr. Nr. 54.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o obowiązku właścicieli domów

w gminie Zamarstynów pow. lwowskiego wybudowania kanałów domowych, połączenia tych kanałów z kanałami gminnymi i o upoważnieniu gminy Zamarstynów do pobierania taksy za te połączenia.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany §. 18. ust. bud. dla miasta Krakowa z 18. lipca 1883. dz. u. kr. Nr. 63.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie obowiązku właścicieli domów w stoł. król. m. Krakowie wybudowania kanałów domowych, połączenia tychże z miejskimi kanałami ulicznymi, oraz o opłatach gminnych za to połączenie.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia gminie stoł. król. m. Krakowa na pobór opłaty gminnej na cele dobroczynności publicznej od przedstawień teatralnych, koncertów i wszelkich innych przedstawień i widowisk oraz bałów.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie dodatkowego czasowego uwolnienia kilkudziesięciu domów w m. Białej zbudowanych względnie przebudowanych w latach 1896—1905, od dodatków gminnych do państwowego podatku domowoczynszowego i do 5% podatku od dochodu z budynków, uwolnionych czasowo od podatku domowego.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie połączenia miasta Podgórze z Krakowem.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie ustawy kanalizacyjnej dla gminy miasta Jasła.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie ustawy wodociągowej dla miasta Przemyśla.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z rozparcelowanego obszaru dworskiego w Olszaniku pow. Sambor, nowej gminy administracyjnej pod nazwą Batorszczyzna.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z rozparcelowanych obszarów dworskich w Bednarówce ad M. jdan średni i w Mołodyłowie samoistnej gminy administracyjnej pod nazwą Bednarówka polska.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z przysiółka Belna ad Biecz samoistnej gminy administracyjnej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z Bię-

lanki ad Sieniawa samoistnej gminy administracyjnej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wcielenia części gminy i obszaru dworskiego w Bortiatynie do gminy Sądowej Wiszni.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Brzezina ze związku gminy Bryńce za górne powiatu Bóbrka i utworzenia z niego samoistnej gminy administracyjnej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Cecory ze związku gminy Płaucza wielka, powiat Brzeżany i utworzenia z niego samoistnej gminy administracyjnej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z przysiółka Chrabużna ad Urlów samoistnej gminy administracyjnej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia osady Czahary zbarazkie ze związku gminy miasta Zbaraża i utworzenia z niej samoistnej gminy administracyjnej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wcielenia gmin Czortków stary i Wygnanka do m Czortkowa.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wcielenia części gmin Dybków i Wylewa do gminy m Sieniawy, pow. Jarosławskiego.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z głównego kompleksu przysiółka Gądky ad Trzcianica samoistnej gminy administracyjnej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z przysiółka Kropiwiszcze ad Kornicz samoistnej gminy administracyjnej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z posiadłości powstałych z rozparcelowanych dóbr tabularnych w Laszkach górnych pow. Bóbrka, nowej gminy administracyjnej pod nazwą „Laszki polskie“.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z przysiółka Ludwikówka ad Ładyczyn, powiatu Tarnopol, samoistnej gminy administracyjnej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółków Łęki i Bulina ze związku gminy Trzemeśnia, pow. Myślenice i utworzenia z nich samoistnej gminy administracyjnej pod nazwą Łęki z Buliną.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Łodyna nowa ze związku gminy Nahorca małe, pow. Kamionka strum i utworzenia z niego samoistnej gminy administracyjnej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z rozparcelowanego obszaru dworskiego w Żurowie nowej gminy administracyjnej pod nazwą Łukowiec żurowski.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Męciszów ze związku gminy Pustków pow. Ropczyce i utworzenia z niego samoistnej gminy administracyjnej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółków Oleksice stare i Jaroszyce ze związku gminy Komarów, powiat Stryj i utworzenia z nich samoistnej gminy administracyjnej pod nazwą Oleksice.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia nowej gminy administracyjnej Siółko ad Bożyków.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Wygłanowice w pow. nowosądeckim ze związku gminy administracyjnej Chochorowice i wcielenia do gminy Stadło.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z przysiółka Wulka łamana, pow. Łańcut, samoistnej gminy administracyjnej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Bochni na zaciągnięcie pożyczki komunalnej 70.000 K, a mianowicie:

a) na pokrycie części kosztów budowy nowego szpitala powszechnego w kwocie 30.000 K,
b) na pokrycie 15% udziału na rzecz budowy mostu żelaznego na rzece Rabe.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie przyzwolenia Radzie powiatowej w Brzeżanach na zaciągnięcie pożyczki 250.000 K.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Dąbrowie na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 200.000 koron na budowę dróg.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Radzie powiatowej w Horodence na przyjęcie imieniem powiatu obowiązku uiszczania do istniejącego przy Radzie powiatowej funduszu emerytalnego dla swoich urzędników i służ, oraz funkcyjnarjuszów powiatowej Kasy oszczędności w Ho-

rodence tytułem stałego zasiłku corocznie 8% płać etatowych, oraz wkładek wliczalnych do emerytury.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Kolbuszowej na zobowiązanie się imieniem powiatu objęcia gwarancyi oprocentowania i umorzenia części kapitału akcyjnego kolei żelaznej z Rzeszowa na Kolbuszową do Niska w kwocie 230.000 koron.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Limanowej na przyjęcie imieniem powiatu poręki za wkładki i ich oprocentowanie w założyć się mającej powiatowej Kasie oszczędności.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Lisku na przyjęcie imieniem powiatu poręki za wkładki i ich oprocentowanie w założyć się mającej powiatowej Kasie oszczędności.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Mielcu, ażeby z przyzwolonej ustawą krajową z 16 października 1899 dz. ust kraj. Nr. 132 pożyczki 200.000 K. na zasilenie powiatowej Kasy oszczędności w Mielcu, pozostałą część w kwocie 140.000 K. użyto na bezwrotną subwencję dla gminy miasta Mielca na budowę gmachu dla gimnazjum w Mielcu.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Nowym Targu na zaciągnięcie pożyczki 150.000 koron celem pokrycia kosztów ukończenia budowy szpitala powszechnego w Nowym Targu i pokrycia nie doborów, spowodowanych budową drogi Harkłowa-Tylmanowa.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Przemyślanach na zaciągnięcie imieniem powiatu pożyczki na pokrycie części kosztów rekonstrukcji szpitala powszechnego w Przemyślanach.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Sanoku na przyjęcie imieniem powiatu poręki za wkładki w założyć się mającej powiatowej Kasie oszczędności.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Skalacie na przyjęcie imieniem powiatu poręki za wkładki w założyć się mającej powiatowej Kasie oszczędności.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenie Radzie po-

wiatowej w Turce na zaciągnięcie pożyczki 200.000 K.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Wadowicach na przyjęcie imieniem powiatu poręki do wysokości kwoty 300.000 K. za Towarzystwo rolniczo-okręgowe w Wadowicach.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Wadowicach na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 100.000 K. na budowę i wykończenie dróg.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie ustawy zezwalającej gminie Knihinin-wieś (powiat Stanisławów) na pobór opłat gminnych od czynszu najmu.

Pierwsze czytanie Sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie petycji nauczycielskich, tudzież wdów i sierot po nauczycielach, o policzenie w drodze łaski lat służby do emerytury, przyznanie pensji wdowiej lub dodatków na wychowanie.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z projektem zmiany niektórych postanowień ustawy krajowej o stosunkach prawnych nauczycieli w publicznych szkołach ludowych.

Pierwsze czytanie sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie zniżenia prestacji szkolnej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie przekształcenia 6-klasowej szkoły pospolitej żeńskiej w Horodence na wydziałową.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie przekształcenia 6-klasowej szkoły pospolitej męskiej w Zaleszczykach na wydziałową.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie umieszczenia Muzeum etnograficznego w budynku dawnego seminarium duchownego św. Michała na Wawelu.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie subwencyonowania Hospicjum nankowego polskiego w Rzymie.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie sprzedaży polskiemu Towarzystwu gimnastycznemu „Sokół” w Baworowie parceli lk. 34 w Baworowie.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zrzeczenia się praw kraju do Morszyna koło Stryja.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie organizacji krajowej Rady konserwatorskiej.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z zarządu fundacją ś. p. Wiktora hr. Baworowskiego za r. 1911.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z zarządu fundacją ś. p. Wiktora hr. Baworowskiego za rok 1912.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o fundacji Stanisława hr. Skarbka za czas od r. 1909 do końca 1912.

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunków fundacji Stanisława hr. Skarbka za rok 1911.

Sprawozdanie komisji reformy wyborczej w sprawie zmiany niektórych postanowień statutu krajowego i nowej sejmowej ordynacji wyborczej, oraz zmiany §. 22 regulaminu sejmowego.

Rozprawa ogólna: sprawozdawca odczytuje wnioski i prostuje omyłki drukarskie. Głosy pp. Markowa (odebranie mu głosu z powodu przemawiania po rosyjsku), Czartoryskiego i Stapińskiego.

(Przerwa posiedzenia.)

(Posiedzenie wieczorne.)

Dalszy ciąg rozprawy ogólnej nad sprawozdaniem komisji reformy wyborczej w sprawie zmiany niektórych postanowień statutu krajowego i nowej sejmowej ordynacji wyborczej, oraz zmiany §. 22 regulaminu sejmowego.

Głosy pp. Lewickiego Kościa, Krzeczunowicza Aleksandra, Garapicha, Germana, Głabińskiego, Tarnowskiego Stanisława, Witosa, Łahodyńskiego, ks. Okonia, Loewensteina, Pinińskiego i sprawozdawcy p. Niezabitowskiego. Przed rozprawą szczegółów od-

rzucenie wniosków i poprawek pp. Krzeczunowicza Aleksandra i Witosa. W rozprawie szczegółowej uchwalenie wszystkich trzech wniosków komisji en bloc w drugim i trzecim czytaniu oraz zmiany §. 22. regulaminu sejmowego. Cofnięcie rezolucji Komisji.

Wniosek nagły p. Bednarskiego i tow. w sprawie udzielenia zapomogi pogorzelcom miasteczka Jordanowa. Uzasadnienie i załatwienie wniosku.

Wniosek nagły p. Głabińskiego i tow. w sprawie regulacji płac nauczycielstwa ludowego oraz dodatku drożyznianego na r. 1913 w kwocie 3 milionów kor. dla nauczycielstwa ludowego w kraju i we Lwowie. Uzasadnienie i załatwienie wniosku.

Wniosek nagły p. Wójcickiego i tow. w sprawie przyspieszenia budowy gmachów szkolnych i innych gmachów państwowych. Uzasadnienie i załatwienie wniosku.

Wniosek nagły p. Schmidta i tow. w sprawie zmiany ustawy o poborze krajowych opłat szynkarskich. Uzasadnienie i załatwienie wniosku.

Wniosek nagły p. Skarbka i tow. w przedmiocie wyboru komisji budżetowej i bankowej. Uzasadnienie i załatwienie wniosku.

Wniosek nagły p. Głabińskiego i tow. w przedmiocie wyboru komisji zapomogowej. Uzasadnienie i załatwienie wniosku.

Wniosek nagły p. Witosa, Stapińskiego i tow. w sprawie regulacji płac nauczycielstwa ludowego. Uzasadnienie i załatwienie wniosku.

Wniosek nagły p. Witosa i tow. w sprawie akcji ratunkowej z powodu tegorocznych klęsk elementarnych. Uzasadnienie i załatwienie wniosku

Porządek dzienny.

(Początek posiedzenia o godzinie 11 minut 40 przedpołudniem.)

Przewodniczący: JE. **Marszałek krajowy Adam hr. Gołuchowski.**

Ze strony c. k. Rządu: JE. c. k. Namiestnik Witold **Korytowski** i c. k. wiceprezydent Namiestnictwa Stanisław **Grodzicki.**

Sekretarze: pp. **Urbański, Kasznica, Biały, Rożankowski.**

Obecnych posłów 150.

Marszałek: Sejm w komplecie. Posiedzenie otwieram. Protokół ostatniego posiedzenia leży w biurze sejmowym do przegłądnięcia.

Wysoki Sejmie!

Wieść o śmierci Wacława Zaleskiego (*postawie powstają z miejsc*) przeszła serca nasze mieczem boleści i pokryła kraj nasz cały ciężką żałobą. Sp. zmarły wiernym był synem Ojczyzny naszej, światłym doradcą Korony i Rady koronnej, wzorem poczucia obowiązku i chlubą naszego kraju, któremu poświęcił życie swoje całe z uszczerbkiem i narażeniem swego zdrowia, powiem nawet i ofiarą swego życia.

Sp. Wacław Zaleski zmarł w młodym wieku. Krótkim zatem był okres jego życia, które mu wyznaczyła Opatrzność do pracy twórczej. W młodym tedy

wieku, jako szef biura prezydialnego Namiestnictwa, a potem jako szef sekcji w ministerstwie rolnictwa dobrze zasłużył się krajowi naszemu.

Powołany na naczelną stanowisko ministra dla Galicji, kierownik ministerstwa rolnictwa, a potem ministerstwa kolejowego, wreszcie mianowany ministrem skarbu, po bardzo krótkim czasie potęgą swego poglądu dzięki niezwykłej bystrości umysłu i niezmiernie pracowitej pracy spełniał znakomicie poruczone sobie różniczne agendy powierzonych sobie urzędów. Szczególnie w ministerstwie skarbu, gdzie czynił zawsze zawsze wzmoczone wydatki państwowe od przyrostu dochodów skarbu państwa, spełnił wreszcie dawno upragnione życzenie społeczeństwa naszego, przemieniając złą loteryę liczbową na loteryę klasową.

Podczas srogich wojen bałkańskich i ogólnej światowej depresji finansowej, która się tak ciężko dała odczuć w Austrii, zwycięsko potrafił pokonać trudności skarbu państwa w czasie ogólnego przesilenia ekonomicznego społeczeństwa naszego.

Śp. Zaleski był mężem stanu w pełnym tego słowa znaczeniu. Nietylko, że był wybitnym i znakomitym ministrem resortowym, ale także wybitnym politykiem, czego liczne dał dowody na Radzie koronnej. Dlatego też najmiłośniej nam panujący Cesarz w uznaniu zasług oddanych Tronowi, Dynastji i państwu nie szczędził Jemu licznych dowodów Cesarskiego Swego uznania i monarszej Swej łaski.

Cześć tedy pamięci męża dobrze zasłużonego krajowi i państwu, a hołd, któryście oddali Jego pamięci przez powstanie, zostanie zapisany do protokołu posiedzenia dzisiejszego. (*Posłowie zajmują miejsca.*)

Podaję do wiadomości Wysokiej Izby, że pp. Rayski, Kozłowski i Cielecki złożyli mandaty, o czym nie omieszkam zawiadomić Namiestnictwo, celem przeprowadzenia nowych wyborów.

Urlopów udzieliłem p. ks. Janowi Jaworskiemu na 8 dni, p. Sozańskiemu na 8 dni, JE. Bilińskiemu na 1 dzień.

Proszę o odczytanie wpływów.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta*):

Vr. 909/13

48

Do Wysokiego Sejmu krajowego na ręce Jaśnie Wielmożnego Marszałka krajowego we Lwowie.

W sprawie karnej przeciw Wincentemu Tomace gospodarzowi z Trzebowniska, powiat Rzeszów, obecnie posłowi na Sejm krajowy o występki z §. 12. ustawy z dnia 26. stycznia 1907 Nr. 18 dz. p. p. przy dołączeniu w odpisie aktu oskarżenia c. k. Prokuratryi państwa w Rzeszowie z dnia 15. listopada 1913 l. cz. St. 2703 13/16 podpisany c. k. sąd obwodowy uprasza Wysoki Sejm o wydanie zezwolenia na dalsze ściganie sądowe posła na Sejm krajowy Wincentego Tomaki o występki z § 12 ustawy z dnia 26. stycznia 1907. Nr. 18. dz. p. p.

C. k. Sąd obwodowy w Rzeszowie — Oddział VII. dnia 27. grudnia 1913.

Pod względem formalnym wnoszę na odesłanie tego pisma do wybrać się mającej Komisji prawniczej.

Marszałek : Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta*):

Ns. VI. 428/13
2.

Wysokiemu Prezydium Sejmu krajowego dla król. Galicji we Lwowie

Przesyła się t. s. akta Ns. VI 428/13 po myśli ustawy z 8. października 1861 Nr. 98. Dz. p. p. z prośbą o zezwolenie na karno-sądowe ściganie o przekrocze-

nie z § 411 u. k. i obrazy czci Wincentego Tomaki z Trzebownisk posła na galic. Sejm krajowy.

C. k. Sąd powiatowy w Rzeszowie oddział VI. dnia 6. stycznia 1914.

Pod względem formalnym wnoszę na odesłanie tej odezwy do mającej się wybrać Komisji prawniczej.

Marszałek: Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść (*Większość.*) Jest przyjęty.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta*):

L. cz. Ns. IV. 2 14

3

Do Wysokiego Sejmu krajowego król. Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim we Lwowie.

Władysław Krzysztalowicz, inżynier Rady powiatowej w Kałuszu, wniósł doniesienie karne przeciw Drowi Janowi Kurowcowi, posłowi na Sejm krajowy, o przekroczenie obrazy czci z § 496 u. k., które w wierzytelnym odpisie pod 1) się dołącza.

Ze względu na nietykalność poselską dra Jana Kurowca uprasza się o zezwolenie na karno-sądowe ściganie tegoż.

C. k. Sąd powiatowy. Oddział IV. Kałusz dnia 23. stycznia 1914.

Pod względem formalnym wnoszę na odesłanie tej odezwy do wybrać się mającej komisji prawniczej.

Marszałek: Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść (*Większość.*) Jest przyjęty.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta*):

Ns. 870/13. Do Wysokiego Prezydium Sejmu krajowego dla Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Ks. Krakowskim we Lwowie.

Dnia 28. listopada 1912 do Pr: 235/12 wnieśli osk. pryw. „Obszczestwa im.

1

Mychajła Kaczkowskoho u Lwowi“ i członkowie centralnego Zarządu tegoż: Filip Swystun, ks. Roman Krasicki, Dr. Iwan Dobrzański, Dr. Lew Pawencki, Jarosław Łepki, Włodzimierz Kuryłowicz, Tymoteusz Lipecki, Szymon Łabenski, Łuka Starecki, Julian Kisielewski, Myron Żajać, Dr. Włodzimierz Antonowicz, Marya Kolankowska, Osyp Marków, ks. Włodzimierz Swaryczewski, Wiczesław Jaworski, zaś dnia 24. lutego 1913 do Pr: 100/13 Włodzimierz Walewski pens.

1

urzędnik podatkowy i kasyer Tow. „Zaszczyta zemli“ u Lwowi, skargi przeciw adwokatowi w Podhajcach i odpowiedzialnemu redaktorowi gazety „Diło“ we Lwowie o występki obrazy czci drukiem z § 488, 491 i 492 u. k., który to redaktor w dniu 1. lipca 1913 został wybrany z okręgu Podhajec posłem do galicyjskiego Sejmu.

Z tych dwu skarg po myśli § 56 p. k. do wspólnego przewodu złączonych inkryminuje pierwsza artykuł „Czy takóž dali budut' nas rusyfikowały publicznymy fondamy“ umieszczonego w numerze 8225 czasopisma „Diło“ z daty Lwów, sobota, 19. października 1912 rok XXXIII l. 236, w którym autor omawiając sprawę zarządzoną galicyjskim Wydziałem krajowym wypłaty przyznanej galicyjskim Sejmem w r. 1910 subwencyi dla Towarzystwa „im. Mychajła Kaczkowskoho u Lwowi“, wystąpił z zarzutami tak przeciw samemu towarzystwu, jak jego członkom twierdząc, że towarzystwo to rozszerza akcyę polityczną, że oficjalna Rosya swoje działanie w ekonomicznym i narodowościowym kierunku wykonywała między innymi i za pośrednictwem tow. im. Kaczkowskoho, że towarzystwo to zasila się z jej strony w Austrii dopiero co wspomnianą subwencyą Wydziału krajowego, a z drugiej strony zaś z Rosyi ze znanych agencyi

dla russyfikacyi podkarpackiej Rusi, ostatecznie, że towarzystwo czerpie swe fundusze z mętnych źródeł rosyjskich i otrzymuje stamtąd instrukcyę dla swej działalności w granicach Austrii. Drugą zaś skarga inkrymuje artykuł „Soromna rubryka, inteligentna chruniada“, umieszczonego w Nr. 8318 czasopisma „Diło“ z daty Lwów, 18. lutego 1913 rok XXXIII l. 36 o treści, iż „przy ostatnich wyborach sejmowych nie wykonali swego obywatelskiego i nacyonalnego obowiązku głosowania na ukraińskiego kandydata między nimi i ci panowie..... Włodzimierz Waławski em. ofiecał podatkowy“.

Na podstawie powyższego stanu rzeczy ma zaszczyt Izba Radna c. k. krajowego Sądu karnego we Lwowie zwrócenia się do Wysokiego Prezydium z uprzejmą prośbą o wydanie zezwolenia na ściganie karno-sądowe posta do Sejmu krajowego Dr. Włodzimierza Baczyńskiego, adwokata kraj. w Podhajcach z powodu powyższych czynów karygodnych.

Akta załącza się.

Izba Radna c. k. Sądu krajowego karnego. Lwów, dnia 1. grudnia 1913.

Pod względem formalnym wnoszę na odesłanie odezwy tej do wybrać się mającej komisji prawniczej.

Marszałek: Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta*):

L. czyn. Ns. 332/14

2

Do Wysokiego Prezydium krajowego Sejmu Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Ks. Krakowskiem we Lwowie.

Dnia 17. stycznia 1914 wpłynęło doniesienie „Starszyny Chrystyjańsko-suspilnoho Sojuza“ przez przewodniczącego c. k. Radcę Dworu Aleksandra Barwińskiego i sekretarza dra Jarosława Hordyńskiego, c. k. profesora gimnazyalnego we Lwowie przeciw posłowi do Rady Państwa i Sejmu drowi Longinowi Cegielskiemu, kand. adv. we Lwowie o występek obrazy czci drukiem z § 488, 491, 493 u. k. „Chrystyjański suspilnyky profy Metropołyta. Chrystyjański suspilnyky wnosiat żalobu na Metropołyta do Rymu“ w numerze 390 rocznik II. dziennika „Nowe Słowo“ z daty Lwów sobota 27. grudnia 1913, którego to dziennika odpowiedzialnym redaktorem i wydawcą jest wyż wymieniony poseł na Sejm.

Oskarzyciele prywatni inkryminują artykuł „Chrystyjański suspilnyky profy Metropołyta. Chrystyjański suspilnyky wnosiat na Metropołyta żalobu do Rymu“ w dwu kierunkach, pierwszy, o ile zawiera w sobie powtórzenie korespondencyi od jakiegoś przygodnego korespondenta z Rzymu, wedle której jakiś wybitny chrześcijańsko-społeczny działacz we Lwowie, podobno, czy nie profesor uniwersytetu wysłał do Rzymu zażalenie na Metropolitę hr. Szeptyckiego o popieranie rozszerzenia się rosyjskiego carochwalstwa w Galicyi, czem dopatrują się oskarzyciele prywatni znamion z § 488 u. k. oraz w drugim, co do końcowego artykułu tego o treści: „iż trudno znaleźć będzie takiego prawowitego chrześcijanina, któryby miał „ochotę należenia do tej chrześcijańskiej partyi“, jaka w tak brudny i podły sposób ryje przeciw ukochanej nam wszystkim głowie ruskiej cerkwi, ten znów ustęp zdaniem oskarżycieli prywatnych mieści znamiona § 491 u. k.

Na podstawie powyższego stanu rzeczy ma podpisany Sąd zaszczyt odniesienia się do Wysokiego Prezydium o wyjednanie zezwolenia na karno-sądowe ściganie posta dra Longina Cegielskiego za powyższe czyny.

Izba Radna c. k. Sądu krajowego karnego. We Lwowie, dnia 20. stycznia 1914.

Pod względem formalnym wnoszę na odesłanie odezwy tej do wybrać się mającej komisji prawniczej.

Marszałek: Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Proszę p. sekretarza o odczytanie spisu petecyi.

Sekretarz p. **Urbański** (czyta):

1. L. s. 148. Władysław Smolka, koncepista Wydziału krajowego, Lwów, przez Wydział krajowy, o udzielenie zaliczki na płacę w kwocie 7.000 K — do komisji budżetowej.
2. L. s. 149. Julian Wołoszyński, adjunkt rachunkowy, przez Wydział krajowy, o udzielenie zaliczki na płacę w kwocie 4.500 K — do komisji budżetowej.
3. L. s. 150. Marya Dyrkowa, wdowa po starszym dozorczy chorych w szpitalu św. Łazarza Kraków, przez Wydział krajowy, o udzielenie stałego zaopatrzenia — do komisji budżetowej.
4. L. s. 151. Anna Sałowa, wdowa po palaczu przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie, przez Wydział krajowy, o udzielenie stałego zaopatrzenia — do komisji budżetowej.
5. L. s. 152. Marya Chmielowska, wdowa po prof. Uniwersytetu lwowskiego, Petersburg, przez posła Głębińskiego, o przyznanie zasiłku na r. 1913 i 1914 — do komisji budżetowej.
6. L. s. 153. Hermina z Pietruskich Odrzywolska, wdowa po inżynierze — Kraków, przez posła Głębińskiego, o dar z łaski — do komisji budżetowej.
7. L. s. 154. Wiktor Krobicki, em. dyr. Oddziału rachunkowego, Lwów, przez posła Kędziora o przyznanie dodatku osobistego — do komisji budżetowej.
8. L. s. 155. Marya z Hoszowskich Kołakowska, wdowa po dytaryuszu szpitala lwowskiego, Lwów, przez posła Głębińskiego, o przyznanie dożywotniego zaopatrzenia — do komisji budżetowej.
9. L. s. 156. Apolonia Sternalowa, wdowa po praktykancie Wydziału krajowego, przez posła Głębińskiego, o jednorazowy dar z łaski — do komisji budżetowej.
10. L. s. 157. Franciszka z Lityńskich Kratochwilowa, wdowa po dytaryuszu manipul., Lwów, przez posła Głębińskiego, o jednorazowy dar z łaski — do komisji budżetowej.
11. L. s. 158. Leokadya Stępińska, wdowa po rządcy szpitala, Lwów, przez posła Stapińskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
12. L. s. 159. Marya Hanaczewska, wdowa po stróżu Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Milewskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
13. L. s. 160. Matylda Polińska, wdowa po dyrektorze biura stenografów, Lwów, przez posła Loewensteina, o zaopatrzenie — do komisji budżetowej.
14. L. s. 161. Aniela Buynowska, wdowa po kontrolorze Kasy krajowej, Lwów, przez posła Głębińskiego, o przyznanie pensji wdowiej, — do komisji budżetowej.
15. L. s. 162. Zofia Zielińska, wdowa po urzędniku Wydziału krajowego, przez posła Głębińskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
16. L. s. 163. Stanisław Chudzikiewicz, emerytowany archiwista Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Głębińskiego, o odpisanie zaliczki sejmowej — do komisji budżetowej.
17. L. s. 164. Józefa Nieradkowa, wdowa po droźniku, Stany, przez posła ks Wolanina o jednorazowy datek lub pensję wdowią — do komisji budżetowej.
18. L. s. 165. Augusta Baranowska, wdowa po inżynierze Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Stapińskiego, o jednorazowy dar z łaski — do komisji budżetowej.
19. L. s. 166. Mieczysław Prawdzic Thullie, emerytowany adjunkt conceptowy, Lwów, przez posła Schätzla, o podwyższenie emerytury — do komisji budżetowej.
20. L. s. 167. Albina Dowosserowa, wdowa po nauczycielu, Kołomyja, przez posła Pilata, o stałe zaopatrzenie — do komisji szkolnej.
21. L. s. 168. Albina Dowosserowa, wdowa po nauczycielu, Kołomyja, przez posła Kleskiego o stałe zaopatrzenie — do komisji szkolnej.
22. L. s. 169. Wiktorya Goltentalowa, wdowa po zastępcy dyrektora biura kolejowego, Lwów, przez posła Loewensteina, o zapomogę — do komisji budżetowej.
23. L. s. 170. Stanisława Marcinkiewiczowa, wdowa po adjunkcie biura solnego, Lwów, przez posła Biesiadeckiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
24. L. s. 172. Stanisław Werycha Darowski, emerytowany konduktor dróg kra-

- jowych, Lwów, przez posła Głabińskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
25. L. s. 173. Julia Gering, sierota po konduktorze dróg krajowych, Lwów, przez posła Głabińskiego, o jednorazowy dar z łaski — do komisji budżetowej.
 26. L. s. 174. Katarzyna Orłowicz, Lwów, przez posła Rutowskiego, o dar z łaski na r. 1913 i 1914 — do komisji budżetowej.
 27. L. s. 175. Walerya Schmid, wdowa po rządcy szpitala powszechnego, Lwów, przez posła Rutowskiego, o dar z łaski — do komisji budżetowej.
 28. L. s. 176. Julia Grabowska, wdowa po stróżu gmachu sejmowego, Lwów, przez posła Rutowskiego, o dar z łaski — do komisji budżetowej.
 29. L. s. 177. Wanda Dziubińska, wdowa po praktykancie rachunkowym, Lwów, przez posła Nowosieleckiego, o dar z łaski na r. 1913 — do komisji budżetowej.
 30. L. s. 178. Wanda Dziubińska, wdowa po praktykancie rachunkowym, Lwów, przez posła Nowosieleckiego, o dar z łaski na r. 1914 — do komisji budżetowej.
 31. L. s. 179. Eleonora Rondewald, wdowa po konduktorze dróg krajowych, Lwów, przez posła Głabińskiego, o zaopatrzenie lub jednorazowy zasiłek — do komisji budżetowej.
 32. L. s. 180. Towarzystwo muzyczne — Brody, przez posła Aschkenasego, o subwencję na r. 1913 i 1914 — do komisji budżetowej.
 33. L. s. 181. Lwowskie Towarzystwo śpiewackie Lutnia, Lwów, przez posła Głabińskiego, o subwencję — do komisji budżetowej.
 34. L. s. 182. Magistrat miasta Śniatyna, przez posła Moysę, o uwolnienie od obowiązku uiszczania należności 6.000 koron na płace nauczycieli — do komisji szkolnej.
 35. L. s. 183. Polskie Towarzystwo gimn. Sokół, Myślenice, przez posła Bzowskiego, o subwencję — do komisji budżetowej.
 36. L. s. 184. Polskie Towarzystwo gimnastyczne Sokół — Przemyśl, przez posła Głabińskiego, o subwencję — do komisji budżetowej.
 37. L. s. 185. Ferdynad Dąbrowski, sekretarz gminy Bełz, przez posła Nowosieleckiego, o uwolnienie od płacenia kosztów leczenia syna Michała w zakładzie dla obłąkanych w Kulparkowie — do komisji budżetowej.
 38. L. s. 186. Towarzystwo pedagogiczne, Tarnów, przez posła Tertila, o udzielenie subwencji dla wyższych kursów naukowych — do komisji budżetowej.
 39. L. s. 187. Zarząd główny polskiego Towarzystwa pedagogicznego, Lwów, przez posła Głabińskiego, o subwencję na wydawnictwo książek przemysłowych — do komisji budżetowej.
 40. L. s. 188. Zarząd główny polskiego Towarzystwa pedagogicznego, Lwów, przez posła Głabińskiego, subwencję na częściowe pokrycie kosztów wydania książki pamiątkowej II kongresu pedagogicznego — do komisji budżetowej.
 41. L. s. 189. Zarząd główny polskiego Towarzystwa pedagogicznego, Lwów, przez posła Głabińskiego, o podwyższenie subwencji na wydawnictwo Biblioteki dla młodzieży szkół ludowych — do komisji budżetowej.
 42. L. s. 190. Zarząd główny polskiego Towarzystwa pedagogicznego, Lwów, przez posła Głabińskiego, o subwencję na wydawnictwo dla seminariów — do komisji budżetowej.
 43. L. s. 191. Delegacya polskich Towarzystw nauczycielskich — Lwów, przez posła Głabińskiego, o zniesienie systemu płac miejscowo-klasowego i zrównanie z poborami 4 najniższych rang urzędników państwowych — do komisji szkolnej.
 44. L. s. 192. Zarząd T. S. L. i Kółka rolniczego w Wybranówce, przez posła Głabińskiego o subwencję na założenie szkoły kroju i szycia — do komisji budżetowej.
 45. L. s. 193. Towarzystwo Biblioteki polskiej, Wiedeń, przez posła Abrahamowicza, o subwencję na kolonię wakacyjną — do komisji budżetowej.
 46. L. s. 194. Gmina Baranów przez posła Z. Tarnowskiego, o utworzenie Sądu powiatowego — do komisji prawniczej.

47. L. s. 195. Gmina Baranów, przez posła Z. Tarnowskiego, o utworzenie przystanku osobowego przy rampie kolejowej obok drogi powiatowej Baranów-Majdan kolbuszowski, na linii Dębica-Przeworsk — do komisji komunikacyjnej.
48. L. s. 196. Wydział powiatowy Cieszanów, przez posła Metellę, w sprawie wstawienia kolei Jaworów-Cieszanów do programu mających się budować w najbliższym czasie kolei — do komisji komunikacyjnej.
49. L. s. 197. Łonicki Władysław, nauczyciel — Olszówka, przez posła Łaskudę, o zapomogę z powodu klęski powodzi — do komisji budżetowej.
50. L. s. 198. Wydział powiatowy Mielec, przez posła Kędziora, o zapomogę dla pogorzalców gminy Borki nizinne — do komisji budżetowej.
51. L. s. 199. Gmina Barcice, przez posła Maciuszka, o zasiłek na budowę omstu — do komisji komunikacyjnej.
52. L. s. 200. Stefania z Krynickich Primusowa, nauczycielka, Dynów, przez posła Głębińskiego, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
53. L. s. 201. Henryk Lerceł, emerytowany nauczyciel, Lwów, przez posła Onyszkiewicza, o policzenie lat służby do emerytury oraz przyznanie 2 dodatków pięcioletnich — do komisji szkolnej.
54. L. s. 202. Emilia Smolkowa, emerytowana nauczycielka, Tarnów, przez posła Tertila, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
55. L. s. 203. Marya Ordon Szanserowa, nauczycielka w Samborze przez posła Wójcickiego, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
56. L. s. 204. Emilia Pydynkowska, właścicielka zakładu restaurowania zabytków starożytnych i szkoły — Kraków, przez posła Federowicza, o subwencję — do komisji budżetowej.
57. L. s. 205. Albina Janina Suwald Zubrzycka, emerytowana nauczycielka — Przemyśl, przez posła Dolińskiego, o podwyższenie emerytury — do komisji szkolnej.
58. L. s. 206. Andrzej Selwa, czasowo emerytowany nauczyciel, Borek fałęcki, przez posła Bandrowskiego, o reaktywowanie w zawodzie nauczycielskim i przyznanie pięciolecia. — do komisji szkolnej.
59. L. s. 207. Maciej Wójcik, emerytowany nauczyciel, Wilamowice, przez posła Łazarskiego, o podwyższenie emerytury — do komisji szkolnej.
60. L. s. 208. Franciszka Szajnowa, wdowa po emerytowanym nauczycielu, Przemyśl, przez posła Dolińskiego, o przyznanie datku na wychowanie dla syna — do komisji szkolnej.
61. L. s. 209. Piotr Stecków, emerytowany nauczyciel, Lwów, przez posła Adama, o przyznanie dodatku drożyznianego — do komisji szkolnej.
62. L. s. 210. Olimpia Bokowa, wdowa po nauczycielu, Lwów, przez posła Rożankowskiego, o podwyższenie pensji wdowiej — do komisji szkolnej.
63. L. s. 211. Jadwiga z Tustanowskich Nadachowska, nauczycielka, Tarnów, przez posła Głębińskiego, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
64. L. s. 212. Bursa gimnazjum im. Adama Mickiewicza, Bochnia, przez posła Maissa, o subwencję na r. 1913/14 — do komisji budżetowej.
65. L. s. 213. Bursa gimn. ks. Feliksa Dymnickiego, Rzeszów, przez posła Głębińskiego, o subwencję na r. 1913/14 — do komisji budżetowej.
66. L. s. 214. Bursa żydowska, Brzeżany, przez posła Schätzla, o subwencję na r. 1913/14 — do komisji budżetowej.
67. L. s. 215. Towarzystwo bursy polskiej, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencję na r. 1913/14 — do komisji budżetowej.
68. L. s. 217. Towarzystwo bursy nauczycielskiej, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencję na r. 1913/14 — do komisji budżetowej.
69. L. s. 218. Polska bursa imienia Tadeusza Kościuszki, Kamionka strumiłowa przez posła Adama, o subwencję na r. 1913/14 — do komisji budżetowej.
70. L. s. 218. Towarzystwo bursy szkoły realnej, Tarnobrzeg, przez posła Adama, o subwencję na r. 1913/14 — do komisji budżetowej.
71. L. s. 219. S. Marya Elekta Majewska, Felicjanka, Lwów, przez posła Neumanna, o subwencję na ochronę i szwalnię przy ul. Żółkiewskiej l. 100 — do komisji budżetowej.

72. L. s. 220. Sekcja ochrony dzieci Polskiego Związku niewiast katolickich, Kraków, przez posła Federowicza, o subwencyę na szkółkę szycia i koronkarstwa, na 3 ochrony pozaszkolne i warsztat koszykarski — do komisji budżetowej.
73. L. s. 221. Towarzystwo „Żinocza hromada“, Jaworów, przez posła Kochanowskiego, o subwencyę na budowę ochronki — do komisji budżetowej.
74. L. s. 222. Towarzystwo Pracy kobiet, Lwów, przez posła Rutowskiego, o subwencyę na r. 1913/14 dla zawodowej szkoły szycia, kroju i haftu — do komisji budżetowej.
75. L. s. 223 Zarząd główny Macierzy szkolnej Księstwa Cieszyńskiego, Cieszyn, przez posła Głabińskiego, o subwencyę na r. 1914, na cele szkół i ochronek — do komisji budżetowej.
76. L. s. 224. Natalia Szczycińska, właścicielka wyższej szkoły muzycznej, Lwów, przez posła Loewensteina, o subwencyę — do komisji budżetowej.
77. L. s. 225. Stanisława Lenkiewicz, ksieni P. P. Benedyktynek, Przemyśl, przez posła Adama, o subwencyę na utrzymanie internatu — do komisji budżetowej.
78. L. s. 226 Stanisława Lenkiewicz, ksieni P. P. Benedyktynek, Przemyśl, przez posła Adama, o subwencyę na rozszerzenie internatu — do komisji budżetowej.
79. L. s. 227. Stanisława Lenkiewicz, ksieni P. P. Benedyktynek, Przemyśl, przez posła Adama, o subwencyę na szkołę wydziałową żeńską imienia św. Scholastyki — do komisji budżetowej.
80. L. s. 228. S. S. Bazylianki, Stanisławów, przez członka Sejmu ks. Chomyżyna, o subwencyę na budowę internatu — do komisji budżetowej.
81. L. s. 229. S. S. Bazylianki, Stanisławów, przez członka Sejmu ks. Chomyżyna, o subwencyę na utrzymanie prywatnego seminaryum — do komisji budżetowej.
82. L. s. 230. S. S. Bazylianki, Stanisławów, przez członka Sejmu ks. Chomyżyna, o subwencyę o utrzymanie internatu — do komisji budżetowej.
83. L. s. 231. S. S. Bazylianki, Stanisławów, przez członka Sejmu ks. Chomyżyna, o subwencyę na szkołę ludową — do komisji budżetowej.
84. L. s. 232. S. S. Bazylianki, Stanisławów, przez członka Sejmu ks. Chomyżyna, o subwencyę na szkołę wydziałową — do komisji budżetowej.
85. L. s. 233. Olga Filippi, kierowniczką zakładu wychowawczego, Lwów, przez posła Germana, o subwencyę na prowadzenie zakładu — do komisji budżetowej.
86. L. s. 234. Towarzystwo szkoły średniej, Horodenka, przez posła A. Theodorowicza, o upaństwowienie prywatnego seminaryum — do komisji szkolnej.
87. L. s. 235. Dyrekcyja prywatnego seminaryum nauczycielskiego żeńskiego, Stryj, przez posła Brunickiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
88. L. s. 236. Organiści dyecezyi lwowskiej, przemyskiej, tarnowskiej i krakowskiej, Kraków, przez posła Adama o powierzenie nauki śpiewu w szkołach ludowych organistom — do komisji szkolnej.
89. L. s. 237. Gustaw Christ, konduktor dróg krajowych, Kraków, przez posła Skrzyńskiego, o wliczenie lat służby powiatowej do służby krajowej — do komisji komunikacyjnej.
90. L. s. 238. Stowarzyszenie Przytulisko weteranów z r. 1863/64, Kraków, przez posła Adama, o subwencyę — do komisji budżetowej.
91. L. s. 239. Janina Dogmar (Goldówna), Lwów, przez posła Adama, o udzielenie zasiłku na studia śpiewu — do komisji budżetowej.
92. L. s. 240. Konstantyn Korwin Lipczyński, Lwów, przez posła Adama, o udzielenie zasiłku na studia śpiewu — do komisji budżetowej.
93. L. s. 241. Spółka wodna dla regulacji potoku Dumnego, Kamionka strumiołowa, przez posła Badeniego, o odpisanie datków konkurencyjnych — do komisji gosp. krajowego.
94. L. s. 242. Gmina Gorzyce przez posła Z. Tarnowskiego, o zasiłek na pokrycie datku konkurencyjnego rowu odwadniającego Wrzawy-Zbydniów — do komisji gosp. krajowego.

95. L. s. 243. Franciszek Konisz, nauczyciel muzyki, Zaleszczyki przez posła Lubomirskiego, o zasiłek na studia muzyczne — do komisji budżetowej.
96. L. s. 244. Waleryan Chmiliński i tow., Sokal przez posła Nowosieleckiego, w sprawie utworzenia katedry pszczelnictwa przy uniwersytecie i założenia trzech szkół pszczelarskich — do komisji gosp. krajowego.
97. L. s. 245. Towarzystwo szkoły handlowej, Lwów, przez posła Głabińskiego, o podwyższenie subwencji na r. 1913 — do komisji budżetowej.
98. L. s. 246. Krakowskie Towarzystwo lekarskie, Kraków, przez posła Kostaneckiego, o podwyższenie subwencji — do komisji budżetowej.
99. L. s. 247. Komitet opiekuńczy domu pracy na Kazimierzu, Kraków, przez posła Laskowskiego, o subwencję — do komisji budżetowej.
100. L. s. 248. Towarzystwo Biblioteki polskiej, Wiedeń, przez posła Abrahamowicza, o subwencję na utrzymanie czytelnicy i biblioteki — do komisji budżetowej.
101. L. s. 249. Towarzystwo sztuk pięknych, Kraków, przez posła Federowicza, o podwyższenie stałej subwencji — do komisji budżetowej.
102. L. s. 250. Zgromadzenie SS. Służebniczek, Krystynopol, przez członka Sejmu ks. Szeptyckiego, o podwyższenie subwencji na r. 1913 i 1914 — do komisji budżetowej.
103. L. s. 251. Krajowy Związek zdrojowisk i uzdrowisk, Lwów, przez posła Potockiego, o zasiłek na pokrycie niedoboru własnego pawilonu na wystawie z r. 1913 w Kijowie — do komisji budżetowej.
104. L. s. 252. Krajowy Związek zdrojowisk i uzdrowisk, Lwów, przez posła Potockiego, o subwencję na czasopismo „Nasze zdroje“ — do komisji budżetowej.
105. L. s. 253. Krajowy Związek zdrojowisk i uzdrowisk, Lwów, przez posła Potockiego, o jednorazowy zasiłek i stałą subwencję na cele Związku — do komisji budżetowej.
106. L. s. 254. Krajowy Związek zdrojowisk i uzdrowisk, Lwów, przez posła Potockiego, o jednorazowy zasiłek i stałą subwencję na utrzymanie biur zastępstw zagranicą — do komisji budżetowej.
107. L. s. 255. Krajowy Związek zdrojowisk i uzdrowisk, Lwów, przez posła Potockiego, o subwencję na „Przewodnik po zdrojowiskach i uzdrowiskach w Galicyi“ — do komisji budżetowej.
108. L. s. 256. Towarzystwo budowy domu polskiego w Morawskiej Ostrawie przez posła Adama, o subwencję — do komisji budżetowej.
109. L. s. 257. Krajowy Związek turystyczny, Kraków, przez posła Federowicza o subwencję na r. 1913 i 1914 — do komisji budżetowej.
110. L. s. 258. Towarzystwo lekarzy weterynaryjnych, Lwów, przez posła Rutowskiego, o subwencję na wydawnictwo „Przeglądu weterynarskiego“ na r. 1913. — do komisji budżetowej.
111. L. s. 259. Polskie Muzeum szkolne, Lwów, przez posła Germana, o subwencję — do komisji budżetowej.
112. L. s. 260. Polski Związek katolicki uczniów rękodzielniczych, Nowy Targ, przez posła Bednarskiego, o subwencję — do komisji budżetowej.
113. L. s. 261. Koło T. S. L. imienia Bernarda Goldmana, Lwów, przez posła Loewensteina, o subwencję na r. 1913 — do komisji budżetowej.
114. L. s. 262. Koło T. S. L. imienia Bernarda Goldmana, Lwów, przez posła Loewensteina, o subwencję na r. 1914 — do komisji budżetowej.
115. L. s. 263. Akademicki Związek sportowy, Kraków, przez posła Kostaneckiego o subwencję — do komisji budżetowej.
116. L. s. 264. Józef J. Bardach, kierownik szkoły głuchoniemych, Lwów, przez posła Rittla, o subwencję — do komisji budżetowej.
117. L. s. 265. Towarzystwo dla popierania nauki polskiej, Lwów, przez posła Starzyńskiego St., o subwencję na r. 1913 i 1914. — do komisji budżetowej.
118. L. s. 266. Zgromadzenie ks. ks. kanoników regularnych laterańskich, Kraków, przez posła Skrzyńskiego, o subwencję na restaurację kościoła Bożego Ciała — do komisji budżetowej.
119. L. s. 267. Wydział powiatowy, Brzesko, przez posła Götza, o subwencję na

- roboty koło zachowania od zagłady baszty w Czechowie — do komisji budżetowej.
120. L. s. 268. Grono konserwatorów Galicyi zachodniej, w Krakowie przez posła Pinińskiego o dodatkową subwencyę na restauracyę kościółka w Rabce, — do komisji budżetowej.
 121. L. s. 269. Grono konserwatorów Galicyi zachodniej w Krakowie przez posła Pinińskiego, o subwencyę na restauracyę fresków w Czechowie — do komisji budżetowej.
 122. L. s. 270. Józefa Markowska, wdowa po słudze Wydziału krajowego, Lwów, przez posła St. Dąbskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
 123. L. s. 273. Zgromadzenie ŚS. Miłosierdzia, Biały Kamień, przez posła Laskowskiego, o subwencyę stałą na utrzymanie internatu mańrolubnych gospodyń — do komisji budżetowej.
 124. L. s. 274. Towarzystwo bursy jubileuszowej imienia cesarza Franciszka Józefa I, Sanok, przez posła Laskowskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
 125. L. s. 275. Kotulska Michalina, była nauczycielka, Sokolniki, przez posła Z. Tarnowskiego, o odprawę — do komisji szkolnej.
 126. L. s. 276. Klotylda Szablowa, wdowa po nauczycielu, Tarnopol, przez posła Schmidta, o podwyższenie pensji wdowiej i przyznanie datku na wychowanie córki — do komisji szkolnej.
 127. L. s. 277. Wanda Wróblewska, nauczycielka, Mielnica, przez posła Kapuścińskiego, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
 128. L. s. 278. Ludwika Lubieńska, wdowa po nauczycielu, Miertuki, przez posła Bojkę, o przyznanie w drodze łaski pensji — do komisji szkolnej.
 129. L. s. 279. Stanisława Zielińska, wdowa po nauczycielu, Gręboszów, przez posła Bojkę, o zapomogę — do komisji szkolnej.
 130. L. s. 280. Anna Michalska, wdowa po nauczycielu, Pilzno, przez posła Bojkę, o zapomogę — do komisji szkolnej.
 131. L. s. 281. Jan Biliński, emerytowany nauczyciel, Lwów, przez posła Kapuścińskiego, o przyznanie dodatku pięcioletniego — do komisji szkolnej.
 132. L. s. 282. Polskie Towarzystwo gimnastyczne Sokół, Jasło, przez posła Germana, o subwencyę — do komisji budżetowej.
 133. L. s. 283. Wydział powiatowy, Kraków, przez posła Skrzyńskiego, o subwencyę w wysokości 50% na budowę drogi Kocmyrzów-Cło — do komisji komunikacyjnej.
 134. L. s. 284. Gmina Skala, przez posła Kapuścińskiego, o przyjęcie kosztów leczenia i utrzymania Maryi Załuckiej na fundusz krajowy — do komisji budżetowej.
 135. L. s. 285. Róża Schwarz, Lwów, przez posła Loewensteina, o zasiłek na koszt leczenia w zakładzie Alland — do komisji budżetowej.
 136. L. s. 286. Jadwiga Szalai, wdowa po profesorze szkoły rolniczej, Przeclaw, przez posła Laskowskiego, o podwyższenie pensji — do komisji budżetowej.
 137. L. s. 287. Towarzystwo prywatnego gimnazjum żeńskiego (Słowackiego), Lwów, przez posła Wójcickiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
 138. L. s. 288. Towarzystwo opieki nad ubogą dziatwą szkolną, Śniatyn, przez posła Moysę, o subwencyę na zupełną rumfordzką — do komisji budżetowej.
 139. L. s. 289. Komitet organizacyjny polskiego gimnazjum realnego, Czerniowce, przez posła Głabińskiego, o subwencyę na r. 1913 — do komisji budżetowej.
 140. L. s. 290. Komitet organizacyjny polskiego gimnazjum realnego, Czerniowce, przez posła Głabińskiego, o subwencyę na r. 1914 — do komisji budżetowej.
 141. L. s. 291. Koło T. S. L., Kołomyja, przez posła Kleskiego, o subwencyę na cele oświatowe na r. 1913 — do komisji budżetowej.
 142. L. s. 292. Koło T. S. L., Kołomyja, przez posła Kleskiego, o subwencyę na cele oświatowe na r. 1914 — do komisji budżetowej.
 143. L. s. 293. Czytelnia akademicka imienia Adama Mickiewicza, Kraków, przez posła Kostaneckiego, o subwencyę na cele naukowe Towarzystwa — do komisji budżetowej.
 144. L. s. 294. Towarzystwo walki z gruźlicą, Kraków, Lwów, przez posła Kostaneckiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.

145. L. s. 295. Towarzystwo Szkoły Ludowej, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencyę dla dwuklasowej szkoły handlowej na r. 1913 — do komisji budżetowej.
146. Towarzystwo Szkoły Ludowej, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencyę dla dwuklasowej szkoły handlowej na r. 1914 — do komisji budżetowej.
147. L. s. 297. Towarzystwo Szkoły Ludowej, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencyę dla trzyletniej szkoły handlowej uzupełniającej na r. 1913 — do komisji budżetowej.
148. L. s. 298. Kuratorya dwuklasowej szkoły handlowej żeńskiej i szkoły uzupełniającej handlowej, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencyę dla trzyletniej szkoły handlowej uzupełniającej na r. 1914 — do komisji budżetowej.
149. L. s. 299 Zarząd główny Macierzy szkolnej księstwa Ciężyńskiego w Ciężynie, przez posła Jahla, o subwencyę na cele szkół i ochronek — do komisji budżetowej.
150. L. s. 300. Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych, Lwów, przez posła Lisiewicza o subwencyę — do komisji budżetowej.
151. L. s. 301. Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencyę na cele szkółek początkowych — do komisji budżetowej.
152. L. s. 302. Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej, Tarnopol, przez posła Schmidta, o zasiłek na założenie szkoły rolniczej — do komisji budżetowej.
153. L. s. 303. Akademia Umiejętności, Kraków, przez posła Pinińskiego, o subwencyę na wydanie atlasu geologicznego — do komisji budżetowej.
154. L. s. 304. Akademia Umiejętności, Kraków, przez posła Pinińskiego, o subwencyę na prowadzenie poszukiwań naukowych w bibliotece watykańskiej i innych archiwach i bibliotekach rzymskich — do komisji budżetowej.
155. L. s. 305. Rada szkolna miejscowa, Olszówka, przez posła Głębińskiego, o subwencyę na budowę szkoły zabranej w czasie powodzi — do komisji szkolnej.
156. L. s. 306. Łomicki Władysław, nauczyciel, Olszówka, przez posła Głębińskiego, o wydatną zapomogę z powodu powodzi — do komisji szkolnej.
157. L. s. 307. Towarzystwo dobroczynności św. Wincentego a Paulo, Rohatyn, przez posła Biesiadeckiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
158. L. s. 308. Teatr niezależny, Lwów, przez posła Pinińskiego, o subwencyę do komisji budżetowej.
159. L. s. 309. Polskie Towarzystwo gimnastyczne „Sokół”, Rzeszów, przez posła Jabłońskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
160. L. s. 310. Zgromadzenie Rodziny Maryi, Łomna, przez posła Wolanina, o subwencyę na zakład wychowawczy — do komisji budżetowej.
161. L. s. 311. Stanisław Śnieszko, właściciel gospodarstwa rybnego, Lubella przez posła Korola, o pożyczką hipoteczną w kwocie 40.000 koron — do komisji gospodarstwa krajowego.
162. L. s. 312. Towarzystwo przyjaciół muzyki, Tarnopol, przez posła Bednarskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
163. L. s. 313. Towarzystwo opieki nad internatem uczniów c. k. seminarjum nauczycielskiego, Tarnopol, przez posła Bednarskiego, o subwencyę na utrzymanie internatu — do komisji budżetowej.
164. L. s. 314. Komitet ochronki św. Stanisława Kostki, Nowy Targ, przez posła Bednarskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
165. L. s. 315. Marya Rudzka, wdowa po asystencie rachunkowym, Lwów, przez posła Głębińskiego, o stałą zapomogę — do komisji budżetowej.
166. L. s. 316. Towarzystwo św. Stanisława Kostki (opieka nad terminatorami) Lwów, przez posła Głębińskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
167. L. s. 317. Michał Buczyk i towarzysze, Jasionów ad Poręby przez posła Białego o zasiłek z powodu klęski pożaru — do komisji budżetowej.
168. L. s. 318. Marya Schweitzerowa, wdowa po woźnym Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Pilata, o stały dar z łaski — do komisji budżetowej.
169. L. s. 319. SS. Bazyljanki, Przemyśl, przez Członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę na utrzymanie internatu na r. 1913 i 1914 — do komisji budżetowej.
170. L. s. 320. SS. Bazyljanki, Przemyśl, przez Członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę na budowę internatu — do komisji budżetowej.

171. L. s. 321. Towarzystwo św. Apostoła Piotra dla wspierania ubogich cerkwi, Przemyśl, przez Członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę — do komisji budżetowej.
172. L. s. 322. Towarzystwo wzajemnej pomocy diaków, Przemyśl, przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę — do komisji budżetowej.
173. L. s. 323. Ruskie Towarzystwo pedagogiczne, Przemyśl, przez Członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę na utrzymanie prywatnej szkoły ludowej na r. 1914 — do komisji budżetowej.
174. L. s. 324 Ruskie Towarzystwo pedagogiczne, Przemyśl. przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę dla dwu burs włościańskich na r. 1914 — do komisji budżetowej.
175. L. s. 325. Ruskie Towarzystwo pedagogiczne, Przemyśl, przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę dla dwu burs włościańskich na r. 1913 — do komisji budżetowej
176. L. s. 326. Ruskie Towarzystwo pedagogiczne, Przemyśl, przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę na utrzymanie prywatnej szkoły ludowej na r. 1913 — do komisji budżetowej.
177. L. s. 327. Towarzystwo św. Cyryła, Przemyśl, przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę na r. 1913 — do komisji budżetowej.
178. L. s. 328. Towarzystwo św. Cyryła, Przemyśl, przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę na r. 1914 — do komisji budżetowej.
179. L. s. 329. Bursa św. Mikołaja, Przemyśl, przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę na r. 1914 — do komisji budżetowej.
180. L. s. 330. Bursa św. Mikołaja, Przemyśl, przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę na r. 1913 — do komisji budżetowej.
181. L. s. 331. Towarzystwo „Deszewa kuchnia“, Przemyśl, przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę na r. 1913 — do komisji budżetowej.
182. L. s. 332. Towarzystwo „Deszewa kuchnia“, Przemyśl, przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę na r. 1914 — do komisji budżetowej.
183. L. s. 333. Filia Towarzystwa ukraińskiego naukowych wykładów im. P. Mogiły, Przemyśl, przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę na r. 1914 — do komisji budżetowej.
184. L. s. 334. Filia Towarzystwa ukraińskiego naukowych wykładów im. P. Mogiły, Przemyśl, przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę na r. 1913 — do komisji budżetowej.
185. L. s. 335. Towarzystwo ruski Instytut dla dziewcząt, Przemyśl, przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o wydatniejszą subwencyę na rok 1912/13 — do komisji budżetowej.
186. L. s. 336. Towarzystwo ruski Instytut dla dziewcząt, Przemyśl, przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o wydatniejszą subwencyę na r. 1913/14 — do komisji budżetowej.
187. L. s. 337. Filia „Zinocza hromada“, Przemyśl, przez członka Sejmu ks. Czechowicza, o subwencyę — do komisji budżetowej.
188. L. s. 338. Prywatne seminaryum żeńskie imienia św. Bronisławy, Kołomyja, przez pośła Kleskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
189. L. s. 339. Urząd gminny Bursztyn, przez pośła Halbana, o przeprowadzenie regulacji Gnilej Lipy w Bursztynie i Korostowicach — do komisji gospodarstwa krajowego.
190. L. s. 340. Zgromadzenie SS. Nazaretanek, Kraków, przez pośła Skrzyńskiego, o subwencyę na internat dla kandydatek nauczycielskich — do komisji budżetowej.
191. L. s. 341. Aniela Lutoszewska, wdowa po dyetaryuszu manipulacyjnym, Lwów, przez pośła Głabińskiego, o stały dar z łaski — do komisji budżetowej.
192. L. s. 342. Ewa Krzyształowska, wdowa po dyetaryuszu manipulacyjnym, Lwów, przez pośła Głabińskiego, o jednorazowy dar z łaski — do komisji budżetowej.
193. L. s. 343. Janina Lenkiewiczowa, wdowa po kalkulancie byłej Dyrekcji funduszu propinacyjnego, Lwów, przez pośła Głabińskiego, o zaopatrzenie — do komisji budżetowej.
194. L. s. 344. Emil Wiszomirski, emerytowany nauczyciel, Skole, przez pośła Loewensteina, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.

195. L. s. 345. Malachiasz Zaunkönig, emerytowany nauczyciel religii mojżeszowej Czerniowce, przez posła Kleskiego, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
196. L. s. 346. Zygmunt Turteltaub, nauczyciel religii mojżeszowej, Dolina, przez posła ks. Zarembe, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
197. L. s. 347. Stanisław Plutyński, abiturient gimnazjalny, Kraków, przez posła Męcińskiego, o zasiłek na śpiew — do komisji budżetowej.
198. L. s. 348. Agnieszka Baim, wdowa po dozorczy chorych, Lwów, przez posła Loewensteina, o zapomogę — do komisji budżetowej.
199. L. s. 349. Polskie Towarzystwo gimnastyczne „Sokół“, Dolina przez posła ks. Zarembe, o subwencyę — do komisji budżetowej.
200. L. s. 350. Komitet budowy kościoła rzymsko-katolickiego w Landestreu przez posła ks. Zarembe, o subwencyę na dokończenie kościoła — do komisji budżetowej.
201. L. s. 351. Komitet budowy kościoła rzymsko-katolickiego w Bereźnicy szlacheckiej przez posła ks. Zarembe, o subwencyę na budowę kościoła — do komisji budżetowej.
202. L. s. 352. Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej imienia Zygmunta Krasińskiego, Zbaraż, przez posła Zamorskiego, o zakupienie zamku i przemienienie na zakład naukowy i internat — do komisji budżetowej.
203. L. s. 353. Gmina Wybranówka, przez posła Górkiewicza, o przekształcenie szkoły na czteroklasową — do komisji szkolnej.
204. L. s. 354. Mieszkańcy przysiółka „Podksiężę“ ad Sucha (powiat Żywiec) przez posła Zamorskiego, o zasiłek na restauracyę drogi z Suchej do Zawoju — do komisji komunikacyjnej.
205. L. s. 355. Marya Zarankówna, absolwentka konserwatorium, Bobowa, przez posła Zamorskiego, o zasiłek na studia śpiewu — do komisji budżetowej.
206. L. s. 356. Wawrzyniec Gubała, byty kierownik warsztatu tkackiego w Rychwałdzie przez posła Zamorskiego, o przyznanie emerytury — do komisji budżetowej.
207. L. s. 357. Bursa polska imienia Adama Mickiewicza, Trembowla przez posła Gromnickiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
208. L. s. 358. Towarzystwo gimnastyczne „Sokół“, Wiedeń, przez posła Zamorskiego, o subwencyę na r. 1913 — do komisji budżetowej.
209. L. s. 359. Towarzystwo gimnastyczne „Sokół“, Stary Sambor, przez posła Głębińskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
210. L. s. 360. Towarzystwo polskiej bursy gimnazjalnej, Orłowa, przez posła Urbańskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
211. L. s. 361. Michał Chermiński, emerytowany woźny Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Rutowskiego, o przyznanie drugiego dodatku starszeństwa — do komisji budżetowej.
212. L. s. 362. Marya Barycka, wdowa po dyetaryuszu Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Rutowskiego, o dar z łaski — do komisji budżetowej.
213. L. s. 363. Anna Wojtynowa, wdowa po stróžu Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Rutowskiego, o dar z łaski — do komisji budżetowej.
214. L. s. 364. Stanisław Reicher, emerytowany konduktor dróg krajowych, Kraków, przez posła Głębińskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
215. L. s. 365. Marya Gerard de Festenburg, wdowa po urzędniku biura solnego, Lwów, przez posła Głębińskiego, o dar z łaski — do komisji budżetowej.
216. L. s. 366. Helena Stachów, była służąca szpitala lwowskiego, Miłoszowice, przez posła Głębińskiego, o stałe zaopatrzenie — do komisji budżetowej.
217. L. s. 367. Edmund Dąbrowski, emerytowany asystent Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Głębińskiego, o dar z łaski — do komisji budżetowej.
218. L. s. 368. Konstancja Bułkowska, nauczycielka w Rozpuciu, przez posła Głębińskiego, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
219. L. s. 369. Walentyna Sękowa, wdowa po nauczycielu, Nadwórna, przez posła Głębińskiego, o zapomogę — do komisji szkolnej.

220. L. s. 370. Aniela Maramorosz, nauczycielka, Chorągwica, przez posła Głabińskiego, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
221. L. s. 371. Maryan Gelinek, nauczyciel, Zabłotowce, przez posła Zamorskiego, w sprawie remuneracji za zastępstwo — do komisji szkolnej.
222. L. s. 372. Maciej Rączka, prywatny nauczyciel w Huciskach, przez posła Zamorskiego, o stałą zapomogę — do komisji budżetowej.
223. L. s. 373. Stanisław Bukowski, emerytowany nauczyciel w Mysłowie, przez posła Schmidta, o dodatek pięcioletni — do komisji szkolnej.
224. L. s. 374. Sydonia Winnicka, emerytowana nauczycielka, Tarnopol, przez posła Schmidta, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
225. L. s. 375. Kazimiera Mędrysowa, wdowa po nauczycielu, Andrychów, przez posła Górkiewicza, o zaopatrzenie — do komisji szkolnej.
226. L. s. 376. Marya Kołodrub, wdowa po nauczycielu, Remenów, przez posła Zamorskiego, o przyznanie pensji — do komisji szkolnej.
227. L. s. 377. Towarzystwo kolonii wakacyjnych dla dziewcząt, Lwów, przez posła Głabińskiego, o zasiłek na r. 1913/14 — do komisji budżetowej.
228. L. s. 378. Dyrekcja prywatnego gimnazjum i liceum żeńskiego Anny Rachalskiej, Przemyśl, przez posła Głabińskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
229. L. s. 379. Zofia Strzałkowska, właścicielka zakładów naukowych, Lwów, przez posła Głabińskiego, o subwencyę na r. 1913/14 — do komisji budżetowej.
230. L. s. 380. Towarzystwo „Wyzwolenie“, Lwów, przez posła Głabińskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
231. L. s. 381. Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej, Tarnopol, przez posła Głabińskiego, o subwencyę na Muzeum Podolskie — do komisji budżetowej.
232. L. s. 382. Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej, Tarnopol, przez posła Głabińskiego, o subwencyę na codzienne bezpłatne wykłady naukowe (Uniwersytet ludowy) — do komisji budżetowej.
233. L. s. 383. Bank przemysłowy, Lwów, przez posła Głabińskiego, o udzielenie gwarancji krajowej dla obligacji Banku do wysokości 20 milionów koron — do komisji bankowej.
234. L. s. 384. Mieczysława Miszewska, Kraków, przez posła Urbańskiego, o zasiłek na studia malarskie — do komisji budżetowej.
235. L. s. 385. Gmina Olszówka, przez posła Urbańskiego, o zasiłek na budowę szkoły — do komisji szkolnej.
236. L. s. 386. Towarzystwo Szkoły Ludowej, Towarzystwo gimnastyczne „Sokół“ i Czytelnia Polska w Kutach, przez posła Urbańskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
237. L. s. 387. Towarzystwo gimnastyczne „Sokół“ Tarnopol, przez posła Urbańskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
238. L. s. 388. Jan Korcył, były dozorca chorych, Tarnów, przez posła Urbańskiego, o podwyższenie datku — do komisji budżetowej.
239. L. s. 389. Antonina Janikowska, była artystka dramatyczna, Kraków, przez posła Urbańskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
240. L. s. 390. Bogumiła Dorożyńska, wdowa po nauczycielu, Krasne, przez posła Urbańskiego o zapomogę — do komisji szkolnej.
241. L. s. 391. Katarzyna Pogorzelska, wdowa po woźnym Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Urbańskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
242. L. s. 392. Jan Krupa, emerytowany nauczyciel, Podgórze, przez posła Urbańskiego, o zapomogę — do komisji szkolnej.
243. L. s. 393. Michalina Reicheltowa, wdowa po nauczycielu, Filipkowce, przez posła Urbańskiego, o zapomogę — do komisji szkolnej.
244. L. s. 394. Zwierzchność gminna Chrzastowice, przez posła Kędziora, o przydzielenie do Starostwa w Wadowicach — do komisji administracyjnej.
245. L. s. 395. Powiatowe Towarzystwo rybackie, Gorlice, przez posła Długosza, o subwencyę na inwestycję zakładu dla produkcji narybku w Święcicach — do komisji budżetowej.
246. L. s. 396. Czesław i Marya Nowosielscy, Chlebowice świrskie, przez posła Urbańskiego, o zasiłek z powodu pożaru — do komisji budżetowej.

247. L. s. 397. Feliks Piestrak, inżynier górniczy, Wieliczka, przez posła Urbańskiego, o subwencyonowanie wydanego słownika górniczego — do komisji budżetowej.
248. L. s. 398. Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej, Drohobycz, przez posła Urbańskiego, o subwencyę na bursę imienia Juliusza Słowackiego — do komisji budżetowej.
249. L. s. 399. Ks. Walenty Korak, Przemyśl, przez posła Urbańskiego, o subwencyę na zakład dla młodzieży opuszczonej i rękodzielniczej — do komisji budżetowej.
250. L. s. 400. Towarzystwo szkoły średniej, Zbaraż, przez posła Urbańskiego, o subwencyę na zakład — do komisji budżetowej.
251. L. s. 401. Towarzystwo pomocy naukowej, Lwów, przez posła Urbańskiego, o subwencyę na cele rozdawnictwa obiadów bezpłatnych dla młodzieży szkolnej na r. 1913 — do komisji budżetowej.
252. L. s. 402. Towarzystwo pomocy naukowej, Lwów, przez posła Urbańskiego, o subwencyę na cele rozdawnictwa obiadów bezpłatnych dla młodzieży szkolnej na rok 1914 — do komisji budżetowej.
253. L. s. 403. Towarzystwo pomocy naukowej, Lwów, przez posła Urbańskiego, o subwencyę na r. 1913 dla bursy Kościuszki — do komisji budżetowej.
254. L. s. 404. Towarzystwo pomocy naukowej, Lwów, przez posła Urbańskiego, o subwencyę dla bursy Kościuszki na r. 1914 — do komisji budżetowej.
255. L. s. 405. Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej imienia Zygmunta Krasieńskiego, Zbaraż, przez posła Urbańskiego o zakupienie zamku i przemienienie na zakład naukowy — do komisji budżetowej.
256. L. s. 406. Rozalia Sałamaszyńska, sierota po słudze Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Skarbka, o zapomogę — do komisji budżetowej.
257. L. s. 407. Michał Żelisko, emerytowany nauczyciel, Mikołajów, przez posła Głabińskiego, o podwyższenie emerytury — do komisji szkolnej.
258. L. s. 408. Edward Hoszard, emerytowany nauczyciel, Gródek, przez posła Skarbka, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
259. L. s. 409. Edward Hoszard, emerytowany nauczyciel, Gródek, przez posła Skarbka, o zapomogę — do komisji szkolnej.
260. L. s. 410. Władysław Starowiejski, emerytowany nauczyciel, Podgórze, przez posła Skarbka o zapomogę lub dodatek drożyzniany — do komisji szkolnej.
261. L. s. 411. Marya Bołbożyńska, wdowa po nauczycielu, Założce, przez posła Skarbka, o podwyższenie pensji wdowiej — do komisji szkolnej.
262. L. s. 412. Maryan Stroński, uczeń Akademii sztuk pięknych, Wiedeń, przez posła Skarbka, o zasiłek na studia — do komisji budżetowej.
263. L. s. 413. Władysław Janikowski, emerytowany rewident rachunkowy, Lwów, przez Wydział krajowy o policzenie lat — do komisji budżetowej.
264. L. s. 414. Towarzystwo bursy gimnazjalnej, Nowy Targ, przez posła Bednarskiego o subwencyę — do komisji budżetowej.
265. L. s. 415. Zarząd główny Macierzy szkolnej księstwa Cieszyńskiego, Cieszyn, przez posła Skarbka, o subwencyę — do komisji budżetowej.
266. L. s. 416. Kuratorya dwuklasowej szkoły handlowej żeńskiej i szkoły handlowej uzupełniającej, Tarnopol, przez posła Skarbka, o subwencyę na r. 1914, dla dwuklasowej szkoły handlowej — do komisji budżetowej.
267. L. s. 417. Kuratorya dwuklasowej szkoły handlowej żeńskiej i szkoły handlowej uzupełniającej, Tarnopol, przez posła Skarbka, o subwencyę dla trzyletniej szkoły handlowej uzupełniającej — do komisji budżetowej.
268. L. s. 418. Towarzystwo Szkoły Ludowej, Tarnopol, przez posła Skarbka, o subwencyę dla dwuklasowej szkoły handlowej na r. 1913 — do komisji budżetowej.
269. L. s. 419. Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej, Tarnopol, przez posła Skarbka, o zasiłek na założenie szkoły rolniczej — do komisji budżetowej.
270. L. s. 420. Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej, Tarnopol, przez posła Skarbka, o subwencyę dla trzyletniej szkoły handlowej uzupełniającej na rok 1913 — do komisji budżetowej.

271. L. s. 421. Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej, Tarnopol, przez posła Skarbka, o subwencyę na cele szkółek początkowych — do komisji budżetowej.
272. L. s. 422. Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencyę na cele codziennych bezpłatnych wykładów popularnych (Uniwersytet ludowy) — do komisji budżetowej.
273. L. s. 423. Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencyę na Muzeum podolskie — do komisji budżetowej.
274. L. s. 424. Internat dla uczniów c. k. seminaryum nauczycielskiego, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencyę na budowę internatów — do komisji budżetowej.
275. L. s. 425. Komitet budowy kościółka w Seredyniach, przez posła Skarbka, o zasiłek — do komisji budżetowej.
276. L. s. 426. Paweł Marciszyn, Bezejowa, przez posła Skarbka, o przyjęcie kosztów leczenia syna Piotra w zakładzie dla obłąkanych, na fundusz krajowy — do komisji budżetowej.
277. L. s. 427. Piotr Kosowski, majster szewski, Kołomyja, przez posła Skarbka, o subwencyę na rozszerzenie warsztatu — do komisji przemysłowej.
278. L. s. 428. Jan Norański, Uście solne, przez posła Skarbka, w sprawie kanału osuszającego — do komisji wodnej.
279. L. s. 429. Przełożęństwo zboru izraelickiego, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencyę na szkołę imienia Perla — do komisji budżetowej.
280. L. s. 430. Stowarzyszenie katolickich robotników „Przyjaźń“, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencyę — do komisji budżetowej.
281. L. s. 431. Joanna Walewska, wdowa po artyście dramatycznym, Lwów, przez posła Abrahamowicza o zapomogę — do komisji budżetowej.
282. L. s. 433. Pohorecki Ksawery rolnik, Mielnica, przez posła ks. Kapuścińskiego, o przyjęcie umysłowo chorego syna Ołeksy do Zakładu na fundusz krajowy — do komisji budżetowej.
283. L. s. 434. Ks. Antoni Sos, przełożony ochronki św. Wojciecha, Gorlice, przez posła Laskowskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
284. L. s. 435. Syndykat rolniczy, Kraków, przez posła Kędziora, o subwencyę na r. 1914 — do komisji budżetowej.
285. L. s. 436. Towarzystwo „Powściągliwość i Praca“, Miejsce piastowe, przez posła Laskowskiego, o subwencyę 60.000 K — do komisji budżetowej.
286. L. s. 437. Towarzystwo kolonii wakacyjnych dla seminarzystek, Przemyśl, przez posła ks. Wolanina, o subwencyę na kupno domu — do komisji budżetowej.
287. L. s. 438. Towarzystwo bratniej pomocy i domu polskiego, Skąta, przez posła Schmidta, o subwencyę na budowę domu — do komisji budżetowej.
288. L. s. 439. Gmina żydowska, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencyę na szkołę ludową imienia Perla — do komisji budżetowej.
289. L. s. 440. Wydział powiatowy Turka przez posła ks. Wolanina, o stałą subwencyę na gimnazjum — do komisji budżetowej.
290. L. s. 441. Helena Strażyńska, właścicielka prywatnego gimnazjum żeńskiego, Kraków, przez posła Schmidta, o subwencyę na środki naukowe — do komisji budżetowej.
291. L. s. 442. Towarzystwo akademickie „Zjednoczenie“, Lwów, przez posła Loewensteina, o subwencyę — do komisji budżetowej.
292. L. s. 443. Bursa Towarzystwa Szkoły Ludowej imienia Króla Kazimierza Wielkiego, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencyę — do komisji budżetowej.
293. L. s. 444. Marya Langnerowa, wdowa po urzędniku biura kolejowego, Lwów, przez posła Urbańskiego, o stały dar z łaski ewentualnie zapomogę — do komisji budżetowej.
294. L. s. 445. Anna Załucka, wdowa po stróżu Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Schmidta, o stałe zaopatrzenie — do komisji budżetowej.
295. L. s. 446. Anna Załucka, wdowa po stróżu Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Schmidta, o jednorazowy dar z łaski — do komisji budżetowej.
296. L. s. 447. Helena Kozłowska, wdowa po lekarzu okręgowym, Wiedeń, przez posła Schmidta, o zapomogę — do komisji budżetowej.

297. L. s. 448. Matylda Czechowa, wdowa po zarządcy szpitala, Lwów, przez posła Schmidta, o zapomogę — do komisji budżetowej.
298. L. s. 449. Julia Olszewska, wdowa po dyetaryuszu manipulacyjnym, Lwów, przez posła Schmidta, o jednorazowy dar z łaski — do komisji budżetowej.
299. L. s. 450. Jan Uhryn, emerytowany woźny szpitala powszechnego, Lwów, przez posła Schmidta, o policzenie lat służby prowizorycznej — do komisji budżetowej.
300. L. s. 451. Józefa Anger, emerytowana nauczycielka, Maryampol, przez posła Schmidta, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
301. L. s. 452. Salomea Masewicz, wdowa po nauczycielu, Wierzbowce, przez posła A. Theodorowicza, o zapomogę i datek na wychowanie — do komisji szkolnej.
302. L. s. 453. Szymon Charuk, emerytowany nauczyciel, Rakowiec, przez posła A. Theodorowicza, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
303. L. s. 454. Nauczyciele i nauczycielki szkół ludowych w Dolinie, przez posła ks. Zarembe o zaliczenie do II klasy płac — do komisji szkolnej.
304. L. s. 455. Anna Kruczkowska, wdowa po instruktorsze ciesielstwa, Kamionka, przez posła Schmidta, o dar z łaski — do komisji budżetowej.
305. L. s. 456. Dobrzański Robert, emerytowany nauczyciel, Chrzanów, przez posła Schmidta, o podwyższenie emerytury oraz o zapomogę — do komisji szkolnej.
306. L. s. 457. Marya Dudrewiczowa, nauczycielka, Lwów, przez posła Schmidta, o policzenie lat — do komisji szkolnej.
307. L. s. 458. Wanda z Sejów Miśkiewiczowa, nauczycielka, Baranów, przez posła Skarbka, o dodatek drożyzniany za r. 1912 — do komisji szkolnej.
308. L. s. 459. Zwierzchność gminna z prośbą Komitetu budowy kościółka w Sereďńcach, przez posła Schmidta, o subwencję na budowę kościółka — do komisji budżetowej.
309. L. s. 460. Gmina Odporyszów, przez posła Bojkę, o zapomogę dla dotkniętych klęską gradobicia — do komisji zapomogowej.
310. L. s. 461. Stowarzyszenie ochronki dziewcząt sierót, Stanisławów, przez posła Bilińskiego, o subwencję na r. 1913 — do komisji budżetowej.
311. L. s. 462. Stowarzyszenie ochronki dziewcząt sierót, Stanisławów, przez posła Bilińskiego, o subwencję na r. 1914 — do komisji budżetowej.
312. L. s. 463. Zwierzchność gminna Chyrów, Posada chyrowska i sąsiednie przez posła Krasickiego, o regulację Strwiąża — do komisji gospodarstwa krajowego.
313. L. s. 464. Filip Kaszycki — polny — Sereďnie wielkie — przez posła Krasickiego, w sprawie podwójnego wymiaru należytości prawnej — do komisji prawniczej.
314. L. s. 465. Stowarzyszenie panien „Prządki Maryi“ — Stryj — przez posła Barańskiego, o zapomogę na spłatę ceny kupna realności i na bieżące wydatki — do komisji budżetowej.
315. L. s. 466. Zarząd synagogi — Złoczów — przez posła Schätzla, o subwencję na r. 1913. — do komisji budżetowej.
316. L. s. 467. Towarzystwo „Przyjaźń“ — Brzeżany — przez posła Schätzla o subwencję — do komisji budżetowej.
317. L. s. 468. Polska bursa ludowa Towarzystwa Szkoły Ludowej — Brzeżany — przez posła Schätzla o subwencję na r. 1913/14 i datek na budowę własnego domu — do komisji budżetowej.
318. L. s. 469. Towarzystwo bursy imienia Jakubowicza — Brzeżany — przez posła Schätzla, o subwencję na r. 1913. i 1914. — do komisji budżetowej.
319. L. s. 470. Tadeusz Czaykowski — kierownik seminarium nauczycielskiego żeńskiego — Brzeżany — przez posła Schätzla, o subwencję na wydawnictwo „Gospodarza“, — do komisji budżetowej.
320. L. s. 471. Zarząd internatu pod „Opatrnością“ dla uczenic seminarium w Brzeżanach przez posła Schätzla, o subwencję na utrzymanie — do komisji budżetowej.
321. L. s. 472. Zarząd internatu pod „Opatrnością“ dla uczenic seminarium

- w Brzeżanach przez posła Schätzla o subwencyę na budowę budynku własnego — do komisji budżetowej.
322. L. s. 473. Piotr Wyjatek, nauczyciel w Rekczyńcu, przez posła Schätzla, o policzenie lat — do komisji szkolnej,
323. L. s. 474. Stowarzyszenie katolickiej młodzieży rękodzielniczej Skała, Lwów przez posła Schätzla, o subwencyę — do komisji budżetowej.
324. L. s. 475. Mikołaj Wojciechowski, emerytowany profesor szkoły rolniczej — Czernichów — przez posła Władysława Leopolda Jaworskiego, w sprawie zaliczenia lat służby i podwyższenia emerytury — do komisji budżetowej.
325. L. s. 476. Polski Związek narodowy — Kraków — przez posła Władysława Leopolda Jaworskiego, w sprawie ustawy normującej stosunek służbowy dozorców domów — do komisji administracyjnej.
326. L. s. 477. Bronisława Iwanicka, wdowa po nauczycielu — Kołbajowice — przez posła Skarbka, o dar z łaski — do komisji szkolnej.
327. L. s. 478. Gmina Biskowice, przez posła Skarbka, o podwyższenie pensji dla Wandy Borkowskiej, wdowy po nauczycielu — do komisji szkolnej.
328. L. s. 479. Bursa polska imienia Kraszewskiego — Stanisławów — przez posła Dzieduszyckiego, o subwencyę na r. 1913/14 — do komisji budżetowej.
329. L. s. 480. Towarzystwo muzyczne imienia Moniuszki — Stanisławów — przez posła Dzieduszyckiego, o podwyższenie subwencyi — do komisji budżetowej.
330. L. s. 481. Polskie Towarzystwo gimnastyczne, Sokół, Trembowla — przez posła Gromnickiego, o subwencyę na przyrządy gimnastyczne — do komisji budżetowej.
331. L. s. 482. Bursa gimnazjalna imienia Korzeniowskiego — Brody — przez posła Adama, o subwencyę na r. 1913/14. — do komisji budżetowej.
332. L. s. 483. Zakład imienia księdza Arcybiskupa Izydora Issakowicza — Stanisławów — przez posła Adama, o subwencyę na bursę — do komisji budżetowej.
333. L. s. 484. Towarzystwo prywatnego seminaryum nauczycielskiego żeńskiego Brody — przez posła Adama, o subwencyę na r. 1913 i 1914. — do komisji budżetowej.
334. L. s. 485. Towarzystwo śpiewackie „Echo“ — Brody — przez posła Adama, o subwencyę na r. 1914. — do komisji budżetowej.
335. L. s. 486. Towarzystwo śpiewackie „Echo“ — Brody — przez posła Adama, o subwencyę na r. 1913. — do komisji budżetowej.
336. L. s. 487. II. Lwowskie Koło Ziemianek — Lwów — przez posła A. Theodorowicza, o subwencyę na kolonię wakacyjną w Kukizowie — do komisji budżetowej.
337. L. s. 488. Stowarzyszenie sług katolickich św. Zyty — Lwów — przez posła Biesiadeckiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
338. L. s. 489. Józefa Knorekowa, wdowa po rządcy szpitala — Stanisławów — przez posła A. Theodorowicza, o podwyższenie pensji wdowiej — do komisji budżetowej.
339. L. s. 490. Nikodema Krzyżanowska, emerytowana nauczycielka — Lwów — przez posła Adama, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
340. L. s. 491. Olga Bryk, sierota po nauczycielu — Przemyśl — przez posła ks. I. Jaworskiego, o podwyższenie pensji sieroczej i daru z łaski — do komisji szkolnej.
341. L. s. 492. Aurelia ze Stankiewiczów Hawrotowa, wdowa po nauczycielu — Sambor — przez posła Wójcickiego, o podwyższenie pensji wdowiej — do komisji szkolnej.
342. L. s. 493. Wydział powiatowy — Stary Sambor — przez posła ks. I. Jaworskiego, w sprawie zmiany ustawy drogowej — do komisji komunikacyjnej.
343. L. s. 494. Związek polskich gimnastycznych Towarzystw sokolich — Lwów — przez posła Głabińskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
344. L. s. 495. SS. Urszulanki — Stanisławów — przez posła Badeniego, o podwyższenie subwencyi dla zakładu wychowawczego — do komisji budżetowej.

345. L. s. 496. Ks. Jan Czyrek proboszcz — Kamionka strumiłowa, przez posła Badeniego, o subwencyę dla ochronki — do komisji budżetowej.
346. L. s. 497. Bazyli Rudy — nauczyciel — Sołuków — przez posła ks. Zarembę, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
347. L. s. 498. Karolina Kober, wdowa po dyetaryuszu manipulacyjnym — Lwów przez posłów Tertila Potockiego, Wolanina, o przyznanie emerytury — do komisji budżetowej.
348. L. s. 499. Grono konserwatorów Galicyi wschodniej z podaniem zarządu synagogi w Przemyślu, przez posła Halbana, o subwencyę na konserwacyę do komisji budżetowej.
349. L. s. 500. Gmina izraelicka w Bolechowcie przez posła Halbana, o subwencyę na szkołę ludową — do komisji budżetowej.
350. L. s. 501. Wyznaniowa gmina izraelicka, Halicz, przez posła Dzieduszyckiego, o subwencyę na odbudowanie spalonej świątyni — do komisji budżetowej.
351. L. s. 502. Towarzystwo uczestników powstania z r. 1863 w Jarosławiu przez posła Jahla, o subwencyę — do komisji budżetowej.
352. L. s. 503. Towarzystwo prywatnego seminarjum nauczycielskiego żeńskiego Stanisławów, przez posła Dzieduszyckiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
353. L. s. 504. SS. Serafitki, Oświęcim, przez posła Wolanina, o subwencyę dla domu macierzystego — do komisji budżetowej.
354. L. s. 505. SS. Serafitki, Oświęcim, przez posła Wolanina, o subwencyę na pokrycie długów — do komisji budżetowej.
355. L. s. 506. Rуска spółka dla chowu i sprzedaży drobiu i królików, Dłużniów, przez posła Perfeckiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
356. L. s. 507. Towarzystwo dam dobroczynności, Śniatyn, przez posła Krzysztofowicza o subwencyę na ochronkę — do komisji budżetowej.
357. L. s. 508. Konwent OO. Bonifratrów, Kraków, przez posła Witosą, o podwyższenie subwencyi na szpital — do komisji budżetowej.
358. L. s. 509. Stowarzyszenie pań, Trembowla, przez posła Gromnickiego, o subwencyę na ochronkę — do komisji budżetowej.
359. L. s. 510. Towarzystwo bursy św. Mikołaja, Sokal, przez posła Perfeckiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
360. L. s. 511. Bursa imienia Tadeusza Kościuszki, Złoczów, przez posła Schätzla, o subwencyę — do komisji budżetowej.
361. L. s. 512. Komitet ochronki, Peczenizyn, przez posła Lewickiego Lwa, o subwencyę — do komisji budżetowej.
362. L. s. 513. Towarzystwo ruskich pań, Stryj, przez posła Lewickiego Lwa, o subwencyę na ochronkę i bursę — do komisji budżetowej.
363. L. s. 514. Bursa polska, Czortków, przez posła Halbana, o subwencyę — do komisji budżetowej.
364. L. s. 515. Bursa Towarzystwa Szkoły Ludowej imienia Króla Kazimierza Wielkiego, Tarnopol, przez posła Halbana, o subwencyę — do komisji budżetowej.
365. L. s. 516. Zgromadzenie SS. Felicyanek, Lwów, przez posła Halbana, o subwencyę na internat św. Jana Kantego — do komisji budżetowej.
366. L. s. 517. Ochronka polska, Drohobycz, przez posła Halbana, o subwencyę — do komisji budżetowej.
367. L. s. 518. Towarzystwo opieki nad internatem dla uczenic prywatnego seminarjum nauczycielskiego, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencyę — do komisji budżetowej.
368. L. s. 519. Ruskie Towarzystwo gimnastyczne Sokół, Stryj, przez posła Lwa Lewickiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
369. L. s. 520. Polskie Towarzystwo gimnastyczne Sokół, Kleparów, przez posła Urbańskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
370. L. s. 521. Polskie Towarzystwo gimnastyczne Sokół, Złoczów, przez p. Schätzla, o subwencyę — do komisji budżetowej.
371. L. s. 522. Marya Hauserowa, nauczycielka, Uścieczko, przez posła Dzieduszyckiego, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.

372. L. s. 523. Piotr Dmytryszyn, nauczyciel, Strutyn wyżny, przez p. Lwa Lewickiego, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
373. L. s. 524. Iwan Korsak, gospodarz, Horodysławice, przez posła Perfeckiego, o przyjęcie na fundusz krajowy reszty kosztów leczenia syna Antoniego w Kulparkowie — do komisji budżetowej.
374. L. s. 525. Gmina Łuczany, przez posła Lwa Lewickiego, o uwolnienie od pre-stacyi nauczycielskiej — do komisji szkolnej.
375. L. s. 526. Gmina Cucyłów i sąsiednie, przez posła Halbana, o budowę mostu na Bystrzycy nadwórniańskiej — do komisji komunikacyjnej.
376. L. s. 527. Henisch Dukatenzeiler Sambor, przez posła Halbana w sprawie uchwalenia projektów, mogących zasilić fundusz krajowy — do komisji budżetowej.
377. L. s. 528. Zwierzchność gminna Dobczyce przez posła Halbana w sprawie wykończenia regulacji Raby -- do komisji gosp. krajowego.
378. L. s. 529. Bursa gimnazjalna imienia X. Dymnickiego, Rzeszów, przez posła Jabłońskiego, o subwencję — do komisji budżetowej.
379. L. s. 530. Towarzystwo liceum żeńskiego imienia Wiktoryi Niedziałkowskiej, Lwów, przez posła Jahla, o subwencję na rok 1913 i 1914 — do komisji budżetowej.
380. L. s. 533. Leopold Skulski, dyetaryusz szpitala, Lwów, przez Wydział krajowy, o stałe zaopatrzenie — do komisji budżetowej.
381. L. s. 534. Dyrekcyja Zakładu głuchoniemych, Lwów, przez posła Rutowskiego, o pomnożenie stypendyów dla dzieci i podwyższenie subwencji na utrzymanie — do komisji budżetowej.
382. L. s. 535. Zygmunt Kochański, Gorlice, przez posła Długosza, o podwyższenie pensyi sieroczej dla Natalii Kochańskiej, sieroty po nauczycielu — do komisji szkolnej.
383. L. s. 536. Towarzystwo dobroczynności imienia św. Salomei, Żółkiew, przez posła Stan. Starzyńskiego, o subwencję dla ochronki — do komisji budżetowej.
384. L. s. 537. Stowarzyszenie dwucentowych wkładek, Przemyśl, przez posła Dolińskiego, o subwencję — do komisji budżetowej.
385. L. s. 538. Towarzystwo gimnastyczne Sokół, Podgórze, przez posła Maryewskiego, o subwencję na r. 1913 i 1914 — do komisji budżetowej.
386. L. s. 539. Towarzystwo ochrony dla małych dzieci, Podgórze, przez posła Maryewskiego, o subwencję na rok 1913 i 1914 — do komisji budżetowej.
387. L. s. 540. Małgorzata ze Steuerów Verständigowa, Tarnobrzeg, wdowa po sekundaryuszu szpitala, przez posła Bernadzikowskiego, o przyznanie stałego zaopatrzenia — do komisji budżetowej.
388. L. s. 541. Instytut żeński przy bractwie N. M. P., Sokal, przez posła Perfeckiego, o subwencję na internat i ochronkę — do komisji budżetowej.
389. L. s. 542. Konwent Braci Miłosierdzia, Zebrzydowice, przez posła Bisa, o subwencję na szpital — do komisji budżetowej.
390. L. s. 543. Konwent Braci Miłosierdzia, Zebrzydowice, przez posła Kędziora, o subwencję na odrestaurowanie klasztoru — do komisji budżetowej.
391. L. s. 544. Julia Władyczynowa, wdowa po nauczycielu, Przemyśl, przez posła Dolińskiego, o zapomogę — do komisji szkolnej.
392. L. s. 545. Zofia Hydzikówna, nauczycielka, Hanaczówka, przez posła Adama, o policzenie lat służby do emerytury — do komisji szkolnej.
393. L. s. 546. Stanisława Sadyowa, emerytowana nauczycielka, Wysocko wyżne, przez posła Rożankowskiego, o policzenie lat służby do emerytury — do komisji szkolnej.
394. L. s. 547. SS. Bazylianki, Jaworów, przez posła Kochanowskiego, o subwencję na budowę internatów — do komisji budżetowej.
395. L. s. 548. SS. Bazylianki, Jaworów, przez posła Kochanowskiego, o subwencję na utrzymanie internatu — do komisji budżetowej.
396. L. s. 549. SS. Bazylianki, Jaworów, przez posła Kochanowskiego, o podwyższenie subwencji — do komisji budżetowej.

397. L. s. 550. Hipolit Lewicki, emerytowany nauczyciel, Werbiąż wyżny, przez posła Perfeckiego, o zrównanie emerytury i o zapomogę — do komisji szkolnej.
398. L. s. 551. Adela Smolkowa, wdowa po dyrektorze Banku, Lwów, przez posła Maryewskiego, o podwyższenie pensji — do komisji budżetowej.
399. L. s. 552. Pawlik Władysław, nauczyciel, Strzeszyna, przez posła Długosza, o przyznanie pięciolecia — do komisji szkolnej.
400. L. s. 553. Filomena Gergowiczowa, wdowa po nauczycielu, Lwów, przez posła Głębińskiego, o przyznanie dodatku do pensji — do komisji szkolnej.
401. L. s. 554. Marya Franciszka Stojalowska, Felicjanka, Przemyśl, przez posła Głębińskiego, o emeryturę — do komisji szkolnej.
402. L. s. 555. Stowarzyszenie rękodzielników, Muszyna, przez posła Halbana, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
403. L. s. 556. Stowarzyszenie rękodzielników, Rzeszów, przez posła Urbańskiego, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
404. L. s. 557. Stowarzyszenie rękodzielników, Pilzno, przez posła Urbańskiego, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
405. L. s. 558. Stowarzyszenie rękodzielników, Mielnica, przez posła Urbańskiego, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
406. L. s. 559. Stowarzyszenie rękodzielników, Biała, przez p. Skarbka, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
407. L. s. 560. Stowarzyszenie rękodzielników, Podhajce, przez posła Skarbka, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
408. L. s. 561. Stowarzyszenie przemysłowców, Jagielnica, przez posła Skarbka, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
409. L. s. 562. Stowarzyszenie przemysłowo-szewskie, Sokal, przez posła Skarbka, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
410. L. s. 563. Stowarzyszenie rękodzielników, Rudki, przez p. Skarbka, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
411. L. s. 564. Stowarzyszenie rękodzielników, Frysztak, przez posła Schmidta, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
412. L. s. 565. Stowarzyszenie masarzy i rzeźników, Chrzanów, przez posła Schmidta, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
413. L. s. 566. Stowarzyszenie rękodzielników i przemysłowców, Sokal, przez posła Schmidta, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
414. L. s. 567. Rękodzielnicy powiatu Dąbrowa przez posła Bojkę, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
415. L. s. 568. Stowarzyszenie rękodzielników, Żmigród, przez posła Kędziora, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
416. L. s. 569. Stowarzyszenie przemysłowców i rękodzielników, Rudnik, przez posła Głębińskiego, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
417. L. s. 570. Gmina miasta Jordanowa przez posła Bzowskiego, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
418. L. s. 571. Stowarzyszenie przemysłowców, Żywiec, przez posła Zamorskiego, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
419. L. s. 572. Stowarzyszenie przemysłowców, Złoczów, przez posła Schätzla, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
420. L. s. 573. Stowarzyszenie rękodzielników Maków — przez posła Bzowskiego, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
421. L. s. 574. Gmina miasta Baranowa, przez posła Zdzisława Tarnowskiego, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
422. L. s. 575. Gmina miasta Śniatyna, przez posła Moysę, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
423. L. s. 576. Gmina miasta Myślenice, przez posła Bzowskiego, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
424. L. s. 577. Gmina miasta Myślenice, przez posła Głębińskiego, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.

425. L. s. 578. Stowarzyszenie rękodzielników i przemysłowców, Mielnica, przez posła ks. Kapuścińskiego, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
426. L. s. 579. Filia ruskiego Towarzystwa pedagogicznego, Buczacz, przez posła Kiweluka, o subwencyę dla bursy włościańskiej — do komisji budżetowej.
427. L. s. 580. Kółko ukraińskiego Towarzystwa pedagogicznego, Brzeżany, przez posła Kiweluka, o subwencyę dla bursy włościańskiej — do komisji budżetowej.
428. L. s. 581. Filia Towarzystwa Proświty, Złoczów, przez posła Kiweluka, o subwencyę na bursę — do komisji budżetowej.
429. L. s. 582. Żeńska Spółka przemysłowa Trud, Lwów, przez posła Kiweluka, o podwyższenie subwencyi dla szkoły przemysłowej szycia bielizny i kroju na rok 1914 — do komisji budżetowej.
430. L. s. 583. Żeńska Spółka przemysłowa Trud, Lwów, przez posła Kiweluka, o subwencyę dla bursy żeńskiej na rok 1913/14 — do komisji budżetowej.
431. L. s. 584. Żeńska Spółka przemysłowa Trud, Lwów, przez posła Kiweluka, o subwencyę na zakupno trzech maszyn do szycia — do komisji budżetowej.
432. L. s. 585. Towarzystwo Ruska Zachoronka, Lwów, przez posła Kiweluka, o subwencyę — do komisji budżetowej.
433. L. s. 586. Ruska Zachoronka, Sambor, przez posła Kiweluka o subwencyę — do komisji budżetowej.
434. L. s. 587. Towarzystwo Ruska Bursa, Brzeżany, przez posła Kiweluka, o subwencyę na rok 1913/14 — do komisji budżetowej.
435. L. s. 588. Towarzystwo ruskich rzemieślników i przemysłowców „Zoria“, Lwów, przez posła Kiweluka, o subwencyę — do komisji budżetowej.
436. L. s. 589. Towarzystwo Ruska Zachoronka, Tarnopol, przez posła Kiweluka, o subwencyę — do komisji budżetowej.
437. L. s. 590. Towarzystwo Szkolna Pomoc, Kołomyja, przez posła Kiweluka, o subwencyę — do komisji budżetowej.
438. L. s. 591. Stefania Pohorecka, Stryj, przez posła Kiweluka, o subwencyę na artystyczną pracownię sztucznych kwiatów — do komisji budżetowej.
439. L. s. 592. Towarzystwo Kolonii wakacyjnych, Lwów, przez posła Kiweluka, o subwencyę na rok 1913 i 1914 — na komisji budżetowej.
440. L. s. 593. Kółko ukraińskiego Towarzystwa pedagogicznego imienia B. Hrinchenki, Lwów, przez posła Kiweluka, o subwencyę na 4-klasową prywatną szkołę ludową — do komisji budżetowej.
441. L. s. 594. Towarzystwo ruska bursa, Stryj, przez posła Kiweluka, o subwencyę na budowę domu — do komisji budżetowej.
442. L. s. 595. Towarzystwo muzyczne „Tarnopolski Bojan“, Tarnopol, przez posła Kiweluka, o subwencyę — do komisji budżetowej.
443. L. s. 596. Filia ruskiego Towarzystwa pedagogicznego, Kopyczyńce, przez posła Kiweluka, o subwencyę na prywatne gimnazjum — do komisji budżetowej.
444. L. s. 597. Filia ruskiego Towarzystwa pedagogicznego, Kopyczyńce, przez posła Kiweluka, o subwencyę na bursę żeńską, bursę dla chłopców i tanią kuchnię — do komisji budżetowej.
445. L. s. 598. Filia Towarzystwa Proświty, Drohobycz, przez posła Kiweluka, o subwencyę na bursę imienia M. Szaszkiewicza — do komisji budżetowej.
446. L. s. 599. Towarzystwo ruska bursa, Tarnopol, przez posła Kiweluka o subwencyę — do komisji budżetowej.
447. L. s. 600. Internat św. Jozafata dla uczniów seminaryum nauczycielskiego, Stanisławów, przez posła Kiweluka, o subwencyę na internat — do komisji budżetowej.
448. L. s. 601. Internat św. Jozafata dla uczniów seminaryum nauczycielskiego, Stanisławów, przez posła Kiweluka, o subwencyę na budowę internatów — do komisji budżetowej.
449. L. s. 602. Filia Towarzystwa Proświty, Tarnopol, przez posła Kiweluka, o subwencyę na rozszerzenie działalności na polu oświatowo-ekonomicznem w powiecie tarnopolskim — do komisji budżetowej.

450. L. s. 603. Filia Towarzystwa Proświty, Tarnopol, przez posła Kiweluka, o subwencyę na pokrycie kosztów adaptacyi domu dla bursy i na utrzymanie bursy — do komisji budżetowej.
451. L. s. 604. Filia Towarzystwa Proświty, Tarnopol, przez posła Kiweluka, o subwencyę na kupno domu na bursę — do komisji budżetowej.
452. L. s. 605. Onufry Gordijczak synu Mikołaja, Rybno, przez posła Kiweluka, o zasiłek z powodu zabrania gruntów przez rzekę Czeremosz — do komisji budżetowej.
453. L. s. 606. Leon Frankowski, nauczyciel, Stanisławów, przez posła Kiweluka, o leczenie siostry w zakładzie kulparkowskim za pobieraną emeryturę 750 koron — do komisji budżetowej.
454. L. s. 607. Joanna Mogilnicka, wdowa po adwokacie i byłym pośle, Krakowiec, przez posła Kiweluka, o zapomogę — do komisji budżetowej.
455. L. s. 608. Stefan Ossowski, Kraków, przez posła Kędziora, w sprawie budowy zakładu wodno-elektrycznego w Jazowsku — do komisji budżetowej.
456. L. s. 609. Wydział szkoły polskiej gospodarstwa domowego dla dziewcząt, Orłowa, przez posła Stanisława Adama Stadnickiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
457. L. s. 610. Towarzystwo Bratniej pomocy słuchaczy Akademii weterynaryi, Lwów, przez posła Stanisława Starzyńskiego o subwencyę — do komisji budżetowej.
458. L. s. 611. Naukowe Towarzystwo imienia Szewczenki, Lwów, przez posła Kiweluka, o subwencyę na wydawnictwa jubileuszowe Tarasa Szewczenki — do komisji budżetowej.
459. L. s. 612. Naukowe Towarzystwo imienia Szewczenki, Lwów, przez posła Kiweluka, o subwencyę na przeniesienie i urządzenie biblioteki — do komisji budżetowej.
460. L. s. 613. Naukowe Towarzystwo imienia Szewczenki, Lwów, przez posła Kiweluka, o subwencyę na wydawnictwa — do komisji budżetowej.
461. L. s. 614. Marya Gruber, wdowa, po dytaryuszu Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Kiweluka, o dar z łaski na wychowanie dzieci — do komisji budżetowej.
462. L. s. 615. Marya Jawornikowa, wdowa po inżynierze Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Stanisława Dąbskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
463. L. s. 616. Agnieszka Karolina Wojtowicz, wdowa po woźnym, Lwów, przez posła Biesiadeckiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
464. L. s. 617. Towarzystwo muzyczne imienia M. Łysenki, Lwów, przez posła Kiweluka, o zasiłek na budowę domu — do komisji budżetowej.
465. L. s. 618. Towarzystwo muzyczne imienia M. Łysenki, Lwów, przez posła Kiweluka, o subwencyę na pokrycie niedoboru — do komisji budżetowej.
466. L. s. 619. Towarzystwo muzyczne imienia M. Łysenki, Lwów, przez posła Kiweluka, o podwyższenie subwencji — do komisji budżetowej.
467. L. s. 620. Towarzystwo opieki nad dziećmi, Lwów, przez posła Riedla, o zapomogę i subwencyę — do komisji budżetowej.
468. L. s. 622. Walentyna Bobrowska, wdowa po inżynierze biura kolejowego, Żywiec, przez posła Zamorskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
469. L. s. 623. Karolina z Brzezińskich Cholewińska, emerytowana nauczycielka, Kraków, przez posła Zamorskiego, o przyznanie pięcioleci — do komisji szkolnej.
470. L. s. 624. Towarzystwo szkoły średniej w Borszczowie, przez posła Cieńskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
471. L. s. 625. Helena Kozłowska, wdowa po lekarzu okręgowym, Wiedeń, przez posła Laskowskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
472. L. s. 626. Zarząd przemyskich warsztatów stolarskich dla młodzieży, Przemysł przez posła Adama Stanisława Stadnickiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
473. L. s. 627. Karolina Bodzyńska, wdowa po lakierniku zakładu kulparkowskiego, przez posła Bernadzikowskiego, o dar z łaski — do komisji budżetowej.

474. L. s. 628. Marya Gruber, wdowa po dyetaryuszu, Lwów, przez posła Pilata, o dar z łaski — do komisji budżetowej.
475. L. s. 629. Franciszka Stojałowska, Felicjanka, Przemyśl, przez posła Głabińskiego, o przyznanie emerytury — do komisji szkolnej.
476. L. s. 630. Mieszkańcy przysiółka Kępy przedzielskiej, przez posła księdza Wolanina, o zapomogę z powodu powodzi — do komisji zapomogowej.
477. L. s. 631. Gmina Kozłów, przez posła Zamorskiego, o kreowanie sądu powiatowego — do komisji szkolnej.
478. L. s. 632. Wawrzyniec Gubała, były kierownik warsztatu tkackiego, Żywiec, przez posła Zamorskiego, o emeryturę — do komisji budżetowej.
479. L. s. 633. Stowarzyszenie rękodzielników, Ropczyce, przez posła Zamorskiego, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
480. L. s. 634. Stowarzyszenie rękodzielników, Żywiec, przez posła Zamorskiego w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
481. L. s. 635. Stowarzyszenie krawców, Żywiec, przez posła Zamorskiego, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
482. L. s. 636. Stowarzyszenie rzemieślników, Sucha, przez posła Zamorskiego w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
483. L. s. 639. Grzegorz Szoturma, emerytowany nauczyciel, Czortków, przez posła Horbaczewskiego, o wymiar emerytury wedle nowej ustawy — do komisji szkolnej.
484. L. s. 640. Helena Woźniakowska, wdowa po artyście dramatycznym, Lwów, przez posła Pinińskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
485. L. s. 641. Kółko ukraińskiego Towarzystwa pedagogicznego, Czortków, przez posła Horbaczewskiego, o subwencję na bursę — do komisji budżetowej.
486. L. s. 642. Filia lwowskiego Towarzystwa gimnastycznego Sokół, Czortków, przez posła Horbaczewskiego, o subwencję na zakupno przyrządów, gimnastycznych — do komisji budżetowej.
487. L. s. 643. Polska bursa ludowa, Zaleszczyki, przez posła Cieńskiego, o subwencję — do komisji budżetowej.
488. L. s. 644. Stowarzyszenie polskie „Strzecha“, Wiedeń, przez posła Germana, o subwencję — do komisji budżetowej.
489. L. s. 645. Bank przemysłowy dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim, Lwów, przez posła Abrahamowicza, o udzielenie gwarancji krajowej dla obligacji Banku do wysokości 20 milionów koron — do komisji bankowej.
490. L. s. 646. Franciszka Biegowa, wdowa po emerytowanym nauczycielu, przez posła ks. Wolanina, o zaopatrzenie — do komisji szkolnej.
491. L. s. 647. Janina Bodnarówna, nauczycielka, Łętownia, przez posła ks. Wolanina o policzenie lat służby do emerytury — do komisji szkolnej.
492. L. s. 648. Ambrozya z Lewickich Lisiniecka, emerytowana nauczycielka, Turylcze, przez posła ks. Kapuścińskiego, o policzenie lat służby do emerytury — do komisji szkolnej.
493. L. s. 649. Helena Twarogowa, wdowa po nauczycielu, Sasiadowice, przez posła Wójcickiego o zapomogę — do komisji szkolnej.
494. L. s. 650. Wydział centralny Towarzystwa wzajemnej pomocy rękodzielników i przemysłowców „Rodzina“, Lwów, przez posła Adama, o subwencję — do komisji budżetowej.
495. L. s. 651. Grono c. k. konserwatorów Galicyi zachodniej, Kraków, przez posła Götza, o subwencję na restaurację kościoła w Łapczycy powiat Bochnia — do komisji budżetowej.
496. L. s. 652. Dr. Franciszek Grodecki i Dr. Alfred Laskiewicz, lekarze okręgowi, przez Wydział krajowy o veniam aetatis — do komisji sanitarnej.
497. L. s. 653. Krajowe Towarzystwo gospodarskie „Silskyj Hospodar“, Lwów, przez posła Zalozieckiego, o wstawienie do budżetu I. raty 15.000 koron jako subwencji na budowę szkoły sadowniczo-ogrodniczej w Skniłowie — do komisji budżetowej.

498. L. s. 654. Krajowe Towarzystwo gospodarskie „Silskyj Hospodar“, Lwów, przez posła Załozieckiego, o zasiłek na kształcenie sił nauczycielskich dla szkoły gospodarstwa domowego w Korszowie — do komisji budżetowej.
499. L. s. 655. Krajowe Towarzystwo gospodarskie „Silskyj Hospodar“, Lwów, przez posła Załozieckiego, o subwencyę na przeprowadzenie sześciu wzorowych ogrodów warzywnych w podmiejskich wsiach powiatu lwowskiego — do komisji budżetowej.
500. L. s. 656. Krajowe Towarzystwo gospodarskie „Silskyj Hospodar“, Lwów, przez posła Załozieckiego, o podwyższenie subwencyi na wydawnictwo „Gazety gospodarskiej“ i popularnych podręczników — do komisji budżetowej.
501. L. s. 657. Krajowe Towarzystwo gospodarskie „Silskyj Hospodar“, Lwów, przez posła Załozieckiego, o subwencyę na akcyę zakładania chlewni zarodowych — do komisji budżetowej.
502. L. s. 658. Krajowe Towarzystwo gospodarskie „Silskyj Hospodar“, Lwów, przez posła Załozieckiego, o podwyższenie subwencyi na popieranie hodowli drobiu, kóz i owiec — do komisji budżetowej.
503. L. s. 659. Krajowe Towarzystwo gospodarskie „Silskyj Hospodar“, Lwów, przez posła Załozieckiego, o podwyższenie subwencyi na utrzymanie instruktora sadownictwa i ogrodnictwa i na akcyę zakładania wzorowych sadów — do komisji budżetowej.
504. L. s. 660. Krajowe Towarzystwo gospodarskie „Silskyj Hospodar“, Lwów, przez posła Załozieckiego, o subwencyę na utrzymanie trzech lustratorów filij i Kółek, na zasiłki dla filij i na częściowe pokrycie kosztów kancelaryi — do komisji budżetowej.
505. L. s. 661. Krajowe Towarzystwo gospodarskie „Silskyj Hospodar“, Lwów, przez posła Załozieckiego, o podwyższenie subwencyi na popieranie sadownictwa — do komisji budżetowej.
506. L. s. 662. Komitet budowy rzymsko-katolickiego kościoła w Kupiczwoli, przez posła Głabińskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
507. L. s. 663. Marya Kościńska, nauczycielka, Kraków, przez posła Głabińskiego, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
508. L. s. 665. Krajowy Związek gosp. handl. Spółek, Lwów, przez posła Załozieckiego, o subwencyę na koszt organizacyi i lustracyi spółek gosp. handl. — do komisji budżetowej.
509. L. s. 666. Marya Tyrowiczówna, Mielec, przez posła Kędziora, o zasiłek na studia muzyczne — do komisji budżetowej.
510. L. s. 667. Dr. Kazimierz Krotowski, dyrektor gimnazjum w Nowym Targu, przez posła Wójcickiego, o subwencyę na cele drużyny skautowej — do komisji budżetowej.
511. L. s. 668. Polska bursa włościańska imienia Sobieskiego, Złoczów, przez posła Skarbka o subwencyę na rok 1912/1913 — do komisji budżetowej.
512. L. s. 669. Gmina Jareniówka i sąsiednie, przez posła Wójcickiego o subwencyę na wybudowanie mostu na Wisloce pod Jasłem w Kaczorowach — do komisji komunikacyjnej.
513. L. s. 670. Michalina Nowakowa, wdowa po introligatorze, Lwów, przez posła Wójcickiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
514. L. s. 671. Apolonia Kuźmicha, wdowa po dozorczy chorych w Kulparkowie, Kleparów, przez posła Wójcickiego, o dożywotnie zaopatrzenie — do komisji budżetowej.
515. L. s. 672. Polska bursa dla dziewcząt imienia Mickiewicza, Kołomyja, przez posła Wójcickiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
516. L. s. 673. Gmina Hermanowa przez posła Wójcickiego o subwencyę na budowę drogi — do komisji komunikacyjnej.
517. L. s. 674. Spółka wodna dla obwałowania Wisły od Raby do Woli rogowskiej, Ujście solne, przez posła Kędziora, o zapłacenie raty konkurencyjnej na r. 1913. przez fundusz krajowy — do komisji gospodarstwa krajowego.
518. L. s. 675. Tekla Baczyńska, wdowa po konduktorze, Stary Sącz, przez posła Skarbka, o dar z łaski — do komisji budżetowej.

519. L. s. 676. Józefa Hoffmanowa, wdowa po lekarzu, Stanisławów, przez posła Skarbka, o podwyższenie pensyi wdowiej lub o zapomogę — do komisji budżetowej.
520. L. s. 677. Towarzystwo literackie imienia A. Mickiewicza, Lwów, przez posła Skarbka, o subwencyę na wydawnictwo dzieł Mickiewicza. — do komisji budżetowej.
521. L. s. 678. Barbara I-o v. Ceranowicz II-o v. Zielińska, żona dozorczy więźniów, Wiśnicz, przez posła Skarbka, o zaopatrzenie dla małoletniego syna Jana Kantego — do komisji budżetowej.
522. L. s. 679. Zakład opuszczonych dzieci T. Żurowskiej, Prądnik czerwony, przez posła Skarbka o podwyższenie subwencyi — do komisji budżetowej.
523. L. s. 680. Michał Martynowicz, em. nauczyciel, Luteza, przez posła Skarbka, o podwyższenie emerytury — do komisji szkolnej.
524. L. s. 681. Apolinary Godlewski, em. nauczyciel, Grabów, przez posła Skarbka, o podwyższenie emerytury — do komisji szkolnej.
525. L. s. 682. Towarzystwo prywatnego gim. realnego żeńskiego, Rzeszów, przez posła Skarbka, o subwencyę — do komisji budżetowej.
526. L. s. 683. Krajowy Związek turystyczny, Kraków, przez posła Skarbka, o dodatkową subwencyę na prowadzenie lwowskiego oddziału — do komisji budżetowej.
527. L. s. 694. Helena Serkies, wdowa po nauczycielu, Lwów, przez posła Skarbka, o zapomogę — do komisji szkolnej.
528. L. s. 685. Związek Towarzystwa upiększenia kraju, Kraków, przez posła Skarbka, o przyznanie prawa stałej reprezentacji w ciałach konserwatorskich delegatowi Związku — do komisji szkolnej.
529. L. s. 686. Polskie Towarzystwo Ekonomek, Brzeżany, przez posła Skarbka, o subwencyę na ochronę — do komisji budżetowej.
530. L. s. 687. Towarzystwo „Pomoc szkolna“, Lwów, przez posła Skarbka, o subwencyę — do komisji budżetowej.
531. L. s. 688. Towarzystwo Opieka dla wspierania ubogiej dziatwy szkolnej, Tarnów, przez posła Skarbka, o zapomogę — do komisji budżetowej.
532. L. s. 689. Bursa polska im. Mickiewicza, Drohoły, przez posła Skarbka o subwencyę — do komisji budżetowej.
533. L. s. 690. Zarząd kursu kilimkarskiego T. S. L., Zbaraż, przez posła Skarbka, o subwencyę na prowadzenie kursu na r. 1914 — do komisji budżetowej.
534. L. s. 691. Zarząd kursu kilimkarskiego T. S. L., Zbaraż przez posła Skarbka, o subwencyę na prowadzenie kursu na r. 1913 — do komisji budżetowej.
535. L. s. 692. Koło T. S. L., Zbaraż, przez posła Skarbka, o subwencyę na bursę za r. 1913 — do komisji budżetowej.
536. L. s. 693. Koło T. S. L. Zbaraż przez posła Skarbka, o subwencyę na r. 1914 — do komisji budżetowej.
537. L. s. 694. Bursa im. Mickiewicza, Sokal, przez posła Skarbka, o subwencyę — do komisji budżetowej.
538. L. s. 695. Związek dla wspierania młodzieży Akademii rolniczej, Wiedeń, przez posła Skarbka, o subwencyę — do komisji budżetowej.
539. L. s. 696. Wydział powiatowy, Kolbuszowa, przez posła Skarbka, w sprawie zmiany ustawy drogowej — do komisji komunikacyjnej.
540. L. s. 697. Gmina Barczków pow. Bochnia, przez posła Skarbka, o zasiłek na budowę szkoły — do komisji budżetowej.
541. L. s. 698. Stowarzyszenie rękodzielników, Żywiec, przez posła Skarbka, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
542. L. s. 699. Stowarzyszenie rękodzielników, Brzeżany, przez posła Skarbka, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
543. L. s. 700. Stowarzyszenie rękodzielników, Brzeżany, przez posła Skarbka, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
544. L. s. 701. Stowarzyszenie rękodzielników, Chrzanów, przez posła Skarbka, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
545. L. s. 702. Stowarzyszenie II grupy przemysłowej, Borszczów, przez posła Skarbka, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.

546. L. s. 703. Stowarzyszenie przemysłowe szewców, Kopyczyńce, przez posła Skarbka w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
547. L. s. 704. Stowarzyszenie rękodzielników, Muszyna, przez posła Wójcickiego, w sprawie reformy wyborczej — do komisji reformy wyborczej.
548. L. s. 705. Eleonora Lewicka, wdowa po woźnym, Lwów, przez posła Rutowskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
549. L. s. 706. Marya Ożegalska, Kraków, przez posła Garapicha, o zasiłek na studia muzyczne — do komisji budżetowej.
550. L. s. 707. Helena Zbierzchowska Lwów, przez posła Pinińskiego, o subwencję na śpiew — do komisji budżetowej.
551. L. s. 708. Maryan Röhrich, sł. inżynier biuro melioracyjnego, Lwów, przez posła Kędziora o policzenie lat służby — do komisji budżetowej.
552. L. s. 709. Liga pomocy przemysłowej, Lwów, przez posła Głabińskiego, o subwencję na wydanie skorowidza przemysłu i handlu — do komisji budżetowej.
553. L. s. 710. Liga pomocy przemysłowej, Lwów przez posła Głabińskiego, o subwencję na pokrycie kupna i przebudowy domu warsztatowego — do komisji budżetowej.
554. L. s. 711. Gmina Stradcz, przez posła Niezabitowskiego, o uwolnienie od prestaty szkolnej — do komisji szkolnej.
555. L. s. 712. Przemyska bursa ludowa, Przemyśl przez posła Adama, o subwencję — do komisji budżetowej.
556. L. s. 713. Rada miasta Lwowa przez posła Adama o zmianę dodatku na mieszkanie dla nauczycielstwa na dodatek aktywalny wliczalny do emerytury — do komisji szkolnej.
557. L. s. 714. Magistrat miasta Lwowa przez posła Adama o zmianę artykułu ustawy z 22/6 1867. Dz. ust. kraj. Nr. 13. — do komisji szkolnej.
558. L. s. 715. Stowarzyszenie samopomocy nauczycielek, Przemyśl, przez posła Adama, o subwencję — do komisji budżetowej.
559. L. s. 716. Polska bursa żeńska im. król. Jadwigi, Zaleszczyki, przez posła ks. Zarembe, o subwencję — do komisji budżetowej.
560. L. s. 717. Towarzystwo szkoły średniej im. Krasińskiego, Dolina, przez posła ks. Zarembe, o subwencję — do komisji budżetowej.
561. L. s. 718. Towarzystwo im. M. Szaszkiewicza, Złoczów, przez posła Wania, o subwencję, na pokrycie kosztów pomnika w Podlesiu — do komisji budżetowej.
462. L. s. 719. Ruska Zachoronka, Jarosław, przez posła Jahla, o subwencję — do komisji budżetowej.
563. L. s. 720. Bursa im. św. Onufrego, Jarosław, przez posła Jahla, o subwencję — do komisji budżetowej.
564. L. s. 721. Józefa Michalczewska, nauczycielka, Lwów, przez posła Jahla, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
565. L. s. 722. Stanisława Marcinkiewicz, wdowa po urzędniku Wydziału krajowego, Lwów, przez posła Głabińskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
566. L. s. 723. Marya Piątkowska, wdowa po nauczycielu, Limanowa, przez posła Bojkę, o podwyższenie emerytury — do komisji szkolnej.
567. L. s. 724. Anna Lasko, Nawarya, przez posła Waleryana Krzczunowicza, o podwyższenie pensji synowi Aleksandrowi, emerytowanemu nauczycielowi — do komisji szkolnej.
568. L. s. 725. Gmina Werbiż i sąsiednie, przez posła Waleryana Krzczunowicza, o przyspieszenie regulacji rzeki Szczerek, — do komisji gospodarstwa krajowego.
569. L. s. 804. Wydział powiatowy, Rohatyn, przez posła Aleksandra Krzczunowicza, o subwencję na utrzymanie instruktora rolnictwa — do komisji budżetowej.

Marszałek: Do tej petycji ma głos p. Krzczunowicz.

P. Krzeczunowicz: Wysoki Sejmie!

Przed laty 2 uchwalił Sejm projekt nowej organizacyi szkół rolniczych, obliczonych przede wszystkim dla włościan, przyczem projektowano utworzenie zakładów rolniczych, a w niektórych powiatach tam, gdzie nie ma, ani funduszków, ani miejsca na zakłady, tworzenie instruktoratów rolniczych.

Sprawę tę referowałem w komisyi budżetowej na podstawie referatu dra Stefczyka i bardzo gorąco się nią zająłem, widząc, jak dobre skutki podobne instytucje wywołały w północnych Włoszech.

Idzie o to, ażeby tworzenie podobnych instytucyi propagować, a że przy tworzeniu podobnych zakładów rolniczych jest przewidziane, że kraj ma płacić około $\frac{2}{3}$ części wszystkich kosztów, byłoby słuszne, ażeby przy tworzeniu instruktoratów kraj przyczynił się przynajmniej połową do ponoszenia kosztów, a nie zwał większej części, jak połowę na strony interesowane i powiaty. W tym też kierunku brzmi petycja, ażeby Wysoki Sejm uchwalił w tym wypadku ponoszenie połowy kosztów.

Marszałek: Proszę p. sekretarza o odczytanie dalszego spisu petycji.

Sekretarz p. Urbański (czyta):

570. L. s. 805. Krajowa delegacya polskich Towarzystw nauczycielskich, Lwów, przez posła Adama, o podwyższenie funduszu na zaliczki dla nauczycieli — do komisji budżetowej.
571. L. s. 806. Polskie Towarzystwo pedagogiczne, Lwów, przez posła Adama o jednorazową subwencyę na cele pierwszej kolonii w kraju obok stałej subwencyi — do komisji budżetowej.
572. L. s. 807. Maciej Łaszczewski, nauczyciel, Synowódzko niżne, przez posła Adama, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
573. L. s. 808. Jadwiga d' Abancourt, uczenica akademii muzycznej, Wiedeń, o zasiłek na studia muzyczne — do komisji budżetowej.
574. L. s. 809. Wydział powiatowy Lwów, przez posła Abrahamowicza, o podwyższenie subwencyi na budowę drogi gminnej I. klasy Krasów-Wybranówki z 60% na 70% — do komisji budżetowej.
575. L. s. 810. Rada wykonawcza Macierzy polskiej, Lwów, przez posła Stanisława Starzyńskiego, o wypłatę połowy wstrzymanej subwencyi za r. 1913. do komisji budżetowej.
576. L. s. 811. Józefa Myjakowa, wdowa po nauczycielu, Nisko, przez posła ks. Wolanina, o zapomogę — do komisji budżetowej.
577. L. s. 812. Karol Feiner, emerytowany nauczyciel, Zagrobela, przez posła Schmidta o podwyższenie emerytury -- do komisji szkolnej.
578. L. s. 813. Marya Kożuchowska, wdowa po feldwebłu, Tarnopol, przez posła Schmidta, o podwyższenie datku na utrzymanie dzieci — do komisji budżetowej.
579. L. s. 814. Karol Rathaus, słuchacz akademii muzycznej, Wiedeń, przez posła Schmidta, o zasiłek na studia — do komisji budżetowej.
580. L. s. 815. Tow. PP. Ekonomek, Tarnopol, przez posła Schmidta, o subwencyę na ochronkę polską — do komisji budżetowej.
581. L. s. 816. SS. Bazylianki, Lwów, przez posła Kiweluka, o subwencyę na prowadzenie ogrodu szkolnego — do komisji budżetowej.
582. L. s. 817. SS. Bazylianki, Lwów, przez posła Kiweluka, o subwencyę na spłatę długu nowo nabytego domu na instytut i gimnazjum — do komisji budżetowej.
583. L. s. 818. SS. Bazylianki, Lwów, przez posła Kiweluka, o subwencyę na utrzymanie internatu — do komisji budżetowej.
584. L. s. 819. SS. Bazylianki, Lwów, przez posła Kiweluka, o subwencyę na prywatne gimnazjum — do komisji budżetowej.
585. L. s. 820. Tow. św. Jana Miłościwego, Lwów, przez posła Kiweluka. o subwencyę — do komisji budżetowej.
586. L. s. 821. Filia Ligi pomocy przemysłowej, Kraków, przez posła Srokowskiego, o subwencyę na pokrycie niedoboru stałej wystawy przemysłowej wyrobów krajowych — do komisji budżetowej.
587. L. s. 822. Zakład wychowawczy w Pawlikowicach, przez posła Maryewskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.

588. L. s. 823. Gmina Żukotyn, przez posłów Rożankowskiego i Lewickiego Lwa, o subwencję na naprawę szkoły — do komisji budżetowej.
589. L. s. 824. Ks. Michał Tokarski, Rzeszów, przez posła Jabłońskiego, o subwencję dla bursy rzemieślniczej — do komisji budżetowej.
590. L. s. 825. Polskie Tow. gymnastyczne Sokół, Pilzno, przez posła Głabińskiego, o subwencję — do komisji budżetowej.
591. L. s. 826. Ks. Michał Tokarski, Rzeszów, przez posła Jabłońskiego, o subwencję dla Towarzystwa robotników katolickich „Przyjaźń“ — do komisji budżetowej.
592. L. s. 827. Ks. Michał Tokarski, Rzeszów, przez posła Jabłońskiego, o subwencję dla konserwowania zabytków kraju — do komisji budżetowej.
593. L. s. 828. Ks. Michał Tokarski, Rzeszów, przez posła Jabłońskiego, o subwencję dla ochronki — do komisji budżetowej.
594. L. s. 829. Wanda Borkowska, wdowa po nauczycielu, Sambor, przez posła Wójcickiego, o podwyższenie pensji wdowiej — do komisji szkolnej.
595. L. s. 830. Izrael Seidenwerg, nauczyciel religii mojżeszowej, Jarosław, przez posła Jahła, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.
596. L. s. 831. Towarzystwo im św. Jana Złotoustego, Lwów, przez członka Sejmu ks. Szeptyckiego, o subwencję na wydawnictwa — do komisji budżetowej.
597. L. s. 832. Kółko ukr. Tow. pedagogicznego im. T. Szewczenki, Horodenka, przez posła Okuniewskiego, o upaństwowienie prywatnego gimnazjum w Horodence — do komisji szkolnej.
598. L. s. 833. Krajowe Towarzystwo rybackie, Kraków, przez posła Z. Tarnowskiego, o jednorazowy zasiłek na pokrycie deficytu — do komisji budżetowej.
599. L. s. 834. C. k. Tow. rolnicze, Kraków, przez posła Z. Tarnowskiego, o zasiłek dla biura rachunkowego rolniczego na pokrycie deficytu — do komisji budżetowej.
600. L. s. 835. Komitet Towarzystwa rolniczego, Kraków, przez posła Z. Tarnowskiego, o podwyższenie subwencji na wykłady wędrownie — do komisji budżetowej.
601. L. s. 836. Komitet Towarzystwa rolniczego, Kraków, przez posła Z. Tarnowskiego, o subwencję na ogólne cele Towarzystwa i na utrzymanie biura, na pokrycie deficytu za r. 1913 — do komisji budżetowej.
602. L. s. 837. Komitet Towarzystwa rolniczego, Kraków, przez posła Z. Tarnowskiego, o subwencję na pokrycie deficytu z funduszu na „Tygodnik rolniczy“ do komisji budżetowej.
603. L. s. 838. Komitet Towarzystwa rolniczego, Kraków, przez posła Z. Tarnowskiego, o subwencję na pokrycie deficytu na cele doświadczeń rolniczych za r. 1913 — do komisji budżetowej.
604. L. s. 839. Komitet Towarzystwa rolniczego, Kraków, przez posła Z. Tarnowskiego, o subwencję na pokrycie niedoboru za r. 1913 na hodowlę koni, trzody, owiec, kóz i drobiu — do komisji budżetowej.
605. L. s. 840. Komitet Towarzystwa rolniczego, Kraków, przez posła Z. Tarnowskiego, o subwencję na pokrycie deficytu za r. 1913 na popieranie chowu bydła rogatego — do komisji budżetowej.
606. L. s. 841. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Łazarskiego z prośbą I. koła T. S. L., w Brzeżanach, o udzielenie subwencji na r. 1913 celem szerzenia oświaty wśród ludu polskiego w Galicyi wschodniej — do komisji budżetowej.
607. L. s. 842. Koło T. S. L., Podwołoczyska, przez posła Łazarskiego, o subwencję na ogródki froeblovskie — do komisji budżetowej.
608. L. s. 843. Zarząd główny T. S. L., Kraków, z prośbą akademickiego Koła T. S. L. we Lwowie, przez posła Łazarskiego, o subwencję na budowę domów ludowych — do komisji budżetowej.
609. L. s. 844. Zarząd główny T. S. L., Kraków, Koła T. S. L. we Lwowie przez posła Łazarskiego, o udzielenie subwencji z funduszy przeznaczonych dla Towarzystw akademickich — do komisji budżetowej.

610. L. s. 845. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Łazarskiego, z prośbą Koła T. S. L. w Husiatynie o subwencyę za spłatę długu za nabyty budynek na cele szkoły polskiej w Trybuchowcach — do komisji budżetowej.
611. L. s. 846. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Bandrowskiego, z prośbą Koła XI T. S. L. im. A. Mickiewicza, we Lwowie, o subwencyę na budowę bursy — do komisji budżetowej.
612. L. s. 847. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Żardeckiego, z prośbą Koła I T. S. L., w Krakowie, o subwencyę na szkołkę początkową w Witkowicach na Morawach na r. 1914 — do komisji budżetowej.
613. L. s. 848. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Maissa, z prośbą Koła T. S. L. w Lipniku ad Biała, o subwencyę na zapłatę długu zaciągniętego na zakupno gruntu pod budowę szkoły tamże — do komisji budżetowej.
614. L. s. 849. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Łazarskiego, z prośbą Koła Pań w Przemyśle, o subwencyę na bursę dziewcząt w Przemyśle — do komisji budżetowej.
615. L. s. 850. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Bandrowskiego, z prośbą Koła T. S. L., w Sanoku, o subwencyę na bursę — do komisji budżetowej.
616. L. s. 851. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Bandrowskiego, z prośbą Koła T. S. L. w Rudkach, o subwencyę na utrzymanie bursy włościańskiej — do komisji budżetowej.
617. L. s. 852. Zarząd główny T. S. L. Kraków, przez posła Bandrowskiego, z prośbą II. Koła T. S. L. im. Wyspiańskiego w Nowym Sączu, o subwencyę na cele oświatowe — do komisji budżetowej.
618. L. s. 853. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Adama, o subwencyę dla seminaryum żeńskiego T. S. L. im. Preisendanza na rok 1913 — do komisji budżetowej.
619. L. s. 854. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Adama, z prośbą I. Koła T. S. L. w Krakowie, o subwencyę na szkoły polskie w Jaworzu, Radwanicach, na Śląsku i Maryańskich Górach na Morawach za rok 1913 — do komisji budżetowej.
620. L. s. 855. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Adama, o subwencyę na szkoły polskie T. S. L. w Bośni za rok 1913 — do komisji budżetowej.
621. L. s. 856. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Adama, o subwencyę na ochronki w Maryańskich Górach i Witkowicach na Morawach za rok 1913 — do komisji budżetowej.
622. L. s. 857. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Adama, o subwencyę na szkołkę początkową w Witkowicach na Morawach za rok 1913 — do komisji budżetowej.
623. L. s. 858. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Bandrowskiego, z prośbą Koła T. S. L. w Nowym Targu, o subwencyę na pracę na kresach Podhala — do komisji budżetowej.
624. L. s. 859. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Bandrowskiego z prośbą Koła T. S. L. w Śniatynie o subwencyę na bursę im. A. Mickiewicza — do komisji budżetowej.
625. L. s. 860. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Bandrowskiego, z prośbą Koła T. S. L. w Jaworowie, o subwencyę na bursę — do komisji budżetowej.
626. L. s. 861. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Bandrowskiego, z prośbą Związku okręgowego w Krakowie, o subwencyę na publiczną czytelnię i pracownię naukową na rok 1914 — do komisji budżetowej.
627. L. s. 862. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Bandrowskiego, z prośbą Związku okręgowego w Krakowie, o subwencyę na publiczną wypożyczalnię książek — do komisji budżetowej.
628. L. s. 863. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Bandrowskiego, z prośbą Koła T. S. L. w Kleparowie, o subwencyę na ochronkę — do komisji budżetowej.

629. L. s. 864. Zarząd główny T. S. L., Kraków, przez posła Bandrowskiego, z prośbą Koła T. S. L. w Starym Samborze, o subwencyę na szkołę koszykarską — do komisji budżetowej.

Marszałek: Przystępujemy do porządku dziennego.

Punktem 1. jest wybór czterech sekretarzy, czterech kwestorów i dwunastu rewidentów.

Na skrutatorów zapraszam pp. Stadnickiego (młodsze), Kurowca, Bednarskiego i Krasickiego.

Proszę panów oddawać kartki do wszystkich tych wyborów łącznie. (*Posłowie oddają kartki.*)

(*Po chwili.*) Proszę pp. skrutatorów o odczytanie wyniku wyborów.

P. Bednarski: (*czyta*) Głosowało 125 posłów, absolutna większość 63 głosów. Wszystkie głosy otrzymali: na sekretarzy: pp. Urbański, Kasznica, Biały i Rożankowski; na kwestorów: pp. Krasicki, Kurowiec, Maciuszek i Serczyk; na rewidentów: pp. Cegielski, Krężel, Krzysztofowicz, Maiss, Metella, Moysa, Myciel-ski, Nowosielecki, Schätzel, Singalewicz, Stadnicki (jun.) i Wójcicki.

Marszałek: Ci zatem posłowie zostali wybrani na sekretarzy, kwestorów i rewidentów.

Przystępujemy do drugiego punktu porządku dziennego, a mianowicie do wyboru sześciu członków komisji dyscyplinarnej. Wybory odbędą się według kuryi i z całego Sejmu.

Przystępujemy więc najpierw do wyboru członka tej komisji z kuryi większych posiadłości, do komisji skrutacyjnej zapraszam pp. Biesiadeckiego, Nowosielskiego i Stronńskiego.

Proszę p. sekretarza o odczytanie spisu posłów z tej kuryi, a panów o oddawanie kartek względnie głosowanie.

(Sekretarz p. **Urbański**, odczytuje spis posłów tej kuryi, a posłowie oddają kartki.)

Teraz przystępujemy do wyboru jednego członka komisji dyscyplinarnej z kuryi miast i Izb handlowo-przemysłowych. Do komisji skrutacyjnej zapraszam pp. Srokowskiego, Wójcickiego i Tertila.

Proszę p. sekretarza o odczytanie spisu posłów z tej kuryi, a panów głosować.

(Sekretarz p. **Urbański** odczytuje spis posłów tej kuryi, a posłowie oddają kartki.)

Przystępujemy do wyboru jednego członka komisji dyscyplinarnej z kuryi gmin wiejskich. Do komisji skrutacyjnej zapraszam pp. ks. Okonia, Waleryana Krzeczunowicza i Singalewicza.

Proszę p. sekretarza o odczytanie spisu posłów tej kuryi, a panów głosować.

(Sekretarz p. **Urbański**, odczytuje spis posłów tej kuryi, a posłowie oddają kartki.)

Wreszcie przystępujemy do wyboru trzech członków komisji dyscyplinarnej z całego Sejmu.

Do komisji skrutacyjnej zapraszam pp. Stadnickiego (jun.), Kurowca, Bednarskiego i Bardla. Proszę panów głosować przez oddawanie kartek. (*Posłowie oddają kartki.*)

(*Po chwili.*) Proszę pp. skrutatorów o zdanie sprawy o wyniku wyboru z poszczególnych kuryi i z pełnego Sejmu.

P. Biesiecki: Z kuryi większych posiadłości głosowało 35 posłów, absolutna większość 18 głosów, wszystkie głosy padły na p. Mieczysława Urbańskiego.

Marszałek: Wybrany zatem został jednogłośnie p. Mieczysław Urbański.

P. Srokowski: Z kuryi miast i Izb handlowo-przemysłowych głosowało 23 posłów, absolutna większość 12 głosów. Wszystkie głosy otrzymał p. Maiss.

Marszałek: Wybrany zatem został jednogłośnie p. Ferdynand Maiss.

P. Waleryan Krzeczunowicz: Z kuryi gmin wiejskich głosowało 56 posłów, absolutna większość 29 głosów. Wszystkie głosy otrzymał p. Jakób Bojko.

Marszałek : Wybrany zatem został p. Jakób Bojko.

P. Adam **Stadnicki** : Z całego Sejmu głosowało 121 posłów, absolutna większość 61 głosów. Wszystkie głosy otrzymali pp. Konopka, Korol i Stanisław Stadnicki (sen.).

Marszałek : Wybrani zatem zostali jednogłośnie pp. Konopka, Korol i Stanisław Stadnicki (sen.)

Przystępujemy do dalszego punktu porządku dziennego, który opiewa :

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności urzędowych za czas od 1 lipca 1912 do końca czerwca 1913, oraz wniosek Wydziału krajowego na wybór komisji sejmowych. (**Aleg. 2**).

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Imieniem Wydziału krajowego wnoszę o wybór następujących dwunastu komisji sejmowych oraz o ustalenie ich liczbowego składu :

Komisji administracyjnej z 25 członków, komisji bankowej z 25 członków, komisji budżetowej z 25 członków, komisji górniczej z 15 członków, komisji gospodarstwa krajowego z 25 członków, komisji komunikacyjnej z 25 członków, komisji prawniczej z 15 członków, komisji przemysłowej z 25 członków, komisji sanitarnej z 15 członków, komisji szkolnej z 25 członków, komisji wodnej z 15 członków i komisji zapomogowej z 25 członków.

Marszałek : Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Na jednym z najbliższych posiedzeń postawię na porządku dziennym wybór tych komisji.

Głos ma p. Sprawozdawca.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę na przekazanie sprawozdania Wydziału krajowego z jego czynności urzędowych, a mianowicie : biura prezydyalnego : komisji budżetowej ; departamentu I. : komisji administracyjnej, szkolnej i budżetowej ; departamentu II. : komisji budżetowej i przemysłowej ; departamentu III. : komisji gospodarstwa krajowego ; departamentu IV. : komisji komunikacyjnej ; departamentu V. : komisji sanitarnej ; departamentu VI. : komisji prawniczej.

Marszałek : Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie odnowienia król. zamku na Wawelu w Krakowie za czas od 1. sierpnia 1912 do końca sierpnia 1913 r. (**Aleg. 3**).

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji budżetowej.

Marszałek : Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść (*Większość.*) Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie uzupełnienia postanowień regulaminu sejmowego. (**Aleg. 4**).

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji administracyjnej.

Marszałek : Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie : 1) etatu Oddziału rachunkowego, 2) etatu biura krajowej komisji dla włości rentowych, 3) etatu biura pośrednictwa pracy, 4) uzupełnienia przepisów o dyetach i kosztach podróży, 5) policzalności części dodatków aktywalnych do emerytury, 6) poborów maszynisty gmachu sejmowego, 7) dodatków drożyzniowych dla aplikantów i stałych dyetaryuszy. (**Aleg. 5**).

Pierwsze czytanie dodatkowego sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie powiększenia etatu: 1) oddziału conceptowego, 2) służby stałej Wydziału krajowego, 3) powiększenia kredytów na utrzymanie gmachu sejmowego (Aleg. 6).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego: 1) w przedmiocie powiększenia etatu kasy krajowej i oddziału manipulacyjnego, 2) w przedmiocie zmiany etatu oddziału dla budownictwa i działu manipulacyjnego w oddziale techniczno-drogowym, 3) w przedmiocie 15% czasowego dodatku drożyznianego. (Aleg. 7).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie stałego daru z łaski dla p. Bazylego Korola, pełniącego obowiązki prowizorycznego lustratora w biurze Patronatu dla spółek oszczędności i pożyczek przy Wydziale krajowym. (Aleg. 8).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie przyznania zaopatrzenia w drodze łaski dla Andrzeja Woycyka, byłego frotera i stróża gmachu sejmowego. (Aleg. 9).

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę odesłanie tych sprawozdań do komisji budżetowej.

Marszałek : Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. (Większość.) Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowych funduszach na budowę koszar dla wojska za czas od 1 lipca 1912 do 30. czerwca 1913. (Aleg. 10).

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji administracyjnej.

Marszałek : Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. (Większość.) Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie galicyjskiej Kasy oszczędności we Lwowie. (Aleg. 11).

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji bankowej.

Marszałek : Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. (Większość.) Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany § 23 ustawy o Reprezentacji powiatowej. (Aleg. 12).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany § 39 ustawy gminnej z 13 marca 1889 Dz. u. kr. Nr. 24 i § 38 ustawy gminnej z 3. lipca 1896 Dz. u. kr. Nr. 51. (Aleg. 13).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie ustanowienia w obrębie miasta Lwowa dodatku gminnego do należności państwowych, pobieranych od przeniesienia własności nieruchomości na mocy aktów prawnych między żyjącymi. (Aleg. 14).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany postanowień art. III i VI ustawy z 18 grudnia 1881 dz. u. kr. Nr. 48 ex 1883, względnie ustawy z 1 sierpnia 1911 dz. u. kr. Nr. 109 o zniesieniu prawa propinacji i zaprowadzeniu miejskich opłat konsumcyjnych i policyjnych w król. stoł. m. Lwowie. (Aleg. 15).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zaprowadzenia miejskich opłat od wina, moszczu winnego i owocowego w król. stoł. mieście Lwowie. (Aleg. 16).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie budowy w górnym biegu rzeki Pełtwi i jej dopływów w obrębie miasta Lwowa wykonąć się mających po myśli § 1, ustęp 20 ustawy z 9 maja 1907 dz. uk. Nr. 54. (Aleg. 17).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o obowiązku właścicieli domów w gminie Zamarstynów pow. lwowskiego wybudowania kanałów domowych, połączenia tych kanałów z kanałami gminnymi i o upoważnieniu gminy Zamarstynów pobierania taksy za te połączenia. (Aleg. 18).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany § 18 ust. bud. dla miasta Krakowa z 18 lipca 1883 dz. u. kr. Nr. 63. (Aleg. 19).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie obowiązku właścicieli domów w stoł. król. m. Krakowie wybudowania kanałów domowych, połączenia tychże z miejskimi kanałami ulicznymi, oraz o opłatach gminnych za to połączenie. (Aleg. 20).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia gminie stoł. król. m. Krakowa na pobór opłaty gminnej na cele dobroczynności publicznej od przedstawień teatralnych, koncertów i wszelkich innych przedstawień i widowisk oraz balów. (Aleg. 21).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie dodatkowego czasowego uwolnienia kilkudziesięciu domów w m. Białej, zbudowanych względnie przebudowanych w latach 1896–1905, od dodatków gminnych do państwowego podatku domowo-czynszowego i do 5% podatku od dochodu z budynków, uwolnionych czasowo od podatku domowego. (Aleg. 22).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie połączenia miasta Podgórze z Krakowem. (Aleg. 23).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie ustawy kanalizacyjnej dla gminy miasta Jasła. (Aleg. 24).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie ustawy wodociągowej dla miasta Przemyśla. (Aleg. 25).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z rozparcelowanego obszaru dworskiego w Olszaniku pow. Sambor, nowej gminy administracyjnej pod nazwą Batorszczyzna. (Aleg. 26).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z rozparcelowanych obszarów dworskich w Bednarówce ad Majdan średni i w Mołodyłowie samoistnej gminy administracyjnej pod nazwą Bednarówka polska. (Aleg. 27).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia przysiółka Belna od Biecz samoistnej gminy administracyjnej. (Aleg. 28).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z Bielanki ad Sieniawa samoistnej gminy administracyjnej. (Aleg. 29).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wcielenia części gminy i obszaru dworskiego w Bortiatynie do gminy miasta Sądowej Wiszni. (Aleg. 30)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Brzezina ze związku gminy Bryńce zagórne powiatu Bóbrka i utworzenia z niego samoistnej gminy administracyjnej. (Aleg. 31).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Cecory ze związku gminy Płaucza wielka, powiat Brzeżany i utworzenia z niego samoistnej gminy administracyjnej. (Aleg. 32).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z przysiółka Chrabużna ad Urlów samoistnej gminy administracyjnej. (Aleg. 33).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia osady Czahary zbarazkie ze związku gminy m. Zbaraża i utworzenia z niej samoistnej gminy administracyjnej. (Aleg. 34).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wcielenia gmin Czortków stary i Wygnanka do m. Czortkowa. (Aleg. 35).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wcielenia części gmin Dybków i Wylewa do gminy m. Sieniawy, pow. jarosławskiego, (Aleg. 36).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego przedmiocie utworzenia z głównego kompleksu przysiółka Gądky ad Trzcinią samoistnej gminy administracyjnej. (Aleg. 37).

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z przysiółka Kropiwiścze ad Kornicz samoistnej gminy administracyjnej. (Aleg. 38.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z posiadłości powstałych z rozparcelowanych dóbr tabularnych w Laszkach górnych pow. Bóbrka, nowej gminy administracyjnej pod nazwą „Laszki polskie“. (Aleg. 39.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z przysiółka Ludwikówka ad Ładyczyn, powiat Tarnopol, samoistnej gminy administracyjnej. (Aleg. 40.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółków Łęki i Bulina ze związku gminy Trzemeśnia, pow. Myślenice i utworzenia z nich samoistnej gminy administracyjnej pod nazwą Łęki z Buliną. (Aleg. 41.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Łodyna nowa ze związku gminy Nahorce małe, pow. Kamionka strum. i utworzenia z niego samoistnej gminy administracyjnej. (Aleg. 42.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z rozparcelowanego obszaru dworskiego w Żurowie nowej gminy administracyjnej pod nazwą Łukawiec Żurowski. (Aleg. 43.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Męciszów ze związku gminy Pustków. pow. Ropczyce i utworzenia z niego samoistnej gminy administracyjnej. (Aleg. 44.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółków Oleksice stare i Jaroszyce ze związku gminy Komarów, powiat Stryj i utworzenia z nich samoistnej gminy administracyjnej pod nazwą Oleksice. (Aleg. 45.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia nowej gminy administracyjnej Siółko ad Bożyków. (Aleg. 46.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Wygłanowice w pow. nowosądeckim ze związku gminy administracyjnej Chochorowice i wcielenia do gminy Stadło. (Aleg. 47.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia z przysiółka Wulka łamana, pow. Łańcut, samoistnej gminy administracyjnej. (Aleg. 48.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Bochni na zaciągnięcie pożyczki komunalnej 70.000 K., a mianowicie: a) na pokrycie części kosztów budowy nowego szpitala powszechnego w kwocie 30.000 K., b) na pokrycie 15% udziału na rzecz budowy mostu żelaznego na rzece Rabie. (Aleg. 49.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie przyzwolenia Radzie powiatowej w Brzeżanach na zaciągnięcie pożyczki 250.000 K. (Aleg. 50.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Dąbrowie na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 200.000 koron na budowę dróg. (Aleg. 51.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Radzie powiatowej w Horodence na przyjęcie imieniem powiatu obowiązku uiszczania do istniejącego przy Radzie powiatowej funduszu emerytalnego dla swoich urzędników i sług, oraz funkcyonaryuszów powiatowej Kasy oszczędności w Horodence tytułem stałego zasiłku corocznie 8% płac etatowych, oraz wkładek wliczalnych do emerytury. (Aleg. 52.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Kolbuszowej na zobowiązanie się imieniem powiatu objęcia gwarancyi oprocentowania i umorzenia części kapitału akcyjnego kolei żelaznej z Rzeszowa na Kolbuszową do Niska w kwocie 230.000 koron. (Aleg. 53.)

Pierwsze czytanie zprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Limanowej na przyjęcie imieniem po-

wiatu poręki za wkładki i ich oprocentowanie w założyć się mającej powiatowej Kasie oszczędności. (Aleg. 54.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Lisku, na przyjęcie imieniem powiatu poręki za wkładki i ich oprocentowanie w założyć się mającej powiat. Kasie oszczędności. (Aleg. 55.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Mielcu, ażeby w przyzwolonej ustawą krajową z 16. października 1899 dz. ust. kraj. Nr. 132 pożyczki 200.000 K na zasilenie powiatowej Kasy oszczędności w Mielcu, pozostałą część w kwocie 140.000 K użyto na bezzwrotną subwencję dla gminy m. Mielca na budowę gmachu dla gimnazjum w Mielcu. (Aleg. 56.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Nowym Targu na zaciągnięcie pożyczki 150.000 koron celem pokrycia kosztów ukończenia budowy szpitala powszechnego w Nowym Targu i pokrycia niedoborów, spowodowanych budową drogi Harkłowa-Tylmanowa. (Aleg. 57.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Przemyślanach na zaciągnięcie imieniem powiatu pożyczki na pokrycie części kosztów rekonstrukcji szpitala powszechnego w Przemyślanach. (Aleg. 58.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Sanoku na przyjęcie imieniem powiatu poręki za wkładki w założyć się mającej powiatowej Kasie oszczędności. (Aleg. 59.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Skałacie na przyjęcie imieniem powiatu poręki za wkładki w założyć się mającej powiatowej Kasie oszczędności. (Aleg. 60.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Radzie powiatowej w Turce na zaciągnięcie pożyczki 200.000 K. (Aleg. 61.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Wadowicach na przyjęcie imieniem powiatu poręki do wysokości kwoty 300.000 K za Towarzystwo rolniczo-okręgowe w Wadowicach. (Aleg. 62.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Wadowicach na zaciągnięcie pożyczki w kwocie 100.000 K na budowę i wykończenie dróg. (Aleg. 63.)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie ustawy zezwalającej gminie Knihinin-wieś (powiat Stanisławów) na pobór opłat gminnych od czynszu najmu. (Aleg. 64.)

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji administracyjnej.

Marszałek. Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. (Większość.) Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie petycji nauczycielskich, tudzież wdów i sierót po nauczycielach o policzenie w drodze łaski lat służby do emerytury, przyznanie pensji wdowiej lub dodatków na wychowanie. (Aleg. 65.)

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę na odesłanie tego sprawozdanie komisji budżetowej.

Marszałek: Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. (Większość.) Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z projektem zmiany niektórych postanowień ustawy krajowej o stosunkach prawnych nauczycieli w publicznych szkołach ludowych. (Aleg. 66.)

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę na odesłanie tego sprawozdanie do komisji szkolnej do załatwienia w porozumieniu z komisją budżetową.

Marszałek: Rozprawa otwarta, czy kto żąda głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zniżenia prestacyi szkolnej. (**Aleg 67.**)

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji budżetowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie przekształcenia 6-klasowej szkoły pospolitej żeńskiej w Horodence na wydziałową. (**Aleg 68.**)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie przekształcenia 6-klasowej szkoły pospolitej męskiej w Zaleszczykach za wydziałową. (**Aleg 69.**)

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji szkolnej.

Marszałek. Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie umieszczenia Muzeum etnograficznego w budynku dawnego seminarium duchownego św. Michała na Wawelu. (**Aleg 70.**)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie subwencyonowania Hospicyum naukowego polskiego w Rzymie. (**Aleg 71.**)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie sprzedaży poskiemu Towarzystwu gimnastycznemu „Sokół“ w Baworowie parceli lk. 34 w Baworowie. (**Aleg 72.**)

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji budżetowej.

Marszałek: Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zrzeczenia się praw kraju do Morszyna koło Stryja. (**Aleg 73.**)

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji administracyjnej.

Marszałek: Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie organizacji krajowej Rady konserwatorskiej. (**Aleg 74.**)

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę na odesłanie tego sprawozdania do komisji budżetowej do załatwienia w porozumieniu z komisją szkolną.

Marszałek: Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Następuje pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z zarządu fundacją ś. p. Wiktora hr. Baworowskiego za r. 1911. (**Aleg 75.**)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z zarządu fundacją ś. p. Wiktora hr. Baworowskiego za r. 1912. (**Aleg. 76.**)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o fundacyi Stanisława hr. Skarbka za czas od r. 1909 do końca 1912. (**Aleg. 77.**)

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunków fundacyi Stanisława hr. Skarbka za r. 1911. (**Aleg. 78.**)

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. **Onyszkiewicz** :

Wnoszę na odesłanie tych sprawozdań do komisji budżetowej.

Marszałek: Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Następuje sprawozdanie komisji reformy wyborczej w sprawie zmiany niektórych postanowień statutu krajowego i nowej sejmowej ordynacyi wyborczej, oraz zmiany § 22 regulaminu sejmowego. (**Aleg. 79.**)

Sprawozdawca poseł Niezabitowski ma głos.

Sprawozdawca p. **Niezabitowski** (*zaczyna czytać sprawozdanie*):

Sekretarz p. **Urbański** : Wnoszę uwolnienie p. Sprawozdawcy od czytania sprawozdania.

Marszałek : Jest wniosek uwolnienia p. Sprawozdawcy od czytania sprawozdania. Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty. Proszę o odczytanie wniosków komisji.

Sprawozdawca p. **Niezabitowski** (*czyta*):

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

1. projekt zmiany niektórych postanowień statutu krajowego,
2. nową ordynację wyborczą,
3. projekt zmiany § 22 regulaminu sejmowego.

Nadto komisya dla reformy wyborczej przedstawia Wysokiemu Sejmowi następujący wniosek :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

Sejm upważnia Wydział krajowy do poczynienia w porozumieniu z Rządem w projekcie ustawy, zmieniającej niektóre postanowienia statutu krajowego tudzież wprowadzającej nową ordynację wyborczą, poprawek stylistycznych, któreby okazały się potrzebne, o ile one nie zmieniają pod względem merytorycznym tekstu uchwalonego projektu ustawy.

W sprawozdaniu komisji reformy wyborczej zaszyły trzy pomyłki, które macie Panowie uwzględnione w dodatku.

Prócz tego komisya reformy wyborczej upoważniła referenta, aby w porozumieniu z Rządem i z przewodcami stronnictw, sprostował niektóre pozycye w dodatku tabelarycznym. Chodzi o miejsca zebrania się głównej Komisji wyborczej. Sprostowania te są następujące (*czyta*):

§ 3. litera d) punkt 1. statutu ma opiewać :

1. z czterdziestu pięciu posłów z klasy wielkiej posiadłości tabularnej ziemskiej, wybranych przez uprawnionych do wyboru, opłacających podatki realne w wysokości i w sposobie określonym w § 1. ord. wyborczej.

§ 15. punkt 7. ordynacyi ma opiewać :

7. Osoby, oddane pod nadzór policyjny lub do zakładu robót przymusowych, aż do upływu lat trzech po ukończeniu nadzoru policyjnego, względnie po uwolnieniu z zakładu robót przymusowych.

§ 22. początek ustępu 11. ordynacyi ma opiewać :

Zresztą począwszy od chwili wyłożenia listy wyborczej (§ 20 ustęp piąty) sprostowania listy wyborczej należy przedsięwziąć tylko o tyle...

Dodatek tabelaryczny.

Nr. okręgu wyborczego: 2. Tarnów, Dąbrowa, Mielec, Pilzno, Ropczyce, Jasło, z powiatu kolbuszowskiego powiat sądowy: Kolbuszowa, miejsce wyboru Tarnów.

- Nr. okręgu wyborczego:
- 72. Podgórze, Wieliczka, miejsce zebrania się głównej Komisji wyborczej Prokocim.
 - 73. Dobczyce, Niepołomice.
 - 82. Tarnów, Wojnicz, miejsce zebrania się głównej Komisji wyborczej Zhylytowska góra.
 - 121. Turka, Podbuż, miejsce zebrania się głównej Komisji wyborczej Wołcze.
 - 147. Rawa ruska, Niemirów, Uhnów, Żółkiew, Mosty wielkie, Sokal, Bełz, miejsce zebrania się głównej Komisji wyborczej Bełz.
 - 148. Bolechów, Dobromil, Ustrzyki dolne, Lutowiska, Stary Sambor, Turka, Borynia, Podbuż, Skole, miejsce zebrania się głównej Komisji wyborczej Turka.
 - 152. Halicz, Stanisławów, Tłumacz, Tyśmienica, Kolumbia, Peczeniżyn, Jabłonów, Kosów, Kuty, Żabie miejsce zebrania się głównej Komisji wyborczej Tłumacz.
 - 153. Śniatyn, Zabłotów, Gwoździec, Horodenka, Obertyn, Potok złoty, Zaleszczyki, miejsce zebrania się głównej Komisji wyborczej Horodenka.

Po uwzględnieniu wyżej wymienionych sprostowań projekty te opiewają jak następuje (*czyta*):

U s t a w a

z dnia zmieniająca §§ 3, 4, 6, 10, 11, 12, 13, 17, 31, 35, 38 i 42, uzupełniająca postanowienia §§ 18 i 26 statutu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkim Księstwem Krakowskim i wprowadzająca nową ordynację wyborczą.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkim Księstwem Krakowskim postanawiam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §§ 4, 10, 11, 12, 17, 31, 38 i 42 statutu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkim Księstwem Krakowskim ogłoszonego cesarskim patentem z dnia 26. lutego 1861 Dz. u. p. Nr. 20, oraz § 3 tego statutu w brzmieniu zmienionem ustawą z dnia 18. marca 1900 Dz. u. kr. Nr. 41, § 6. tego statutu

w brzmieniu zmienionem ustawą z 30. sierpnia 1899 Dz. u. kr. Nr. 109, § 13 tego statutu w brzmieniu zmienionem ustawą z dnia 12. kwietnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 9 i § 35 tego statutu w brzmieniu zmienionem ustawą z dnia 10. maja 1873 Dz. u. kr. Nr. 248 przestają obowiązywać, a mają brzmieć, jak następuje:

§ 3.

Sejm krajowy składa się z następujących członków:

a) arcybiskupów obrządku rzymsko-katolickiego, grecko-katolickiego i ormiańsko-katolickiego we Lwowie, księcia biskupa obrządku rzymsko-katolickiego w Krakowie, biskupów obrządku rzymsko-katolickiego i grecko-katolickiego w Przemysłu i biskupów obrządku rzymsko-katolickiego w Tarnowie i grecko-katolickiego w Stanisławowie. W razie opróżnienia stolicy arcybiskupiej, lub biskupiej jest administrator diecezyi członkiem Sejmu krajowego;

b) z prezesa Akademii Umiejętności w Krakowie;

c) z rektorów istniejących każdorazowo w kraju Uniwersytetów, tudzież Szkoły politechnicznej lwowskiej;

d) z dwustu piętnastu wybranych posłów, a to:

1. z czterdziestu pięciu posłów z klasy wielkiej posiadłości tabularnej ziemskiej, wybranych przez uprawnionych do wyboru, opłacających podatki realne w wysokości i w sposobie określonym w § 1. ord. wyborczej;

2. z czterdziestu sześciu posłów z klasy cenzusowej miast i miejscowości w dodatku tabelarycznym do ordynacji wyborczej wymienionych, wybranych przez uprawnionych do wyboru na zasadzie kwalifikacji osobistej i podatkowej (§ 2 ord. wyb.);

3. z dwunastu posłów z klasy powszechnej tychże miast i miejscowości, wybranych na zasadzie powszechnego i równego prawa głosowania (§ 5 ord. wyb.);

4. z pięciu posłów z klasy Izb handlowych i przemysłowych;

5. z dwóch posłów z klasy Stowarzyszeń przemysłowych miasta Lwowa i miasta Krakowa, zorganizowanych na podstawie ustawy z dnia 5. lutego 1907 Dz. u. p. Nr. 26;

6. ze stu pięciu posłów z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, wybranych na zasadzie powszechnego prawa głosowania z jednokrotną pluralnością głosów, która służyć będzie osobom uprawnionym do wyboru na zasadzie kwalifikacji osobistej i podatkowej (§ 7 ord. wyb.).

Okręgi wyborcze, oznaczone w tabelarycznym dodatku do ordynacji wyborczej sejmowej, zawierają z ogółu mandatów poselskich, przeznaczonych dla wyborców narodowości polskiej i ruskiej, w szczególności dla wyborców narodowości ruskiej: w klasie wielkiej własności ziemskiej 1 mandat, w klasie cenzusowej miast 6 mandatów, w klasie po-

wszechnej miast 3 mandaty, w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek 48 mandatów.

§ 4.

Cesarz mianuje z grona Sejmu krajowego dla kierownictwa Sejmem Marszałka krajowego i jego dwóch zastępców, po jednym z pomiędzy członków Sejmu narodowości polskiej i ruskiej.

§ 6.

Peryod sejmowy, to jest okres przez który funkcjonują Marszałek krajowy, jego zastępcy i wybrani członkowie Sejmu krajowego trwa lat sześć, które się liczą od pierwszego dnia zebrania się nowo wybranego Sejmu.

Dokonany wybór posła do Sejmu nie może być przez wyborców odwołany.

Po upływie peryodu sejmowego, tudzież w razie wcześniejszego rozwiązania Sejmu następują powszechne nowe wykory.

W czasie trwania peryodu sejmowego należy przedsięwziąć, o ile ordynacja wyborcza (§ 44) inaczej nie postanawia, wybory uzupełniające, jeśli któryś z posłów utraci prawo wybieralności, umrze, złoży mandat lub też z jakiegokolwiek ustawowego powodu przestanie być członkiem Sejmu.

Byli posłowie mogą być wybrani ponownie.

Urzędnicy i funkcjonariusze publiczni wybrani posłami do Sejmu krajowego nie potrzebują urlopu do wykonywania mandatu.

§ 10.

Marszałek krajowy zagaja Sejm zwołany przez Cesarza, przewodniczy na jego zgromadzeniach i kieruje rozprawami; ogłasza po ukończeniu czynności zamknięcie lub przedtem, na podstawie specjalnego Najw. zarządzenia odroczenie albo zamknięcie Sejmu.

Cesarz może rozwiązać Sejm każdego czasu, także podczas trwania zwykłe-

go peryodu sejmowego, zarządzając równocześnie nowe wybory.

§ 11.

Wydział krajowy jest organem zawiadowczym i wykonawczym Reprezentacji krajowej i składa się pod przewodnictwem Marszałka krajowego z ośmiu członków z grona Sejmu krajowego wybranych.

Marszałek mianuje swoimi zastępcami w Wydziale krajowym dwóch jego członków, jednego narodowości polskiej, drugiego narodowości ruskiej.

§ 12.

Jednego członka Wydziału krajowego wybierają posłowie z klasy wielkiej posiadłości ziemskiej; jednego członka wybierają posłowie z klasy cenzusowej i z klasy powszechnej miast, oraz z klasy Izb handlowych i przemysłowych; i klasy Stowarzyszeń przemysłowych; jednego członka wybierają posłowie z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek zaliczający się do narodowości polskiej; jednego posłowie z tejże klasy zaliczający się do narodowości ruskiej; trzech członków Wydziału wybierają wszyscy posłowie zaliczający się do narodowości polskiej, łącznie z wirylistami narodowości polskiej, jednego wszyscy posłowie należący do narodowości ruskiej, łącznie z wirylistami narodowości ruskiej.

Wybór trzech członków Wydziału, przedsiębrany przez wszystkich posłów zaliczających się do narodowości polskiej, wraz z takimi wirylistami, odbędzie się jednym aktem wyborczym, w którym każdy z głosujących odda głos na jedną osobę, a wybranymi będą ci trzej kandydaci, którzy otrzymają względnie największą ilość głosów. Gdyby jednak w tym akcie wyborczym wszystkie ważne głosy padły na jednego, lub na dwóch kandydatów, w takim razie celem wyboru brakujących członków Wydziału zarządzi się ponowne głosowanie, przy którym za wy-

branych uważani będą ci, na których padła względnie największa ilość głosów.

Wszystkie inne wybory członków Wydziału przychodzą do skutku bezwzględną większością głosujących; jeżeli przy pierwszym akcie wyborczym nikt nie uzyska takiej większości głosów, należy przedsięwziąć ściślejszy wybór między temi dwiema osobami, które otrzymały największą ilość głosów.

Wrazie równości głosów rozstrzyga los.

§ 13.

W sposób wskazany poprzednim paragrafem wybiera się i zastępców członków Wydziału krajowego.

Jeżeli w czasie, w którym Sejm nie jest zebrany, członek Wydziału krajowego umrze, zrezygnuje, lub też dozna przeszkody w prowadzeniu spraw Wydziału, trwającej dłuższy czas, powoła Marszałek na jego miejsce zastępcę należącego do tej samej narodowości.

W miejsce członka względnie zastępcy członka Wydziału, którego stale brakuje, dokona Sejm, skoro się zbierze, nowego wyboru.

§ 17.

Projekty ustaw w sprawach krajowych wchodzą do Sejmu jako przedłożenia rządowe, jako przedłożenia Wydziału krajowego, jako wnioski komisji sejmowych, lub jako samoistne wnioski członków Sejmu.

Do każdej ustawy krajowej potrzeba uchwały sejmowej i sankcyi cesarskiej.

Wnioski, dążące do wydania ustaw, którym Cesarz odmówi sankcyi, albo które Sejm odrzuci, nie mogą wejść powtórnie na tej samej sesyi.

§ 31.

Wydział krajowy bada akta wyborcze wybranych posłów sejmowych, zdaje sprawę Sejmowi i czyni odpowiednie wnioski. O ważności aktów wyborczych rozstrzyga Sejm.

§ 35.

Sprawy wchodzą pod obrady Sejmu:

a) albo jako przedłożenia rządowe wnoszone przez Rząd na ręce Marszałka krajowego,

b) albo jako przedłożenia Wydziału krajowego,

c) albo jako wnioski członków Sejmu,

d) albo wreszcie jako przedłożenia komisji wybranych przez Sejm z własnego grona.

Wnioski samoistne członków Sejmu nie odnoszące się do jakiegoś przedłożenia Rządu, Wydziału krajowego lub komisji sejmowej mają być składane pisemnie do łaski marszałkowskiej. Sposób ich traktowania w Sejmie określa regulamin sejmowy.

Uchwała sejmowa, ustanawiająca dla wypracowania pewnego obszerniejszego projektu ustawy komisję, której działalność ma trwać dłużej niż przez jedną sesję sejmową, może być powzięta tylko większością dwóch trzecich części głosów przy zwykłym komplecie.

Komisya taka obraduje jedynie, gdy Sejm krajowy jest zebrany; zamknięcie więc lub odroczenie Sejmu zawiesza jej czynności, aż do ponownego zebrania się Sejmu w tym samym okresie sejmowym.

Z chwilą ponownego zebrania się Sejmu podejmuje komisya napowrót swoje czynności i jeżeli Sejm inaczej nie postanowi, prowadzi dalej swą pracę aż do jej ukończenia. W razie opróżnienia miejsc w komisji należy je obsadzić ponownie przez wybór uzupełniający.

Do utworzenia stałej komisji, którejby miała obradować nad pewnym przedmiotem także i podczas odroczenia lub zamknięcia sesji sejmowej w okresie tego samego peryodu sejmowego potrzeba osobnej ustawy krajowej, uchwalonej większością dwóch trzecich części głosów przy komplecie dwóch trzecich części wszystkich członków Sejmu.

Z wpływem sześcioletniego peryodu sejmowego albo też z chwilą rozwiązania Sejmu ustaje czynność wszelkich komisji.

Marszałek krajowy wykluczy z pod obrad wnioski dotyczące się przedmiotów nie należących do zakresu działania Sejmu.

§ 35 a).

Wszystkie komisje sejmowe wybierane będą w ten sposób, że członków komisji przypadających na Polaków wybierają posłowie polscy razem z wirylistami narodowości polskiej, członków zaś komisji przypadających na Rusinów wybierają posłowie ruscy razem z wirylistami narodowości ruskiej, a to według stosunku liczby członków Sejmu narodowości ruskiej do ogółu członków Sejmu.

Blizsze postanowienia oznaczy regulamin sejmowy.

Według tych samych zasad dokonują się wybory do instytucji krajowych, do których Sejmowi służy prawo wybierania swoich reprezentantów. Przepis ten nie narusza praw, zastrzeżonych w tym względzie Wydziałowi krajowemu i przepisów organizacyjnych każdej z tych instytucji.

§ 38.

Do powzięcia ważnej uchwały w Sejmie potrzebna jest obecność więcej niż połowy wszystkich członków Sejmu (§ 3. stat. kraj.) i zgoda bezwzględnej większości członków obecnych. W razie równości głosów wniosek wzięty pod obrady upada.

Do powzięcia ważnej uchwały w sprawie postanowień statutu krajowego, określających skład Sejmu (§ 3 statutu) oraz postanowień odnoszących się do zasad połączenia obszarów dworskich z gminami miejscowymi (§ 18 b statutu) potrzebna jest obecność conajmniej stu ośmdziesięciu sześciu członków Sejmu i zgoda conajmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

Do powzięcia ważnej uchwały w sprawie zmiany wszystkich innych postanowień statutu krajowego oraz dołączonej do niego ordynacji wyborczej i dodatku tabelarycznego do tejże ordy-

nacy potrzebna jest obecność przynajmniej trzech czwartych części wszystkich członków Sejmu i zgoda conajmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

§ 42.

Wydział krajowy roztrząsa i załatwia przekazane sobie czynności w obradach kolegialnych.

Do ważności uchwały potrzebną jest obecność przynajmniej czterech członków Wydziału krajowego i przewodniczącego.

Uchwały Wydziału krajowego zapadają bezwzględną większością głosów Marszałek krajowy głosuje tylko w razie równości głosów.

Marszałek wstrzyma wykonanie uchwały Wydziału krajowego, jeżeli uzna ją za przeciwną dobru powszechnemu lub istniejącym ustawom. W takim razie przedłoży sprawę natychmiast do Najwyższego rozstrzygnięcia na ręce Namiestnika.

Art. II.

Postanowienia § 18 statutu krajowego uzupełnione § 18 a) przez ustawę krajową z dnia 23. kwietnia 1909 Dz. u. kr. Nr. 42 uzupełnia się następującymi postanowieniami:

§ 18 b)

Gdyby obszary dworskie, istniejące na zasadzie ustaw krajowych z dnia 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20 i z dnia 21. marca 1888 Dz. u. kr. Nr. 41 miały zostać w drodze ustawodawstwa krajowego połączone z gminami miejscowymi, natenczas może to nastąpić tylko na następujących zasadach:

1. Złączone z gminami miejscowymi obszary dworskie nie mają prawa do korzystania z dobra gminnego. Z majątku gminnego mają one prawo korzystania tylko o tyle, o ile majątek ten w całości, lub częściowo służy dla celów administracyi gminy, nie zaś o ile on służy jako źródło dochodu. Wobec tego nie mogą być obszary dworskie pocią-

gane do pokrywania wydatków wynikających, lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, ulepszeniem, lub rozszerzeniem dobra gminnego, a do wydatków wynikających lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, lub rozszerzeniem majątku gminnego nie mogą być pociągane, o ile on jest źródłem dochodu dla gminy. Również nie mogą być obszary dworskie, złączone ze związkiem gminnym, pociągane do oprocentowania, lub spłaty długów gminnych, zaciągniętych przed złączeniem, a odpowiadać będą tylko za takie długi, jakie będą zaciągnięte po złączeniu z gminą na cele przewidziane w bezpośrednio następującym ustępie.

2. Złączone z gminami miejscowymi obszary dworskie przyczyniać się mają jedynie do wszystkich bieżących wydatków administracyjnych gminnych wynikających z wykonania ustawy gminnej z dnia 12. sierpnia 1866, Dz. u. kr. Nr. 19, tudzież wydatków nakładanych na gminę na mocy innych ustaw — o ile obszar dworski nie jest ustawowo obowiązany do bezpośredniego świadczenia na ten sam cel — a to na podstawie równego i powszechnego nakładania równej stopy dodatków do wszystkich tych bezpośrednich państwowych podatków, opłacanych w gminie, do których dodatki gminne mogą być nakładane.

Do świadczeń dobrowolnych, leżących poza obowiązkiem gminy, przez Radę gminną uchwalonych, obszar dworski nie może być zmuszony.

3. Każdoczesnemu właścicielowi złączonego z gminą obszaru dworskiego ma być poruczone na jego żądanie wykonywanie całej policyi miejscowej na terytorjum obszaru dworskiego. W takim razie obszar dworski opłacać będzie z przypadającej nań sumy dodatków gminnych jedynie 80 proc. — t. j. o 20 procent mniej, aniżeli by opłacał, gdyby mu to wykonanie policyi nie było poruczone.

4. Reprezentantowi obszaru dworskiego służy głos wirylny w reprezenta-

cyi gminnej, jeżeli obszar dworski opłaca przynajmniej 100 K. podatków realnych.

5. Nałożenie dodatków gminnych ponad 20 procent, na pokrycie wydatków, do których w myśl punktu 2. obszar dworski ma się przyczyniać, podlega zatwierdzeniu Reprezentacyi powiatowej.

6. Jeżeli właściciel obszaru dworskiego nie jest obywatelem austriackim, winien do wykonywania policyi miejscowej i do udziału w reprezentacyi gminnej wyznaczyć zastępcę posiadającego wymogi żądane § 10 ustawy o obszarach dworskich z 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20.

7) Połączenie obszarów dworskich z miastami lub z miasteczkami może nastąpić tylko na podstawie obopólnego porozumienia.

8. Wcielenie obszaru dworskiego do gminy może nastąpić tylko po myśli przepisów ustawy z dnia 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20 w brzmieniu noweli z dnia 21. marca 1888 Dz. u. kr. Nr. 41.

§ 18 c).

W razie zmiany ustawy o reprezentacyi powiatowej zachowane będą następujące zasady:

1. Organizacya ich opierać się ma na zasadzie reprezentacyi interesów.

2. Stosunek liczby członków z jednej grupy interesów do ogólnej liczby członków Rady powiatowej musi być unormowany w ten sposób, aby w Radach powiatowych liczących więcej niż dwie grupy interesów, liczba członków jednej grupy wynosiła najwyżej o jednego mniej niż połowa wszystkich członków Rady powiatowej, zaś w Radach powiatowych liczących tylko dwie grupy, liczba członków była między obie grupy równo rozdzielona.

3. Prawo czynne wyborcze z grupy gmin wiejskich ograniczone będzie do tych, którzy bądź z tytułu opłacanych podatków bezpośrednich, podlegających

dotatkom gminnym, bądź to z tytułu osobistej kwalifikacyi na mocy obecnie obowiązującej ustawy gminnej posiadają czynne prawo wyboru do Rady gminnej. Uprawnieni do wyboru w tej grupie interesów wybierać będą odpowiednią liczbę wyborców, którzy mają dokonać wyboru przypadającej na tę grupę liczby członków Rady powiatowej. Przez powyższe postanowienie nie przesądza się zabezpieczenia mniejszości narodowych.

Art. III.

Postanowienie § 26 statutu krajowego uzupełnia się następującem postanowieniem:

§ 26 a).

W drodze ustawodawstwa krajowego utworzoną będzie dla stałej kontroli finansowej samorządu, krajowa Izba obrachunkowa.

Art. IV.

Ogłoszona patentem cesarskim z dnia 26. lutego 1861, Dz. u. p. Nr. 20 ordynacya wyborcza sejmowa wraz ze zmianami jej, które nastąpiły na mocy późniejszych ustaw krajowych przestaje obowiązywać, a na jej miejsce wchodzi w życie dołączona do niniejszej ustawy ordynacya wyborcza sejmowa wraz z dodatkiem tabelarycznym.

Art. V.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. VI.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Ordynacya wyborcza sejmowa.

1. O prawie wyborczem i wybieralności, o okręgach wyborczych i miejscach wyboru oraz o rozpisaniu wyborów.

§ 1.

Do wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej uprawniona jest każda osoba, która w dniu rozpisania wy-

boru posiada obywatelstwo austriackie, nie jest po myśli postanowień §§ 14 i 15 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęta lub wykluczona i posiada takie dobra tabularne, z których roczna należność podatkowa w dziale państwowego podatku gruntowego i domowego wynosi przynajmniej 200 kor., z czego przynajmniej trzy czwarte części przyspaść muszą na podatek gruntowy.

Posiadanie dwóch lub więcej dóbr tabularnych, z których roczna należność w dziale podatku gruntowego i domowego razem wzięta wynosi przynajmniej 200 kor., uprawnia także do wyboru.

Uprawnieni do wyboru, mający dobra tabularne we więcej niż w jednym okręgu wyborczym, wykonują swe prawo wyborcze w tym okręgu wyborczym, w którym leży ich majątek najwyżej opodatkowany.

§ 2.

Do wyboru w klasie cenzusowej miast uprawniona jest każda osoba, która w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austriackie, nie jest po myśli postanowień §§ 14 i 15 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęta lub wykluczona i należy do pierwszych dwóch trzecich części wszystkich członków gminy, opłacających w niej przynajmniej od roku podatek państwowy bezpośredni ze swej realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego, albo od dochodu, spisanych porządkiem wysokości opłacanych przez nich w gminie rocznych podatków bezpośrednich, poczynając od opłacającego najwyższy podatek. Ci jednak z pośród opłacających w gminie podatki bezpośrednie, którzy są wyborcami w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej, nie będą umieszczeni na tych spisach. Jeżeli kilku uprawnionych opłaca równe kwoty podatkowe, starszy wiekiem ma poprzedzać młodszego.

Osoby, uprawnione do wyboru w tej klasie z tytułu opłacania podatków, wykonują swe prawo wyborcze w tej gminie, w której opłacają ten podatek, a

jeżeli opłacają go w kilku gminach w tej gminie, w której w dniu rozpisania wyboru stale mieszkają, a w braku takiego mieszkania w tej gminie, w której swe prawo wyborcze chcą wykonać.

Do wyboru w tej klasie miast uprawnione są bez względu na opłatę podatków także następujące osoby, jeżeli w dniu rozpisania wyborów posiadają obywatelstwo austriackie, nie są po myśli postanowień §§ 14 i 15 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęte lub wykluczone i ukończyły 24-ty rok życia:

a) pasterze dusz i inni duchowni świeccy wyznań chrześcijańskich i przełożeni klasztorów;

b) rabini starozakonni;

c) urzędnicy Dworu, państwa, kraju, powiatu, gmin, zakładów i funduszków publicznych;

d) oficerowie (audytorzy, lekarze wojskowi, oficerowie rachunkowi) w stanie spoczynku i w stanie pozasłużbowym;

e) urzędnicy wojskowi tak w czynnej służbie jak i w stanie spoczynku lub pozasłużbowym;

f) adwokaci, notaryusze, doktorowie, którzy otrzymali stopień akademicki na jednym z uniwersytetów lub w innej szkole wyższej austriackiej, magistrowie chirurgii i farmacyi, dyplomowani weterynarze, którzy otrzymali dyplom w jednym z zakładów austriackich, technicy, którzy na jednej z wyższych szkół technicznych austriackich studia ukończyli i tamże egzamin dyplomowy lub egzamina państwowe z dobrym skutkiem złożyli, kandydaci notaryalni, którzy posiadają wszystkie warunki do uzyskania posady notaryalnej ustawą przepisane;

g) przełożeni, profesorowie i nauczyciele znajdujących się w gminie szkół i innych publicznych zakładów naukowych, tudzież prywatnych, o ile posiadają kwalifikacye naukowe dla zakładu publicznego tej samej kategorii.

Osoby uprawnione do głosowania z tytułu osobistej kwalifikacyi od a) do

g) posiadają prawo wyboru tylko w tej gminie, w której w dniu rozpisania wyborów stale mieszkają.

Osoby, które w dniu rozpisania wyborów posiadają obywatelstwo honorowe jednego z miast klasy cenzusowej, a z innego tytułu nie mają prawa wyborczego w żadnej klasie wyborczej, mają je w tem mieście, którego są honorowymi obywatelami. Jeżeli są obywatelami honorowymi kilku miast, w takim razie wykonują prawo wyboru w tem mieście, w którym chcą.

§ 3.

Prawo wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej i w klasie cenzusowej miast służy także tym, którzy nie mają własnowolności, dalej współposiadaczom nieruchomości lub przedsiębiorstwa, niewiastom, oraz osobom prawniczym (powiatom, gminom, korporacyom, stowarzyszeniom, instytucyom, fundacyom, funduszom, spółkom i t. p.). Państwo i kraj nie mają prawa wyborczego.

Prawo to wykonywać jednak będą:

a) za osoby niewłasnowolne ich prawni zastępcy;

b) za osobę prawniczą ta osoba, która w myśl przepisów ustawy lub norm istniejących dla niej jest powołaną do reprezentowania jej na zewnątrz;

c) za współposiadaczy nieruchomości lub przedsiębiorstw umocowany przez nich pełnomocnik.

§ 4.

Niewiasty, uprawnione do głosowania w którejkolwiek klasie, mogą głosować osobiście lub przez pełnomocników.

W klasie wielkiej posiadłości ziemskiej, każdy wyborca może głosować także przez pełnomocnika.

Pełnomocnikiem może być tylko mężczyzna, który ukończył 24 rok życia i posiada prawo wyboru w tej klasie wyborczej, w której ma to prawo jego

mocodawca, bez względu na okręg wyborczy.

Nikt nie może głosować więcej niż raz za pełnomocnictwem.

§ 5.

Do wyboru w klasie powszechnej miast oraz w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek uprawniony jest każdy mężczyzna, który w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austriackie, nie jest po myśli postanowień §§ 14 i 15 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęty lub wykluczony, skończył 24 rok życia, a w gminie (na obszarze dworskim), w której prawo wyboru ma być wykonane, w dniu rozpisania wyboru przynajmniej od roku jest zamieszkały.

Jeżeli pewne części gminy (miejscowości, okręgi miejskie, dzielnice miasta) przydzielone są do różnych okręgów wyborczych, w tym razie uprawniony do wyboru wykonywa swoje prawo wyborcze w tej części gminy, w której w czasie rozpisania wyboru mieszka.

Osoby, mieszkające na obszarze dworskim niewcielonym do związku gminnego, wykonują pod tymi samymi warunkami prawo wyborcze w tej gminie, z którą obszar dworski tworzy jedną miejscowość. Gdyby ta ostatnia okoliczność nie zachodziła, w takim razie Namiestnictwo oznacza gminę miejscową, w której mieszkańcy obszaru dworskiego wykonywać mają prawo wyboru.

Jeżeli uprawniony do wyboru w dniu rozpisania wyboru przynajmniej od roku ma więcej niż jedno mieszkanie, wykonuje prawo wyboru tam, gdzie w czasie rozpisania wyboru piastuje urząd publiczny, względnie tam, gdzie ma siedzibę swych czynności zawodowych, a gdyby brakło i tego kryterium, tam, gdzie ma swą główną siedzibę w kraju.

Jeżeliby i pod tym względem zachodziła wątpliwość, uprawniony wybiera sam gminę zamieszkania, w której chce wykonywać swoje prawo wyborcze.

§ 6.

Za miejsce zamieszkania wyborcy uważa się to miejsce, w którym z widocznym lub z okoliczności wynikającym zamiarem stałego pobytu osiadł, czy to dobrowolnie, czy też z obowiązku nałożonego przepisem ustawy.

Dopóki ktoś w pewnej miejscowości ma miejsce zamieszkania, dopóty jego czasowa nieobecność w tejże nie przerywa czasu zamieszkania wymaganego do uprawnienia wyborczego.

§ 7.

W klasie wielkiej posiadłości ziemskiej, w okręgach Nr. 18, 29, 30, 33 klasy cenzusowej miast, i w klasie Izb handlowych i przemysłowych wyborca głosuje na tylu posłów, ilu na jego okręg wyborczy przypada; we wszystkich innych klasach wyborczych i w niewymienionych powyżej okręgach wyborczych klasy cenzusowej miast, każdy wyborca głosuje na jednego posła ewentualnie także na jego zastępcę (§ 44), chociażby na okręg wyborczy przypadało dwóch posłów.

Każdy wyborca ma z reguły tylko jeden głos.

W klasie jednak gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek posiadają głos podwójny (liczący się za dwa głosy), ci wyborcy, którzy należą do pierwszych dwóch trzecich części wszystkich wyborców opłacających w gminie i na obszarze dworskim przynajmniej od roku podatek bezpośredni od swej realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego albo od dochodu, spisanych porządkiem wyso-

kości opłacanych przez nich w gminie i na obszarze dworskim stanowiącym z gminą jedną miejscowość, rocznych podatków bezpośrednich, poczynając od opłacającego najwyższy podatek. Ci jednak z pośród opłacających w gminie i na obszarze dworskim podatki bezpośrednie, którzy są wyborcami w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej lub w klasie cenzusowej lub powszechnej miast, nie będą umieszczeni na tych spisach.

Nadto posiadają głos podwójny ci wyborcy, którzy należą do osób wyszczególnionych w ustępie trzecim § 2. niniejszej ordynacji, chociażby ze względu na opłacany podatek głosu podwójnego nie miały.

Jeżeli kilku opodatkowanych opłaca równe kwoty podatkowe, starszy wiekiem ma poprzedzać młodszego.

§ 8.

Z posiadających czynne prawo wyboru osób, głosują w okręgach Nr. 17, następnie 41 do 46 włącznie, jedynie te osoby prawnicze, które mają charakter narodowy ruski naturą swoją lub statutem określony, tudzież te, których wpisania na listę wyborczą odnośnego okręgu zażądają czynniki powołane do zastępowania osoby prawniczej na zewnątrz ważną uchwałą, oraz osoby fizyczne narodowości ruskiej, wyłączone z innych okręgów tej samej klasy wyborczej.

W okręgach Nr. 56, 57, i 58 klasy powszechnej miast oraz w okręgu Nr. 154 klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek mają prawo wyborcze tylko te osoby, które są narodowości ruskiej, wyłączone z innych okręgów tej samej klasy.

W okręgach Nr. 147 do 153 włącznie, klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek mają prawo wyborcze te osoby, które są narodowości polskiej,

wyłączone z innych okręgów tej samej klasy.

Dodatek tabelaryczny do niniejszej ordynacji wyborczej wskazuje nadto powiaty sądowe, względnie gminy, w których wyborcy polscy, względnie ruscy, mają być wyłączeni z jednego okręgu wyborczego a przyłączeni do innego, jedno lub dwumandatowego okręgu wyborczego.

Wyborcy w gminach wymienionych w rozdziale VII dodatku tabelarycznego nie należący ani do polskiej ani do ruskiej narodowości, mogą w sposób dla reklamacji przewidziany (§§ 21, 22) domagać się wyłączenia z okręgu wyborczego jednej i przeniesienia do okręgu wyborczego drugiej narodowości i wpisania do odnośnej listy wyborczej.

§ 9.

Osoby uprawnione do wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej nie mają prawa wyboru w innych klasach.

Osoby, uprawnione do wyboru w klasie cenzusowej miast mają to prawo także w klasie powszechnej miast, o ile posiadają warunki wymienione w § 5, lecz nie mają go w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek.

Każdy wyborca może wykonywać swe prawo wyboru tylko w jednym okręgu tej samej klasy.

§ 10.

Celem wyboru posła tworzą uprawnieni do wyboru w każdym okręgu wyborczym każdej klasy wyborczej jedno ciało wyborcze.

Okręgi wyborcze ustalone są w dodatku tabelarycznym, dołączonym do niniejszej ordynacji.

Ten podział okręgów nie narusza praw miast przysługujących im dotąd w myśl ustawy o reprezentacji powiatowej. Miasta zatem, które dotąd dla siebie osobno wybierały posła na Sejm krajowy, a do których wedle dołączonego wykazu tabelarycznego przydzielono wsie i miasteczka, będą i nadal wybierały samostannie członków rady powiatowej po myśli § 5. ordynacji wyborczej dla rad powiatowych.

§ 11.

O ile w dołączonym do tej ordynacji dodatku tabelarycznym jest mowa o powiatach politycznych lub sądowych, należy rozumieć te powiaty w tych rozmiarach, jakie one mają w czasie wejścia niniejszej ustawy w życie.

Postanowienia powyższego ustępu mają analogiczne zastosowanie także i do gmin (części gmin).

§ 12.

Miejscami wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej są miasta, wymienione przy każdym okręgu w dodatku tabelarycznym do niniejszej ordynacji.

Miejscem wyboru w klasie cenzusowej i w klasie powszechnej miast oraz w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek jest każda gmina miejscowa i każda w dodatku tabelarycznym do niniejszej ordynacji osobno wymieniona część gminy (miejscowość, okręg miejski, dzielnica miasta).

Gmina miejscowa, która według ostatniego spisu ludności liczy wraz z obszarem dworskim mniej niż 500 mieszkańców, nie wliczając osób będących w czynnej służbie wojskowej, może być zarządzeniem Namiestnictwa połączona z jedną z najbliższej położonych i komunikacyjnie najdogodniej łączących się

gmin tego samego okręgu wyborczego dla utworzenia zbiorowych miejsc wyboru.

O ile jednak wyborcy z tej samej gminy i obszaru dworskiego ze względu na swoją narodowość należą do różnych okręgów wyborczych tej samej klasy wyborczej, a w gminie tej i na obszarze dworskim, według ostatniego spisu ludności nie ma 250 mieszkańców, którzy jako język swój potoczny podali język polski względnie ruski, to wyborcy ci mogą być zarządzeniem Namiestnictwa przyłączeni do jednej z najbliższej położonych gmin tego samego okręgu wyborczego dla utworzenia zbiorowych miejsc wyboru.

Wydane w tym względzie zarządzenia należy ogłosić w starostwie przez przybicie na urzędowej tablicy, tudzież w sposób w miejscu praktykowany w odnośnych gminach równocześnie z rozpisaniem wyboru.

§ 13.

Posłem może być wybrany każdy mężczyzna, który przynajmniej od lat trzech posiada obywatelstwo austriackie, ukończył 30-ty rok życia, po myśli postanowień §§ 14 i 15 tej ordynacyi od prawa wyboru nie jest wyjęty lub wykluczony i w jednej z klas wyborczych w kraju uprawiony jest do wyboru posła na Sejm.

Zastępcy posłów, którzy w okręgach Nr. 31, 32, 34, i 100 do 113 włącznie mają być wybierani, muszą posiadać teżsame warunki wybieralności.

§ 14.

W stałej czynnej służbie pozostający oficerowie, duchowni wojskowi, gażycy bez rangi, tudzież osoby, należące do stanu szeregowców siły zbrojnej a względnie do żandarmeryi — łącznie z czaso-

wo urlopowanymi — są wyjęci od wybieralności, a wyjąwszy klasę wielkiej posiadłości ziemskiej, także od prawa wyboru.

W klasie wielkiej posiadłości ziemskiej mogą osoby, wymienione w pierwszym ustępie, głosować tylko przez pełnomocników.

Urzędnicy wojskowi, pozostający w stałej służbie czynnej, są wyjęci od wybieralności, posiadają jednak czynne prawo wyborcze.

Zresztą nie mogą osoby, odbywające w dniu wyboru przejściowo czynną służbę wojskową, wykonywać swego prawa głosowania w żadnej klasie wyborczej.

§ 15.

Od prawa wyboru i wybieralności są wykluczeni:

1. Wszystkie osoby, zostające pod władzą ojcowską, opieką lub kuratela, z wyjątkiem dopuszczonym w § 3 niniejszej ordynacyi co do prawa wyboru.

2. Ci, którzy pobierają z funduszków publicznych lub gminnych zaopatrzenie jako ubodzy lub także zaopatrzenia pobierali w roku, wybór bezpośrednio poprzedzającym, albo wogóle korzystają z dobroczynności publicznej.

Nie należy jednak ze względu na prawo wyborcze uważać za zaopatrzenie ubogich albo za akty dobroczynności publicznej: wsparcie z Kasy chorych, rent pobieranych z powodu wypadku, podszłego wieku lub przez inwalidów, zasiłków pobieranych przez członków rodziny osób powołanych do czynnej służby wojskowej, bezpłatnego pielęgnowania w szpitalach publicznych, uwolnienia od opłaty szkolnej, obdarzenia środkami naukowymi, zasiłków na kształcenie w jakiegokolwiek formie, jakoteż zapomóg z powodu klęsk.

3. Osoby, do których majątku otwarto konkurs, aż do ukończenia tegoż, a jeżeli upadłym dłużnikiem jest kupiec, aż do uzyskania powtórnie zdolności do praw oznaczonych w § 246. ordynacji konkursowej z dnia 25. grudnia 1868, Dz. u. p. Nr. 1 z roku 1869.

4. Osoby, które zostały zasądzone na karę za zbrodnię lub za przekroczenie kradzieży, sprzeniewierzenia, uczestnictwa w tychże, oszustwa, stręczenia do nie-rządu (§§ 460, 461, 463, 464, 512 u. k.), za czyny karygodne, oznaczone w § 1. ustawy z dnia 28. maja 1881, Dz. u. p. Nr. 47. i w § 1. ustawy z dnia 25. maja 1883, Dz. u. p. Nr. 78, lub też za przekroczenie §§ 1, 2, 3, 4 i 5, ustęp przedostatni ustawy z dnia 24. maja 1885, Dz. u. p. Nr. 89.

Skutek ten zasądzenia ustaje co do zbrodni wymienionych w § 6 l. 1 aż do 10 ustawy z dnia 15. listopada 1867, Dz. u. p. Nr. 131, z końcem kary, co do innych zbrodni po upływie lat dziesięciu, jeżeli winny był zasądzony najmniej na pięcioletnią karę, zresztą zaś po upływie lat pięciu, zaś co do reszty wyżej wyliczonych czynów karygodnych, po upływie lat trzech od ukończenia kary.

5. Osoby, które skazane zostały na karę z powodu występku po myśli §§ 66, 67, 68 i 69 ustawy o służbie wojskowej z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 128, na okres trzech lat od ukończenia kary.

6. Osoby, które sądownie skazane zostały na karę z powodu występku przeciw prawnokarnym postanowieniom dla ochrony wolności wyboru, jeżeli czyj popełniony został przy wyborach do Izby posłów Rady państwa, lub do Sejmów, a to stosownie do usądowień ustawy z dnia 26. stycznia 1907, Dz. u. p. Nr. 18.

7. Osoby, oddane pod nadzór policyjny lub do zakładu robót przymuso-

wych, aż do upływu lat trzech po ukończeniu nadzoru policyjnego, względnie po uwolnieniu z zakładu robót przymusowych.

8. Osoby, którym sąd odjął władzę ojcowską nad ich dziećmi, jak długo dzieci pozostają pod obcą opieką, w każdym razie na okres trzech lat po sądowym zarządzeniu.

9. Osoby, które skazane były więcej jak dwa razy na karę aresztu za pijaństwo lub opilstwo na podstawie powszechnej ustawy karnej lub ustawy z dnia 19. lipca 1877 Dz. u. p. Nr. 67 lub innych wydać się mających postanowień ustawowych, na okres trzech lat od ukończenia kary.

§ 16.

Namiestnik wyznacza dzień wyboru posłów w miejscach wyborczych, niniejszą ordynacją wskazanych. Dla wyborów z klasy cenzusowej miast, z klasy powszechnej miast, tudzież z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, wyznacza Namiestnik równocześnie także dzień ewentualnych wyborów ściślejszych.

Dnie wyborów przy wyborach powszechnych mają być wyznaczone w ten sposób, aby najpierw wybrała posłów klasa gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, następnie klasa powszechna miast, po niej klasa cenzusowa miast, następnie Izby handlowe i przemysłowe oraz stowarzyszenia przemysłowe, a na ostatku klasa wielkiej posiadłości ziemskiej.

Dla każdej klasy wyborczej ma być wyznaczony ten sam dzień na wybory i ten sam dzień na ewentualne wybory ściślejsze; tylko w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek Namiestnik może wyznaczyć dla wyborów oraz dla ewentualnych wyborów ściślejszych więcej dni wyborczych.

Dnie wyborów mają być tak wyznaczone, by wszystkie potrzebne czynności przygotowawcze mogły być przedem ukończone.

§ 17.

Rozpisanie powszechnych wyborów należy ogłosić w krajowym dzienniku urzędowym i plakatami we wszystkich gminach (obszarach dworskich) i miejscach wyborczych w kraju.

Rozpisanie poszczególnych wyborów uzupełniających ogłosić należy w krajowym dzienniku urzędowym, a wyborów uzupełniających z klasy cenzusowej miast, z klasy powszechnej miast, tudzież z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, nadto także plakatami w gminach (obszarach dworskich) i w miejscach wyborczych tego okręgu wyborczego, w którym wybór ma się odbyć.

Dzień ogłoszenia w dzienniku urzędowym uważa się za dzień rozpisania wyborów.

W myśl § 20 ustawy z dnia 26. stycznia 1907 Dz. p. p. Nr. 18 wyda Namiestnictwo obwieszczenie o przepisach karnych dla ochrony wolności wyborów i zgromadzeń.

Zwierzchności gminne i Przełożęnstwa obszarów dworskich są obowiązane powyższe obwieszczenia ogłosić przez ich wywieszenie.

II. O przeprowadzeniu wyborów w okręgach klasy cenzusowej i klasy powszechnej miast oraz klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek.

§ 18.

Uprawnienie do wyboru ustala się przez wpisanie do listy wyborczej.

§ 19.

Uprawnionych do wyboru z każdej gminy i z każdej klasy wyborczej wraz z uprawnionymi do wyboru wchodzącego ewentualnie po myśli § 5, ustęp 3 w rachubę obszaru dworskiego, wpisze naczelnik gminy (burmistrz) do osobnych list (list wyborczych) w porządku alfabetycznym, z podaniem imion, nazwisk, zawodu i mieszkania.

W listach wyborczych dla wyboru z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek uwidoczni naczelnik gminy nadto w odnośnej rubryce, czy wpisaniem wyborcy służy jeden głos, czy też głos podwójny (§ 7, ustęp 3 i 4).

Jeżeli uprawnieni do wyboru z jednej gminy wybierają w różnych okręgach wyborczych, to należy dla każdej części gminy, przydzielonej do pewnego okręgu wyborczego, sporządzić osobną listę wyborczą w porządku alfabetycznym. Tak samo, jeżeli czynność wyborcza w obrębie jednej gminy odbywać się ma w kilku lokalach wyborczych, do których wyborcy podług terytorialnej przynależności są przydzieleni (§ 25, ustęp 4), należy listę wyborczą sporządzić dla każdego z odnośnych terytorialnych obszarów gminy z osobna w porządku alfabetycznym.

Jeżeli uprawnieni do wyboru w gminie należą do okręgów wyborczych różnych ze względu na ich narodowość, natenczas należy sporządzić w gminie oddzielne listy wyborcze dla wyborców należących do każdego z tych okręgów.

Gdy uprawnieni do wyboru z kilku gmin, wybierają w jednym zbiorowym miejscu wyborczym (§ 12 ustęp 3 i 4), natenczas za podstawę czynności wyborczej mają służyć listy wyborcze poszczególnych gmin miejscowych, uporządkowane kolejno po sobie jako listy częściowe, bez sporządzania z nich listy ogólnej.

Przy układaniu list wyborczych wpiszą do nich naczelnicy gmin z urzędu

wszystkie te osoby, których uprawnienie jest im znane lub też zapomocą pewnych danych może być stwierdzone.

Przy układaniu list wyborczych dla wyborców wyłączonych ze względu na ich narodowość, należy brać za podstawę ostatni ogólny spis ludności i rubrykę języka potocznego.

Listy wyborcze sporządzać należy przynajmniej w dwóch egzemplarzach.

§ 20.

Po sporządzeniu listy wyborczej przedłoży naczelnik gminy oba egzemplarze położonemu starostwu, w stołecznem mieście Lwowie zaś Namiestnictwu. Dla miasta Krakowa wyznacza Namiestnictwo kierownika władzy politycznej, któremu poruczono sprawdzenie list wyborczych jakoteż rozstrzyganie reklamacyi; temu przedłoży Prezydent miasta listę wyborczą.

Wraz z listą wyborczą dla wyborców z klasy cenzusowej miast, jak i dla wyborców z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek przedłoży naczelnik gminy właściwej Władzy politycznej także ten spis osób i opłacanych przez nie podatków bezpośrednich, na podstawie którego obliczono, którym z tych osób służy prawo wyboru w klasie cenzusowej miast w myśl § 2, ustęp 1 tej ordynacyi, względnie prawo podwójnego głosu w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek w myśl § 7, ustęp 3.

Władza polityczna sprostuje z urzędu dostrzeżone usterki w liście wyborczej i jeden egzemplarz sprostowanej listy zwróci naczelnikowi gminy.

Przeciw sprostowaniu listy wyborczej, dokonanemu z urzędu, można wystąpić tylko w drodze reklamacyi.

Naczelnik gminy wyłoży listę przez dni czternaście w lokalu urzędowym gminy, codziennie w czasie przez władzę polityczną oznaczonym i publicznie obwieścić się mającym, dla wol-

nego przeglądu i poda to wyłożenie listy wyborczej do publicznej wiadomości z równoczesnem wyznaczeniem czteronasfodniowego terminu reklamacyjnego, liczącego się od dnia obwieszczenia, przy tacząc zarazem postanowienia § 21 niniejszej ordynacyi, odnoszące się do sposobu wnoszenia reklamacyi i rekursów. Jeżeli uprawnieni do wyboru z jednej gminy wybierają w różnych okręgach wyborczych (§ 19, ustęp 3, zdanie pierwsze), listy wyborcze wyłożyć należy w obrębie odnośnych okręgów wyborczych. — Wraz z listą wyborczą dla wyborcu z klasy cenzusowej miast, jak i dla wyborcu z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek wyłoży naczelnik gminy dla wolnego przeglądu także spis, o którym mowa w ustępie drugim niniejszego paragrafu.

Prawo przeglądu listy wyborczej uprawnia także do robienia przy sposobności tego przeglądu notatek z tej listy.

W gminach liczących do 5000 włącznie mieszkańców, lista wyborcza musi być wyłożona do przeglądu każdego dnia przez pięć godzin. W gminach ponad 5000 mieszkańców lista wyborcza ma być wyłożona przez ośm godzin; nadto należy odbić listę wyborczą w czas w dostatecznej liczbie i z chwilą nastania terminu reklamacyjnego wydać na żądanie każdemu odbitkę za zwrotem przypadających za jeden egzemplarz kosztów sporządzenia.

Kto żąda wydania takiej odbitki listy wyborczej, ma to oznajmić ustnie lub pisemnie naczelnikowi gminy w ciągu dni ośmiu po rozpisaniu wyboru; oświadczenie tego rodzaju zobowiązuje żądającego do odbioru zamówionej listy i zapłaty kosztów jej sporządzenia, przypadających za sporządzone egzemplarze.

Zgłoszeń po tym czasie wpływających nie należy uwzględniać.

W ciągu dalszych dni ośmiu należy złożyć u naczelnika gminy 50 procent przybliżonych kosztów sporządzenia, w

przeciwnym razie zgłoszenie jest bezskuteczne.

Przy odbiorze uiszczyć należy resztę kosztów, które w razie nieodebrania listy przez zgłaszającego, mogą być także ściągnięte w drodze politycznej egzekucyi.

Pod tymi samymi warunkami wydawać należy każdemu na żądanie także ewentualne dodatki do listy wyborczej.

§ 21.

Reklamacje przeciw liście wyborczej mogą być wnoszone:

1. z powodu wpisania nieuprawnionych do wyboru;

2. z powodu niewpisania uprawnionych do wyboru;

3. z powodu przyznania wyborcom z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek głosu liczącego się za dwa, zamiast głosu liczącego się za jeden;

4. z powodu nieprzyznania wyborcom z tejże klasy głosu liczącego się za dwa, lecz tylko głosu liczącego się za jeden;

5. w gminach, w których wyborcy należą do okręgów wyborczych różnych ze względu na ich narodowość, o przeniesienie z listy jednego okręgu do listy okręgu drugiego.

Reklamacje z powodów podanych pod 1, 2, 3, i 4, może wnosić każdy wyborca, który w listach wyborczych danego okręgu jest zapisany; reklamacje z powodów podanych pod 5 może wnosić każdy wyborca umieszczony na jednej z list wyborczych obu okręgów, o które idzie.

Interesowany może reklamować swoje prawo wyborcze, chociaż na listach wyborczych danego okręgu zamieszczony nie został; do żądania przeniesienia wyborcy z listy jednego okręgu na listę drugiego według p. 5., uprawniony jest wyłącznie sam wyborca, o ile reklamacya opiera się na twierdzeniu, że wpis języka potocznego podany przy ostatnim

spisie jest niezgodny z faktycznym stanem rzeczy, względnie o ile się opiera na postanowieniu zawartem w ostatnim ustępie § 8. ordynacyi wyborczej.

Reklamacje wnosić należy w każdym poszczególnym wypadku z osobna. Kto żąda wykreślenia osoby w liście zapisanej, przytoczyć powinien fakty, które uzasadniają, że osoba ta w danym okręgu wyborczym niema prawa wyboru.

Kto żąda wpisania osoby w liście niezapisanej, przedstawić powinien dowody, które uzasadniają, że osoba ta w danym okręgu wyborczym ma prawo głosowania.

Jeżeli reklamujący domaga się przeniesienia go z listy jednego okręgu na listę drugiego według p. 5., to powinien przytoczyć i wykazać fakty, które twierdzenie o jego narodowości uzasadniają, na przepisany do tego celu formularzu.

Tego rodzaju reklamacje osób trzecich należy odrzucić, jeżeli wpis reklamowanego do listy wyborczej, zgadza się, co do języka potocznego z wynikiem ostatniego spisu ludności.

Reklamacje należy wnosić u naczelnika gminy ustnie lub pisemnie.

§ 22.

Na podstawie reklamacyi, wniesionych w wyznaczonym terminie, sporządzi naczelnik gminy wykaz osób reklamowanych, do którego należy wciągnąć osobno:

1. osoby, co do których zażądano ich wykreślenia z listy wyborczej (§ 21 punkt 1);

2. osoby, co do których zażądano przyznania im prawa głosu, liczącego się tylko za jeden, a nie za dwa (§ 21 punkt 3);

3. osoby, co do których zażądano dodatkowego wpisania ich do listy wyborczej (§ 21 punkt 2);

4. osoby, dla których zażądano przyznania im prawa głosu, liczącego się za dwa, a nie za jeden (§ 21 punkt 4);

5. osoby, co do których żądano przeniesienia ich z listy jednego okręgu narodowego na listę drugiego (§ 21 punkt 5).

Wykaz osób reklamowanych wyłoży naczelnik gminy najpóźniej trzeciego dnia po upływie terminu reklamacyjnego w miejscach, wskazanych w § 20 ustęp 5 do wolnego przeglądu przez trzy dni i ogłosi to publicznie. W ciągu tych trzech dni wolno osobom interesowanym (§ 21 ustęp drugi i trzeci) wnosić obrony względnie sprzeciwy przeciw reklamacyom.

Osobom, co do których wniesiono reklamacje z powodów wymienionych wyżej pod 1 i 2, winien naczelnik gminy na ich żądanie w ciągu powyższych trzech dni dać możność poinformowania się o motywach tych reklamacji.

Obrony i sprzeciwy wnosić należy u naczelnika gminy ustnie lub pisemnie.

Wniesione reklamacje przedłoży naczelnik gminy do rozstrzygnięcia oznaczonej w § 20 ustęp 1 Władzy politycznej, dołączając do poszczególnych reklamacji wniesione obrony i sprzeciwy.

Przeciw rozstrzygnięciu reklamacji przez starostwo może ten, kto wniósł reklamację, jak i ten, którego osoby wydane rozstrzygnięcie dotyczy, wnieść w ciągu dni trzech odwołanie do Namiestnictwa przez starostwo.

Rozstrzygnięcie Namiestnictwa jest w każdym wypadku ostateczne.

Reklamacje i odwołania, które wniesiono po upływie terminu, należy odrzucić jako spóźnione.

W razie uwzględnienia reklamacji przeprowadzi oznaczona w § 20, ustęp 1, władza polityczna sprostowanie listy wyborczej w sposób rozstrzygnięciu odpowiadający.

Jeżeli władza rozstrzygnie, że osoba, co do której wniesiono reklamację, ze względu na swą narodowość nie należy do tego okręgu wyborczego, na którego

liście została umieszczona, to polecając wykreślenie jej z tej listy, zarządzi równocześnie zapisanie jej na listę wyborczą okręgu wyborczego, do którego z tytułu swej narodowości należy.

Zresztą począwszy od chwili wyłożenia listy wyborczej (§ 20 ustęp piąty) sprostowania listy wyborczej należy przedsięwziąć tylko o tyle, o ile jest obowiązkiem władzy politycznej aż do czasu na trzy dni przed terminem wyboru, wykreślić z listy wyborczej te w niej zapisane osoby, co do których utrata obywatelstwa austriackiego, lub okoliczność, uzasadniająca po myśli §§ 14 i 15 tej ordynacji wyjęcie lub wykluczenie od uprawnienia do wyboru dopiero później nastąpiła lub na jaw wyszła.

Sprostowania listy wyborczej, przez władzę polityczną dokonane, podać należy do wiadomości naczelnika gminy w celu sprostowania także egzemplarza tej listy znajdującego się w urzędzie gminnym.

Najpóźniej ośm dni przed wyborem przedłoży naczelnik gminy znajdującą się u niego listę wyborczą ponownie władzy politycznej, która zbada, czy sprostowania listy wyborczej zarządzone w czasie postępowania reklamacyjnego zostały przeprowadzone, a zatem, czy obydwa egzemplarze listy wyborczej zgadzają się ze sobą. W razie przeciwnym sprostuje władza obydwa egzemplarze zgodnie ze sobą.

Jeden egzemplarz listy wyborczej należy doręczyć komisarzowi wyborczemu.

Jeżeli zajdzie potrzeba sprostowania listy wyborczej na podstawie orzeczenia reklamacyjnego już po jej oddaniu komisarzowi wyborczemu, to władza zaawiadomi o tem natychmiast naczelnika gminy miejsca wyboru i komisarza wyborczego. Naczelnik gminy sprostuje listę w obecności komisarza wyborczego, dołączając do niej polecenie władzy, zarządzające sprostowanie.

§ 23.

Skoro lista wyborcza po rozstrzygnięciu reklamacji sprostowaną zostanie, wyda władza polityczna w § 20, ustępie 1 oznaczona, dla miejsca wyboru właściwa, wyborcom karty legitymacyjne do wyboru posłów. Jeżeli gminy, należące do różnych powiatów politycznych, złączone zostaną w zbiorowe miejsca wyborcze (§ 12 ustępy 3 i 4), to celem wystawienia kart legitymacyjnych, należy po ukończeniu postępowania reklamacyjnego, listy wyborcze tych gmin przesłać władzy politycznej dla miejsca wyboru właściwej.

Karty legitymacyjne mają zawierać liczbę bieżącą dotyczącą listy wyborczej, miejsce, dzień i godzinę rozpoczęcia czynności wyborczej, jakoteż godzinę kiedy oddawanie głosów ma być ukończone, imię, nazwisko i mieszkanie uprawnionego do wyboru, ilość posłów, na których ma prawo głosować, wreszcie w tych przypadkach, w których głos liczy się podwójnie (§ 7, ust. 3 i 4) i w których oprócz posła wybiera się także jego zastępcę, zaznaczenie tych okoliczności.

Na odwrotnej stronie karty legitymacyjnej należy umieścić ważniejsze postanowienia ustawy z dnia 26. stycznia 1907, Dz. u. p. Nr. 18.

W miastach mających własny statut można poruczyć wystawienie kart legitymacyjnych Prezydentowi miasta.

Karty legitymacyjne należy wyborcom w mieszkaniu doręczyć; doręczenie można poruczyć naczelnikowi gminy.

Władza, która wydaje karty legitymacyjne, zarządzi przez ogłoszenie w sposób w miejscu praktykowany wezwanie wyborców, aby w wypadkach, w których z jakiegokolwiek powodu karty legitymacyjne najpóźniej na 24 godzin przed dniem wyboru nie zostały im doręczone, podjęli je osobiście w miejscu w obwieszczeniu oznaczonym.

W miejsce zagubionej karty legitymacyjnej, wyda powołana do pierwszego

wystawienia władza uprawnionemu na jego żądanie duplikat karty legitymacyjnej, nawet w sam dzień wyboru.

§ 24.

Celem dokonania wyboru posłów należy wydać wyborcom razem z kartami legitymacyjnymi karty do głosowania, które muszą być opatrzone pieczęcią urzędową, oznaczonej w § 20, ust. 1 względnie § 23, ustępy 1, władzy politycznej lub wystawiającej karty legitymacyjne władzy gminnej (§ 23, ust. 4), i które nadto zawierać mają uwagę, że każda inna nie z urzędu wydana karta do głosowania, uważana będzie za nieważną.

Na karcie do głosowania wymienić należy, na ilu posłów wyborca ma prawo głosować, tudzież czy wyborca ma głosować tylko na posła, czy także na jego zastępcę. Jeżeli wyborcy służy głos podwójny (§ 7, ustępy 3 i 4) to okoliczność ta powinna być oznaczona wewnątrz karty do głosowania oraz zewnątrz w sposób taki, aby po złożeniu karty było to widoczne.

Karty do głosowania, potrzebne dla przedsiębrania wyboru ściślejszego, wydaje Komisarz wyborczy, o ile ich poprzednio władza do pierwszego wystawienia powołana, nie doręczyła wyborcom w inny sposób.

W miejsce zgubionych lub nie nadających się do użytku kart do głosowania, wyda na żądanie uprawnionych do wyboru władza wyżej wspomniana względnie w dniu wyboru i wyboru ściślejszego komisarz wyborczy, inne karty do głosowania.

Czas trwania oddawania głosów należy oznaczyć w ten sposób, by wykonanie prawa wyboru było o ile możliwości dla wyborców zabezpieczone.

§ 25.

Kierownictwo czynności wyborczej, odbywać się mającej w obecności komisarza wyborczego, należy poruczyć utwo-

rzonej z wyborców komisji wyborczej, składającej się z siedmiu, a w gminach liczących mniej niż 1000 mieszkańców, z pięciu członków.

Z reguły ustanowić należy w każdym miejscu wyboru każdego okręgu wyborczego jedną komisję wyborczą.

Gdyby w którym miejscu wyboru, powołani do oddania głosu uprawnieni do wyboru, należeli do różnych narodowych okręgów wyborczych (§ 19, ustęp 4), natenczas należy utworzyć w miejscowości wyboru dla uprawnionych do wyboru każdego okręgu wyborczego osobną komisję wyborczą. W wypadku takim należy czynność wyborczą przeprowadzać dla każdego okręgu wyborczego oddzielnie co do miejsca lub co do czasu.

Gdzie ze względu na terytoryalną rozległość lub liczbę ludności byłoby wskazane, może władza polityczna, nad gminą bezpośrednio przełożona, w poszczególnych gminach miejscowych lub miejscowościach, zarządzić ustanowienie kilku komisji wyborczych w obrębie całego obszaru gminnego lub miejscowości. W gminach mających w danej klasie wyborczej więcej niż 1000 wyborców należy dla każdego 1000 wyborców ustanowić osobną komisję. Przydzielenie wyborców do poszczególnych komisji wyborczych odbywać się ma przytem podług porządku abecedowego albo też podług terytoryalnej przynależności; zarządzenia takie ogłosić należy w gminie we właściwym czasie, w sposób tam praktykowany. Przydzielenie według przynależności terytoryalnej (§ 19, ustęp 3) ma nastąpić przed sporządzeniem list wyborczych, przydzielenie zaś w porządku abecedowym w każdym razie przed wystawieniem kart legitymacyjnych.

Dla każdej komisji wyborczej postara się gmina miejsca wyboru o odpowiedni lokal wraz z niezbędnymi sprzętami i przyborami do pisania dla komisji wyborczej.

§ 26.

Komisarza wyborczego dla miasta Lwowa wyznaczy Namiestnictwo, a dla wyborów, które odbyć się mają poza obrębem stołecznego miasta kraju, to starostwo, w którego powiecie miejsce wyboru jest położone lub któremu Namiestnictwo wyznaczenie komisarza wyborczego poleci.

Urząd komisarza wyborczego jest, niezależnie od przepisów obowiązujących urzędników publicznych, urzędem honorowym, do którego przyjęcia obowiązany jest każdy, kto w miejscu wyborczym jest do wyboru uprawniony.

Każdej komisji wyborczej przyda komisarz wyborczy protokolanta, który prowadzić będzie protokół z przebiegu czynności wyborczej i wpisywać do niego wszystkie ważne wydarzenia, które zaszły podczas czynności wyborczej, w szczególności rozstrzygnięcia powzięte przez komisję wyborczą.

§ 27.

Reprezentacja gminna miejsca wyboru i komisarz wyborczy wyznaczają po trzech, względnie po dwóch członków komisji wyborczej i po dwóch zastępców członków komisji z pomiędzy uprawnionych do wyboru w miejscu wyboru i odnośnym okręgu wyborczym.

W gminach pod względem narodowym mieszanych a należących do jednego z okręgów dwumandatowych klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, obowiązany jest komisarz wyborczy dbać o to, by w miarę możliwości obce narodowości w komisji wyborczej były zastąpione.

Wyznaczonych w sposób wyżej podany sześciu, względnie czterech członków (zastępców), wybiera bezwzględną większością głosów siódmego, względnie piątego członka komisji wyborczej, który posiadać musi w miejscu wyboru i danym kole wyborczym, prawo wyboru.

Gdyby i przy drugim głosowaniu nie osiągnięto takiej większości głosów, wyznaczy tego członka komisarz wyborczy.

§ 28.

Członkowie komisji wyborczej wybierają z pomiędzy siebie względną większość głosów przewodniczącego.

W razie równości głosów rozstrzyga los, przez komisarza wyborczego wyciągnięty.

§ 29.

Do powzięcia uchwały i ukonstytuowania się komisji wyborczej potrzebna jest obecność przynajmniej czterech członków.

Uchwały komisji wyborczej zapadają bez względu na liczbę głosujących, względną większość głosów.

Przewodniczący komisji wyborczej głosuje tylko w razie równości głosów i w takim razie głosem swoim rozstrzyga.

§ 30.

O dopuszczeniu do oddania głosu lub o ważności oddanych głosów rozstrzyga komisja wyborcza tylko w następujących przypadkach:

a) jeżeli przy oddawaniu głosów powstaje uzasadniona wątpliwość co do tożsamości osoby zgłaszającej się z kartą legitymacyjną, z osobą uprawnioną do wyboru, dla której karta legitymacyjna jest wystawiona;

b) jeżeli jest wątpliwość co do ważności lub nieważności poszczególnych oddanych głosów, albo

c) jeżeli podczas czynności wyborczej podniesiono zarzut przeciw uprawnieniu do wyboru osoby, do listy wyborczej wpisanej.

Zarzuty po myśli ustępów a) i c) podnieść mogą nie tylko komisarz wyborczy i członkowie komisji wyborczej, lecz także i wyborcy, ci ostatni ustnie

lub pisemnie, i to tylko tak długo, dopóki osoba, której uprawnienie do wyboru zakwestyonowano, nie oddała jeszcze głosu, a w przypadku pod c) wspomnianym o tyle tylko, o ile ktoś twierdzi, że osoba ta od czasu ustalenia listy wyborczej utraciła obywatelstwo austriackie albo z powodów, przewidzianych w §§ 14 i 15 tej ordynacji, straciła prawo wyborcze.

Rozstrzygnięcie komisji wyborczej nastąpić musi w każdym poszczególnym przypadku przed dalszym ciągiem aktu wyborczego.

Od tego rozstrzygnięcia nie ma odwołania.

§ 31.

Komisarz wyborczy utrzymuje spokój i porządek podczas czynności wyborczej i czuwa nad przestrzeganiem postanowień ordynacji wyborczej. — Nie powinien także dopuścić, aby komisja wyborcza przekraczała swój zakres działania.

W szczególności zaś sprzeciwi się komisarz rozstrzygnięciu komisji wyborczej powziętemu wbrew ustawie i zażąda wpisania każdego takiego swego sprzeciwu do protokołu wyborczego.

§ 32.

Wydane wyborcom karty legitymacyjne uważać należy jako wezwanie do jawienia się bez wszelkiego dalszego zaproszenia w dniu na kartach podanym i w oznaczonej tam godzinie, celem wzięcia udziału w wyborze.

Tylko wyborcy posiadający kartę legitymacyjną mają celem oddania głosu wstęp do lokalu wyborczego; po oddaniu głosu mają lokal wyborczy natychmiast opuścić. O ile się to do prawidłowego przeprowadzenia wyboru okaże potrzebne, należy wyborców wpuszczać w liczbę ograniczonej, nie mniej jednak jak po trzech, do lokalu wyborczego. Zarządzenie takie może wydać władza

polityczna powiatowa lub komisarz wyborczy.

Na życzenie stronnictw wyborczych należy do aktu wyborczego z pomiędzy uprawnionych do wyboru dobrać dwóch do pięciu — w większych miastach do dziesięciu — mężów zaufania, którzy mają prawo być obecni przy akcie wyborczym w komisjach szczegółowych, aż do ogłoszenia wyniku obliczenia głosów, a muszą być uprawnieni do wyboru w danym okręgu i miejscu wyborczym.

Tych mężów zaufania podadzą najpóźniej do pięciu dni przed wyborem ubiegające się przy wyborze stronnictwa imiennie do wiadomości politycznej władzy powiatowej miejsca wyboru (Prezydenta miasta), która wyznaczy ostatecznie odpowiednią ilość z pomiędzy przedstawionych, uwzględniając o ile można wszystkie ubiegające się stronnictwa.

Co do dopuszczenia mężów zaufania do czynności głównej Komisji wyborczej, mają być zastosowane postanowienia ustępu trzeciego i czwartego.

Mężowie zaufania są jedynie świadkami czynności wyborczej i oprócz służącego wyborcom po myśli § 30 lit. a) i c), prawa wnoszenia zarzutów, nie mają żadnego dalszego wpływu na tok czynności wyborczej, wolno im jednak podczas aktu wyborczego czynić sobie zapiski.

W czasie czynności wyborczej nie wolno w lokalu wyborczym, jak i w budynku, w którym się ten lokal znajduje, tudzież w pobliżu budynku w obwodzie, przez polityczną władzę powiatową oznaczonym, wygłaszać przemów do wyborców, jakoteż w jakikolwiek inny sposób agitować. Lokal wyborczy należy tak urządzić, by wyborcy mogli swobodnie wchodzić i wychodzić.

Obwód, w którym są zakazane przemowy do wyborców, jakoteż wszelkie inne agitacje wyborcze, oznacza polityczna władza powiatowa i ogłasza to w miej-

scu wyboru z dodatkiem, że przekroczenie tego zakazu podlega karze w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30. września 1857, Dz. u. p. Nr. 198.

Przed rozpoczęciem czynności wyborczej zarządzi komisarz wyborczy, aby jeden egzemplarz powyższego ogłoszenia przybito w miejscu widocznym na budynku, w którym lokal wyborczy się znajduje.

§ 33.

Czynność wyborcza rozpoczyna się w dniu wyboru, o godzinie oznaczonej i w przeznaczonym do tego miejscu, ukonstytuowaniem komisji wyborczej, która odbierze listę wyborczą, jakoteż przygotowane wykazy głosowania i listy obliczenia głosów.

Gdyby z braku ustawowych warunków komisya wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisji wskutek ubytku członków (zastępców) zabrakło kompletu (§ 29, ustęp pierwszy), natenczas czynności komisji wyborczej obejmuje komisarz wyborczy i wykonywa je aż do ich ukończenia.

§ 34.

Głosowanie odbywa się za pomocą kart do głosowania.

Przy wyborze używać można tylko kart do głosowania, wydanych przez władzę i opatrzonych jej pieczęcią, pod nieważnością głosu.

Nazwy kandydatów na kartach głosowania mogą być napisane, drukowane lub pieczęcią wyciskane, a nie naklejane.

§ 35.

Bezpośrednio przed rozpoczęciem głosowania przekona się komisya wyborcza wobec mężów zaufania, o ile są obecni, czy urna przeznaczona na karty głosowania jest próżna.

Głosowanie zaczyna się od tego, że członkowie komisji wyborczej oddają

swoje głosy. Następnie oddają głosy wyborcy.

Każdy wyborca, oddając głos, ma okazać swą kartę legitymacyjną, którą należy mu zwrócić po przejrzaniu.

Osoby oddające głos należy wpisywać po imieniu i nazwisku do wykazu głosowania, którego jeden egzemplarz prowadzi protokolant, a drugi jeden z członków komisji wyborczej. Jednocześnie należy zaznaczyć w liście wyborczej, że wyborca głos oddał.

§ 36.

Przy głosowaniu odbiera przewodniczący komisji wyborczej od każdego wyborcy złożoną kartę do głosowania, wkłada każdą z osobna do urny wyborczej, nie otwierając jej i czuwa nad tem, aby zamiast jednej nie oddano więcej kart do głosowania, a zamiast karty z głosem liczącym się za jeden, nie oddano karty z głosem, liczącym się za dwa.

§ 37.

Głosowanie raz rozpoczęte z reguły nie może być przerwane.

Oddawanie głosów należy o wyznaczonej godzinie ukończyć. Nie wolno jednak od oddania głosów wykluczyć tych wyborców, którzy jeszcze przed upływem oznaczonej na zamknięcie głosowania godziny jawili się do wyboru w lokalu wyborczym, w poczekalni przez komisję wyborczą dla wyborców przewidzianej, albo też bezpośrednio przed lokalem wyborczym. Rzeczą jest przede wszystkim komisarza wyborczego czuwać nad tem, aby osoby te od wykonania prawa wyborczego nie były wykluczone.

Jeżeli zajdą okoliczności, które przeszkadzają rozpoczęciu, dalszemu prowadzeniu lub ukończeniu czynności wyborczej, natenczas może komisja wyborcza za zgodą komisarza wyborczego odroczyć lub przedłużyć czynność wyborczą do dnia następnego.

Każde odroczenie lub przedłużenie należy ogłosić zawczasu, w sposób w miejscu praktykowany.

Jeżeli oddawanie głosów już się zaczęło, ma komisja wyborcza i komisarz wyborczy opieczętować akta wyborcze i urnę wyborczą z kartkami do głosowania w niej zawartymi i przechować je aż do dalszego ciągu czynności wyborczej.

§ 38.

Po ukończeniu głosowania, które przewodniczący komisji wyborczej ogłosi, należy zamknąć lokal wyborczy, w którym pozostać mają tylko komisarz wyborczy i członkowie komisji wyborczej wraz z protokolantem i mężami zaufania (§ 32, ustęp 3).

Zanim się obliczanie głosów rozpocznie, pomiesza przewodniczący komisji wyborczej karty do głosowania w urnie wyborczej, a potem wyjmie je i policzy. Następnie jeden z członków komisji wyborczej rozwija każdą kartę do głosowania z osobna i obejrzawszy ją, podaje do obejrzenia innym członkom komisji.

Przy wyborze z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, należy oddzielnie policzyć karty z głosem liczącym się za dwa a oddzielnie karty z głosem liczącym się za jeden (§ 36) i głosy pojedyncze, jakoteż podwójne osobno zapisać w liście obliczenia głosów.

Dwaj członkowie komisji wyborczej mają prowadzić każdy z osobna dla osób, które otrzymały głosy pojedyncze lub podwójne, listę obliczenia głosów, do której wpisuje się każdego, kto otrzyma na posła głos pojedynczy lub podwójny, po imieniu i nazwisku, a obok tego nazwiska umieszcza się liczbę 1, przy drugim na niego oddanym głosie pojedynczym lub podwójnym liczbę 2, przy trzecim liczbę 3, i t. d. W celu stwierdzenia wyniku głosowania należy liczbę zapisanych podwójnych głosów przez dwa pomnożyć. Obie te listy obliczenia głosów muszą

się ze sobą zgadzać i mają być podpisane przez wszystkich członków komisji i komisarza wyborczego. Suma pojedynczych i podwójnych głosów oddanych na każdego kandydata musi być także literami w protokole wpisana.

Postanowienia ustępu poprzedniego obowiązują także pod względem wyboru zastępców (§ 44), przyczem jednak liczyć się ma głosy tak, że głosy oddane na jedną osobę zlicza się tylko o tyle, o ile osoba ta otrzymała głosy na zastępcę tego samego posła. W liście obliczenia głosów dla zastępców należy przeto obok imienia i nazwiska wybranego, podać imię i nazwisko tego, którego zastępcą się go obiera (zastępca dla N. N.).

§ 39.

Głosy oddane na osobę, która po myśli §§ 14 i 15 tej ordynacji jest wykluczona lub wykluczona od wybieralności, głosy oddane warunkowo lub głosy, do których dodano polecenia dla mającego być wybranym, nakoniec głosy, z których nie można poznać dokładnie oznaczonej nimi osoby, są nieważne i nie będą doliczone do oddanych głosów.

Do ilości oddanych głosów nie należy wliczać próżnych kartek do głosowania oraz kartek, które zawierają tylko nieważne głosy.

W okręgach wyborczych, w których wybierać się ma także zastępców, nie należy liczyć kartek głosowania opiewających nie na posła, lecz jedynie na zastępcę.

Jeżeli karta do głosowania zawiera więcej imion i nazwisk niż wyborca ma posłów (zastępców) wybierać, należy uwzględnić tylko imiona i nazwiska najpierw na kartce do głosowania umieszczone.

§ 40.

Po ukończeniu czynności należy zamknąć spisany z niej protokół, a członkowie komisji wyborczej, komisarz wy-

boreczy i protokolant mają go podpisać, równie jak i wykaz głosowania, a następnie razem z listą wyborczą, wykazem głosowania i podpisanymi listami obliczenia głosów, z kartami do głosowania, tak ważnymi jak i za nieważne uznane, wspólnie opieczętować i opatrzyćszy napisem, treść oznaczającym, oddać komisarzowi wyborczemu.

Wynik obliczenia głosów ogłosi przewodniczący komisji wyborczej po ponownem otwarciu lokalu wyborczego.

Jeżeli wybór posła tym aktem wyborczym został już dokonany, ma komisarz wyborczy odesłać akt wyborczy Namiestnictwu; gdyby zaś oddawanie głosów z powodu jednego i tego samego wyboru odbywało się na więcej niż jednym zgromadzeniu wyborczem, komisarzowi wyborczemu, ustanowionemu dla głównej komisji wyborczej.

Jeżeli nie wszyscy członkowie komisji wyborczej podpiszą akta wyborcze, należy przyczynę tego podać w protokole wyborczym.

§ 41.

W tych przypadkach, w których głosowanie przy jednym i tym samym wyborze posła, odbywa się na więcej niż jednym zgromadzeniu wyborczem, zestawienia ogólnego wyniku ze wszystkich miejsc głosowania dokona główna komisja wyborcza, która w tym celu ma odebrać od komisarza wyborczego, ustanowionego dla głównej komisji wyborczej, akta wyborcze, przysłane mu przez poszczególnych komisarzy wyborczych.

Komisarza dla głównej komisji wyborczej wyznacza władza oznaczona w § 26 ustęp 1, i ona też wyznacza dzień i godzinę zebrania się tej komisji.

Jeżeli okręg wyborczy klasy cenzusowej miast lub klasy powszechnej miast składa się z kilku miast względnie miejscowości, zbiera się główna Komisja wyborcza w miejscu wymienionem w dodatku tabelarycznym na pierwszym miejscu okręgu wyborczego; w okręgach

wyborczych klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek zbiera się główna Komisya wyborcza w siedzibie sądu powiatowego względnie w siedzibie tego sądu powiatowego, który jest na pierwszym miejscu wymieniony, z wyjątkiem tych okręgów, w których w dodatku tabelarycznym wyznaczone jest inne miejsce dla głównej komisji wyborczej.

Główna komisya wyborcza zbiera się w obecności komisarza wyborczego i składa się z siedmiu członków (czterech zastępców), z których po trzech członków (i po dwóch zastępców) wyznacza z pomiędzy uprawnionych do wyboru w tem miejscu i w tym okręgu wyborczym reprezentacya gminna siedziby głównej komisji wyborczej i komisarz wyborczy; siódmego członka wybiera się, lub mianuje po myśli postanowień § 27. Przewodniczącego głównej komisji wyborczej wybierają z pomiędzy siebie członkowie komisji względną większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los, który wyciągnie komisarz wyborczy (§ 28).

Członkowie komisji wyborczej, której poruczonem było kierownictwo wyboru w miejscu głównej komisji wyborczej, mogą być wyznaczeni także na członków głównej komisji wyborczej.

Gdyby w braku ustawowych warunków główna komisya wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisji wskutek ubytku członków (zastępców) zabrakło kompletu (§ 29, ustęp 1), natenczas jej czynności obejmie komisarz wyborczy (§ 33, ustęp 2).

Podczas obliczania wyników wyboru mają wstęp do lokalu tej komisji tylko komisarz wyborczy, członkowie głównej komisji wyborczej, protokolant i mężowie zaufania.

Główna komisya wyborcza ma zestawić wyniki czynności wyborczych, przez poszczególne komisye wyborcze ustalone, nie wdając się w kontrolę czynności urzędowych tych komisji.

Po obliczeniu ogólnego wyniku wyboru zamyka się protokół z tego spisany; członkowie komisji wyborczej, komisarz wyborczy i protokolant podpiszą go i wraz z aktami wyborczymi, przez poszczególnych komisarzy wyborczych nadesłanymi, opieczętują, a następnie opatrzywszy napisem, oznaczającym treść, oddadzą komisarzowi wyborczemu, który prześle wszystkie akta Namiestnictwu.

Przewodniczący głównej komisji wyborczej ogłasza wynik wyboru po otwarciu lokalu komisyjnego.

§ 42.

Jeżeli w okręgu wyborczym wybiera się tylko jednego posła, za obranego uważa się tego, kto uzyskał więcej, niż połowę wszystkich oddanych ważnych głosów.

Jeżeli nie osiągnięto takiej bezwzględnej większości głosów, przystępuje się do wyboru ściślejszego.

Przy wyborze ściślejszym ograniczyć się mają wyborcy tylko do tych dwóch osób, które przy poprzedzającym akcie wyborczym najwięcej głosów uzyskały.

Jeżeli w okręgu wyborczym wybiera się kilku posłów, a każdy wyborca głosować ma na tylu posłów, ilu na okręg przypada (§ 7, ustęp 1), to za wybranych uważa się tych, na których opiewa więcej niż połowa wszystkich ważnie oddanych kart głosowania; gdyby zaś wymaganą liczbę głosów osiągnęło więcej kandydatów, niż posłów na dany okręg przypada, to za wybranych uważa się tych z pośród tych kandydatów, którzy stosunkowo najwięcej głosów osiągnęli. W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej. Jeżeli natomiast mniejsza liczba kandydatów osiągnęła wymaganą liczbę głosów, niż posłów na okręg przypada, to celem wyboru brakującej liczby posłów, zarządza się wybór ściślejszy.

Przy tym wyborze ściślejszym ograniczyć się mają wyborcy do tych tylko osób, które po wybranym przy głównym wyborze posła, względnie posłach, najwięcej głosów otrzymały. Liczba osób, pod ściślejszy wybór poddać się mających, będzie dwa razy tak wielka, jak liczba posłów wybrać się jeszcze mających.

W razie równości głosów rozstrzyga wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej los, kto ma wejść do ściślejszego wyboru.

Każdy głos, który przy ściślejszym wyborze padnie na kandydata do tego wyboru w myśl powyższych postanowień nie powołanego, jest nieważny.

Za wybranych uważa się tych, którzy otrzymali największą ilość głosów.

Jeżeli przy wyborze ściślejszym wszystkie oddane głosy ważne są równo rozdzielone pomiędzy osoby, do wyboru wchodzące, natenczas los wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej rozstrzyga, kto z nich ma być uznany za wybranego.

§ 43.

W okręgach wyborczych, na które przypada dwóch posłów, a każdy wyborca głosować ma tylko na jednego posła, wybór przychodzi do skutku, gdy dwaj kandydaci, którzy otrzymali względnie największą ilość głosów, mają łącznie ponad 70% a każdy z nich więcej niż 30% wszystkich oddanych ważnych głosów. W takim razie ci dwaj kandydaci są wybrani.

Gdyby dwaj kandydaci nie uzyskali tej ilości głosów, należy przystąpić do wyboru ściślejszego.

Gdyby jednak przy pierwszym wyborze wszystkie ważne głosy rozdzieliły się między dwóch kandydatów, natenczas tych dwóch kandydatów należy uważać za wybranych, chociażby stosunek głosów nie odpowiadał wymogom ustępu pierwszego.

Wybór ściślejszy odbywa się pomiędzy temi trzema osobami, które przy pierwszym akcie wyborczym uzyskały najwięcej głosów, przyczem za wybrane uważać należy te dwie osoby, na które padnie najwięcej głosów.

W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej, kto ma wejść do ściślejszego wyboru.

Każdy głos, który przy ściślejszym wyborze padnie na osobę do tego wyboru nie należącą, jest nieważny.

Jeżeli przy wyborze ściślejszym wszystkie oddane głosy ważne są równo rozdzielone pomiędzy wszystkie trzy osoby, do wyboru wchodzące, natenczas los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej rozstrzyga, które z nich mają być uznane za wybranych.

Gdyby przy pierwszym względnie przy ściślejszym wyborze wszystkie głosy padły na jednego kandydata, tego uważać należy za wybranego, a Namiestnik zarządzi bezzwłocznie wybór uzupełniający na drugiego posła na podstawie tej samej listy wyborczej, przy którym wyborze należy zastosować przepis § 42.

§ 44.

W tych wszystkich okręgach wyborczych, na które przypada dwóch posłów a każdy wyborca ma głosować tylko na jednego posła (§ 43), wybiera się zarazem zastępców.

Wyboru dokonywa się za pomocą tej samej karty do głosowania, którą wyborca oddaje głos na posła a to w ten sposób, że każdy wyborca wypisze na swojej karcie do głosowania oprócz imienia i nazwiska tej osoby, którą na posła wybiera, w drugiej rubryce karty do głosowania także jeszcze imię i nazwisko drugiej osoby, którą wybiera na zastępcę. Wybór zastępcy przychodzi do skutku w tym akcie wyborczym, w którym dokonano wyboru posła.

Przy wyborze zastępcy liczy się tylko głosy, znajdujące się na ważnych kar-

tach do głosowania, oddanych na obranego posła. Za wybranego zastępcę uważać należy tego, kto w ten sposób względnie najwięcej głosów uzyskał. Gdy przy rozstrzygającym akcie wyborczym dwie lub więcej osób otrzymało jednakową ilość głosów, rozstrzyga pomiędzy niemi los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji, którą z tych osób uważać należy za wybraną zastępcą.

Zastępca wchodzi do Sejmu w tym razie, gdy mandat tego posła, którego zastępcą został wybrany, opróżni się. Gdyby jednak oba mandaty poselskie okręgu wyborczego równocześnie opróżniły się, należy dla obu zarządzić nowe wybory.

Jeżeli zastępca utraci prawo wybieralności, umrze lub też zrzeknie się swojej funkcji jako zastępca, natenczas w razie opróżnienia odnośnego mandatu poselskiego nie należy go obsadzać aż do czasu zarządzenia powszechnych nowych wyborów, względnie aż do opróżnienia drugiego mandatu. Tak samo postąpić należy, jeżeli zastępca, który wszedł do Sejmu, z jakiegokolwiek powodu przestanie być członkiem Sejmu.

§ 45.

Uprawnieni do wyboru, którzy przy głównym akcie wyborczym nie głosowali, nie są z tego powodu wykluczeni od wykonania prawa głosowania przy wyborze ściślejszym.

Jeżeli zajdzie potrzeba ściślejszego wyboru, to komisarz wyborczy, względnie jeżeli wybór odbywał się w kilku miejscach wyborczych lub zgromadzeniach wyborczych, komisarz wyborczy głównej komisji wyborczej zarządzi wybór ściślejszy.

§ 46.

Namiestnik po przejrzaniu aktów wyborczych nadesłanych mu po myśli §§ 40 i 41, wystawi i każe doręczyć każdemu wybranemu posłowi, a w przypadku, przewidzianym w § 44 w razie

opróżnienia mandatu poselskiego, odnośnemu zastępcy, o ile posiada warunki obieralności przepisane § 13 niniejszej ordynacji, certyfikat wyborczy, który uprawnia wybranego do wejścia w skład Sejmu.

Jeżeli z powodu braku któregoś z potrzebnych ustawowych warunków wybieralności, zostanie odmówione wystawienie certyfikatu wyborczego, nowy wybór można będzie dopiero wtedy zarządzić, gdy Sejm dany wybór unieważni.

Akta wyborcze należy przesłać Wydziałowi krajowemu.

Dopóki Sejm nie unieważni wyboru posła, mającego certyfikat wyborczy, albo zastępcy, który wszedł do Sejmu (§ 44), dopóty zasiada on w Sejmie i ma prawo wykonywania mandatu.

Jeżeli wybór posła lub zastępcy, któremu odmówiono wystawienia certyfikatu wyborczego, uznany zostanie za ważny, ma go Marszałek krajowy wezwać do wejścia w skład Sejmu.

§ 47.

Jeżeli ta sama osoba będzie wybrana posłem w dwóch lub więcej okręgach wyborczych, to najpóźniej do dni pięciu po ukonstytuowaniu się nowo wybranego Sejmu, a w razie wyboru uzupełniającego, po otwarciu najbliższej sesji sejmowej, ma się oświadczyć, który wybór przyjmuje. Jeżeli w tym terminie się nie oświadczy, rozstrzyga losowanie, dokonane przez Marszałka krajowego na publicznym posiedzeniu Sejmu, z którego okręgu wyborczego ma mandat zatrzymać. Dla mandatu wyborczego, który się opróżnił, należy rozpiścić nowy wybór.

Jeżeli jednak w danym okręgu wyborczym wybrany został po myśli postanowień § 44 zastępca posła, znajdują zastosowanie postanowienia przedostatniego i ostatniego ustępu tego paragrafu.

§ 48.

Jeżeli w ciągu dziewięćdziesięciu dni po wyborze posła będzie zarządzony wybór uzupełniający w miejsce tego posła, to wybór ten należy przeprowadzić na podstawie list wyborczych, użytych przy poprzednim wyborze, o ile wyboru posła nie unieważniono właśnie z powodu niedokładności tych list.

III. O przeprowadzeniu wyborów z Izby handlowych i przemysłowych.

§ 49.

Równocześnie z rozpisaniem wyborów wezwie Namiestnik pisemnie Izby handlowe i przemysłowe w Krakowie, Lwowie i Brodach, ażeby w oznaczonym dniu wyborczym dokonały wyboru posła względnie posłów.

§ 50.

Wybór odbywa się w sposób przepisany dla wyboru Prezydenta Izby handlowej i przemysłowej w obecności komisarza wyborczego, którego wyznacza Namiestnik.

Przy wyborze z Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie i we Lwowie, każdy głosujący głosować będzie na dwóch posłów i znajdą zastosowanie postanowienia § 42. niniejszej ordynacji wyborczej.

§ 51.

Protokół z przeprowadzonego wyboru przedłoży komisarz wyborczy Namiestnikowi, celem wystawienia certyfikatu wyborczego i przesłania aktów Wydziałowi krajowemu (§ 46).

IV. O przeprowadzeniu wyborów z klasy stowarzyszeń przemysłowych m. Lwowa i m. Krakowa.

§ 52.

Klasa stowarzyszeń przemysłowych obejmuje istniejące we Lwowie i w Krakowie stowarzyszenia przemysłów ręko-

dzielniczych uznanych za takie w myśl § 1 ustawy przemysłowej, oraz przemysłów koncesyonowanych wymienionych w § 15 p. 1, jednak tylko wymienionych tam przemysłów wytwórczych, mianowicie: drukarnie, litografie, miedziorytnie, stalorytnie, drzeworytnie z wykluczeniem handlu wytworami tych gałęzi przemysłu, dalej obejmuje stowarzyszenia przemysłów wymienionych w tym §-fie ustawy przemysłowej pod p. 6, 7, 10, 17, 18 i 20, wreszcie przemysłu wymienionego w rozp. min. z dnia 25 marca 1883, Dz. u. p. Nr. 41.

§ 53.

Wybór posła w tej klasie odbywa się za pośrednictwem delegatów (wybranych wyborców). Do wyboru delegatów są uprawnieni wszyscy członkowie wymienionych stowarzyszeń, którzy w dniu rozpisania wyborów sejmowych posiadają obywatelstwo austriackie, ukończyli 24 rok życia, nie są po myśli postanowień §§ 14 i 15 tej ordynacji wyjęci lub wykluczeni od prawa wyboru do Sejmu lub po myśli postanowień § 118 ustawy przemysłowej i postanowień odnośnych statutów stowarzyszenia od udziału w głosowaniu i od wybieralności w stowarzyszeniu.

W stowarzyszeniach, których okręg rozciąga się poza terytorium miasta Lwowa lub Krakowa mają prawo wyboru delegatów tylko członkowie mający siedzibę przemysłu w siedzibie stowarzyszenia.

Każde stowarzyszenie wybiera jednego delegata na 10 członków stowarzyszenia, liczba delegatów jednego stowarzyszenia nie może jednak być mniejszą od dwóch, ani większą od pięciu. Delegatem może być tylko wyborca z odnośnego stowarzyszenia, posiadający w myśl § 13. bierne prawo wyboru.

§ 54.

Równocześnie z rozpisaniem wyborów Namiestnik wezwie pisemnie pre-

zydentów miast Lwowa i Krakowa do przedsięwzięcia wyboru delegatów stowarzyszeń przemysłowych, uprawnionych w myśl niniejszej ustawy do wyboru posła. Prezydent miasta wezwie przełożenia uprawnionych do wyboru posła stowarzyszeń przemysłowych, aby sporządziły i przedłożyły Magistratowi spis członków stowarzyszenia posiadających prawo wyboru delegatów, zarządzi wyłożenie tego spisu w Magistracie przez 8 dni w oznaczyć się mających godzinach do przejrzania i wnoszenia reklamacyi.

Gdyby przełożenie stowarzyszenia spisu uprawnionych do wyboru członków w oznaczonym czasie nie przedłożyło, zarządzi Magistrat sporządzenie spisu wyborców z urzędu.

Wyłożenie spisu wyborców i termin wnoszenia reklamacyi ogłosi Prezydent miasta przez przybicie na tablicy ogłoszeń w Magistracie i zawiadomi o tem przełożenie stowarzyszenia. — Do wnoszenia reklamacyi na wpisanie uprawnionych, względnie wykreślenie wpisanych, uprawnieni są tylko członkowie danego stowarzyszenia. Reklamacye załatwia Prezydent miasta a rozstrzygnięcie jego jest ostateczne.

§ 55.

Po prawomocności listy wyborców oznaczy Magistrat liczbę przypadających na stowarzyszenie delegatów, wyznaczy dzień, godzinę i miejsce ich wyboru i termin ten, oraz liczbę delegatów ogłosi w sposób wyżej wskazany. Wybór delegatów odbywa się w obecności komisarza wyborczego, którego wyznaczy Prezydent z grona urzędników Magistratu a kierownictwo aktu wyborczego, sprawuje komisya złożona z pięciu członków uprawnionych do wyboru, z których trzech wybierają wyborcy a dwóch powołuje komisarz wyborczy. Każdy wyborca głosuje na tylu delegatów, ilu na dane stowarzyszenie przypada.

Po dokonaniu wyboru delegatów Prezydent miasta skonstatuje legalność

aktu wyborczego, a jeżeli nie okaże się potrzeba nowego wyboru, który w danym razie należy zarządzić natychmiast z podaniem powodów, bez prawa odwołania się od takiego zarządzenia do władz wyższych, zarządzi wpisanie wybranych w listę wyborczą i przedłoży ją w dwóch egzemplarzach Namiestnictwu wraz z aktami wyborczymi. Lista ta ma być sporządzona w porządku abecadłowym z podaniem imion, nazwisk i siedziby przemysłu wyborców, tudzież nazwy stowarzyszenia, które ich wybrało. Namiestnictwo może w razie skonstatowania nielegalności zarządzić ponowny wybór delegatów i odpowiednio do jego wyniku listę sprostować. Po sprostowaniu listy względnie po stwierdzeniu jej legalności zwróci Namiestnictwo obydwaj egzemplarze Prezydentowi, który wystawi i doręczy poszczególnym wyborcom karty legitymacyjne i karty głosowania.

§ 56.

Kierownictwo aktu wyborczego mającego się odbyć w obecności komisarza wyborczego, którego wyznaczy Namiestnictwo, porucza się komisji złożonej z pięciu członków uprawnionych do wyboru, z których trzech wybierają wyborcy a dwóch powołuje komisarz wyborczy. Jeżeli zajdzie potrzeba wyboru ściślejszego, to wybór ten będzie przeprowadzony bezpośrednio po ogłoszeniu wyniku pierwszego aktu wyborczego.

§ 57.

Pozatem znajdują analogiczne zastosowanie przy wyborze delegatów i przy wyborze posła z tej klasy postanowienia §§ 23, 24, 26, 28 do 40 włącznie, 42, 45 do 48 włącznie, tej ordynacyi.

V. O przeprowadzeniu wyborów w okręgach klasy wielkiej posiadłości ziemskiej.

§ 58.

Postanowienia rozdziału II. tej ordynacyi będą stosowane także przy wy-

borach w okręgach klasy wielkiej posiadłości ziemskiej jednak z następującymi zmianami.

§ 59.

Listę wyborczą dla każdego okręgu wyborczego klasy wielkiej posiadłości ziemskiej sporządza Namiestnictwo i obwieszcza przez zamieszczenie w krajowym dzienniku urzędowym z wyznaczeniem czternastodniowego terminu reklamacyjnego, liczącego się od dnia obwieszczenia.

W ten sam sposób Namiestnictwo po upływie terminu reklamacyjnego obwieści wykaz osób reklamowanych (§ 22 p. 1, 3, i 5), wyznaczając ośmiodniowy termin liczący się od dnia obwieszczenia, w którym wolno osobom interesowanym wnosić obrony względnie sprzeciw. Osobom, których wykreślenia z listy wyborczej zażądano, wolno, zgłaszając w oznaczonym wyżej terminie wniesienie obrony i podając dokładnie swój adres i właściwy Urząd pocztowy, prosić Namiestnictwo o podanie motywów reklamacji. Namiestnictwo, czyniąc zażość tej prośbie, wyznaczy dla uzupełnienia wywodami zgłoszonej obrony nieprzekraczalny pięciodniowy termin, który będzie się liczyć od dnia nadejścia pisma Namiestnictwa do wskazanego Urzędu pocztowego.

§ 60.

Władzą powołaną do przyjmowania reklamacji, obron i sprzeciwów, tudzież ich rozstrzygnięcia jest Namiestnictwo.

§ 61.

Po sprostowaniu listy wyborczej stosownie do rozstrzygnięcia wniesionych w przepisany czas reklamacji, prześle Namiestnictwo sprostowany egzemplarz listy Starostom w miejscach wyborczych, którzy wystawią i doręczą wyborcom karty legitymacyjne i karty głosowania (§§ 23 i 24).

Uprawnionym do wyboru w klasie wyborczej wielkiej posiadłości ziemskiej

mieszkającym w kraju, należy karty legitymacyjne przesać; uprawnionych do wyboru, mieszkających poza granicami kraju, należy wezwać ogłoszeniem w krajowym dzienniku urzędowym, do podjęcia kart legitymacyjnych w starostwie miejsca wyboru.

§ 62.

Komisarzy wyborczych dla każdej komisji wyborczej wyznacza Namiestnik.

Komisya wyborcza dla każdego okręgu wyborczego wielkiej posiadłości ziemskiej składa się z pięciu członków z pomiędzy uprawnionych do wyboru, z których trzech wybierają wyborcy a dwóch powołuje Komisarz wyborczy.

§ 63.

Jeżeli zajdzie potrzeba wyboru ściślejszego, to wybór ten będzie przeprowadzony bezpośrednio po ogłoszeniu wyniku pierwszego aktu wyborczego.

Dodatek tabelaryczny do ordynacji wyborczej sejmowej.

I. Klasa wielkiej posiadłości ziemskiej.

a) Okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich, składające się z powiatów politycznych:

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
1. Kraków, Chrzanów, Podgórze, Wieliczka, Bochnia, Brzesko, Wadowice, Biała, Oświęcim, Żywiec, Myślenice, miejsce wyboru Kraków	6
2. Tarnów, Dąbrowa, Mielec, Pilzno, Ropczyce, Jasło, z powiatu kolbuszowskiego powiat sądowy:	

Nr okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.	Nr okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.		
		14.	Czortków, Husiatyn, Borszczów, Zaleszczyki, z powiatu buczackiego powiaty sądowe: Buczacz i Monasterzyska, miejsce wyboru Czortków	3	3
3.				2	
		15.	Stanisławów, Bohorodczany, Nadwórna, Tłumacz, z powiatu buczackiego, powiat sądowy: Potok złoty, miejsce wyboru Stanisławów	2	2
4.				2	
		16.	Kołomyja, Peczeniżyn, Horodenka, Kosów, Śniatyn, miejsce wyboru Kołomyja	3	2
5.				3	
		17.	b) Okręg wyborczy utworzony dla wyborców ruskich, wyłączonych z powyższych powiatów:		
6.			miejsce wyboru Lwów	3	1
			II. Klasa cenzusowa miast.		
7.			a) Okręgi wyborcze składające się z gmin:	3	
		18.	Kraków z wyłączeniem dzielnic Ludwinów i Płaszów	1	6
8.				1	
		19.	Podgórze i dzielnice miasta Krakowa Ludwinów i Płaszów	2	1
9.				2	
		20.	Oświęcim, Wieliczka, Żywiec	3	1
10.				3	
		21.	Biała, Lipnik	3	1
11.				3	
		22.	Tarnów — część wschodnia	3	1
12.				3	
		23.	Tarnów — część zachodnia	3	1
13.			Linia demarkacyjna dzieląca w m. Tarnowie okręg wyborczy wschodni Nr. 22. od zachodniego Nr. 23. biegnie od północnej	3	

Nr. okręgu
wyborczego.Liczba posłów
mających się wybrać.Nr. okręgu
wyborczego.Liczba posłów
mających się wybrać

granicy miasta pomiędzy parcelami gruntowymi 195, 191, 196, 197, 198, 199 a parcelami gruntowymi 188, 190, 189, 183 gm. kat. Tarnów, następnie osią drogi polnej parc. gr. 362/2 gm. kat. Tarnów, aż do przecięcia się z osią ulicy Księcia Józefa, dalej osią ulicy Księcia Józefa aż do przecięcia się z osią ulicy Brodzińskiego, osią ulicy Brodzińskiego aż do przecięcia się z osią ulicy Wałowej, osią ulicy Wałowej aż do przecięcia się z osią ul. Basztowej, osią ulicy Basztowej aż do przecięcia się z osią ulicy Kapitulnej, osią ulicy Kapitulnej aż do przecięcia się z osią ulicy Piekarskiej, osią ulicy Piekarskiej do Rynku, przekątnią Rynku z wydzieleniem Ratusza do okręgu zachodniego aż do osi ul. Wielkie Schody, osią ul. Wielkie Schody aż do przecięcia się z osią ulicy Bernardyńskiej, przecina w poprzek ul. Bernardyńską, biegnie po zewnętrznej linii chodnika wschodniej strony placu św. Ducha (Burek), aż do osi ul. P. Maryi, osią ul. P. Maryi aż do jej skrętu w ul. Zabłocką, osią ul. Zabłockiej aż do przecięcia się z osią ulicy św. Marcina, wreszcie osią ulicy św. Marcina parc. Nr. 301/2 aż do południowej granicy miasta.

Dom przechodni kons. Nr. 142 przy wylocie ulicy Kapitulnej należeć będzie aż do ewentualnej regulacji ulicy do okręgu zachodniego.

24. Nowy Sącz 1

25. Bochnia, Wadowice 1
26. Rzeszów 1
27. Jasło, Gorlice, Grybów 1
28. Sanok z wyłączeniem wyborców ruskich, Krosno 1

b) Okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich składające się z gmin :

29. Lwów 8
30. Przemyśl 2
31. Stanisławów, Knihinin Kolonia 2
32. Drohobycz, Medenice, Rychcice (powiatu sądowego drohobyckiego) 2
33. Kołomyja, Ceniawa (powiatu sądowego kołomyjskiego) 2
34. Tarnopol, Zagrobela, Czortków, Wygnanka (powiatu sądowego czortkowskiego) 2
35. Jarosław 1
36. Sambor 1
37. Stryj 1
38. Złoczów, Brzeżany, Baranówka, Hucisko, Kuropatniki, (powiatu sądowego brzeżańskiego) 1
39. Brody, Łopatyn 1
40. Gródek Jagielloński, Jaworów, Sokal, Żółkiew, Kulików, Zborów 1

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.	Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
c) Okręgi wyborcze utworzone dla wyborców ruskich wyłączonych z gmin:		górzki, XX. Dąbie, XXI. Płaszów, tudzież miasto Podgórze	1
41. Lwów, Kulików	1	49. Tarnów, Bochnia, Wieliczka, Wadowice, Biała, Lipnik, Oświęcim, Żywiec	1
42. Tarnopol, Zagrobela, Czortków, Wygnanka, Zborów	1	50. Rzeszów, Gorlice, Krosno, Nowy Sącz, Jasło, Grybów, Jarosław (z wyłączeniem wyborców ruskich), Sanok z wyłączeniem wyborców ruskich	1
43. Złoczów, Brzeżany, Baranówka, Hucisko, Kuropatniki, Brody, Łopatyn, Sokal, Żółkiew	1	b) okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich składające się z gmin:	
44. Przemyśl, Jarosław, Sanok, Jaworów, Gródek Jagielloński	1	51. Lwów, okręgi komisaryatów*): I. Halickie, IV. Łyczakowskie, VI. Nowy Świat	1
45. Stryj, Sambor, Drohobycz, Medenice, Rychcice	1	52. Lwów, okręgi komisaryatów*): II. Krakowskie, III. Żółkiewskie, V. Śródmieście	1
46. Stanisławów, Knihinin Kolonia, Kołomyja, Ceniawa	1	53. Przemyśl, Sambor, Drohobycz, Stryj, Jaworów, Rychcice, Medenice	1
III. Klasa powszechna miast.			
a) okręgi wyborcze składające się z gmin:			
47. Kraków dzielnice: I. Śródmieście, II. Wawel, III. Nowy Świat, IV. Piasek, V. Kleparz, VII. Stradom, XI. Dębniaki, XII. Półwieś, XIII. Zwierzyniec, XIV. Czarna Wieś, XV. Nowa Wieś, XVI. Łobzów	1	54. Stanisławów, Knihinin Kolonia, Kołomyja, Ceniawa, Czortków, Wygnanka	1
48. Kraków dzielnice: VI. Wesola, VIII. Kazimierz, IX. Ludwinów, X. Zakrzówek, XVII. Krowodrza, XVIII. Warszawskie, XIX. Grze-		55. Tarnopol, Zagrobela, Brzeżany, Baranówka, Hucisko, Kuropatniki, Złoczów, Brody, Zborów, Łopatyn, Sokal, Żółkiew, Kulików, Gródek Jagielloński	1

*) Oznaczone w obwieszczeniu Magistratu m Lwowa z 14 stycznia 1914 l. 1749/13.

Nr. okręga wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać	Nr okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
c) Okręgi wyborcze utworzone dla wyborców ruskich wyłączonych z gmin:		VI. Klasa gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek.	
56. Tarnopol, Zagrobel, Czortków, Wignanka, Zborów, Brzeżany, Baranówka, Kuropatniki, Hucisko, Złoczów, Brody, Łopatyn, Sokal, Żółkiew	1	a) Okręgi wyborcze, składające się z powiatów sądowych (bez gmin, zaliczonych do klasy cenzusowej i powszechnej miast).	
57. Lwów, Przemyśl, Jarosław, Sanok, Gródek jagielloński, Jaworów, Kulików	1	64. Chrzanów, Jaworzno, Krzeszowice	1
58. Stryj, Sambor, Drohobycz, Medenice, Rychcice, Stanisławów, Knihinin Kolonia, Kołomyja, Ceniawa	1	65. Andrychów, Zator, Oświęcim	1
IV. Klasa izb handlowych i przemysłowych.		66. Kęty, Biała	1
59. Izba handlowa i przemysłowa krakowska	2	67. Milówka, Żywiec	1
60. Izba handlowa i przemysłowa lwowska	2	68. Kraków, Liszki miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej Liszki.	1
61. Izba handlowa i przemysłowa brodzka	1	69. Sucha, Wadowice	1
V. Klasa stowarzyszeń przemysłowych.		70. Maków, Myślenice	1
62. Stowarzyszenia przemysłowe miasta Krakowa	1	71. Kałwarya, Skawina	1
63. Stowarzyszenia przemysłowe miasta Lwowa	1	72. Podgórze, Wieliczka miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej Prokocim.	1
		73. Dobrezyce, Niepołomice	1
		74. Wiśnicz Bochnia	1
		75. Mszana dolna, Jordanów	1
		76. Limanowa	1

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.	Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
77. Nowy Targ, Czarny Dunajec, Krościenko z wyłączeniem wyborców ruskich z gmin: Biała woda, Czarna woda, Jaworki, Szlachtowa	1	94. Tyczyn z wyłączeniem wyborców z gmin: Biała i Hadle szklarskie oraz Dynów z wyłączeniem wyborców ruskich	1
78. Brzesko, Radłów	1	95. Dukla z wyłączeniem wyborców ruskich, Krosno z wyłączeniem wyborców ruskich	1
79. Zakliczyn, Nowy Sącz, z wyłączeniem wyborców ruskich z gmin: Kotów, Łabowa, Łabowiec, Maciejowa, Nowa wieś, Roztoka mała, Składziste, Uhryn	1	96. Brzozów z wyłączeniem wyborców ruskich	1
80. Stary Sącz, Muszyna z wyłączeniem wyborców ruskich	1	97. Łańcut	1
81. Dąbrowa, Żabno	1	98. Leżajsk z wyłączeniem wyborców ruskich z gmin: Dembno, Kuryłówka, Leżajsk, Ożanna, Rzuchów, Siedlanka, Staremiasto	1
82. Tarnów, Wojnicz	1	99. Przeworsk z wyłączeniem wyborców ruskich z gmin: Gorzyce, Krzeczowice, Mirocin, Rozbuż, Siennów, Tarnawka	1
83. Ciężkowice, Tuchów, Grybów z wyłączeniem wyborców ruskich	1	100. Jarosław, Cieszanów, Lubaczów, Sieniawa, Radymno i wyborcy ruscy wyłączeni z gmin: powiatu sądowego leżańskiego: Dembno, Kuryłówka, Leżajsk, Ożanna, Rzuchów, Siedlanka, Staremiasto; powiatu sądowego przeworskiego: Gorzyce, Krzeczowice, Mirocin, Rozbuż, Siennów, Tarnawka; powiatu sądowego tyczyńskiego: Biała i Hadle szklarskie	2
84. Mielec, Radomyśl	1	Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Cieszanów.	
85. Pilzno, Brzostek	1	101. Przemyśl, Mościska, Dubiecko, Pruchnik, Bircza	2
86. Strzyżów z wyłączeniem wyborców ruskich z gmin: Blizianka, Bonarówka, Gwoździńska, Frysztak z wyłączeniem wyborców ruskich z gmin: Oparówka i Wola Pietrusza	1	Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Mościska.	
87. Biecz, Gorlice z wyłączeniem wyborców ruskich	1		
88. Żmigród z wyłączeniem wyborców ruskich, Jasło	1		
89. Tarnobrzeg, Rozwadów	1		
90. Nisko, Rudnik, Ulanów	1		
91. Kolbuszowa, Sokołów	1		
92. Ropczyce, Dębica	1		
93. Głogów, Rzeszów	1		

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się	Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
102. Sanok, Lisko, Baligród, Ryma- nów z wyłączeniem wyborców ruskich, Bukowsko 2 Miejsce zebrania się głównej komisyi wyborczej: Lisko.	2	110. Skałat, Podwołoczyska, Grzyma- łów, Nowe Siolo 2	2
103. Sambor, Rudki, Komarno, Stara- sól i wyborcy polscy wyłączeni z powiatów sądowych: Łąka i Niżankowice 2 Miejsce zebrania się głównej komisyi wyborczej: Rudki.	2	111. Trembowla, Budzanów, Czort- ków 2	2
104. Gródek Jagielloński, Sądowa- Wisznia i wyborcy polscy wyłączeni z powiatów sądo- wych: Janów, Jaworów i Kra- kowiec 2 Miejsce zebrania się głównej komisyi wyborczej: Czeriany.	2	112. Buczacz, Monasterzyska, Wiś- niowczyk 2	2
105. Lwów, Winniki, Szczerzec, Ku- lików 2 Miejsce zebrania się głównej komisyi wyborczej: Winniki.	2	113. Borszczów, Husiatyn, Kopyczyń- ce i wyborcy polscy wyłączeni z powiatów sądowych: Mielnica i Tłuste 2	2
106. Kamionka strumiłowa, Busk, Gliniany i wyborcy polscy wy- łączeni z powiatów sądowych: Łopatyn i Radziechów 2	2	b) Okręgi wyborcze, składające się z powiatów sądowych (bez gmin, zali- czonych do klasy cenzusowej i powszech- nej miast) z wyłączeniem wyborców polskich:	
107. Złoczów, Przemyślany i wybor- cy polscy wyłączeni z powiatu sądowego Bóbrka 2 Miejsce zebrania się głównej komisyi wyborczej: Przemyślany.	2	114. Rawa ruska, Niemirów 1 Miejsce zebrania się głównej komisyi wyborczej: Lubyca katedralna.	1
108. Brody, Zbaraż, Podkamień, Za- łożce, Olesko i wyborcy polscy wyłączeni z powiatu sądowego Zborów 2 Miejsce zebrania się głównej komisyi wyborczej: Zbaraż.	2	115. Żółkiew, Janów 1 Miejsce zebrania się głównej komisyi wyborczej: Sopotyn.	1
109. Tarnopol, Mikulińce, Kozowa Miejsce zebrania się głównej komisyi wyborczej: Mikulińce.	2	116. Uhnów, Mosty wielkie 1	1
		117. Sokal, Bełz 1 Miejsce zebrania się głównej komisyi wyborczej: Poturzyca.	1
		118. Radziechów, Łopatyn 1 Miejsce zebrania się głównej komisyi wyborczej: Chołojów.	1
		119. Jaworów, Krakowiec 1 Miejsce zebrania się głównej komisyi wyborczej: Jaźów stary.	1
		120. Stary Sambor, Ustrzyki dolne, Lutowiska 1	1
		121. Turka, Podbuż 1 Miejsce zebrania się głównej komisyi wyborczej: Wołcze.	1

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.	Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
122. Dobromil, Niżankowice	1	135. Stanisławów	1
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Starzawa.		Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Knihinin wieś.	
123. Skole, Borynia	1		
124. Drohobycz, Łąka	1	136. Bohorodczany, Sołotwina	1
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Jasienica solna.		Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Bohorodczany stare.	
125. Stryj, Medenice	1	137. Nadwórna, Ottynia	1
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Lisiatycze.		138. Tłumacz, Tyśmienica	1
126. Bóbrka, Mikołajów	1	139. Tłuste, Potok złoty	1
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Chlebowice wielkie.		140. Zaleszczyki, Mielnica	1
127. Żydaczów, Chodorów	1	Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Dobrowlany.	
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Borynicze.		141. Horodenka, Obertyn	1
128. Dolina, Bolechów	1	142. Śniatyn, Gwoździec	1
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Hoszów.		143. Kołomyja, Peczeniżyn	1
129. Brzeżany, Zborów	1	Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Peczeniżyn.	
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Leśniki.		144. Delatyn, Jabłonów	1
130. Rohatyn	1	145. Kosów, Żabie	1
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Wierzbołowce.		Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Stary Kosów.	
131. Kałusz, Rożniatów	1	146. Kutry, Zabłotów	1
132. Bursztyn, Wojniłów, Żurawno	1	Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Ilińce.	
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Wojniłów.			
133. Podhajce	1	c) Okręgi wyborcze, utworzone dla wyborców polskich, wyłączonych z okręgów poprzednich, a składające się z powiatów sądowych (bez gmin zaliczonych do klasy cenzusowej i powszechnej miast):	
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Halicz koło Podhajec.		147. Rawa ruska, Niemirów, Uhnów, Żółkiew, Mosty wielkie, Sokal, Bełz	1
134. Halicz, Bołszowce	1	Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Bełz.	

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać	Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
148. Bolechów, Dobromil, Ustrzyki dolne, Lutowska, Stary Sambor, Turka, Borynia, Podbuż, Skole Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Turka.	1	powiatu sądowego strzyżowskiego: Blizianka, Bonarówka, Gwoździanka,	
149. Żydaczów, Drohoły, Medenice, Stryj, Mikołajów, Żurawno . . .	1	powiatu sądowego nowosądeckiego: Kotów, Łabowa, Łabowiec, Maciejowa, Nowa wieś, Roztoka mała, Składziste, Uhryn,	
150. Dolina, Roźniatów, Kałusz, Wojniłów, Bohorodczany, Sołotwina, Nadwórna, Delatyn, Ottynia	1	powiatu sądowego krośnieńskiego: Biała woda, Czarna woda, Jaworki, Szlachtowa Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Brzozów.	1
151. Rohatyn, Chodorów, Bursztyn, Bołszowce, Podhajce, Brzeżany	1	VII. Dodatek do § 8. ustęp ostatni.	
152. Halicz, Stanisławów, Tłumacz, Tyśmienica, Kołomyja, Peczenizyn, Jabłonów, Kosów, Kutry, Żabie Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Tłumacz.	1	103. Powiat sądowy Łąka, gmina względnie miejscowość: Kranzberg.	
153. Śniatyn, Zabłotów, Gwoździec, Horodenka, Obertyn, Potok złoty, Zaleszczyki Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Horodenka.	1	104. " " Jaworów, gminy względnie miejscowości: Münchenthal ad Mużyłowice kolonia, Schumlau.	
d) Okręg wyborczy utworzony dla wyborców ruskich, wyłączonych z okręgów poprzednich, a składający się z powiatów sądowych (bez gmin zaliczonych do klasy cenzusowej i powszechnej miast):		" " Janów, gminy względnie miejscowości: Schönthal, Ottenhausen, Rottenhan.	
154. Muszyna, Grybów, Gorlice, Żmigród, Brzozów, Dynów, Krosno, Dukła, Rymanów, tudzież wyborcy ruscy wyłączeni z gmin:		106. " " Radziechów, gminy względnie miejscowości: Romanówka, Józefów, Stanin, Hannunin, Mierów.	
powiatu sądowego frysztackiego: Oparówka, Wola Pietrusza,		147. " " Uhnów, gminy względnie miejscowości: Michałówka, Bruckenthal.	

Nr. okręgu
wyborczego.

Powiat sądowy: Rawa ruska: gmina względnie miejscowość: Einsingen.

" " Żółkiew, gminy względnie miejscowości: Mokrotyn kolonia, Wiesenberg.

148. " " Bolechów, gminy względnie miejscowości: Pöchersdorf, Nowy Babylon ad Bolechów, Huziejów nowy.

" " Dobromil, gminy względnie miejscowości: Makowa Kolonia, Falkenberg, Rosenberg, Engelsbrun ad Dobromil, Obersdorf, Prinzenthal - Steinfels.

" " Ustrzyki dolne, gminy względnie miejscowości: Siegenthal ad Berehy dolne, Bandrów Kolonia.

" " Skole, gminy wzgl. miejscowości: Demnia wyżna ad Skole, Felizienthal, Annaberg, Tucholka, Karlsdorf, Smorze dolne.

Nr. okręgu
wyborczego.

149. Powiat sądowy Drohobycz, gminy względnie miejscowości: Neudorf, Gassendorf.

" " Medenice, gminy względnie miejscowości: Josefsberg, Königsau.

" " Stryj, gminy wzgl. miejscowości: Brygidyn, Gelsendorf, Grabowiec stryjski.

" " Żurawno, gminy względnie miejscowości: Wola obłaźnicka ad Obłaźnica, Lubsza, Nowe sioło, Izydorówka, Machliniec.

150. " " Dolina, gminy względnie miejscowości: Diamantheim ad Turza wielka, Debelówka, Dąbrowa, Broczków, Obliska ad Dolina, Hofnungsaus, Rachin, Mizuń nowy, Engelsberg, Teresówka, Ludwikówka.

" " Kałusz, gminy względnie miejscowości: Ugartsthal, Landestreu, Kałusz nowy.

" " Delatyn, gminy względnie miejscowości:

		wość Bredtheim ad Majdan średni.
	Powiat sądowy	Ottynia, gminy względnie miejscow- ności: Neudorf, Kon- stantynówka, Mi- kulsdorf ad Ottynia.
151.	" "	Podhajce, gmina względnie miejscow- wość: Beckersdorf.
152.	" "	Tyśmienica, gmi- na względnie miej- scowość Sitaue- rówka ad Ladzkie szlacheckie.
153.	" "	Śniatyn, gmina względnie miejscow- wość: Augustdorf ad Śniatyn.

Marszałek: Rozprawa ogólna otwarta. Do głosu zapisani są:
pro pp. Czartoryski, Lewicki, Garapich, German, Głabiński, Tarnowski Stani-
sław, Witos, Łahodyński i Okoń;

przeciw: pp. Markow, Stapiński i Krzczunowicz Aleksander.

Głos ma pierwszy mowca przeciw wnioskowi komisji p. Markow.

P. Markow:

Wysokij Sojme!

Jako przedstawiciel ruskoho muzy-
ctwa, ruskoho chłopca, w mojej polity-
cznej działalności iszowjem wsehda za ty-
my partjami, kotri chotjat wyboroty to-
mu muzykowi luczszu dolu, za partja-
my czysto demokratycznymi. Szczo w ni-
nyszniej odnak chwyli zapysaw sia ja do
hołosu protyw zakonoprojektowu refor-
my wyborczoji, w tim jest' ynsza pry-
czyna. Nynisznyj moment jest' tak wa-
żnyj, jak pidwałyny, jaki sia kłade dla
buduczoho ułożenia widnosyn polskoho
i ruskoho naroda, sut' tak dałekosnoni,
szczzo, moi Panowe, chotiaj ja jeśm z ci-
łoji duszi demokratom, ne možu widka-
zaty sobi krytyky toho projekta izbyra-
telnoj reformy.

Nynyszna chwyla pryhaduje meni
żywo hod 1890. Tohdy u nas na hałyckoj
Rusy tak nasza ruska partja jak ukra-
ińska — bo tohdy szcze ne było dwoch
nacyj — wysłały tut do Wysokoho Soj-
mu około 20 posliw. Wetyka radist, była
tohdy w ruskim narodi i ja mawjem
szczastje luczno wydity i widczuwaty to

Projekt zmiany § 22. regulaminu sejm-
wego.

Celem przygotowania przedmiotów
obrad Sejmu, ustanawia Sejm komisye:

a) stałe dla pewnych rodzajów
spraw na czas sesyi sejmowej;

b) specjalne dla poszczególnych
spraw.

Komisye mają się składać z 30, 25,
21, 19, 15 lub 9 posłów. Sejm ustanawia
uchwałą powziętą zwykłą większością
obecnych posłów, jakie mają być wybrane
komisye i oznacza ilość członków (30, 25,
21, 19, 15, 9) każdej komisyi.

Stosunek ruskich członków komisyi
do ogółu członków komisji sejmowych
ma odpowiadać stosunkowi 27-2%, przy-
czem ułamków niżej 0-5% nie uwzględnia
się, podczas gdy ułamki równające się
cyfrze 0-5 i wyższe liczy się jako całość.

П. Марков:

Високий Сојме!

Яко представитель русского мужиц-
тва, русского хлопа, в мой политической
деятельности ишовем всегда за теми пар-
тиями, котри хотять вибороти тому му-
жикови лучшу долю, за партиями чисто
демократичными. Що в нинішній однок
хвилі записав ся я до голосу против за-
конопроектowi реформи виборчої, в тим
єсть инша причина. Нинішній момент
єсть так важний, як підвалини, які ся
кладе для будучого уложеня відносин
польского і русского народа, суть так
далеконосні, що, мої Панове, хотяй я
єсьм з цілої душі демократом, не могу
відказати собі критики того проекту із-
бирательной реформи.

Нинішна хвиля пригадує мені живо
год 1890. Тогди у нас на галицькой Руси
так наша руска партия як українська,
бо тогди ще не було двох націй, ви-
слали тут до Високого Сојму около 20
послів. Велика радість була тогди в ру-
ским народі, а я мавем щастє лично ви-
дїти і відчувати то одушевленє, яке

oduszewlenie, jakie ohornulo ruskij narod, by to buw perszuj sojm, hde ruskij narod bez wzhladu na partji wystaw take wetyke czysto postiw. W tu poru i ukraiństwo — ja buw tohdy szcze mōłodym czōłowikom — buło trocha insze, buło to dwyżenie czysto demokratyczne, postupowe, buło so świzymy porywamy, żyło ideamy Drabomanowa, — to buło ukraiństwo szcze ne inkamerowane, ne oficjalne. Z toho samoho mišcia w sały toho Sojmu, 25-ho oktabrja 1890 zainicjowana buła — ja ne skažu szczyby polskym narodom, polskymy politykamy, ale prawdu skazawszy po przykazi wyższym, zainicjonowana buła druha polityka w wydu russkoho naroda. Ta nowa polityka z 1890 roku, pišla mojej skromnoj hadky i perekonania, to łysz buła introdukcja do toho teperisznoho politycznoho kursu, kotryj teper pereżywaje druhyj akt swojej historji. To buła tzw. „nowa era“. Akuszerom toj politycznoj epochy buw błp. namistnyk Badeni po przykazi, o skillo ja świdom, wysszim z Widnia, chrestnym batkom p. hofrat Barwińskij, a błaosłowenie archijerejskie daw nebiszczyk kardynał Sylwester Sembratowycz. Ale jesły ohlanem sia bezpartyjno na tu mynuwszist i w toj korotkij perebih czasu, to ne možemo skazaty, szczyby tota nowa era zakluczona w h. 1890 prynesła koryst russkomu i polskomu narodowy.

Borba, jak znajemo, ne skińczyłaś, ale stałaś nezdorowa i neszczyra i perenesłaś na okolnu dorohu, na dorohu może i nelegalnu. I po dwajciat kilkocho rokach wydymo. jaki sut płody z toji nowoji ery: demoralizacja nacjonalna russkoji inteligencji, bez ohladu na partji czy tam nacji, szowinizm, teror po oboch bokach, polityczni ubijstwa russkych studentiw uniwersytetu i tragiczne ubijstwo — może nezasluzene — pokijnoho grafa Potockoho. Konec konciw, szczo z toj nowoji ery, kotra buła introdukcjeju do nynisznoho aktu, zistało się szczo? Borba dwoch słowiańskych narodiw, wid kotroji terpyt kraj, wid kotroji terpyt w perszim rjadi nasz mužyk i polskij mužyk. Odnisińkij uspic, oden plus, kotrym może sia pochwałyty tota nowa era, to odenodusznist w nyszczemiu russkoji partji. Pamiataju ja — a pamiataje takoz prysutnyj tut posol Korol — jako mōłodyj czōłowik przyhladaw sia ja tomu ciłomu scenarjum, i tjamlu jak nyini, jak kardynał Sembratowycz po zajawłeniu posta Romańczuka, kynuw

ogornulo ruskij narod, bo to buw peršij Sojm, de ruskij narod bez zgljadu na partii wislaw take wielike число послів. В ту пору і українство — я був тогди ще молодим чоловіком — було троха інше, було то движене чисто демократичне, поступове, було со свіжими поривами, жило ідеями Драгоманова — то було українство ще не інкамероване, не офіційальне. З того самого місця в сали того сойму, 25 октября 1890 заініційована була — я не скажу, щоби польским народом, польскими політиками — але правду сказавши — по приказі вишшій, заініційована була друга політика в виду руского народа. Та нова політика з 1890 року, після моєї скромної гадки і переконання, то лиш була інтродукція до того теперішнього політичного курсу, которий тепер переживає другий акт своєї сторії. То була т. зв. нова ера. Акушером тої політичної епохи був бл. п. намісник Бадені по приказі, о скілько я свідом, висшій з Відня, хрестним батьком п. гофрат Барвіньскій, а благословене архієрейске дав небіщик кардинал Сильвестер Сембратович. Але если оглянем ся безпартійно на ту мінувшість і в той короткий перебіг часу, то не можемо сказати, щоби тота нова ера заключена в г. 1890 принесла користь рускому і польскому народови.

Борба як знаємо не скінчилась, але сталась нездорова і нещира і перенеслась на окольную дорогу, на дорогу може і нелегальну. І по двайцять кількох роках видимо, які суть плоди з тої нової ери: деморалізація національна рускої інтелігенції без огляду на партії чи там нації, шовінізм, терор по обох боках, політичні убійства руских студентів університету і трагічне убійство, — може незаслужене — покійного графа Потоцького. Кінець кінців, що з тої нової ери, котра була інтродукцією до нинішнього акту дістало ся що? Борба двох словянських народів, від котрої терпить край, від котрої в першій ряді терпить наш мужик і польський мужик. Однеїський успіх, оден плюс, котрим може ся похвалити тота нова ера, та однодушність в нинішній рускій партії. Памятаю я — а памятає також присутній тут посол Король, — яко молодий чоловік, приглядав ся я тому цілому сценарію, і тямлю як нині, як кардинал Сембратович по заявленю посла Романчука, кинув анатему на нас і заявив, що для таких як ми, — для рускої партії, котра має

anatemu na nas i zajawyw, szczo dla takich jak my — dla russkoji partji, ko-tra ma je śmiłist wyznawaty kulturalne i nacjonalne jedynstwo wseho russkaho naroda — tu w pałati, chotiaj nasz mu-żyk płatyt podatki i daje tak samo rek-ruta — dla nas tut miścicia nema!... Tak skazaw kardynał Sembratowycz.

No jak to każe welykorusska posło-wycia: Straszen czort, da myłostyw Boh! Kardynała — daj, jemu Boże carstwo nebesnoje — nema a ruskyj narod ostaw sia, pomymo systematycznoho i warwa-skohe preślidowania, partja ruska ne znykła z horyzontu i ničoły szcze, se za-jawłaju torżestwenno, my ne były tak bodri, krepki, sylni jak nyini. Prawda, z toji partji my tut ne majemo bilsze zastupnykiw, jakby na śmichowszcze, na ironju, ja odyń. (Głos: Z łasky Ukra-ńców). Z łasky ruskoho naroda. Ale jak na Uhorszczyni chotiaj Rumuniw, Słowa-kiw i Serbiw jest dosyt, to choť repre-zentacja polityczna u nych perestała hraty rolu, organizacja nacjonalna, kul-turalna trymaje tam narod do nyini, tak ono bude i u nas. I meni sia zdaje, szczo sud'ba dopustyla mene tut jakby na toje, szczobym buw świadkom druhoho aktu toji dramatycznoji historji, jaka sia po-czala w r. 1890.

Nikto ne żelaje tak zhody miż na-rodami sławiańskymy polskym i ruskym, miż muzykom ruskym a chłopom pol-skym na wsij linii, jak ruska partja — wychowana i w sławiańskich naczalach i prezyrajuszcza w borbi miż muzykom i narodom robuczym, neetycznymy sred-stwamy.

No, moi Panowe, zhoda możywa, jesły wyjde z naroda samoho, z osnov demokratycznych, iz naroda z narodom. Ale zhoda neszczyra jezuicka, w kotroj daje'sia ruskomu narodowy ochłapy sta-ryi, stuchłyi, pomaszczenyi z werchu wczerasznym sałom — z takoj zhody ne bude nyczo. Tak samo shoda prykazana wideńskymy amtsdineramy — za wsia-ku cinu, chotiajby pod prykazom z Ber-lina ne dowede do toho, szczoby nam zaoszczadyty na dalsze neszczastnoj borby.

Ja dumaju, szczo u nas w Hałyczyni może potribnyj wże raz spokij. W toj chwyli, koły riszajemo reformu wybor-czu, w naszych gazetach, w muzyckych korespondencjach czytajemo, a to ne jest nijaka demagogia, łysz hirka prawda, szczo po sełach narod z hołodu padaje, a w tych dniach byłyśmo nawit u Lwowi świadkami, szczo robitnyk mijskyj, łysz-

сьмілість визнавати культурне і націо-нальне єдинство всего русского народа, — ту в палаті, хотяй наш мужик пла-тить податки і дає так само рекрута — для нас тут місця нема! Так сказав кар-динал Сембратович!

Но як то каже великорусска посло-виця: Страшен чорт, да милостив Бог! Кардинала — дай єму Боже царство не-бесное — нема, а руский народ остав ся, помимо систематичного і варварского пер-еслідуваня, партия руска не зникла з горизонту і ніколи ще, се заявляю торжественно, ми не були так бодрі, кrepкі, сильні як нині. Правда, з тої партії ми тут не маємо більше засту-пників, якби на сьміховище, на іронію, я один. (Гłos: З łaskи Українців). З łaskи руского народа. Але як на Угорщині, хотяй Румунів, Словаків і Сер-бів, єсть досить, то хоť репрезентация політична у них перестала грати ролю, організація національна, культурна три-має там народ до нині, так оно буде і у нас. І мені ся здає, що судьба допу-стила мене тут якби на тоє, щобим був сьвідком другого акту тої драматичної історії, яка ся почала в р. 1890.

Ніхто не желає так згоди між на-родами славяньскими польским і руским між мужиком руским а хлопом польским на всій лінії, як руска партия — вихова-на і в славяньских началах і презираю-ща в борбі між мужиком і народом ро-бучим неетичними средствами.

Но, мої Панове, згода можлива, если выйде з народа самого, з основ демократичних, із народа з народом. Але згода нещира, єзуїтска, в котрій да-єть ся рускому народови охлapi старії, стухлії, помашченії з верху вчерашним салом, з такої згоди не буде нічо. Так само згода приказана віденьскими амтс-дінерами — за всяку ціну, хотяй би під приказом з Берліна, не доведе до того, щоби нам заощадити на дальше неща-сної борби.

Я думаю, що у нас в Галичині мо-же потрібний вже раз спокій. В тій хвилі, коли рішаємо реформу виборчу, в наших газетах, в мужицких кореспон-денциях читаємо, а то не єсть ніяка демагогія, лиш гірка правда, що по селах народ з голоду падає, а в тих днях булисьмо навіть у Львові сьвідка-ми, що робітник мійський, лишений за-

wyj zaribku, jak i hołodnyj muzyk domahaje sia chliba. Ale szczo bilsze: naszu Hałyczynu okružyły, szczo tak skazaty ochwatyły, imenno na zapadi Nimci.

Nasz kraj bohattyj, maje prekrasnū poczwu minerałiw, pryrodni bohactwa, a odnak my ne w sostojanju z tych bohactw korystaty, bo meży namy dalsza borba, može buty i nepotribna.

Reforma wyborecza, jesty maje poklasty pidwałynu pid rozwiј kraju, jesty maje buty pidwałyneju suspilnoho pożytia ruskoho i polskoho naroda, musyt widpowidaty istorycznoj prawdi, socyalnoj, politycznoj i nacjonalnoj strukturi.

Na žal, reforma, jaku predloženo w poniatu komisji, ne widpowidaje, ani zasadam demokrytycznym, ani konstytucyi, ani sprawedywosy zhladom ruskoho naroda — i jaby m skazaw, szczo ona łysze popsuła, wykolejła widnosyny do ruskoho naroda na linju krywu i može prynesty dla ruskoho naroda bilsze łycha niź dosy.

Kromi seho, sesia reforma robyt wrażenie, szczo nihto inszyj, jak narod ruskyj, a jak kažut: „moskalofilskij“ buw to ta „łaniaja (deszewa) moneta“, kotra buła predmetom torhu meży partjamy polskymy, a ukrainskoju.

U nas na wiczach tak ruskij, jak ukrainskij narod domahaw sia szczoś inszoho. Ja tilko nawedu „Dilo“ z janwara 1913 r. hde mowa o lwowskim wiczu, na kotrim riszało sia o reformi wyboreczoj, a referentamy buły ne muzyki ale człeny inteligencyi, a powziaty rezolucyi sut mensze bilsze widbytkoju rezolucij, jakii nasz muzyk wzahali wsiuda uchwaluwaw.

I tam skazano: (czyta)

„Domahajemo sia reformy sojmowoji wyboreczoji ordynacji na osnovi zahalnosti, riwnosti, bezposerednosti i tajnosti wyboreczoho prawa;

„žadajemo, szczo by ruskomu naselenju kraju przyznano takyj procent wsich sojmowych mandatiw, jakyj widpowidaje czyselnij syli ruskoho naselenia kraju;

„žadajemo, szczo by w krajewim Wydidli i sojmowych Komisjach przyznano Rusynam zakonom take czysto miśc, jake widpowidaje syli ruskoho naselenia kraju, ta szczo by tak samo zabezpeczeno Rusynam misce uriadujuczuhu zastupnyka krajewoho marszałka;

„domahajemo sia, szczo by ruski posły w Sojmi tworzyły okremu, nacjonalnu ruskū kurju z wykluczno dla nych

riбку, jak i hołodnyj muzyk domagaє ся хліба. Але що більше, нашу Галичину окружили, щоби так сказати, охватили, іменно на западї Німцї.

Наш край богаий, має прекрасну почву, мінерали, природні богацтва, а однак ми не в сстоянню з тих богацтв користати, бо межи нами дальша борба, може бути і непотрібна.

Реформа виборча, если має покласти підвалину під розвій краю, если має бути підвалиною суспільного пожитя руского і польского народа, мусить відповідати історичній правді, социяльній, політичній і національній структурі.

На жаль, реформа, яку предложено в понятю комісії, не відповідає ані засадам демократичним ані конституції, ані справедливости зглядом руского народа, — і ябим сказав — що она лише попустила, виколеїла відносини до руского народа на ліній криву і може принести для руского народа більше лиха ніж доси.

Кромі сего, сеся реформа робить вражінє, що ніхто ниший, як народ руский — а як кажут „москальофільський“ був то та „таня (дешева) монета“, котра була предметом торгу межи партиями польскими а українською.

У нас на вічах так руский як український народ домгавав ся щось иншого. Я тільки наведу „Діло“ з январа 1913 р., где мова о львівськїм вічу, на котрїм рішало ся о реформі виборчой, а референтами були не мужики але члени інтелігенції, а повзіяті резолюції сут менше більше відбиткою резолюцій, які наш мужик взагалі всюда ухвалював.

I там skazano: (czyta).

„Домагаємо ся реформи соймової виборчої ординації на основі загальности, рівности, безпосередности і тайности виборчого права;

„жадаємо, щоби рускому населеню краю признано такий процент всіх соймових мандат в, який відповідає чисельній силі руского населеня краю;

„жадаємо, щоби в краєвїм Виділі і соймових комісіях признано Русинам законом take число місць, яке відповідає силі руского населеня краю, та щоби так само забезпечено Русинам місце урядуючого заступника краєвого маршалка;

„домагаємо ся, щоби рускі послы в Соїмі творили окрему, національну руску курию з виключно для них засте-

zastereżenym prawom wyboru ruskych członków krajowego Wydziału, sojmowego biura, sojmovych Komisji i ruskych członków tych krajowych instytucji, do których Sojm wybiera swoich zastupnyków, jak także z prawem zbirnoho protestu w usich sprawach dotyczących zmiany krajowego statutu, sojmowoji wyborczoji ordynacji, szkolnictwa i krajewoji kultury;

„protestujemy jak najbilsze riszuczo proty trymandatowosty albo dwomandatowosty wyborczych okruhiw, bo wważajemo bilsze mandatowu wyborczu systemu za dorohu do bezkonecznych wyborczych nadużyć, ta do pidstupnoho zaharbuwania ruskych mandatiw polskymy menszotiamy.

„protestujemy także proty pluralnosty (to je, szczo odyn wyborec może maty kilka hołosiw) wyborczoho prawa, proty neriwnosy okruhiw, ta proty predkładanoho czerez projekt dr. Starzyńskiego uprywyleżenia dwirskich obszarów w razі їх zлуки z hromadamy:

„natomiast żadajemo podілу kraju na dwi czasty, polsku i rusku, z tym, szczo-by kożda z nych tworzyła okremyj koronnyj kraj i t. d.“.

To було тому кілька misiaciw i naszymy muzyki tak ukraińskii jak ruskiji żyły nadzieju, szczo toje sia ispołnył, ale teper perekonały sia, szczo tiji żadania ne stojat w żadnij proporcyi do toho projektu, jakij nyni nam predloženo.

Moi Panowie!

Jesły wnyknyte w proponowanyj statut i ordynaciju wyborczu, to perekonajete sia, szczo toj zakonoprojekt jest karykaturoju lychoju toho, szczo було. Pišla statuta krajewoho staroho, na 150, zhladno 154 zastupnykiw naroda w Sojmi, kurja selańska mała 74 poslów, a z toho narod ruskij mił wybraty 48... (*Głosy*: Oho? Jakij ruskij?) Tohda ne było żadnych partyj, otże mił wybraty 48, abo i 49 poslów. My mały tohda 33% poslów, łysze z kuryi selanskoj, a nyni my spały na 27,2%. W nowim zakono-projekti wsi stary prywilejy, jakiji były łyszyły sia, ne formalno, ale merytoryczno; majemo wirylistow, kurju sylnu pomiszczukow, majemo pluralnist', majemo postanowlenia szczo do Rad powitowych i obszarów dwirskich, kotryi ne wychodiat w koryst' ani polskoho ani ruskoho naselenia, majemo petryfikaciju, kotra skałoju stoit na pereszkođi do bilsze łuczszoho zakona w buducznosty, a kromi seho majemo geometriju wyborczu, kotra, pere-

реженим правом вибору руских членів краєвого Виділу, соймового бюра, соймових комісій і руских членів тих краєвих інституцій, до котрих Сойм вибирає своїх заступників, як також з правом збирного протесту в усіх справах, дотикаючих зміни краєвого статута, соймової виборчої ординації, шкільництва і краєвої культури;

„протестуємо як найбільше рішучо проти тримандатовости або двомандатовости виборчих округів, бо уважаємо більше мандатову виборчу систему за дорогу до безконечних виборчих надужит, та до підступного загарбування руских мандатів польськими меншостями;

„протестуємо також проти плюральности (то є, що один виборець може мати кілька голосів) виборчого права, проти нерівности округів, та проти предкіданого через проект Ст. Стажинського упривілеєння двірських обшарів в разі їх злуки з громадами;

„натомість жадаємо поділу краю на дві часті, польську і руску, з тим, щоби кожда з них творила окремиї коронний край і т. д.“

То було тому кілька місяців і наші мужики так українські як рускі жили надією, що тоє ся ісполнить — але тепер переконали ся, що ті жаданя не стоять в жадній пропорції до того проекту, який нині нам предложено.

Мої Панове!

Если вникните в пропонований статут і ординацию виборчу, то переконаете ся, що той законoprojekt є карикатурою лихою того, що було. Після статута краєвого старого на 150, зглядно 154 заступників народа в Соймі, курия селяньска мала 74 послів, а з того народ руский міг вибрати 48 (*Głosy*: Ого! який руский?) — Тогда не було жадних партий — отже міг вибрати 48, abo i 49 послів. Ми мали тогда 33 проц. послів лише з курии селяньскої, а нині ми спали на 27,2 проц. В новім законoprojekті всі старі привілеї, які були, лишили ся не формально, але мериторично; маємо в'рилістів, курию сильну поміщиків, маємо плюральність, маємо постановлення, що до Рад повітових і обшарів двірських, котрі не виходять в користь ані польського ані руского населення, маємо петрификацию, котра скалою стоїть на перешкоді до бiльше лучшого закона з будучности, а кромі сего маємо геометрию виборчу, котра переверну-

wernuła werch dnóm wsi zasady, o jakich howorył teoretyczne derzawne praa wo i na jakich principach każda ordynacja wyborcza opyraty sia musyt i powynna.

U nas na Łemkowszczyńi żywe — howorjat i pyszut 70—80 tysiacz Łemkiw. — Ja skażu szczo Łemkow jest szczo najmnsze 120.000.

Wirno, szczo Łemki z pid Krosna aho Hrybowa emihrujut do Ameryki, ale ne mensze wirno, szczo wertajut sia nazad, i ja uważaju za wetykij hrich człeniw ukraińskoj partji w komisji, szczo dopustyły do toho, aby 120.000 toho naroda mało wscho odnoho zastupnyka.

A dalsze wże ne za hrich, ale priamo za skandal uważaju, szczo my ne doboroły sia do toho, szczo naszymi robotnyki u Lwowi, kotrich je bilsze jak statystyka wykazuje, bo może 30.000 — mały swoho zastupnyka, szczo ukraińscy człeny komisji ne postojaly kripko za tim deryderatom, ale piszły priamo na skandalnyj kompromis.

Lwów je stolicyeju ruskoho kraju, ruskoho naroda. Tutki panowały czerwonoruski kniazi.

Kapitulacja wasza w tym woprosi widibje sia na was, panowe ukrańci...

Wy pidpały pid wpływ jakohoś demona, ja boju sia, szczo by uspichy toj polityki ne postyły z tych meneriw waszój polityki ne ruskoj, ne narodnoj, ale polityki frakcyjnoj.

A jak sotworjły sia okruhy wyborczy, to najlipszyj primir maju na moim okruzi wyborczim Brody. Szczo by pidtjaty prestige ruskoj partji, szczo by ne dopustyły do wyboru ruskoho posła, w swoim szowinizmi partyjnym, postaraly sja p. ukrańci, szczo by do Brodów przyłuczjły aż z Podila—Zbaraż.

Ale, moi Hospodynowe, wyste tym sylno chybyły. Wyste do Brodów, kotri należały do czysto ruskich okruhiw przyłuczjły, jesty sia ne mylu, zi Zborowa polskich wyborczyw. Ja ne znaju czy to ne słyska doroha, ja ne znaju, czy to je korystno dla ruskoho muzyka. (Głos: To zrobyte kompromis.) Ja inszój jeśm hadki.

Uważaju wetykim promachom, szczo wyłuczjłyście czysto, że tak skażu ruskij okruh Rymaniw z okruha Sianok i Bałuhrod i przyłuczjłyście ciłkom nepotribno do okruha łemkiwskoho. Tam małyście dosyt swoich wyborczyw, a tutki osłabyłyście ruskij element. (P. Cegielski: Szczo by was skrypyty.) Dumaju, szczo tutki

ла верх дном всі засади, о яких говорять теоретичне державне право а на яких принципах кожда ординация виборча опирати ся мусить і повинна.

У нас на Лемківщині живе — говорять і пишуть 70—80 тисяч Лемків. Я скажу, що Лемків є що найменше 120.000.

Вірно, що Лемки з під Кросна або Грибова емігрують до Америки, але не менше вірно, що вертають ся назад, і я уважаю за великий гріх членів української партії в комісії, що допустили до того, аби 120.000 того народу мало всего одного заступника.

А дальше вже не за гріх але прямо за шкандал уважаю, що ми не доборили ся до того, що наші робітники у Львові, котрих є більше як статистика виказує, бо може 30000 — мали свого заступника, що українські члени комісії не постояли кріпко за тим дезідератом, але пішли прямо на шкандальний компроміс.

Львів є столицею краю руского народу. Тутки панували червоно-руські князі.

Капітуляция ваша в тім вopросі відібе ся на вас, панове Українці.

Ви підпали під вплив якогось демона, я бою ся, що би успіхи тої політики не постигли злих менерів вашої політики, політики не рускої, не народної, але політики фракційної.

А як сотворили ся округи виборчі, то найліпший примір маю на моім окрузі виборчим Броди. Щоби підтjати prestige рускої партії, що би не допустити до вибору руского посла, в своїм шовінізмі партийнім постарали ся п. українці, що би до Бродів прилучити аж з Поділя Збараж.

Але мої Господинове, висьте тим сильно хибили. Висьте до Бродів, котрі належали до чисто руских округів прилучили, если ся не мило, зі Зборова польских виборczyw. Я не знаю, чи то не є слизька дорога, я не знаю, чи то є корисно для руского мужика. (Głos: To zrobyte kompromis.) Я иншої есьм гадки.

Уважаю великим промахом, що вилучилисьте чисто, що так скажу, руский округ Риманів з округа Сянок, Балигород і прилучилисьте цілком непотрібно до округа лемківского. Там малисьте досить своїх виборczyw, а тутки ослабилисьте руский елемент. (П. Цегельський: Щоби вас скріпити). Думаю, що тутки

dijałysty we frakcyjnim interesi, ale czy na koryst ruskoho naroda duze sia sumiujaju. Takich promachow wproczem bez kincia... Wwydu odnakoż ohraniczenoho czasu i szczyby jeho nyny wam ne zaberaty, pozwolu sobi teper, jako predstavitel ruskoy partyi, i jako czolowik, kotryj мае i wiryt w swoju ideju, — kotru-to ideju nalezyt poszanowaty — wnesty protest protyw teperisznomu projektowy zakona ordynacji wyborczoy i zahoworyty w tij Pałati, ne tilky w moim ridnym mało-ruskim jazyci, ale takoż na russkim, literaturnym jazyci, po ruski, w jazyki Dostojewskoho, Tolstoja, Puszkina:

„Kak predstavitel toj czastji russkawo naselenia, soglasija, kotoroj nje spraszivali, kak predstavitel wsjewo galicko-ruskawo krestjanstwa“.

(Głosy: Ne wilno! Procz! P. Cegielski. Na Kamczatku, na Moskwu, do Petersburga idy po ruski howoryty.) (Gwar).

Budu howoryty — chyba mene ubjete...

(Głos: Do dumy.)

Marszałek: Proszę o spokój.

P. Markow: (Mówi dalej po rosyjsku).

(Głosy: Ne pozwolymo. — Wrzawa na ławach posłów ruskich przez dłuższą chwilę.)

P. Markow: (zwracając się do Cegielskiego) Howoryw ja po małorusku, a teper chocz howoryty po rusku. Ja na tij ideji wychowanij i zhynu za tu ideju (mówi po rosyjsku).

(Głosy: Ne pozwolymo. Wrzawa na ławach ruskich).

(P. Petruszewicz: Wyrywa kartkę p. Markowowi z ręki: Ne pozwolymo howoryty po rusky.)

P. Markow: Ja protestuju protiwnasylia.

(P. Petruszewicz: Idit' tam protestowaty, do Petersburga, tam, hde 30 milioniw ukraińskoho naroda ne smijut używaty ridnoji mowy.)

Markow: (zwracając się do ukraińców) Miż wami sut taki, kotri howorjat po ruski.

(Głos: Ne pozwolymo howoryty po ruski. I wy Polaki pozwalajete howoryty po rosyjsku? Ne pozwolte. Nechaj toj hołos rozijde sia po ciłoj Awstryji. Czy to мае buty poczatok polsko-ukraińskoji zhody. (Wrzawa na ławach posłów ruskich).

P. Markow: Ot imeni russkawo naroda.

дїялисьте в фракційнім інтересї, але чи на користь руского народа, дуже ся сумніваю. Таких промахів впрочем без кінця. В виду однакож ограниченого часу і щоби его нинї Вам не забирати, pozwolu sobi teper jako predstavitel ruskoy partyi i jako cholowik, kotryj має i wirity w swoju ideju, kotru to ideju nalezyt poshanuwaty, wnesty protest protiv teperishnomu projektowi zakona ordynacii wyborchoi i zagowority w tij Palati, ne tilky w moim ridnim maloruskim jazyci, ale takoż na russkim literaturnim jazyci, po ruski — w jazyci Dostojewskogo, Tolstoj, Puszkina.

„Kak predstavitel toj czastii russkawo naselenia, soglasija kotoroj ne spraszivali, kak predstavitel wsego galicko-ruskawo chrestianstwa“.

(Głosy: Ne wільno! Procz! P. Cegielski: Na Kamczatku, na Moskwu, do Petersburga idy po ruski howoryty. (Gwar).

Budu howoryty, chyba mene ubete.

(Głos: Do Dumy).

P. Markow: (говорить дальше по російски).

(Głosy: Ne pozwolymo. — Wrzawa na ławach posłów ruskich przez dłuższą chwilę.)

P. Markow: (звертаючись до Cegielskiego) Говорив я по малоруски, а теper хочу howoryty по руски. Я на tij idei wihowanij i zhynu za tu ideju (говорить по російски).

Głosy: Ne pozwolymo. Wrzawa na ławach ruskich).

(P. Petruszewicz: Wyrywa kartkę p. Markowowi z ręki: Ne pozwolymo howoryty po rusky.)

P. Markow: Я протестую проти насилія.

(P. Petruszewicz: Ідїть там протестувати, до Петербурга, там, де 30 мільонів українського народа не сміють уживати рідної мови.)

P. Markow: (звертаючись до Українців): Між Вами суть такі, котрі howorjat по руски.

(Głos: Ne pozwolymo howoryty po ruski. I wy Polaki pozwalajete howoryty po rosyjsku? Ne pozwolte! Nechaj toj hołos rozijde sia po ciłoj Awstryi. Чи то має бути початок польсько-української згоди? (Wrzawa na ławach posłów ruskich).

P. Markow: От імени рускаго народа.

(P. Cegielski: Pane Marszałok ne pozwolít howoryty po rosyjski. Czy my w Petersburgu, czy u Lwowi na Czerwonej Rusi.) | (П. Цегельский: Пане Маршалок, Не позволяйте говорити по російски! Чи ми в Петербурзі, чи у Львові на Червоній Русі.)

Marszałek: Słyszałem, że p. Markow mówił po rosyjsku. Jeśliby się to powtórzyło, odbiorę mu głos.

P. Markow: Zajawiajuś protiw kurjalnawo soslownawo charaktera sejma, gospodstwa poljakow nad russkim narodom... (*Gwar na ławach postów ruskich*). | П. Марков: Заявляюсь против курьяльного сословного характера сейма, господарства Поляків над русским народом... (*Gwar na ławach postów ruskich*).

(*Głosy: Howoryt po rosyjsky! Pane Marszałok ne wilno howoryty po rosyjski.*) | (*Głosy: Говорить по російски! Пане Маршалок, не вільно говорити по російски.*)

Marszałek: Ponieważ p. Markow przeto mu głos odbieram. (*Oklaski na ławach postów ruskich*).

(P. Cegielski: Prowokator.)

(P. Markow: Njet!)

(П. Цегельский: Пrowokator!)

(П. Марков: Нет!)

Marszałek: Głos ma p. Czartoryski jako mowca za wnioskami komisji.

P. Czartoryski: Wysoki Sejmie! (Chwilę, w której po 50-letniem trwaniu dotychczasowej ordynacyi wyborczej dokonać się ma bardzo gruntowna przebudowa Sejmu, uważamy za wielce doniosłą i wręcz zwrotną w dziejach naszego kraju.)

Klub Środka uważał i uważa reformę wyborczą za potrzebną i konieczną. Wcale nie w tem zrozumieniu, że trzeba ustąpić pod naporem tych czy owych stronnictw. Ale dlatego, że wedle naszego własnego głębokiego przekonania stała się ona z rozwojem stosunków w kraju uzasadnioną i nieodzowną.

Zmienia się układ sił społecznych.

Warstwa ziemiańska widzi coraz znaczniejszy rozkwit warstw innych i patrzy z pewnością nie tylko bez zawiści, ale z prawdziwą radością, jako na rozwój sił narodowych, który sama starała się zawsze popierać. Znaczenie miast w życiu kulturalnem i gospodarczem wzrosło wybitnie, a zatem słuszną jest rzeczą, aby wzrosła także liczba postów miejskich. Oświata i stan gospodarstwa na wsi podniosły się znamienicie, co znowu winno znaleźć wyraz w rozszerzeniu praw obywatelskich szerokich rzesz włościańskich. Nadto dotychczasowa ordynacya zupełnie nie uwzględniała tego, że we wschodniej części kraju, szczególnie na wsi, żyją obok siebie dwie narodowości, a wobec tego, że w każdym okręgu był tylko jeden mandat dla obu, walka wyborcza stawała się coraz gwałtowniejsza i mniejszości narodowe nie były zabezpieczone.

Te ważne względy uzasadniały konieczność zmiany ordynacyi wyborczej.

Gdy zaś przed siedmioma laty wprowadzono powszechne głosowanie do Rady Państwa, każdy zwolennik autonomii, każdy kto pragnie, aby szerokie warstwy miały oczy zwrócone nie tylko ku ciałom prawodawczym w Wiedniu, ale przedewszystkiem na ten nasz Sejm, musiał uznać, że trzeba, aby wszyscy wyborcy parlamentarni stali się również wyborcami sejmowymi.

Reforma wyborcza, którą mamy dziś uchwalić, opiera się nadal na zachowaniu ustroju kuryalnego i śmiało rzec można, że pogląd na to, czy kurye mają być zachowane, czy nie, nie zależy od większego, czy mniejszego demokracji, ale poprostu od tego, czem kto się powoduje, czy pięknie brzmiącemi hasłami, czy też trzeźwym i poważnem liczeniem się z interesem narodowym.

Nie względu jakieś stanowe, ale wzgląd na sprawę narodową nakazuje zachowanie kurj. Żywioł polski w kraju opiera swoje w nim znaczenie nie na liczebnej tylko, ale na kulturalnej i gospodarczej sile, która wyraża się choćby w tem, że opłaca ona więcej niż $\frac{1}{5}$ podatków, a wskutek tego musi też mieć odpowiedni udział w Sejmie. A zapewnienie mu tego udziału możliwe jest tylko w drodze ustroju kuryalnego, hasło zaś równego prawa głosowania nie wyszłoby zaprawdę naszej sprawie narodowej na dobre.

To też w samym sejmie, poważne i istotne różnice zaznaczyły się, nie co do zakresu rozszerzenia praw wyborczych, ale co do takiego wprowadzenia ich w życie, aby pewne naczelne zasady naszej polityki narodowej w tym kraju nie zostały obalone.

Gdy w poprzedniej kadencji sejmowej wniesiony został do Sejmu na posiedzeniu 18 marca projekt reformy wyborczej, klub Środka na tem samem posiedzeniu złożył deklarację, w której przedewszystkiem zaznaczył, że projekt ów opierał się na umowie części tylko stronnictw polskich ze stronnictwem ruskim a następnie dokładnie wymienił te jego postanowienia, które uważał za zgubne.

Wiadomo jaki był dalszy bieg wypadków, wiadomo jak silny zerwał się w społeczeństwie opór przeciw temu projektowi, wiadomo jak ogromnie zaważyło na szali wystąpienie księży biskupów naszych, wiadomo, że projekt ów upadł.

A następnie od szeregu miesięcy w rokowaniach stronnictw przygotowywał się projekt, który dzisiaj mamy przed sobą i o którym w tej chwili winniśmy jasno i prawdziwie wypowiedzieć sąd nasz przed społeczeństwem.

W projekcie obecnym pozostały liczne i znaczne postanowienia zgubne, zaszczone przez projekt poprzedni: pozostał w szerokim zakresie kataster narodowy, pozostała kurya narodowa, pozostały nierówności w rozdziale mandatów na obie narodowości w obrębie poszczególnych kuryi, pozostały obok tych najważniejszych inne jeszcze rzeczy złe.

Ale są także zmiany na lepsze. Właśnie w duchu tych zasad, które uważaliśmy za najistotniejsze:

Usyskaliśmy 14 okręgów proporcjonalnych wiejskich na wschodzie i to z proporcjonalnością prawdziwą i zupełną, bez t. zw. list narodowych kandydatów, które są właściwie odcieniem katastru narodowego. Takiej proporcjonalności nie było w poprzednim projekcie zupełnie. Ta zmiana odpowiada zasadzie, którą wysunęliśmy na czoło, zasadzie współzycia obu narodowości, a nie separatyzmu.

Usyskaliśmy inny skład Wydziału krajowego, a mianowicie 2 : 8, oraz inny sposób wyboru polskich członków Wydziału z pełnego sejmu, a mianowicie proporcjonalny, chroniący przed majoryzacją.

Usyskaliśmy dla ludności chrześcijańskiej przynajmniej w 6 większych miastach, wybierających po 2 posłów, zabezpieczenie 1 mandatu, co się niewątpliwie należy wykształconej warstwie miejskiej i chrześcijańskiemu mieszczaństwu.

Nie uważamy również za zmianę na gorsze zniesienia kuryi średniej własności, która odsuwając przeważną część duchowieństwa z kuryi wiejskiej, pozabawiała je zarazem wpływu tak pożądanego.

Te zmiany najważniejsze są niewątpliwem poprawieniem projektu dawniejszego.

I tu za obowiązek sobie poczytujemy, aby otwarcie powiedzieć, że za uzyskanie ich społeczeństwo nasze winno w pierwszym rzędzie wdzięczność swym księżom Kościoła, bo są to zmiany w duchu ich wskazań, a w staraniach o te zmiany — otwarcie to mówimy — główną naszą ostoją była powaga zdania księży biskupów, na których słowa, takie jak te, które wczoraj padły, czekaliśmy w największem napięciu.

Nie uzyskaliśmy jednak wszystkiego, cośmy uzyskać pragnęli, a zło, które pozostało, ciąży nam dotkliwie i napawa nas poważną troską na przyszłość.

A jednak zgodziliśmy się na ten projekt obecny polepszony, ale jeszcze ciągle zły.

Uczyniliśmy to dlatego, że nie było w naszej mocy odrobić wszystkiego zła, które znalazło się w projekcie poprzednim i którego nie podobna było wyrwać z gruntu politycznego, na którym nam przyszło rzecz dalej prowadzić — podkreślamy — dalej prowadzić a nie od podstaw budować.

Uczyniliśmy to dlatego, że zmieniać się począł bieg ogólny życia publicznego w naszym kraju. Powstało dążenie do przywrócenia w nim prawości i czystości. Ucięły walki i właśnie w obozie polskim, tak, że ważną tę sprawę załatwić można było zgodnie i solidarnie. Bez jej załatwienia zaś potoczyłoby się znowu wszystko w odmet walk i rozstroju.

Z dwu rzeczy złych: częściowego tylko poprawienia projektu, lub grożącego powrotu do dawnego projektu i dawnych stosunków, wybraliśmy zło mniejsze.

Z tem otwartem przyznaniem się, że z zadania, któreśmy na swe barki wzięli, część tylko spełnić zdołaliśmy, stajemy dziś przed społeczeństwem, które nam wówczas udzieliło poparcia.

Doszedłszy jednak do przekonania, że to, co uzyskaliśmy, jest w danych warunkach jedynie możliwem, bierzemy na siebie odpowiedzialność bez wybiegów i oświadczamy, że za projektem obecnym głosować będziemy.

Wysoki Sejmie!

Uchwalamy ten projekt na podstawie porozumienia wszystkich stronnictw w tej Izbie.

Odzyskana po kilku latach rozterki solidarność stronnictw polskich, jest sama przez się skarbem politycznym wartości nieocenionej. Są jeszcze między nami tarcia i nieufności, ale już zeszlśmy się, bośmy zrozumieli, że tak trzeba. Niech to będzie zadatkem i dobrą zapowiedzią na przyszłość.

Doszliśmy również do zgodnych uchwał z posłami ruskimi. I to także niech nie będzie oderwaniem i chwilowem zdarzeniem. W tej przełomowej chwili przypomnieć się godzi, że naród polski nie wiedział nigdy i nie wie po dziś dzień, co to jest nienawiść względem bratniego narodu ruskiego, bo to uczucie nie mieści się w sercach polskich, pomnych przeszłości i wyrwających się ku przyszłości — przypomnieć trzeba, że nie bez naszego współdziałania naród ruski rozwijał się i doszedł do poziomu dzisiejszego, a także dalszego rozwoju zadrościć mu nie będziemy. Ale może te przemyślenia wyrobiły też w umysłach polityków ruskich przekonanie, że są wielkie prawa nasze na tej ziemi wspólnie od wieków zamieszkaney, przy których my zawsze twardo staniemy i o których odebraniu nam nie można myśleć.

Na tych podstawach możliwe jest zgodne współżycie, bo waśń, do której obcy podlegają, ani nam, ani wam na dobre nie wyjdzie.

Zamknąć się ma niebawem, po pracach, które jeszcze w tej sesji podejmiemy, a które tak są dla kraju i dla obu jego narodowości konieczne, półwiekowy okres Sejmu dotychczasowego, a zacząć ma się praca na nowych podstawach.

Na ten Sejm dziadów naszych i ojców naszych patrzymy z szacunkiem. Nie był on wolny od błędów, ale był wzorem uczciwej i sumiennej pracy i za prawdę nikt nie zaprzeczy, że z pogromu dziejowego, z rozsyпки i poniżenia pod rządami obcych, prowadził on kraj drogą rozwoju.

Oby nowy Sejm z tą samą dobrą wolą, a daj Boże z większem powodzeniem pracował w tej dzielnicy, gdzie mamy największe swobody, ale i największe obowiązki, oby pracował dla dobra całej naszej Ojczyzny.

Marszałek: Głos ma p. Stapiński jako mowca przeciw wnioskowi komisji.

P. Stapiński: Wysoki Sejmie!

Akt historyczny, który dzisiaj załatwiamy, powinien mieć napis: za późno.

Tak jest niestety. Jak dużo innych spraw w naszej historii narodowej przez późne załatwienie nie przyniosło nam korzyści spodziewanych, albo wręcz katastrofę sprowadzało, zwłaszcza w historii naszej odnośnie do narodu ruskiego, tak i ten akt historyczny wielkiego znaczenia, ta reforma wyborcza sejmowa za późno przychodzi do skutku.

I dlatego nie przyniesie narodowi naszemu tych korzyści, jakieby była mogła przynieść, gdybyśmy to byli uchwalili przed kilku laty, a choćby jeszcze przed rokiem. Szkody zaś z późnego załatwienia są dzisiaj pod wielu względami pewne i namacalne.

Postaram się to choć krótko udowodnić.

Gdybyśmy jeszcze przed rokiem byli tę reformę wyborczą uchwalili, to bylibyśmy mieli prawo powiedzieć Rusinom, że jestto akt naszej wolnej dobrej woli. I naród ruski, nawet mimo wszelkich agitacji wrogich, byłby musiał nam uznać tę dobrą wolę. Lud ruski byłby się przecie dowiedział, że uzyskał tak ważne prawa polityczne dzięki dobrej woli większości posłów polskich.

I cały świat, wszystkie narody byłyby nam tę dobrą wolę, to poczucie sprawiedliwości, to dążenie do pokojowego załatwienia różnic i waśni uznały. Imię polskie byłoby zyskało na sympatyi u wszystkich ludzi dobrej woli, u wszystkich narodów, co mimo wszystko przedstawia jeszcze dużą wartość moralną i nawet materyalną. Polacy rozrzućeni po całym świecie i znoszący nieraz cierp-

kie zarzuty od innych narodów, mogliby byli powołać się na to ze skutkiem, że my Polacy, tam, gdzie mamy przewagę, inaczej postępujemy ze słabszymi, sprawiedliwie.

Niestety, przez późne załatwienie tracimy te wszystkie korzyści. A natomiast zbieramy tylko same i to bardzo wielkie szkody.

Rusini mogą teraz twierdzić, że sobie te korzyści, jakie im daje niewątpliwie nowe prawo wyborcze, sami zdobyli, wbrew naszej opozycji, mimo przeszkód przez Polaków cznionych. Obstrukcją w Sejmie i Radzie państwa, akcją w Wiedniu przeprowadzoną Rusini nowe to prawo zdobyli, a myśmy pod przymusem z zewnątrz, pod naporem rządu centralnego austriackiego zostali zmuszeni do przyjęcia tej reformy.

I żadne wyjaśnienia, ani zaprzeczania nic nam nie pomogą u innych narodów, które przyznają Rusinom słusność a nie nam, bo Rusini potrafią faktami udowodnić, że oni to prawo sobie sami mimo naszej opozycji zdobyli. Rusini zyskują przez to na znaczeniu u innych narodów tak w Austrii, jak i poza granicami, a my tracimy. Lud ruski będzie nas lekcewał, świadomy, że może wbrew naszemu sprzeciwowi, mimo naszego oporu, takie zdobycze czynić przy pomocy Wiednia.

To jest pierwsza wielka strata narodowa z powodu późnego załatwienia reformy sejmowej.

Z tą stratą łączy się druga, również bardzo doniosła szkoda. Mianowicie ta, że lud polski został niejako zawstydzony wobec ludu ruskiego. Rusini mają prawo twierdzić, że dzięki Rusinom zyskał prawo wyborcze rozszerzone i lud polski, że gdyby nie posłowie ruscy, to Polacy nie byłiby się zgodzili na takie rozszerzenie praw dla ludu polskiego. I trudna rada, każdy prawdomówny Polak będzie musiał przyznać słusność takiemu twierdzeniu Rusinów. Że to nie wzmacnia siły ludu polskiego, zwłaszcza na wschodzie w mieszanych narodowościowo okolicach kraju, to każdy Polak zrozumie.

I trzecią również bardzo doniosłą szkodę narodową przyniosło nam to opóźnienie dzieła reformy wyborczej sejmowej, mianowicie w odniesieniu do żydów. Zaznaczam, że przeprowadzam dowód z punktu widzenia interesów narodowych, a nie ludowych tylko. Jako przedstawiciel polskiej rzeszy chłopskiej nie potrzebowałbym się właściwie tym przedmiotem zajmować.

Otóż z punktu widzenia interesów narodowych nie jest dla nas wcale kwestią nieważną czy obojętną, w którą stronę pójdzie dalszy rozwój polityczny miliona ludności żydowskiej w Galicyi.

Dotychczas zaliczali się żydzi do narodowości polskiej i sam ten fakt dawał nam już wielkie i rozmaite korzyści narodowe. Na tym fakcie opartą statystyką ludności operowaliśmy wobec rządu i wobec świata całego.

Ten fakt dawał nam wielką przewagę liczbową nad liczbą ludności ruskiej. Przez zwłokę w załatwieniu reformy wyborczej dużo się pod tym względem już zepsuło, a przez treść ustawy wyborczej, dopuszczającą na rozdziel ludności polskiej i żydowskiej zepsuje się w przyszłości napewno jeszcze więcej.

Tylko dlatego, aby partya urzędnicza mogła mieć większość w kilku miastach nad partya mieszczan polskich, wydzielamy w owych miastach żydów i dajemy im osobne mandaty poselskie, aby się na nas Polaków zupełnie oglądać nie potrzebowali. Zmuszamy niejako żydów przyznających się jawnie i bez zastrzeżeń do polskości, aby szli na wyścigi z syonistami w budzeniu odrębności żydowskiej, w walce przeciw narodowości polskiej. Mojem zdaniem jest to zbrodnia narodowa, doprowadzanie rozmyślne do takich rezultatów pod pozorem obrony przed żydami.

A teraz przechodzę do omówienia innych kwestyi, zaznaczając z góry, że nie tylko nie będę robił obstrukcyi, jak się niektórzy panowie przeciwnicy skryci reformy wyborczej spodziewają. Nie, tej przyjemności owym panom nie zrobię, a pragnę przeciwnie, aby ta reforma wyborcza była raz nareszcie załatwiona, gdyby nawet żadna z moich poprawek, które postawić zamierzam, się nie utrzymała. Pragnę dlatego, że najpierw mimo rozliczne błędy i braki, jest ta reforma przecież krokiem naprzód ku postępowi, a następnie dlatego, że jest mnóstwo piekących spraw ludowych, które wymagają także załatwienia i to szybkiego.

Nie będę zwalczał aż obstrukcją tej reformy jeszcze i dlatego, że jest ona w całości, z wyjątkiem kilku późniejszych błędów, owocem także moich pięcioletnich wysiłków. Prawdą jest przecież, tego mi nikt nie zaprzeczy, a owszem przyznać muszą pp. Bobrzyński, dr. Leo, hr. Stürgkh, dr. Lewicki, a nawet Abrahamowicz, że ja byłem tym „warchołem“ czy podżegaczem, który im przez pięć lat ciągle życie zatruwał, nieustannie przypominając reformę wyborczą i ku niej popychając. Dziś już mogę powiedzieć, że przez pięć lat żyłem myślą o reformie wyborczej i wszystkie kroki czy skoki polityczne, jakie popełniałem, nieraz nawet ku zgorzeniu przyjaciół politycznych, były mi dyktowane pamięcią o reformie wyborczej. Dla tego celu zmieniłem front wobec konserwatystów krakowskich, dla reformy wyborczej wszedłem z nimi w kompromis przy wyborach w roku 1908. Względem na potrzebę przeprowadzenia reformy sejmowej zapędził mnie do Koła polskiego. Z powodu reformy sejmowej milczałem w czasie nadużyć wyborczych w r. 1911 na rzecz konserwatystów. Dla reformy wyborczej przestałem przez pewien czas piętnować zapędy klerykalne itd. itd. Rozbiciem klubów poselskich P. S. L. zapłaciliśmy wreszcie za tę reformę wyborczą, na ofiarę klerykałom. Więc ani mi się śni tak drogo opłaconą i tę odrobinę reformy wyborczej zaprzepaszcząć. Tak lekkomyślnym nie będę, jak inni byli, abym dla uzyskania jeszcze jednej czy drugiej poprawki, rozbijał wszystko, tem więcej, że ten projekt mało się różni od dawniejszego, na który zgodzić się uznałem za możliwe.

Porachunki polityczne z długosikami, z rządem, z konserwatystami, z dr. Korytowskim, z klerykałami itp. zostawiam sobie do dyskusji budżetowej, a teraz nie będę tego wytaczał, aby nie przeszkadzać ukończeniu reformy wyborczej.

Myśmy na to w r. 1908 zawarli kompromis wyborczy z konserwatystami krakowskimi, ażeby wprowadzić do Sejmu 20 posłów, bo przy pomocy tych posłów zrobiliśmy ten projekt reformy wyborczej. Albowiem nawet pp. Lewicki i Korol będą niewątpliwie łaskawi mi przyznać, że myśmy się na utworzenie piątej kuryi, a więc na rozbitcie obozu chłopskiego nie zgodzili, lecz żądaliśmy konsekwentnie utworzenia jednej jedynej kuryi włościańskiej i z tym naszym naczelnym postulatem utrzymaliśmy się. Co prawda, udało się to nam przy pomocy przedstawicieli miast, z którymi się wówczas umówiliśmy, że my się nie będziemy wtrącać w ich pracę, a oni natomiast co do kuryi gmin wiejskich pójdą wedle naszego życzenia.

W ten sposób uzyskaliśmy dla gmin wiejskich jedną kuryę z powszechnem, tajnem, bezpośredniem prawem głosowania, sfałszowanego pojedynczą pluralnością podatkową. Równocześnie musimy stwierdzić, że żadnej nie ponosimy odpowiedzialności, że dla miast inaczej wypadła ta reforma wyborcza.

Dla nas zdobycie Sejmu stanowi ważniejsze zadanie polityczne, aniżeli zdobycie trybuny parlamentarnej wiedeńskiej, bo nam w tym wielkim lesie parlamentarnym trudno jest wykonywać krytykę stosunków krajowych. Dlatego też w r. 1908 pertraktowaliśmy o wstąpieniu do Koła polskiego, aczkolwiek wiedzieliśmy, że to jest krok przedwczesny, że mogą zająć wypadki, które właśnie teraz zaszły. Ale skoro sobie raz powiedzieliśmy, że doprowadzenie do skutku reformy wyborczej jest dla nas koniecznością polityczną, to musieliśmy ten akt polityczny wykonać.

Jest rzeczą bardzo łatwą powiedzieć, że Stapiński nie był konsekwentny w swoich czynach, ale doprowadzić do tego, ażeby stronnictwo konserwatywne, by Sejm galicyjski postawił na czele spraw politycznych w kraju reformę wyborczą, to nie było łatwą sztuką, i trzeba było nieraz podleść i podskoczyć.

Dlatego też odpada dalszy zarzut przeciwników, że w r. 1911 nie we wszystkich okręgach przeprowadziłem walkę o zdobycie mandatów do parlamentu, bo wtenczas chodziło nam nie o wybory do parlamentu, lecz o doprowadzenie do skutku reformy wyborczej.

A skoro tu panowie mówią (jak to we wczorajszym liście episkopatu obwieszczone), że to jest wielką zdobyczą narodową, że się tego „radykała“ położyło, to i ja ze swej strony owym czcigodnym panom mogę swoje podziękowanie wyrazić za ten akt. Albowiem skończył się ten pięcioletni okres walki o reformę wyborczą i skończyła się ta polityka ze stronnictwem, z którym się dla tej reformy musiało kompromisy zawierać. Można mówić o tem, jak się chce, ale tego lud żadną miarą nie zrozumie, jak może Stapiński działać w par-

lamencie pod dyktandem Abrahamowicza i dlatego ta polityka była grobem dla ruchu ludowego.

W tych pięciu latach na zgromadzeniach ludowych mieliśmy po 200, 300 uczestników. Dziś chwała Bogu tysiące do apelu stają. Stąd moja radość z tego zwycięstwa i dlatego z waszego zwycięstwa i ja się cieszę.

Czy to jest sposobem do konsolidacji społeczeństwa polskiego, to inne pytanie. Faktem jest, który mogę stwierdzić dokumentami, że wszelkie nasze wysiłki czynione w Kole polskiem, ażeby naprawdę uznano nas za czynnik równorzędny, na nic się nie zdały. Każde przemówienie patryotyczne, wszelki apel do ustępstwa w imię interesów narodowych były przedmiotem szyderstwa, każda próba, aby wstąpić na inną drogę, na drogę ostatecznego pogodzenia się, przyjmowano jako intrygę. Ha, skoro ma być walka, to niech będzie walka.

Muszę i to powiedzieć, że jeżeli rezultatem tych sukcesów moich przeciwników jest zniesienie kuryi średniej własności i przyczynienie tych 6 mandatów kuryi włościańskiej, to jest to klęska dla mnie bardzo miła. Trzeba było, p. Witos, otwarcie to powiem, zniesienia pluralności żądać, to i na to możeby się byli biskupi zgodzili dla upokorzenia Stapińskiego.

Przed 6 lub 5 laty mówili konserwatyści, że musi być kurya średniej własności. Aby oni swoje stanowisko zmienili dzięki argumentom Kędziora lub Witosy, w to może dzieci uwierzą, ale żaden polityk nigdy w taką bajkę nie uwierzy.

Konserwatyści chcieli, żeby się długosiki czemś mogli poszczycić, żeby Stapiński przestał być politykiem. Dziękuję za to, ale źródła tego trzeba szukać gdzieindziej. Swoją drogą muszę powiedzieć w tem miejscu, że zyskali trzy mandaty dla włościan polskich, a stracili x mandatów. Bo to, co długosiki zrobili z okręgami wyborczymi i z niektórymi przepisami, n. p. co do miejsca głównej komisji wyborczej, to muszę otwarcie powiedzieć, że to skandal. Żeby akta z okręgu, powiedzmy, Krosno, szły do Dukli, do komisji głównej i żeby to czysto żydowskie miasteczko miało delegować główną Komisję dla sprawdzania aktów wyborczych! Jestto fakt, który skandalem nazwać należy. Tak samo wyprawia się wszystkich wyborców z Jasła do Żmigrodu itd. itd. Jak popatrzę na to, co posłowie ruscy zdobyli dla swego ludu, że ich główna komisya wyborcza będzie urzędować w każdej wsi, to widzę, jak wiele zdobyli, a nasze wszystkie główne wybory będą się odbywać w miasteczkach i to zapadłych, takich jak Mościska, a to dlatego, bo tam będzie łatwiej przy pomocy Żydów akta „sprostować”. (*Wesołość.*) A że się tak prostuje, to na to są fakta. Komisya główna, złożona z chrzanowskich panów, zweryfikowała akta wyborcze, że poprostu poprzekreślała agramentem i pomazała, temu odjęta tyle, Żarańskiemu tyle dodała, aby on był wybrany, i nawet nie zadała sobie tyle trudu, aby to uporządkować, tylko tak przedłożyła parlamentowi na widowisko. (P. Staruch: Hałyckij porjadok.) Faktem jest więc, że zyskaliśmy 3 mandaty, ale dzięki temu straciliśmy x mandatów, co później jeszcze wykażę.

Pragnę, aby to było wypowiedziane w protokole stenograficznym sejmowym, tu wobec żyjących świadków, że czyjekolwiek twierdzenie, jakoby w którymkolwiek stadyum reformy wyborczej zgodził się, a co gorzej, dał swój podpis na 32 mandatów dla zach. Galicyi z 54, jest oszczerstwem i kłamstwem, albowiem zarówno Excellencya Bobrzyński jak i wszyscy członkowie komisji wiedzą o tem, że nigdy w żadnym stadyum od żądania 35 na 54 nie odstąpiłem. Wszyscy wiedzą, jak wyglądały prace co do kuryi średniej, a tu powiadają, „co to za brudna polityka”. Otóż znowu są świadkowie i są na to protokoły obrad komisji i obrad prezydów, że kurya średnia została pomyślana jako sposób wyjścia przez Excellencyę Głębińskiego, ponieważ przedtem chcieli księża kuryę, a Excellencya zgodził się na to, aby tak zrobić. To się stało w październiku 1912. Na dwóch posiedzeniach prezydów, w których Bojko i Witos brali udział, była ta rzecz na obradach i przy milczącej asyście tych panów również i ta sprawa została w ten sposób zadecydowaną. Wobec tego więc twierdzenia, że w styczniu lub lutym 1913. Stapiński „potrzebował być dopiero nabywany“ za 80.000 kor. dla zgodzenia się na kuryę średnią, jest liczeniem na nieświadomość, na naiwność, na głupotę ludzką. Na to są dokumenty. Ale pocóż tu dużo mówić, organista

widzi i na księżycu organy, a sprzedajni ludzie widzą i w drugich sprzedawczyków.

Stwierdzam tutaj i to, że przez czas mojej kompromisowej polityki, w którym się stykałem z członkami stronnictwa konserwatywnego nigdy w żadnym stadium prowadzenia podobnej polityki nie zauważyłem, aby konserwatyści krakowscy choćby ubocznie wspomnieli o kupowaniu polityków.

Rzeczywiście, my ludowcy zgodziliśmy się wówczas na kuryę średnią pod tem hasłem, że to będzie kurya, w której się wyładują kandydaci księży, żeby nam nie zawadzali w innych kuryach. Jeżeli się jednak dziś mówi, że księża będą kandydować i bez tej kuryi w kuryi włościańskiej, to na to muszę powiedzieć, że mają oni tutaj chyba dosyć przedstawicieli biskupów: 5 rzymsko-katolickiego, 3 gr-kat. wyznania. Co do okręgów wyborczych zauważam, że doprowadzono do szczytu niesprawiedliwości w ich układaniu. Są powiaty na zachodzie wybierające jednego posła na 37.000 dusz, a są inne wybierające posła na 98.000 lub 110.000 dusz. Do takich horendalnych niesprawiedliwości autorzy okręgów wyborczych doprowadzili! Stwierdzam więc, że mnie jako współpracownika reformy pod tym względem żaden zarzut nie spotyka, bo myśmy w dawnym Sejmie do obrad nad okręgami nie doszli, bo sprawa się urwała przy traktowaniu procentowego podziału i omawianiu z Rusinami liczby okręgów dwumandatowych, a do wytyczania okręgów nie doszliśmy. Tymczasem widzimy, że nowi przywódcy doprowadzili do różnych niemożliwości co do liczby wyborców przypadającej na jednego posła, a co gorsza porobili takie np. okręgi jak Brzozów — Tyczyn. To jest rzeczywiście coś niesłychanego, aby powiat polityczny składający się z Brzozowa i Dynowa rozdzielić i zostawić Brzozów sam z 48.000, a Dynów przyłączać do Tyczyna, który już bez Dynowa ma 52.000 ludności. To jest macherstwo, ale nie zasada i słuszność. Przy wyborach do Rady państwa Tyczyn łączy się z Brzozowem, a przy wyborach sejmowych z Dynowem, czyli że robi się wszystko co można, aby utrudnić ludowi porozumienie się, poznanie i przeprowadzenie swego posła.

Co do miejsc głosowania wspominałem już, że są rzeczy horendalne. Myślenie pójdą głosować do Makowa, Kraków do Liszek, Podgórze do Wieliczki, Jasło do Zmigroda, Krosno do Dukli itd. Nie chcąc przewlekać reformy wyborczej, z tego powodu nie będę także robił obstrukcyi, ale tylko piętnuję to, jako niesumienność ze strony przedstawicieli interesu chłopskiego, że dopuścili do takich rzeczy. Niech popatrzą, co Rusini uzyskali, a co my, o naszych kandydatach decydować będą żydzi np. w Żmigrodzie, w Dukli, a tam chłopci ruscy.

Sądzę, że byłoby to w interesie i miast i obszarów dworskich, aby oszczędzono chłopom takiego jeszcze poniżenia jak w tym projekcie ustawy. Do komisji wyborczej dla obszarów dworskich wybierają 3 reprezentantów wyborcy, a 2 mianuje rząd, więc większość macie Panowie sami od siebie. W miastach w razie równości głosów i nieporozumień rozstrzyga przewodniczący komisji, ale na wsiach o wszystkim rozstrzyga komisarz. Więc miastom może wystarczyć obywatel zwykły, bez czapki z bączkiem, obszary dworskie wypraszają sobie także taką opiekę, a tylko chłopom trzeba koniecznie dać do poznania, iż nie dojrzeli jeszcze do tego, aby sobie sami po obywatelsku w razie nieporozumień poradzić. Czy to komu na co potrzebne? A jednak jest to znamienne, przykre, i dlatego ten fakt napiętnować należy. Pozostawiono tę praktykę w całej okazałości, choć już przy wyborach do parlamentu pokazało się, że gdy się p. komisarzowi nie chce mieć świadków aktu wyborczego i gdy chce wszystkich z lokalu wyborczego usunąć, to każe jednemu lub dwóm członkom komisji się spóźnić, i wtedy na podstawie ustawy odrazu uważa komisję za nieistniejącą i sam jest razem z pieczęcią za całą komisję. Mimo tego doświadczenia dla nas smutnego, w § 41. ordynacyi sejmowej wszystkie te przepisy zostawiono.

Dalej muszę pogratulować nowym przywódcom w rozbitym klubie sukcesu przy wyborze Wydziału krajowego. W dawnym projekcie była ta rzecz tak pomyslna i sprawiedliwie, że dwóch delegatów wybierają miasta, dwóch obszary dworskie, i ewentualnie dwóch na 6 kurya wiejska polska. Tymczasem teraz jest inny sukces, bo jestem przekonany, że jak długo Sejm będzie Sejmem, nigdy chłopci polscy dwóch członków Wydziału krajowego mieć nie będą, bo tylko jednego będą wybierali, a drugi ma wyjść z wyborów proporcjonalnych. Po-

nieważ w trakcie walki o reformę wyborczą przekonałem się, że zwłaszcza p. Abrahamowiczowi zawsze łatwiej i milej iść z każdym innym byle nie z chłopem, nie ulega wątpliwości, że dzięki tym przepisom my drugiego mandatu nigdy widzieć nie będziemy.

Ponieważ powiedziano, że między innymi dowodami zdrady ludu z mej strony jest dopuszczenie do uchwały zmiany statutu krajowego co do obszarów dworskich i Rad powiatowych, to korzystam ze sposobności, aby tych Panów, którzy naprawdę chcą do tej zmiany nie dopuścić uświadomić, że jeśli jej nie chcą, to mogą jeszcze i dzisiaj tej ustawie przeszkodzić przez proste wyjście ze sali i uchylenie się od głosowania, i wtedy jeśli w tem jest jaka zdrada, to proszę, aby odium tej zdrady mnie przypisali tem bardziej, że na siebie tego nie wzięli, ale przez wyjście ze sali do uchwały zgubnego projektu nie dopuścili.

Ale ja twierdzę, że to jest tylko frazes agitacyjny, bo nie załatwiamy dzisiaj ani zmiany ustawy o reprezentacji powiatowej, ani ustawy o obszarach dworskich, tylko stwarzamy warunki zmiany owych ustaw — warunki co prawda gorsze — ale przez to ustaw samych nie zmieniamy. Ażeby jednak pod tym względem nie było żadnej trudności, tedy ja tym Panom idę na rękę i dlatego postawię wniosek, ażeby tę rzecz, jako nienależącą do reformy z pod terażniejszej rozprawy i uchwały nad reformą — usunąć.

Pomimo tych wszystkich i bardzo wielu innych jeszcze usterek, nie będę dalej mnożył trudności, bo istotnie pragnę, ażeby reformę załatwić i aby Sejm mógł rozpocząć działalność normalną. Lud potrzebuje załatwienia poratunku z powodu klęsk elementarnych. Nauczycielstwo zbiedzone i wygłodzone wygląda załatwienia swoich postulatów! A dalej, jesteśmy, niestety niemymi świadkami jak się ludem polskim i ruskim handluje na lat 15 i tę rzecz polecam specjalnie opiece tak Wydziału krajowego jak i wszystkich członków tej Wys. Izby: dziś bowiem dochodzi do skutku porozumienie wszystkich towarzystw okrętowych na tej podstawie, że przez 15 lat będą prowadziły wspólnie jedno biuro i przez 15 lat będą dyktować ceny: tyle na Tryest, tyle na Hamburg, tyle na Bremę. Chciałbym, ażeby Sejm jak najprędzej wszedł na tory normalnej pracy i przeciwko temu handlowi i podziałowi łupu na naszej skórze zaprotestował.

Powiedziałem, że pragnę Sejmu, ażeby czempredziej można było wykonywać kontrolę nad stosunkami krajowymi, ażeby można się przekonać, ile to chwastów i nadużyć zagnieździło się, dzięki temu, że Sejm przez szereg lat nie mógł tej kontroli wykonywać. Mam też przekonać, że i posłowie rusczy, jeżeli rzecz rozważą, będą nie drogą apelu do p. Garapicha lub kogo innego, ale przez prasę do swojego ludu przemówią za powołaniem Sejmu naszego do normalnego życia. Kończąc, stawiam w rozprawie generalnej wniosek: *(czyta)*

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm zwraca przedłożony projekt ustawy z powrotem do Komisji dla reformy wyborczej z tem poleceniem, aby do 10 dni przedłożyła nowy projekt na zasadzie powszechnego, równego, bezpośredniego i tajnego prawa wyborczego, bez kuryi i bez wirylistów.

Ażeby p. Marszałka później nie deranżować przy poszczególnych paragrafach, zgłaszam jeszcze 3 poprawki, a to:

Do art. II. statutu kraj. wnoszę: *(czyta)*

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Do Art. II.

Nad zmianami proponowanymi przez Komisję do postanowień §. 18. statutu krajowego ustawy z 23/4 1909 dz. u. kr. Nr. 42. przechodzi Sejm do porządku dziennego.

Do §. 38. statutu kraj. stawiam wniosek o skreślenie w §. 38. st. kraj. ustępu drugiego w zupełności.

Wreszcie:

Do §. 41. ordynacji wyborczej wnoszę na kreślenie ustępu szóstego.

Skończyłem. *(Brawo)*.

Marszałek: Podaję wnioski p. Stapińskiego do poparcia.

Sekretarz p. Urbański: Wniosek 1-szy opiewa. *(Czyta)*:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm zwraca przedłożony projekt ustawy z powrotem do Komisji dla reformy wyborczej z tem poleceniem, aby do 10 dni przedłożyła nowy projekt na zasadzie powszechnego, równego, bezpośredniego i tajnego prawa wyborczego, bez kuryi i bez wirylistów.

Marszałek: Kto ten wniosek popiera zechce rękę podnieść. *(Po obliczeniu.)*
Nie jest poparty.

Sekret. p. **Urbański:** Wniosek następny.

Do Art. II. projektu zmieniającego niektóre postanowienia statutu krajowego, *(czyta):*

Nad zmianami proponowanymi przez Komisję do postanowień § 18. statutu krajowego ustawy z 23/4 1909 dz. u. kr. Nr. 42 przechodzi Sejm do porządku dziennego.

Marszałek: Kto ten wniosek popiera, zechce rękę podnieść. *(Po obliczeniu.)*
Nie jest poparty.

Sekret. p. **Urbański:** Wniosek dalszy opiewa. *(Czyta):*

Wnoszę do § 38. statutu krajowego na skreślenie § 38. st. kraj. ustępu drugiego w zupełności.

Marszałek: Kto ten wniosek popiera zechce rękę podnieść. *(Po obliczeniu.)*
Nie jest poparty

Sekretarz p. **Urbański:** Wreszcie ostatni wniosek. *(Czyta):*

Do § 41. ordynacji wyborczej wnoszę na kreślenie ustępu szóstego.

Marszałek: Kto ten wniosek popiera, zechce rękę podnieść! *(Po obliczeniu.)*
Nie jest poparty.

Odraczam posiedzenie do godz. 5 popołudniu.

(Przerwa posiedzenia o godzinie 2. minut 5. popołudniu.)

Dalszy ciąg posiedzenia z dnia 14. lutego 1914.

(Po przerwie o godzinie 5. minut 30 popołudniu).

Marszałek: Sejm w komplecie. Posiedzenie odroczone otwieram napowrót. Przystępujemy do dalszego ciągu rozprawy ogólnej nad sprawozdaniem komisji reformy wyborczej w sprawie zmiany niektórych postanowień statutu krajowego i nowej sejmowej ordynacji wyborczej, oraz zmiany § 22. regulaminu sejmowego. Głos ma mowca za projektem p. Kość Lewicki.

P. Lewicki: Wysokij Sojme!

Po dowholitnych zmahaniach, aby dijty w naszym kraju do reformy wyborczego prawa sojmowoho stanuly ostateczno obi storony, ukraińska i polska, na stanowyszczy kompromisu miżnarodnoho, kotroho wyślidom jawyłoś predloženie komisiji dla reformy wyborczoji.

Pered 10 rokamy perszi ukraiński posły w otsij Wysokij Pałati wnieskom posła dra Ewhena Olesnyckoho i towarzysziw zainicjowaly sprawu sejmowoji reformy wyborczoji, obstojujuczy zasady postupowoji reformy sojmowoji wyborczoji, opertoji na zahalnim, bezposerednim prawi wyborczim do hałyckoho Sojmu.

I czomu otse stałoś? Nasz narid najskorsze i najżywijsze widczuw potrebu reformy wyborczoji. Tak, jak z odnoji storony nasi ukraiński masy

П. Левицкий: Високий Соїме!

По довголітних змаганях, аби дійти в нашім краю до реформи виборчого права соймового, станули остаточно оби сторони, українська і польська на становици компромісу міжнародного, котрого вислідом явилось предложене комісії для реформи виборчої.

Перед 10 роками перші українські послы в отсій Високий Палаті внеском посла д-ра Евгена Олесницького і товаришів заініціювали справу соймової реформи виборчої, обстоюючи засади поступової реформи соймової виборчої, опертої на загальнім і безпосереднім прawi виборчим до галицького Соїму.

І чому отсе сталось? Наш нарід найскорше і найживійше відчув потребу реформи виборчої. Так як з одної сторони наши українські маси народні сто-

narodni stojat na pryncypi demokracycznym, a z druhoji strony dawne sojmowe prawo wyborcze, nyny szcze obowiazujuce, choc nam przyznawalo zakonom znaczne czysto mandatiw pòsolskie i sojmowych, to w dijsnòsty ne zaporuczuwalo naleźnoho nam narodnoho zastupstwa w hałyckim Sojmi naślidkom poserednych wyboriw, a czerez to ne dopuskało nas do riwnomirnoji uczasty w zakonodatnim i administracyjnim tili krajewim do moźlywoji pracy z zastupnykami druhoho naroda zamieszkujuczo seĳ kraj.

Tomu zajszła konieczna potrzeba usunuty otsiu anomalju i pereżyti widnosyny, ta sotworyty nowi osnovy prawno-politycznych widnosyn oboch narodiw w kraju. Tymczasom wyperedyła nas reforma wyborcza do awstryjskoho parlamentu i todi, koły wże rozpoczaw swoju dijalnist' u Widny parlament zahalnoho hołosowania w r. 1908, wybranyj u nas w kraju na osnovi dawnoho wyborczoho prawa nowyj Sojm sereď nezwyczajno tiazkych i złowiszczych miźnarodnych obstawyn.

Nezrażajuczys symy przykrymy podijamy nasza ukraińska sojmowa reprezentacyja na samym wstupu do krajewoho Sojmu hałyckoho w r. 1908 zajawyła, szczo seĳ Sojm je poklykanyj, szczo by przynesty krajewy reformu wyborczu opertu na zasadzi postupowo-demokratycznej, jak takoz nacjonalnij sprawedlywosty ta widtak widstupyty misce nowomu wiđrođenomu Sojmowy. Naszym klyczem buło todi zahalne, bezposeredne, riwne i tajne wyborcze prawo do hałyckoho Sojmu.

I dijsno w trudnych nezwyczajno tiazkych obstawynach poperednyj nasz hałyckyj Sojm pid naporom domahań oboch suspilnostyj w kraju dowiw do perszoji osnovy kompromisowoji reformy wyborczoji, dowiwszy pid rukowodstwom buwszoho namiśnyka kraju dra Bobźyńskoho bilszist' hałyckoho Sojmu do spilnoho zawdania i žytia oboch narodiw w tim kraju i w derźawi awstryjskij.

Ale poperednyj Sojm ne zumiw szcze dowesty do kińcia sprawy sojmowoji reformy wyborczoji. I tomu wybrały oba narody toho kraju otsej nowyj Sojm pid wyraznym klyczem sojmowoji reformy wyborczoji.

Nowyj namiśnyk kraju dr. Korytowskyj pry uczasty prezidenta ministriw grafa Stürgkha zminyły w deczim osno-

vať na pryncipi demokratycznym, a z druhoji strony dawne sojmowe prawo wyborcze, nyny szcze obowiazujuce, choc nam przyznawalo zakonem znaczne число mandatiw pòsольских соймовых, то в дійсности не заporučувало належного нам народного заступства в галицкім Соїмі наслідком посередних виборів, а через то не допускало нас до рівномірної участі в законотатнім і адміністраційнім тілі краєвим до можливої праці з заступниками другого народа, замешкуючого сеĳ край.

Тому зайшла конечна потреба усунути отсю аномалію і пережиті відносини та сотворити нові основи правно-політичних відносин обох народів в краю. Тимчасом випередила нас реформа виборча до австрійського парламента і тоді, коли вже розпочав свою діяльність у Відни парламент загального голосування в р. 1908, вибраний у нас в краю на основі давного виборчого права новий Соїм серед незвичайно тяжких і зловіщих міжнародних обставин.

Не зражаючись сими прикритими подіями наша українська соїмова репрезентация на самім вступі до краєвого Соїму галицького в р. 1908 заявила, що сеĳ Соїм є покликаний, щоби принести краєви реформу виборчу, оперту на засаді поступово-демократичній, як також національній справедливості та відтак відступити місце новому відродженому Соїмови. Нашим кличем було тоді загальне, безпосередне, рівне і тайне виборче право до галицького Соїму.

І дійсно в трудних, незвичайно тяжких обставинах попередний наш галицький Соїм під напором домагань обох суспільностей в краю довів до першої основи компромісової реформи виборчої, довівши під руководством бувшого намиśника краю д-ра Бобжинського більшість галицького соїму до спільного завдання і життя обох народів в тім краю і в державі австрійській.

Але попередний Соїм не зумів ще довести до кінця справи соїмової реформи виборчої. І тому вибрали оба народи того краю отсей новий Соїм під виразним кличем соїмової реформи виборчої.

Новий намиśник краю д-р Коритовський при участі президента міністрів графа Штірка змінив в дечім основу

wu kompromisowego projektu sojmowej reformy wyborczej, zmagający do przyjednania wsich grup sojmowych dla otseji pereważnoji sprawy. Ale prote szcze ne wyriwnani riżnyci po oboch stronach doprowadzły były sprawu do czasowego zastoju, z kotroho wywely jeji zmahania i zachody ukraińskojj strony pry błaħorodnim poserednyctwi naszoho mytropolyta grafa Szeptyckoho.

Wkińcy obi strony zasily razem do spilnoji narady. Ta doroha bezposerednych perehoworiw predstaviteli oboch narodiw wzajemno dowerszyla diło sojmowej reformy wyborczej pid znamenem porozumienia oboch narodiw.

A koły nyny predstavljaju swij pry-ludnyj zapyt, chto pobidyw w sij sprawi, a chto pobidżenyj, to staje przed namy widpowid' dijsno żywa: Pobidyły oba narody ukraińskij i polskij, bo obi suspilnocy bażaly reformy wyborczej, bażaly jeji na szeroki masy naselenia t. z. demokratyzacyji prawa wyborczoho ta operty reprezentacyju kraju na zasadi nacjonalnoji sprawedywosty.

Szczo prawda otsych ostatocznych bażan my w ciłosty ne osiahnuły ani odna ani druha storona. Ne moħlyśmo dobyty zahalne, bezposeredne i tajne prawo wyborcze do hałyckoho Sojmu, ale pryniato w czasty proporcjonalnist' ta pluralnist' a ne zdijsneno zapowidżenoho domahania naszoho do riwnoho prawa wyborczoho, kotroho ne zrikalyśmo sia nikoły, ani nyny ne zrikajemoś, ani na buducznist' ne zreczemo sia, pryjmajuczy prawo wyborcze operte na systemi kurjalnij odynoko moħlywe w teperisznych obstawynach.

Zmahajuczy zdobyty nacyjonalnu autonomiju dla naszoho naroda na jeho widwicznij zemly, a teper dobuwajuczy persze uprawnienie naszoji nacjonalnoji samouprawy. samostijnym wyborom swoich czleniw Wydiłu krajewoho, tak swoich czleniw komisyj krajewych i krajewych instytucyj, musilyśmo robyty nezwyczajno dijmajuczi ustupstwa druhij storoni, naruszajuczy prawilni widnosyny naszych czleniw Wydiłu krajewoho, ta samostijnist' mandatu ukraińskoho posła z stołyci kraju.

My musily robyty wełky ustupstwa posuwajuczyś w naszij wyrozumilosty i terpeływosty do zapertia samych sebe, a połyszajuczy neraz w duszi waħke poczuwanie dostoiństwa nacjonalnoho.

компромісового проекту соймової реформи виборчої, змагаючи до приеднання всіх груп соймowych для отсеї переважної справи. Але проте ще не вирівнані ріжніці по обох сторонах doprowadили були справу до часового застою, з котрого вивели її змаганя і заходи української сторони при благороднім посередництві нашого митрополита графа Шептицького.

Вкінці обі сторони засіли разом до спільної наради. Та дорога безпосередних переговорів представителів обох народів довершила діло соймової реформи виборчої під знаменем порозуміння обох народів.

А коли нині представляю свій прилюдний запит, хто побідив в сій справі, а хто побіджений, то стає перед нами відповідь дійсно жива: побідили оба народи, український і польський, бо обі суспільности бажали реформи виборчої, бажали її на широкі маси населеня т. з. демократизації права виборчого та оперти репрезентацию краю на засаді національної справедливости.

Що правда, отсих остаточних бажань ми в цілости не осягнули ані одна ані друга сторона. Не моглисьмо добути загальне, безпосередне і тайне право виборче до галицького сойму, але принято в части пропорциональність та плюральність, а не здійснено заповідженого нашого домаганя до рівного права виборчого, котрого не зрікалисьмо ся ніколи, ані нині не зрікаємось ані на будучність не зречемо ся, приймаючи право виборче оперте на системі куріяльної одиноко можливе в теперішних обставинах.

Змагаючи здобути національну автономію для нашого народа на его відвічній землі, а тепер добуваючи перше управнене нашої національної самоуправи самостійним вибором своїх членів Виділу краєвого, так своїх членів комісії краєвих і краєвих інституцій, мусілисьмо робити незвичайно діймаючи уступства другій стороні, нарушуючи правильні відносини наших членів Виділу краєвого, та самостійність мандату українського посла з столиці краю.

Ми мусіли робити великі уступства посуваючись в нашій виrozumilosty і терпеливости до запертя самих себе, а полишаючи нераз в душі ваħке почуване національного достоїнства.

Tiażko praciujucyzy protiahom dowho trewajucyzych perehoworiw, dały my dokaz wełykoho pomirkowania i do najdałszych hranyć posunenoji ustupczywosty, szczyby prynesty krajewy po zmozi sprawedywu reformu wyborczu, a ridnomu narodowy pilhu w jeho žytiu politycznim.

Tomu choć wyślid na nyni reformy wyborczoj sejmowoji w mnohych toczkach nas ne wdowolaje, bo ne wdowolaje naszych domahań, prote i mymo toho pryjmajemo jeji jak zapowid' lipszoi doli naszoho ukraińskoho naroda, jak naroda samostijnoho i riwnopravnoho na szlachu myrnoji praci oboch narodiw. Bażajemo prywrenenia prawylnoji dijalnocy hałyckoho Sojmu i chozczemo spilno praciuwaty z zastupnykamy bratnioho polskoho naroda. Ałe do toho žadajemo konieczno usłiwja, szczyby polska storona wid teper rukowodyłaś suprotyw nas zasadoju pownoji nacjonalnoji riwnopravnocy.

Wysokyj Sojme ! Reforma wyborcza sama czerez sebe ne jest ciłyju, ale łysz sredstwom, szczyby pokłasty osnovu do zhidnoho pożytia oboch narodiw w tim kraju tak, jak pered namy stoit' ciłyj rjad spraw, kotri žduť połahody w interesi suspilnocy ukraińskoji, suspilnocy polskoji ta w interesi ciłoho kraju.

I my tut zajawljajemo, szczo my hotowi každyi chwyli stawaty do myrnoji rozwiazky dalszych spirnych pytań dorohoju kompromisu z polskoju storonoju na osnovi riwnopravnocy oboch narodiw na obłastiach politycznych, kulturalnych ta ekonomicznych.

Toż na zakinczenie i na zaznaczenie otseji pereważnoji chwyli nechaj meni bude wilno wyskazaty ti słowa :

Daj Boże, szczyby nynisznyj istorycznyj moment ne promynuw bezślidno ta marno, ałe staw waźnym krokom napered do krasszoi buducznoocy naszoho ukraińskoho naroda ta szczyby wże najbłysszy narady sojmowi prynesty obylni owoczy praci zastupnykiw oboch narodiw dla dobra naszoho kraju.

Marszałek: Głos ma p. Aleksander wnioskom komisiji.

P. Krzczunowicz Aleksander:

Wysoka Izbo !

Czując potrzebę zmiany prawa wyborczego obowiazującego już od lał przeszło 50, mimo to uważałem za mój obowiazek zapisać się do głosu jako mowca przeciw, dlatego, że niektóre momenty, zawarte w projekcie, wydają mi się dla kraju bardzo niebezpieczne.

Тяжко працюючи протягом довго треваючих переговорів, дали ми доказ великого поміркованя і до найдальших границь посуненої уступчивости, щоби принести краєви по змозі справедливу реформу виборчу а рідному народови пільгу в его житю політичним.

Тому хоч вислід на нині реформи виборчої соймової в многих точках нас не вдовольоє, бо не вдовольоє наших домагань, проте і мимо того приймаємо єї як заповідь лїпшої долї нашого українського народа як народа самостійного і рівноправного на шляхумирної праці обох народів. Бажаємо привернення правильної діяльности галицького Союму і хочемо працювати з заступниками братнього польського народа. Але до того жадаємо конечно услівя, щоби польска рона від тепер руководила ся супротив нас засадою повної національної рівноправности.

Високий Сојме ! Реформа виборча сама через себе не є цілію, але лиш средством, щоби покласти основу до згідного пожитя обох народів в тім краю, як перед нами стоїть цілий ряд справ, котрі ждуть полагоди в інтересі суспільности української, суспільности польської та в інтересі цілого краю.

І ми тут заявляємо, що ми готові кождой хвилі ставати до мирної розвязки дальших спірних питань дорогою компромісу з польскою стороною на основі рівноправности обох народів на обласнях політичних, культуральних та економічних.

Тож на закінченє і на зазначенє отсеї переважної хвилі нехай мені буде вільно висказати ті слова :

Дай Боже ! щоби нинішній історичний момент не проминув безслідно та марно, але став важним кроком наперед до кращої будучности нашого українського народа, та щоби вже найближші наради соймові принесли обильні овочі праці заступників обох народів для добра нашого краю.

Krzzunowicz jako mowca przeciw

Reforma wyborcza w Galicyi musi uwzględnić dwie kwestye główne tj. kwestyę społeczną i sprawę narodową, musi je uwzględnić razem i łącznie i stąd powstały u nas trudności większe, niż gdziekolwiek indziej.

Ale projekt dzisiejszy, zdaje mi się, nie ułatwia dostatecznie ani jednej kwestyi, ani drugiej kwestyi.

W sprawie społecznej mamy przed sobą uchwałę Sejmu z r. 1905, która poleca Wydziałowi krajowemu opracowanie projektu w kierunku, by przyznać prawo wyborcze tym, którzy go dotąd nie mają.

Jakże rozwiązuje ten moment projekt reformy wyborczej? Tworzy 12 mandatów nowych miejskich, ale nie daje ich tylko tym, którzy dotąd prawa wyboru nie mają — ale przyznaje nadto prawo głosu także tym wyborcom, którzy już głosują w innej kurii.

Tworzy 105 mandatów w kurii wiejskiej, czyli dodaje 31 mandatów nowych ze względu na powiększenie ilości wyborców, ale nie daje praw żadnych wyborcom nowym, bo jak statystyka wykazuje, dotychczas uprawnionych było 650.856. Tych nowych wyborców przebywa 702.704, ale że ci dawni mają dostać podwójny głos, przeto ich głosy będą się liczyć za 1,300.000, czem nowych 700.000 jest zupełnie zanulowych.

Czy można to nazwać dotrzymaniem przyrzeczenia, jakie Sejm w swej uchwale ogłosił? Czy taka konstrukcja może być trwałą, czy reforma wyborcza, oparta na takiej podstawie, że daje coś jedną ręką, ale równocześnie odbiera drugą ręką w ten sposób, że wyborcy nie mogą z tego prawa korzystać, jest szczerą, czy takie prawo wyborcze może być trwałe — czy też w Sejmie przyszłym za rok nie stanie na tapecie znowu kwestya reformy wyborczej?

A więc czy problem dotąd nierozwiązany mimo 10-letniej pracy, jeszcze długo ciężyć ma na całej działalności Sejmu?

Czy dobrze jest przedłużać ten ferment, trwający w kraju, czy dobrze jest dawać nowemu Sejmowi pole do natychmiastowego żądania dalszej akcji w kierunku reformy wyborczej, zamiast, żeby ten nowy Sejm zajął się pracą społeczną?

A te dwa momenta możnaby jakoś naprawić w formie poprawek, któreby musiała nam przedłożyć komisya dla reformy wyborczej dlatego, że poprawki, któreby dotyczyły zmiany konstrukcji okręgów, nie mógłby Sejm załatwić, bez przygotowania tej sprawy w komisji bez narad z wszystkimi stronami interesowanymi, bez dokładnych informacji, w jakoby sposób nowe okręgi wyborcze skonstruować, z uwzględnieniem nie tylko cyfr spisu ludności, ale i stosunków lokalnych.

To jest jeden moment.

Drugi moment, to moment narodowy.

W sprawie narodowej musimy dążyć do tego, żeby w kraju nareszcie zapanowała zgoda.

I pod tym względem są dwa zdania zupełnie różne. Co ułatwić może zgodę narodową?

Jedni twierdzą: rozdzielmy wszystko między dwa narody, rozgraniczmy je i powiedzmy, co każdy naród ma, jakie są jego prawa, a wtedy unikniemy wielu starć, a w każdym razie pola starć zostaną znacznie zredukowane.

Drudzy powiadają nie, potrzeba zgody, ona musi być odczuta, a zgoda nie może nastąpić, jeśli się rozdzielimy, bo zawsze mamy mnóstwo spraw stycznych, gdzie trzeba będzie wspólnego porozumienia, a narody między sobą rozdzielone już trudniej będą się mogły zrozumieć.

To stanowisko drugie i ja podzielam.

Przy tworzeniu praw wyborczych są dwa systemy główne. Jeden polega na powszechnem równem głosowaniu, drugi na zastępstwie „interesów“.

Rząd austriacki wyszedł z założenia, że system powszechnego głosowania jest dopuszczalny dla parlamentu dlatego, że parlament ma tylko czynności ustawodawcze i kontrolne, i ma Izbę wyższą, natomiast żąda, ażeby w Sejmach było zastępstwo interesów dlatego, że Sejmy mają jeszcze czynności gospodarcze i nie mają Izby wyższej. Tak przy systemie powszechnym głosowania, jeżeli przez odpowiednią proporcjonalność uniknie się brutalnego majoryzowania mniejszości przez większość, jak i przy systemie kuryalnym, jeśli tylko rozkład mandatów na poszczególne grupy będzie dobrze rozłożony, mogą być wyniki dobre.

System wprowadzający majoryzację brutalną, musi prowadzić albo do rządów absolutnych, albo do anarchii.

Skutki powszechnego głosowania i zasady majoryzacji widzimy w praktyce: pierwszy w Niemczech, drugi we Francji. Parlament austriacki wpada raz w ekstreem jeden, drugi raz w drugi, niezdecydowany jeszcze, który kierunek przeważa.

Jeśli sobie przypomniemy, że już Mirabeau proponował Ludwikowi XVI utworzenie parlamentu bardzo licznego, bo przy wielkiej ilości posłów, kilku ludzi łatwo cały parlament opanuje i poprowadzi, to dojść musimy do konkluzji, że jeżeli parlament ma moc skutecznie kontrolować rząd i skutecznie działać, winien być dobrze złożony i nieliczny.

Łączenie systemów w jednej Izbie, to jest rzecz i niebezpieczna i niedobra. A projekt przewiduje 117 mandatów na podstawie powszechnego głosowania, 91 na podstawie kuryalnej z bezpośrednich wyborów, a nadto 7 mandatów pośrednich przez Izby handlowe i przemysłowe, oraz 13 wirylistów. Wynik będzie ten, że w klasach powszechnego głosowania, szczególnie z gmin wiejskich, obejmujących 105 mandatów, będziemy mieli rozmaite niespodzianki, szczególnie w okręgach, w których nie chłop-rolnik, lecz proletaryat większość mieć będzie, a w końcu stanie przed nami dylemat, co zrobić z Izbą tak niestosunkowo, bo złożoną w przeważnej części z powszechnego głosowania i w części z zastępstwa interesów i co zrobić z ową pluralnością, która nie daje praw tym wszystkim nowym wyborcom z gmin wiejskich, a tworzy zamieszanie, proletaryzując część okręgów.

W zasadzie zrozumiałaby mi była pluralność z tytułu ilości dzieci, by każdy obywatel, nawet małoletni miał głos wykonany przez ojca jego; rozumiałbym pluralność z tytułu wykształcenia (n. p. drugi głos dla kogoś, co skończył gimnazjum, trzeci dla kogoś, co skończył uniwersytet), bo taki ma więcej zrozumienia dla spraw publicznych; rozumiałbym pluralność z tytułu płacenia wyższych podatków, bo płacący podatek ma większy interes w tem, by gospodarstwo krajowe było dobrze prowadzone, ale nie rozumiem pluralności takiej, jak ją projekt proponuje, przy której w jednej gminie płacący 40 halerzy podatku miałyby dwa głosy, a w innej płacący 40 koron tylko jeden głos. Muszę dodać, że dla Królestwa Galicyi przedłożył rząd wniosek, łączący oba systemy razem, a równocześnie przedłożył w Pradze projekt reformy wyborczej, gdzie jest czyste zastępstwo interesów, gdzie tak dla miast, jak dla gmin wiejskich, rząd proponuje kurye cenzusowe z cenzusem podatkowym 10 koron i projektuje osobną kuryę dla gmin wiejskich i miejskich dla tych, co żadnego nie płacą podatku, albo płacą mniej jak 10 koron. Kataster narodowy proponuje rząd jako środek zaradczy, tak w Czechach, jak i w Galicyi.

Ale stosunki są w Czechach, a u nas zupełnie odmienne. W Czechach są okręgi, które nigdy nie były narodowo do Czech przynależne, jak np. czysto niemiecka ziemia Eger, dawniej własność biskupa Bamberg, który tę posiadłość zastawił, a którą król Karol IV przyłączył do Czech tylko dla ułatwienia administracji. Tak samo są w Czechach inne terytoria zwarte niemieckie, a nadto główna różnica polega na tem, że tam są dwie rasy zupełnie sprzeczne, które zawsze prowadziły walki między sobą. Tam rozdział bardzo silnie przeprowadzony w nowym projekcie może doprowadzić do pewnego kompromisu, do życia dwu narodów wobec siebie, ale nie do życia razem, nie do braterskiego współżycia, nie do tego, co chcielibyśmy mieć u nas.

U nas ma się rzecz inaczej. U nas dawniej była zgoda. I teraz zgoda być może, tylko do tego trzeba dobrej chęci, trzeba przedewszystkiem wzajemnego zrozumienia siebie, więc częstego stykania się i łączności.

Zwolennicy katastru, a czytałem artykuł w „Słowie polskiem“ z 12. i 13. lutego, wyrażające widocznie zapatrywanie stronnictwa, wychodząc z założenia, że między narodami nienawiść jest, i z tego założenia wychodzący, proponują rozdział przez kataster. Przeciwnicy katastru wychodzą z założenia, że nienawiści ogólnej nie ma, a na poparcie mogą przytoczyć nawet przemówienie posła z grupy radykalnej pana Tryłowskiego, którego nazwiska nie pamiętam, wypowiedziane w pałacu sportowym na wiosnę 1913, gdzie powiedział, że między chłopem polskim a ruskim nie ma różnic żadnych i że panuje między nimi jedność i zgoda.

Dyskusya, polegająca na hipotezach, teorytyczno-doktrynerska między tymi, którzy w najlepszej wierze proponują kataster, a tymi, którzy w najlepszej wierze zwalczają kataster, nikogo nie przekonała.

Ale zwolennicy katastru nie mogą wskazać przykładu kraju, w którymby kataster już wprowadzono, skutki dobre wykazał, podczas gdy zwolennicy łączności przytaczają Belgię, gdzie wybory proporcjonalne złagodziły sprzeczności narodowe, a nadto jeszcze dwa przykłady z krajów słowiańskich.

W Dalmacyi nienawiść między Chorwatami, a Serbami, z których jedni są katolikami, i piszą łacińskimi głoskami, drudzy prawosławnymi i piszą starą piśmownią, była powszechną, a 10 lat istnienia wspólnych utrakwistycznych szkół średnich wystarczyło, by nienawiść upadła, by zgoda zapanowała.

Serbia, rozdarta taką samą walką między Chorwatami a Serbami, została pobita pod Śliwnicą przez jedną Bułgaryę, gdy jednak po wprowadzeniu wyborów proporcjonalnych, po usunięciu rozdziału narodowego, zapanowała zgoda, potrafiła Serbia przeprowadzić dwie zwycięskie wojny.

Skoro panuje zgoda, a tylko część mniejsza społeczeństwa wyraża różne zapatrywania, i tylko niektórzy są jako szowiniści tak usposobieni, a tak Polacy jak i Rusini widzą, że trzeba nam nie ugody lecz zgody, to zdaje mi się, że rozdział między takimi narodami nie byłby wskazany. A proszę rozpatrzyć jak opiewa projekt. Projekt oznacza, że w części kraju narodowo-mieszanej na 152 mandatów z wyborów bezpośrednich na 128 kataster narodowy w całości lub części wypada.

Każdy wyborca otrzyma legitymację wyborczą, na której będzie napisanem: zostałeś pan zaliczony do okręgu wyborczego polskiego, względnie ruskiego, masz pan prawo reklamować w przeciągu ośmiu dni, jeśli chcesz głosować w drugim okręgu narodowym. A między ludem niema różnic, tam panują stosunki nie tylko towarzyskie, ale bardzo mało znam tak Rusinów jak i Polaków mieszkających na wschodzie, którzyby nie mieli krewnych, należących do drugiej narodowości. Czy dobrze będzie takim poddawać ciągle, wy jesteście czemś innym, wy powinniście iść przeciwko drugim.

Czy dobrze jest propagować rozdział, który nawet nie da się przeprowadzić konsekwentnie ze względu na powierzchnie terytorjalne, na stosunki pokrewieństwa i powinowactwa.

Kataster przy wyborach do Sejmu prowadzi do katastru przy wyborach ze Sejmu. Także członkowie Wydziału krajowego, członkowie komisji sejmowych i reprezentanci Sejmu w instytucjach krajowych mają być wybierani na zasadzie katastru narodowościowego. I tu znów staną w Sejmie dwie grupy, które wobec tego, że się jeży w ustawie od wyrazu Polacy i Rusini będą się znów czuły zniewolone do występywania przeciw drugim. To im będzie utrudniać wspólną akcyę, a ułatwi agitacyę tym, którzy uważają za główne zadanie narodowe starać się o osłabianie narodu drugiego.

Słyszałem od jednego z księży ruskich, który się zawsze wyrażał jak najżyczliwiej o Polakach, że Rusini nie czują żadnej nienawiści do Polaków, ale muszą zwalczać np. kanały spławne dlatego, że Polacy sprawę tę postawili jako politicum, a zwalczając kanały, osłabiają Koło polskie, bo to jest jedyna dla nich droga dla uzyskania koncesyj od rządu. Z drugiej strony słyszałem od posła parlamentarnego, Polaka, którego męczyłem dość usilnie o to, ażeby się nareszcie postarał o przeprowadzenie budowy kanałów spławnych, tak nam niezbędnie potrzebnych ze względu na stosunki robotnicze i na bilans handlowy kraju i monarchii i na podniesienie kultury krajowej: co nas pan męczy takimi rzeczami, kiedy mamy teraz coś o wiele ważniejszego do zrobienia, musimy się starać o to, by wpływ wiedeńskiego klubu ruskiego nie był zbyt silny.

Mnie się zdaje, że kataster narodowy przy wyborze do Sejmu i ze Sejmu tych stosunków nie uzdrowi i doprowadzi w końcu do tego, że Polak nie będzie nic innego widział tylko Rusina, a Rusin tylko Polaka, a oba narody w zapamiętaniu zwalczaniu się zapomną o tem, że na świecie są jeszcze inne narody, silniejsze i zaborcze.

Podniesiono w roku 1910 hasło, że prawo ma być tak skonstruowanem, by każdy Polak mógł skutecznie głosować na Polaka, a Rusin na Rusina. Do tego hasła dodałem wówczas drugie, by okręgi wyborcze w części kraju narodowo

mięszanej były tak skonstruowane, aby w każdym z nich można przeprowadzić wybór i Polaków i Rusinów. To nie wytwarza pola starć, skoro daje miejsce dla wszystkich, to łagodzi sprzeczności i stosunki, skoro wszyscy idą razem do jednej urny.

Projekt okręgów wielomandatowych w gminach wiejskich zasadniczo przyjęty w roku 1910, później upadł, zostało z niego tylko 14 okręgów dwumandatowych (i to częściowo zasilanych katastrofem).

W obecnym stadium i przy dzisiejszym nastroju Sejmu trudnym jest wskazanie możliwości zasadniczych zmian projektu. Gdy jednak pomyślę, co lepiej, czy ryzykować dalszą długoletnią walkę w nowym Sejmie, czy też chwilowo przerwać hasło „niech się to już raz skończy“ i jeszcze kilka dni popracować w tym Sejmie, uważam drugą ewentualność za lepszą.

Dlatego muszę tu wskazać, że zmiana obecnego projektu w formie poprawek mogłaby z małym odstępstwem od hasła pierwszego doprowadzić do tego, że wynik wyborów byłby takim, jakim został kompromisowo ułożony, a znikłoby to, co może stwarzać rozbrat, co zabić może przyszły Sejm, znikłoby wogóle to, co może doprowadzić do powrotu rządów absolutnych.

Gdybyśmy n. p. w klasie gmin wiejskich zamiast wyłączyć wyborców ruskich z jednego, a polskich z innych okręgów, wyłączyli całe poszczególne gminy w stosunku odpowiednim do ilości wyborców danego narodu i stworzyli z tych gmin osobne okręgi wyborcze, byłby wynik wyboru ten sam, a osiągnęłoby się to bez katastru, bez rozdziału ludności, bez tego ciągłego przypominania masom wyborców: ty jesteś kimś innym. W miastach można ten skutek uzyskać przez proporcjonalność, n. p. dla miasta Stanisławowa przewiduje projekt dwa mandaty polskie i jeden ruski. Gdyby do Stanisławowa dodano kilka wiosek dla wzmożenia liczby wyborców ruskich, jużby można stworzyć trójmandatowy okręg proporcjonalny, z którego wyszedłby jeden Polak, jeden Rusin i jeden izraelita. Tak samo w Kołomyi.

Dla Drohobycza przewidziano 2 mandaty polskie, dla Śtryja jeden mandat polski i dla tego okręgu jeden mandat ruski. Gdyby z tych okręgów zrobiono 4 mandatowy okręg proporcjonalny, wynik byłby taki, iż wybrany byłby jeden Polak, jeden Rusin i dwóch żydów. Tak samo ma się rzecz z Tarnopolem i Brodami.

Dalej, mamy okręg wyborczy Jaworów, Gródek Jagielloński, Żółkiew i Kulików. Gdyby Sokal wyłączyć, przydzielając go do Brodów i z tych miast utworzyć jeden okręg wyborczy, wtedy w tym okręgu dwumandatowym przeszedłby jeden Polak i jeden Rusin.

Ta konstrukcja wyborcza dałaby się przeprowadzić doskonale bez katastru narodowego i w tym kierunku postawię odpowiednie poprawki przy dyskusji szczegółowej.

Tak samo ma się rzecz przy wyborach ze Sejmu. W projekcie rządowym i w projekcie komisji jest proponowane, by wybór 3 polskich członków Wydziału krajowego w pełnym Sejmie odbywał się systemem proporcjonalnym. Gdyby tę samą formułę zastosowano do wyboru 4 członków z pełnego Sejmu, to byłoby wybranych trzech Polaków i jeden Rusin bez rozdziału narodowego w Izbie.

Tak samo możnaby zrobić z wyborami członków Wydziału krajowego z kuryi gmin wiejskich; przy wyborze proporcjonalnym jest zupełna pewność, że zostanie wybrany jeden Polak i jeden Rusin.

Odnosnie do wyborów do komisji proponowałem w komisji reformy wyborczej, by pierwszy ustęp § 35 miał następujące brzmienie: (czyta).

„Komisye sejmowe składać się mają z 15, 22 i 29 członków. Wybory do każdej komisji odbędą się jednym aktem wyborczym, w którym każdy z głosujących odda jeden głos na jedną osobę, a wybranymi będą ci kandydaci, którzy względnie największą ilość głosów otrzymają. W razie równości głosów rozstrzyga los“.

Przy takim postanowieniu możnaby przy wyborach do komisji i instytucyj krajowych osiągnąć zupełnie analogicznie ten sam wynik, jaki projekt komisji przewiduje, bez rozdziału narodowego, bez tej marki, że przeciwko sobie stają dwa wrogie narody, bez ciągłego wyrażania „strona polska“ lub „strona ruska“, czego dawniej się nie słyszało.

Teraz co do liczby członków komisji. Projekt na zmianę regulaminu postanawia, że skład poszczególnych komisji ma wynosić 9, 15, 19, 21, 25 względnie 30 członków.

To mnie się zdaje jest sprzeczne z postanowieniem tego samego regulaminu, że stosunek wynosi 27·2 prc.

Przy składzie komisji z 9 członków stosunek ten wynosi 22·2%, z 15 członków 26²/₃%, z 21 członków 28¹/₂%, z 25 członków 28%, a przy składzie komisji z 30 członków ten stosunek znowu się zmniejsza na 26²/₃%.

Jeżeli chcemy, ażeby ten stosunek był o ile możności zbliżony do rzeczywistości, to w takim razie wypadłoby przyjąć takie cyfry ilości członków w komisji, jakie proponowałem.

Przy konstrukcji komisji sejmowych w myśl wniosku komisji, będą później w Sejmie ciągle walki o to: z ilu członków każda komisja składać się ma z powodu, że stosunek w pojedynczych komisjach bardzo się różni.

Zastrzegając sobie postawienie poprawek w kierunkach omówionych do dyskusji szczegółowej, a nadto postawienie poprawek do § 13 statutu o powołaniu zastępców członków Wydziału krajowego, do § 17 ordynacji o komplecie potrzebnym dla zmiany ustawy o sposobie wyboru w miastach i do § 9 ordynacji o utworzeniu kuryi uzupełniającej w miastach zamiast powszechnej, kończę wnioskiem ogólnym: „Sejm odsyła projekt do komisji dla reformy wyborczej z poleceniem opracowania zmian w kierunku:

- 1) usunięcia katastru narodowego,
- 2) skonstruowania kuryi gmin wiejskich w ten sposób, by ze 105 mandatów wypadło około $\frac{4}{5}$ na dawnych, a około $\frac{1}{5}$ na nowych wyborców,
- 3) utworzenia kuryi uzupełniającej zamiast kuryi powszechnej w miastach i do złożenia sprawozdania w ciągu pięciu dni.

Wnioski i poprawki moje są:

Sejm odsyła projekt do komisji dla reformy wyborczej z poleceniem opracowania zmian w kierunku:

1. usunięcia katastru narodowego, tak przy wyborach do Sejmu, jak i przy wyborach ze Sejmu;
 2. takiego rozkładu 105 mandatów gmin wiejskich, by około $\frac{4}{5}$ przypadało dawnym, a około $\frac{1}{5}$ nowym wyborcom;
 3. przeznaczenia drugiej kuryi miejskiej wyłącznie dla nowych wyborców i złożenia sprawozdania Sejmowi do dni pięciu.
1. Do § 12 statutu krajowego proponuję w miejsce ustępu pierwszego i drugiego następujące brzmienie:

„Jednego członka Wydziału krajowego wybierają posłowie z klasy wielkiej i średniej posiadłości ziemskiej; jednego posłowie z klasy cenzusowej i klasy powszechnej miast, oraz z kuryi Izb handlowych i przemysłowych; dwu członków wybierają posłowie z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek; czterech członków Wydziału krajowego wybierają wszyscy członkowie Sejmu.

Wybór dwóch członków Wydziału krajowego, przedsiębrany przez posłów z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, tudzież wybór czterech członków Wydziału krajowego przedsiębrany przez wszystkich członków Sejmu, odbędzie się każdy z osobna jednym aktem wyborczym, w którym każdy z głosujących odda jeden głos na jedną osobę, a wybrani będą ci dwaj względnie czterej kandydaci, którzy otrzymają względnie największą ilość głosów“.

2. Do § 13 ustęp 2 proponuję dodać słowa:

„W miejsce członka Wydziału krajowego, wybranego przez posłów z poszczególnych klas wyborczych, może być powołany tylko zastępca, wybrany przez posłów z tych samych klas wyborczych“.

3. Do § 35 a, ustęp 1 statutu krajowego proponuję następującą poprawkę: „Komisje sejmowe składać się mają z 15, 22 lub 29 członków. Wybory do każdej komisji sejmowej odbędzie się jednym aktem wyborczym, w którym każdy z głosujących oddaje jeden głos na jedną osobę, a wybranymi będą ci kandydaci, którzy względnie największą ilość głosów otrzymają. W razie równości głosów rozstrzyga los“.

4. Dodatek tabelaryczny do ordynacji wyborczej sejmowej.

I. Klasa wielkiej posiadłości ziemskiej.

Okręgi wyborcze składające się z powiatów politycznych: 1 do 16 jak w projekcie komisji, ilość posłów 44.

II. Klasa średniej posiadłości ziemskiej.

Nr. okręgu
wyborczego.

Liczba posłów
mających się wybrać.

17. Okręg wyborczy składający się z powiatów politycznych: Przemysł, Jarosław, Mościska, Jaworów, Dobromil, Lisko, Sambor, Stary Sambor, Turka, Drohobycz, Rudki, Lwów, Gródek, Stryj, Skole, Żydaczów, Dolina, Kałusz, Brzeżany, Podhajce, Bóbrka, Przemyślany, Rohatyn, Żółkiew, Rawa ruska, Cieszanów, Sokal, Złoczów, Kamionka strumiłowa, Radziechów, Brody, Zborów, Tarnopol, Zbaraż, Skałat, Trembowla, Czortków, Husiatyn, Borszczów, Zaleszczyki, Stanisławów, Bohorodczany, Nadwórna, Tłumacz, Buczacz, Kołomyja, Peczaniżyn, Horodenka, Kosów, Śniatyn. Miejsce wyboru Lwów

III. Klasa cenzusowa miast:

Okręgi wyborcze składające się z gmin (18 do 30 jak projekt komisji) z opuszczeniem przy okręgu 28. słów: „z wyłączeniem wyborców ruskich”. . . . 26

31. Stanisławów, Knihinin kolonia, Knihinin wieś, Pacyków, Pasieczna, Podłuże, Wołczyniec, Zagwózdź (z włączeniem gmin) . . . 3
32. Drohobycz, Medenice, Stryj . . . 4

Nr. okręgu wyborczego	Liczba posłów mających się wybrać.	Liczba posłów mających się wybrać.
33.	Kołomyja, Ceniawa, Korolówka, Kornicz, Matyjowice, Piadyki, Kujdańce (z włączeniem gmin) .	3
34.	Tarnopol, Zagrobela, Czortków, Wygnanka, Brody, Łopatyn, Zborów, Jaworów, Sokal, Kulików .	4
35.	Jarosław	1
36.	Sambor	1
37.	Złoczów, Brzeżany, Baranówka, Hucisko, Kuropatniki	1
38.	Gródek, Żółkiew, Kulików, Jaworów	2
IV. Klasa (powszechna uzupełniająca) miast:		
Okręgi wyborcze składające się z gmin:		
39.	Kraków dzielnice (jak wniosek komisji 51)	1
40.	Kraków (jak wniosek 52)	1
41.	Tarnów („ „ 53)	1
42.	Rzeszów („ „ 54)	1
43.	Lwów okręgi komisaryatów: I. Halickie, IV. Łyczaków, VI. Nowy Świat	1
44.	Lwów, okręgi komisaryatów: II. Krakowskie, III. Żółkiewskie, V. Śródmieście	1
45.	Przemysł, Sambor, Drohobycz, Medenice	1

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.	Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
46. Stryj, Jaworów, Stanisławów, Knihinin kolonia, Knihinin wieś, Pacyków, Pasieczna, Podłuże, Wołczyniec, Zagwóźdź, Kołomyja, Ceniawa, Korolówka, Kornicz, Matyjowice, Piadyki, Kujdańce	3	69. Dąbrowa, Żabno	1
		70. Wojnicz, Tarnów	1
		71. Ciężkowice, Tuchów, Grybów z wyłączeniem gmin	1
		72. Mielec, Radomyśl	1
		73. Pilzno, Brzostek	1
		74. Strzyżów-Frysztak	1
		75. Biecz, Gorlice z wyłączeniem gmin	1
		76. Jasło, Żmigród z wyłączeniem gmin	1
		77. do 81 jak 89 do 93 wnioski komisji	5
		82. Tyczyn, Dynów	1
		83. Krosno, Dukla z wyłączeniem gmin	1
		84. Brzozów	1
		85. Łańcut	1
		86. Leżajsk z wyłączeniem gmin	1
		87. Przeworsk z wyłączeniem gmin	1
		88. Limanowa, Jarosław, Lubaczów, Sieniawa, Radymno z wyłączeniem gmin	2
		89. Mościska, Przemyśl, Dubiecko, Pruchnik, Bircza	2
		90. Lisko, Sanok, Baligród, Rymaków, Bukowsko z wyłączeniem gmin	2
V. Klasa Izb handlowych i przemysłowych :			
47 do 49 jak wniosek komisji	5		
VI. Klasa stowarzyszeń przemysłowych :			
50. do 51. jak 62. i 63. wnioski komisji	2		
VII. Klasa gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek :			
Okręgi wyborcze składające się z powiatów sądowych bez gmin zaliczonych do klas cenzusowej i powszechnej miast i bez gmin zaliczonych do osobnych okręgów wyborczych wiejskich względnie składające się z gmin osobno wyliczonych.			
52. do 64. jak Nr. 64. do 76. wniosku komisji	13		
65. Nowy Targ, Czarny Dunajec, Krościenko	1		
66. Brzesko-Radłów	1		
67. Zakliczyn, Nowy Sącz z wyłączeniem gmin	1		
68. Stary Sącz, Muszyna z wyłączeniem gmin	1		

Or. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.	Nr. okręgu wyborczego	Liczba posłów mających się wybrać.
91. Rudki, Sambor, Komarno, Stara Sól z włączeniem gmin	2	100. Buczacz, Manasterzyska, Wiśniowczyk	2
92. Gródek Jagielloński, Sądowa Wisznia z włączeniem gmin	2	101. Borszczów, Husiatyn, Kopyczyńce z włączeniem gmin	2
93. Winniki, Szczerzec, Kulików, Lwów	2	102. do 116 jak 114 do 128 wniosku komisji z dodatkiem przy każdym okręgu słów „z wyłączeniem gmin i wyliczeniem gmin wyłączonych“	15
94. Kamionka strumiłowa, Busk, Glińniany z włączeniem gmin	2	117. Brzeżany z wyłączeniem gmin	1
95. Przemyślany, Złoczów z włączeniem gmin	2	118. do 134 jak 130 do 146 projektu komisji z dodatkiem przy każdym okręgu słów „z wyłączeniem gmin i wyliczeniem gmin wyłączonych“	17
96. Zbaraż, Brody, Podkamień, Założce, Olesko, Zborów	2	135. do 142 okręgi utworzone z gmin wyłączonych z okręgów wyżej wyliczonych, zamiast proponowanych przez komisję okręgów Nr. 147 do 154.	
97. Mikulińce, Tarnopol, Kozowa	2		
98. Skalał, Podwołoczyska, Grzymaków, Nowe Sioło	2		
99. Trembowla, Budzanów, Czortków	2		

Wysoki Sejm raczy przekazać wniosek ten komisji dla reformy wyborczej z poleceniem wyliczenia gmin wyłączonych i skonstruowania z nich okręgów wyborczych Nr. 135. do 142. i przedstawienia Sejmowi sprawozdania do dni pięciu.

Marszałek: Głos ma p. Garapich, jako mowca za wnioskami komisji.

P. Garapich: Wysoki Sejmie!

W chwili, kiedy przystępujemy do doniesłego dzieła, które ma przemienić ustrój naszego kraju, niech mi wolno będzie rzucić okiem na przeszłość.

Lat 53 mija, kiedy nadaną została konstytucya, która nosi nazwisko miesiąca, w którym się teraz znajdujemy. Poprzedzona była przez wielki akt, przez dyplom październikowy, projekt wielkiego męża stanu, jedyne, którego może Austria wydała w drugiej połowie minionego stulecia.

Konstytucya lutowa dana nam była bez naszego zapytania: żadnego na jej ułożenie wpływu nie mieliśmy.

Taką, jaką była, wzięła się, stała się nam bliską, a w ciągu lat tak się ułożyły stosunki, że na jej podstawie wychodziły z wyborów większości zachowawcze, które dzierżyły władzę w tym Sejmie, prowadziły gospodarstwo krajowe, a za wyniki tego były i są odpowiedzialne.

W ostatnich latach większość przemieniła się na mniejszość, ale na mniejszość jeszcze bardzo poważną.

Dlatego ten rzut oka w tył będzie pewnem usprawiedliwieniem, pewnem zadośćuczynieniem dla tych, którzy do tych stronnictw należą.

Jeden rzut oka wstecz przypomni nam, że nie odrazu wzięła się ustawa wyborcza układu prawno-państwowego, który nam został nadany.

Długoletnie prace Sejmu znalazły wyraz w rezolucyi Sejmu galicyjskiego. Niestety, było to dzieło, które nie wydało owoców, urzeczywistnionem nie zostało. Parlamenti wiedeńskie na rezolucyę galicyjską się nie zgodziły.

Z owych czasów dzięki wspianiałomyślności Monarchy i Jego sympatyj dla naszego narodu i kraju, pozostały dwie rzeczy: po 1) ministerstwo dla kraju galicyjskiego, a po drugie ustalenie praw języka polskiego w tym kraju przez znane rozporządzenie cesarskie.

Dzisiaj tej rezolucyi są nam wskazówką, że nie każdy program polityczny, choć szeroko zakreślony ziszczonym być może.

W roku 1873 centralny parlament wiedeński, przez zaprowadzenie bezpośrednich wyborów do Rady państwa, pozbawił Sejm nasz prawa wybierania delegacji wiedeńskiej, — czem niewątpliwie osłabił jego znaczenie — i co pociągnęło za sobą wiele niekorzystnych następstw — prawo wyboru posłów do Rady państwa przez Sejm, jakkolwiek jeszcze mieści się w statucie krajowym, stało się martwą literą.

Ażeby dać obraz działalności Sejmu w minionych 53 latach, proszę o pozwolenie przytoczenia kilku dat.

Nie są one tak dokładne, jakbym sobie tego życzył, bo zapisków z pierwszych lat konstytucyi nie tak łatwo dostać. Mam tu sumy wydatków budżetu krajowego w roku 1866.

Suma ich wynosi 1,158.000 koron na rok 1914 preliniuje się 76,669.755 koron.

Z tego wynosiły wydatki sanitarne w roku 1866 — 477.452 kor., w roku 1914 533.669 kor.

Na oświatę preliniowano w r. 1866 — 61.508 kor., w r. 1914 2,606.988 koron.

Na drogi w roku 1866 120.000 K, w r. 1914 na drogi 5.449.000 K, na koleje 9,010.000 K.

Dróg bitych odebrano w roku 1866 1206 km., w roku 1875 dróg krajowych było 1318 km. w roku 1912 2822 km., 1374 km powiatowych, a gminnych bitych w bardzo wielu równie dobrze budowanych jak pierwszorzędne drogi wypadkach 6819 km.

W roku 1869 wydano ogółem na drogi 1,078.349 koron, w roku 1912 6,164,299 kor.

Na polu komunikacji działał także Sejm w tym kierunku, aby rozszerzyć i stworzyć szereg dróg żelaznych, a mianowicie tam, gdzie Państwo o tem nie pomyślało, albo pomyśleć nie chciało. W roku bieżącym mamy 503 km kolei żelaznych krajowych.

W roku 1866 było wprawdzie 242 szkół, jednak nauczycieli w nich było 3675. W roku 1911/12 szkół 5815, nauczycieli 16000.

W szpitalach utrzymywano w r. 1875 dawniejszych dat nie posiadam — za 851,630 kor. w roku 1910, — to jest znów ostatni rok, z którego mam daty — 3,581.805 kor. a liczba leczonych wzrosła z 20.361 na 92.128.

Z tych kilku cyfr przekonają się Panowie, że działalność Sejmu była iutenną, stałą i świadomą celu. Sejm ten w tem pięćdziesięcioleciu miał dwie wielkie finansowe sprawy do załatwienia, indemnizacyi pańszczyznianej i propinacyjnej. Obie ku zadowoleniu wszystkich zostały załatwione, a zagadnienia te trudne i zawite dzisiaj należą do historii. Niech mi będzie wolno zrobić wzmiankę że przy uchwalaniu indemnizacyi propinacyjnej ówczesni właściciele, którzy jako większość w Sejmie tu zasiadali, działali wbrew własnemu interesowi a dla interesu kraju, gdyż jak wiadomo, wedle projektu rządowego miała być cała $\frac{3}{4}$ część nadwyżek przeznaczona na dodatkowe wynagrodzenie zniesionego prawa i w Bukowinie np. właściciele to otrzymali, tu zaś zostało to odstąpione na rzecz kraju, a były to poważne, milionowe cyfry. Założył Sejm Bank krajowy, który dzisiaj jest podstawą ekonomiczną całego kraju i spełnia swoje zadanie ku ogólnemu zadowoleniu z wielkim pożytkiem dla kraju. W ostatnich latach przybył do tego Bank przemysłowy, oprócz tego stworzono liczne Kasy oszczędności, zastępstwa banków i wprowadzono cały system kas raiffeisonowskich.

Pod względem szkolnictwa uchwalono w tym Sejmie ustawę szkolną daleko wcześniej, niż we wszystkich innych krajach, uwalniając uczęszczających do

szkół od opłaty szkolnej przy pociągnięciu obszarów dworskich do świadczeń na rzecz szkoły.

Te cyfry tu przedstawione niech będą dowodem, że, jak śmiało twierdzić możemy, większość zachowawcza, która tu zasiadała, działała zawsze w interesie narodowym, ogólnym, krajowym, zapominając często o swoim własnym interesie a nigdy się nim nie powodując.

Konstytucya lutowa przeżyła się. System wyborów do parlamentu uległ zmianie, oprócz tego coraz bardziej czerpał fundusz krajowy z opłat konsumcyjnych, na które się składały wszystkie warstwy ludności. Potrzeba rozszerzenia praw wyborczych stała się niewątpliwą i Sejm przystąpił do obrad nad reformą prawa wyborczego. Obrady te trwały bardzo długo, były bardzo uciążliwe wobec tak wielkiej różnorodności stosunków w kraju i sprzecznych interesów, które wszystkie trzeba było uwzględnić i do jednego mianownika doprowadzić. Rezultatem tych długoletnich prac jest projekt reformy wyborczej, który dziś przed nami leży i za którym ja i moi najbliżsi towarzysze polityczni głosować będziemy. Będziemy głosować pomimo, że ta ustawa wyborcza nie jest dzieckiem naszego ducha, nie jest dziełem naszym. Zawiera ona wiele postanowień, których niebezpieczeństwo nam jest nietajne. Wskazywaliśmy na nie w czasie tych długich debat, przestrzegaliśmy, i dziś jeżeli przystępujemy do tego dzieła, to jednak odpowiedzialności za skutki, które z nieuwzględnienia naszych ostrzeżeń nastąpić mogą, brać na siebie nie możemy.

Przystępujemy jednak do tego dzieła przekonani, że dłużej odwlekać tej sprawy nie można, czeka na nią cały kraj i przewlekanie przyniosłoby szkody niewypowiedziane dla kraju. Tą myślą kierowani, wybierając mniejsze zło, oddamy nasze głosy, nie zważając na potępienia niektórych naszych przyjaciół ani na szyderstwa przeciwników. Ułatwia nam ten krok fakt, że niniejszy projekt, w porównaniu z poprzednim, zawiera doniosłe zmiany, które wprawdzie nie sięgają w jądro rzeczy, nie zmieniają całego kierunku, jednak są dość poważne, żebyśmy wprowadzenie ich uważali za jeden z motywów, które nas do tego postanowienia nakoniły.

W tej walce o reformę wyborczą użyto broni, co do której bym pragnął, żeby nigdy i nigdzie stosowana nie była, gdyż jest to broń zatruta i szkodliwa, — mianowicie obstrukcyi.

Jest to broń szkodliwa dla wszystkich, bo i dla tych, przeciw którym jest skierowaną i dla tych, którzy jej używają, jest niebezpieczną i złą, bez względu na to, czy polega na przekręcaniu lub innem stosowaniu regulaminu, czy posuwa się dalej, do czynów, które gdyby nie były popełnione w Izbie posłów, inaczej byłyby kwalifikowane. Jestto choroba specjalnie austriacka, która w innych parlamentach wszędzie została wypłeniona. Posiew jej jest straszny, bo powstaje z niego anarchia, grożąca podstawom społeczeństwa i tego państwa, na którego bycie nam wszystkim zależy.

Oby Pan Bóg dał, żeby w przyszłości tej broni nie stosowano. Jakie są przyczyny, że specjalnie w Austrii ta choroba tak się rozwieliła, w to wchodzić nie mogę.

Sądzę, że więcej stałości ze strony rządu mogłoby jak w innych krajach wypłenić ten chwast niebezpieczny.

Jeszcze w ostatnich tygodniach obrad nad reformą wyborczą poczyniło nasze stronnictwo poważne ustępstwa z postanowień, które mieściły się w przedłożeniu rządowym, z postanowień, które ze swego punktu zachowawczego uważaliśmy za nader cenne i potrzebne. Uczyniliśmy to z dobrem sercem, albowiem w ten sposób osiągnięto zgodę i solidarność wszystkich stronnictw polskich. Mam nadzieję, że ustępstwa te nie pójdą na marne, że ta solidarność żyć będzie dalej i w tym Sejmie i da Bóg w przyszłym (*Brawa*), że wszystkie stronnictwa polskie zgromadzą się pod wspólnym sztandarem narodowym, a jeżeli pójdą zjednoczone, to staną tem pewniejsze siebie wobec drugiego narodu, a wtedy sprawa ugody wejdzie na naturalniejsze tory i doprowadzi do tego rezultatu, o którym mówił poseł Lewicki, do tej dla wszystkich jednako pożądaney zgody, którą oby zechciał sprawić Wielki Bóg!

Skończyłem. (*Brawa i oklaski.*) Mowca odbiera wielostronne gratulacye.)

Marszałek: Głos ma p. German jako mowca za wnioskami komisji.

P. German : Wysoki Sejmie!

Imieniem lewicy demokratycznej mam zaszczyt złożyć następujące oświadczenie:

Demokratyczna lewica sejmowa domagała się od lat wielu reformy ordynacji wyborczej sejmowej w kierunku nadania najszerszym warstwom ludności prawa wyborczego, celem zdemokratyzowania Sejmu krajowego a tem samym zbliżenia go do istotnego ustosunkowania ludności i do jej reprezentacji w Radzie państwa. O jej nieśląbnących nigdy w tej sprawie dążeniach dają świadectwo roczniki tego Wysokiego Sejmu, świadczą wszelkie jej wystąpienia zgodne z jej naczelnym programem, wie też o nich całe nasze społeczeństwo.

Licząc się jednak z tą okolicznością, że w danych warunkach można cel ten tylko stopniowo osiągać na drodze porozumienia się z innymi stronnictwami tej Wysokiej Izby, lewica demokratyczna przystąpiła chętnie i szczerze do kompromisu stronnictw w sprawie reformy wyborczej i pragnęła w tym kompromisie wywalczyć jak najwięcej dla swego ostatecznego celu.

W długich i trudnych walkach i rokowaniach przyświecała jej myśl konsolidacji wszystkich sił narodowych i dlatego starała się unikać wszelkiego rozłam i rozdziału, natomiast pragnęła zespolić silnie wszystkie żywioły, stojące razem z nią do wspólnej pracy narodowej, jakoteż pozyskać do niej także nowe siły pośród tych czynników, które dotąd z różnych powodów trzymały się zdala od tej pracy. — Przyświecała jej dalej myśl podniesienia znaczenia miast, jako ognisk życia kulturalnego i ekonomicznego, które przetrawiając w sobie przedewszystkiem zdobycze cywilizacji i postępu dały już dowód, iż nietylko nie zatracają w tej pracy ducha narodowego, lecz zdołały pozyskać dla polskości żywioły naniesione i przeszczonepione z poza granic kraju, i wytworzyć z nich szereg dzielnych pracowników na niwie narodowej.

Lewica demokratyczna liczyła na to, że te jej dążenia spotkają się u wszystkich stronnictw z pomocą i poparciem, — dlatego tem przykrzejszy był zawód, że tu i ówdzie zamiast poparcia napotkała nieufność i niechęć, gdy jej starania aby osiągnąć łączność i jedność całej ludności miejskiej, natrafiły na opór i niedowierzanie, idące tak daleko, że większość postanowiła do niektórych gmin miejskich przyłączyć gminy wiejskie i zapewnić mieszkańcom tych gmin prawo wyborcze dalej idące, niż je mają mieszkańcy miast.

Lewica demokratyczna starała się wszelkimi siłami zwalczać te dla miast szkodliwe dążności i z wielkim żalem widziała, że wskutek postanowień, większości z góry powziętych a niedostępnych dla argumentów rzeczowych udało jej się to tylko w małej stosunkowo części.

Wyznając jednak zasady karności narodowej, pragnąc jak najrychlejszego dojścia do skutku dzieła reformy wyborczej, a tem samym powrotu do prawidłowej gospodarki w kraju i usunięcia walki, podcinającej żywotne jego siły, lewica demokratyczna z ciężkim sercem i głębokim żalem poniosła ofiary, których domagały się konieczne inne czynniki, mając na razie przynajmniej tę pociechę, że zapewniła na przyszłość miastom daleko znaczniejszy udział w Sejmie, niż je dotąd miały, że wciągnęła cały szereg miast, wybierających dotąd wspólnie z gminami wiejskimi do kuryi miejskiej i dała im przez to warunki korzystniejszego rozwoju, że przyczyniła się do utworzenia kuryi powszechnej miejskiej, która da przystęp do Sejmu żywiołom dotąd z niego wykluczonym, że rozszerzyła znacznie prawo wyborcze i uchyliła dwie jego dotychczasowe wady t. j. jawność i pośredniość, że przyczyniła się do rozszerzenia prawa wyborczego kobiet, że popierała dążenia demokratyczne innych stronnictw, że w całym okresie walk i rokowań wierna swojemu programowi stała na stanowisku sprawiedliwości narodowej, wyznaniowej i stanowej i że rozwiła może przynajmniej po części, nieusprawiedliwione uprzedzenia ku pracowitej ofiarnej i szczerze narodowo usposobionej ludności miast.

Jeżeli nie można było tym razem przeprowadzić naczelných zasad demokratycznych, jak usunięcie cenzusu kuryi miejskiej i zniesienie pluralności, to lewica w dalszym ciągu pracy prawodawczej nowego Sejmu dążyć będzie do urzeczywistnienia tych swoich postulatów.

Lewica demokratyczna żywi nadzieję, że reprezentacja narodu ruskiego w Wysokim Sejmie stanie teraz do wspólnej pracy ekonomicznej i kulturalnej

razem z reprezentacją narodu polskiego, a spodziewa się także, że nastający obecnie okres spokojniejszego rozwoju przyczyni się do rychłego pozyskania i tych żywiołów, które dotąd nie poczuwają się do narodowej z nami łączności, by porzuciły dążenia separatystyczne, a złączyły swe siły z nami do wspólnej owocnej pracy.

Ze względów w oświadczeniu niniejszem wyłuszczonych lewica demokratyczna, uważając dojście do skutku reformy wyborczej sejmowej, mimo jej rażących dla nas braków, za wielkie dzieło, dokonane za zgodą wszystkich stronnictw, będzie głosowała za przejściem do dyskusji szczegółowej i za przyjęciem projektu ustawy o reformie wyborczej w brzmieniu przez komisję ustalonym.

Rekryminacje niesłuszne nawet w tej ostatniej chwili, w tej Wysokiej Izbie ze strony jednego stronnictwa podniesione, uważamy jako „ostatni strzał działa” i spodziewamy się, że pozostaną bez echa i nie zdołają naruszyć zgodnego usposobienia; nie odpowiadamy też na nie, bo nie chcemy mieć podniosłego nastroju.

Marszałek: Głos ma mowca za wnioskami komisji J. E. p. Głabiński.

P. Głabiński: Wysoka Izbo!

Imieniem klubu „Związku” i stronnictw w nim połączonych, witam projekt reformy wyborczej, uchwalony i przedłożony nam przez Komisję sejmową, jako konieczny akt politycznej i społecznej ewolucji w naszym kraju. Projekt ten jest dziełem kompromisem i wskutek tego nie jest dziełem partyjnym i żadnego stronnictwa w całej pełni zadowolić nie może. Ale równocześnie jest ten projekt następstwem zgody i pokoju, następstwem poczucia sprawiedliwości społecznej i dlatego muszą radować się nim wszyscy, którzy ubolewają nad rozstrojem, jaki tu i ówdzie trawi nasze społeczeństwo i cały nasz kraj. Nade wszystko zaś radujemy się tem, że udało się osiągnąć dlatego wielkiego dzieła zgodę wszystkich stronnictw polskich, albowiem ten fakt jest dla nas dobrą wróżbą na przyszłe ukształtowanie się stosunków politycznych i społecznych w kraju. Napawa to nas również wielką otuchą, że obecnie cały najczęściej Episkopat polski współdziałał razem z nami w dokonaniu tego wielkiego dzieła.

Uważamy nakoniec za postęp, że w tej reformie wyborczej prawo wyborcze kobiet doznało pewnego, jakkolwiek nieznacznego, rozszerzenia, i widzimy w tem skromny zadatek na przyszłość.

W poczuciu wielkiej odpowiedzialności, jaka na nas ciąży, ale równocześnie w przeświadczeniu, że kładziemy podwaliny dla zbliżenia się i zespolenia wszystkich warstw społecznych, dla lepszej przyszłości naszej autonomii krajowej i całego kraju, oświadczamy, że jednomyślnie i solidarnie głosować będziemy za przyjęciem przedłożonego projektu. (Oklaski).

Marszałek: Głos ma mowca za wnioskami komisji J. E. Stanisław Tarnowski.

J. E. p. Stan. Tarnowski: Kiedy w kwietniu przeszłego roku upadł ówczesny projekt reformy wyborczej, oświadczyliśmy i ogłosiliśmy, że jeżeli w dalszych pertraktacjach wyjdzie projekt, na który zgodzą się wszystkie stronnictwa polskie, a co do tego projektu stanie porozumienie ich z Rusinami, to my takiemu projektowi przeszkadzać nie będziemy, owszem będziemy mu pomagali. Tego się trzymamy, to przyrzeczenie spełnili ci z nas, którzy uczestniczyli czy w obradach Komisji, czy prezydów klubowych. Cieszymy się szczerze, że ogólne porozumienie nastąpiło; widzimy to z zadowoleniem tem większem, że projekt, który mamy uchwalić obecnie, w niektórych tylko postanowieniach różni się od tego, którego broniliśmy przed rokiem.

Tamtęgo nie uważaliśmy za doskonały, broniliśmy go jednak w myśli, że był jedynie realnym i z powodów, że był aprobowany przez przeważną większość Koła sejmowego. Ten obecny ma niewątpliwie niektóre zmiany korzystne, n. p. podniesienie liczby członków Wydziału krajowego z 7 na 8, co zresztą przed rokiem była nadzieja osiągnięcia i przy ostatecznem sfinalizowaniu byłoby się dało osiągnąć, jak osiągnęło się teraz.

W innych zmianach widzimy niekorzyść, że wymienię tylko uchylenie kurii średniej własności, przez co kurye, oparte na powszechnem głosowaniu, będą miały większość w przyszłym Sejmie. Ale cokolwiek mielibyśmy żałować, lub w czemkolwiek mielibyśmy jakie wątpliwości, skoro się zgodziły wszystkie inne stronnictwa, godziny się i my.

W całym tym okresie czasu, nie chcąc w niczem utrudniać budującego się dzieła ugody, potrafiliśmy powstrzymać się od wszelkiej polemiki, od wszelkiej obrony własnej, nawet wobec zarzutów najboleśniejszych i najtrudniejszych do zniesienia (*Głosy: Tak jest!*) — jakie na nas w ciągu tego czasu spadały.

Dla tego też i na słowa, które dziś padły w tej Izbie z ust prezesa Klubu Środka, a nas dotknęły boleśnie, jedyne, co z przyjemnością zresztą konstatujemy, jedyne tego rodzaju, na te słowa w tej chwili nie odpowiadamy, żeby nie mieć niczem tego wrażenia podniosłego zgody osiągniętej przez stronnictwa polskie w sprawie tak ważnej.

Będziemy głosowali za obecnym projektem reformy wyborczej (*Brawa i oklaski*).

Marszałek: Głos ma mowca za wnioskami komisji p. Witos.

P. Witos:

Wysoki Sejmie!

Szanowny Prezes p. Garapich zaznaczył z początku swej mowy, iż z tą chwilą mija lat 53 od czasu, kiedy to prawo wyborcze, które mamy nadzieję dziś zakończy swój żywot, zostało w życie wprowadzone i starał się przekonać nas, że w czasie tym kraj poczynił ogromne na każdym polu postępy.

P. Garapich chciał widocznie udowodnić, że Sejm ten ma za sobą bardzo wiele pracy, że Sejm ten jako taki, który przechodzi w przeszłość, zasługuje na wdzięczność potomności.

Jednakże szerokie warstwy ludności na ogół tu dzisiaj jeszcze dość słabo reprezentowane cokolwiek inne pojęcie mają o tym Sejmie i o jego przeszłości. Zdaniem mojem nie zupełnie jest odpowiedniemi, ażeby tutaj, gdzie nie wszyscy są reprezentowani same tylko pochwały oddali sejmowi, ale cokolwiek krytycznie o nim się wyrażali.

Między innymi stwierdzić należy, że jeżeli się bierze pod ocenę 50 letnią działalność tego Sejmu, to musi się zwrócić baczną uwagę także na niektóre strony jego działalności i o nich cokolwiek szerzej pomówić.

Przedewszystkiem stwierdzić chciałbym, że przez tych 53 lat działalności tego Sejmu najszerszym warstwom ludności tego prawa nie dano, że do dziś dnia istnieją bardzo wielkie masy obywateli, którzy są pociągani do służby i na rzecz państwa i kraju, obywateli, dla których się ten Sejm nie zdobył na prawo wyborcze choćby w minimalnym zakresie.

Uważam za konieczne przypomnąć, że po 53 latach istnienia tego Sejmu kraj stanął niemal nad brzegiem ruiny finansowej, zaciągnął bardzo ciężkie długi i dzisiaj ten Sejm i niezawodnie przyszły dobrze głowę sobie wysuszy, zanim do równowagi doprowadzi.

Szerokie warstwy tej ludności upośledzonej, dziś niezawodnie z wielkiem napięciem i niesłychaną ciekawością słuchają tego, co się w tej Izbie stanie. Dzisiaj bowiem ma się dokonać wielkie dzieło odrodzenia, wielkie dzieło pokoju. A temu wielkiemu dziełu musi odpowiadać podkład.

Nie mogę się oprzeć temu, ażeby nie stwierdzić, że w projekcie ordynacyi wyborczej, która niezawodnie przetrwa dziesiątki lat, jest bardzo wiele nie tylko braków, ale bardzo wiele rażących nierówności.

Niektórzy Panowie pragnęli stwierdzić, że ze swego stanu posiadania czynią bardzo duże ofiary, jeśli na taką reformę ordynacyi wyborczej się godzą. A ja muszę stwierdzić, że ci, którzy pragnęli tej zmiany, nie są jeszcze w zupełności zadololeni, bo projekt reformy wyborczej, który wnet stanie się ustawą, nie odpowiada interesom szerokich mas ludności i dlatego nie jest taki, któryby odpowiadał interesowi kraju i społeczeństwa.

W komisji dla reformy wyborczej miałem sposobność wielokrotnie zaznaczyć, że nie byłoby z krzywdą dla nikogo, dla żadnego stronnictwa, a z wielką korzyścią dla kraju, gdyby pousuwano niektóre rażące postanowienia, które może nikomu na dobre, a bardzo wielu na złe i szkodę wyjdą.

Nie chcąc zabierać Wysokiej Izbie wiele czasu ze względu na to, że go i tak wiele nie posiada, ograniczę się do postawienia niektórych poprawek, które poprzednio w komisji zgłosiłem, w nadziei, że Panowie zechcą przynajmniej tutaj usunąć pewne rażące niewłaściwości, nie chcąc, ażeby przynajmniej na pozór ta ustawa, jakkolwiek zachowuje przewagę żywiołów, które i dziś mają

tu przewagę, tak rażąco wyglądała, jak wygląda przy postanowieniach, o których tutaj wspomnę.

Na początku, proszę Panów, jedno jest rażące, a mianowicie, że bardzo wielu członków i stronnictw tej Wysokiej Izby nie wierzy w to, ażeby przyszedł Sejm był sprawiedliwy i oddał każdemu, co się mu należy.

Wierząc, że będzie niesprawiedliwe, czy też przeczuwając, że wyciągnie rękę, aby poczynić pewne zmiany, pewne dopełnienia, które jak mi się wydaje są zupełnie usprawiedliwione, i których się niektórzy panowie obawiają, przeto przeprowadzono tak zw. „Petryfikację“ tak w samej ustawie jakoteż petryfikację dzisiejszego ustroju gminnego, który jest podstawą życia społecznego, tudzież petryfikację reprezentacyi powiatowej.

Ponieważ zarówno w ustawie jakoteż w statucie mieszczą się pewne postanowienia, które z nim nic wspólnego nie mają, przeto sędzę, że panowie dadcie dowód dobrej woli i wiary i poczujecie się do obowiązku, ażeby wyeliminować z ustawy to, co jest bardzo rażące i co w przyszłości krajowi przyniesie.

Bardzo wielką wagę przykładamy do tego, ażeby między wyborcami, obywatelami równymi tego samego kraju, obywatelami, którzy mają te same obowiązki, nie robić różnicy przynajmniej w kuryi gmin wiejskich, nie wprowadzać podwójnego głosu dla jednych, a jednego głosu dla drugich. Dlatego już w komisji postawiłem odnośne poprawki, zastrzegając sobie postawienie ich w Wysokim Sejmie.

Sędzę, że Panowie dadcie dowód dobrej woli, i że wsi jednolitej, jaką była dotychczas, nie rozbijecie, że utrzymacie ją nadal jednolitą i że mieszkańców wsi nie podzielicie na wyższych i niższych obywateli, na jednych mających większe prawa, a drugich gorszych, nie mających praw zupełnych.

Taki podział doprowadziłby do najgorszych następstw, które nie są pożądane i dlatego pozwałam sobie postawić poprawki w tym kierunku.

Wszystkim Panom bardzo dobrze wiadomo, że urzędowe karty do głosowania w wielu wypadkach są powodem niesłychanych nadużyć, wiemy, że kandydat rządowy, kandydat rządowemu stronnictwu miły ma zawsze do zdobycia kart całą furę, natomiast kandydat opozycyjny o takie karty nigdy postarać się nie może.

Dzieją się przeto częste nadużycia, które chcielibyśmy raz na zawsze usunąć.

Bo nie zapominajmy o tem, że ci, którzy są dziś na górze, mogą się jutro znaleźć na dole i że nadużycia popełniane dziś na rzecz jednych, mogą być jutro popełniane na rzecz drugich.

By zatem te nadużycia usunąć stawiam poprawkę, którą później odczytam, a która żąda tylko, aby usunąć część § 24 od słów: „karty głosowania, potrzebne dla przedsiębrania wyboru ściślejszego“, aż do słów: „inne karty głosowania“.

Bardzo ważną rzeczą jest nie tylko wybór, ale także stosunek osób w komisji zasiadających, ważną jest rzeczą, by osoby, mianowane przez komisarza rządowego, nie miały w komisji przewagi.

Dlatego stawiam poprawkę, by w § 33 opuścić ustęp (czyta):

„Gdyby z braku ustawowych warunków komisya wyboreza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisji wskutek ubytku członków (zastępców) zabrakło kompletu (§ 29, ustęp pierwszy), natenczas czynności komisji wyborczej obejmie komisarz wyborezy i wykonywa je aż do ich ukończenia.“

Jeżeli się tworzy komisję, to dlaczegożby miało przyjść do tego, by się komisya nie mogła ukonstytuować. Tego postanowienia nie można pozostawiać w ustawie, gdyż będzie to furtką do daleko idących nadużyć, które będą miały miejsce, a których się uniknąć powinno w imieniu dobra publicznego i dlatego pozwoleń sobie zaproponować, aby tę część § 33 skreślić, jako zupełnie niepotrzebną, a dająca furtkę do nadużyć.

Wysoki Sejmie!

Stronnictwo ludowe stało zawsze i stoi na stanowisku zaprowadzenia powszechnego, równego, bezpośredniego i tajnego głosowania do Sejmu krajowego, jako jedynie usprawiedliwionego i sprawiedliwego, bo obejmującego szerokie masy ludności, uznającego wszystkich obywateli tego kraju za zupełnie równych.

Do urzeczywistnienia tego postulatu dążyło i dążyć będzie wszelkimi do dyspozycji pozostającymi środkami ze względu jednak, że obecny projekt reformy wyborczej przynosi pewne rozszerzenie praw wyborczych dla szerokiej mas ludności, dotąd tych praw pozbawionych, uważając to tylko za etap w użyciu tych praw w zupełności, oświadczam, że za projektem reformy głosować będziemy. (*Brawa i oklaski.*)

Poprawki moje stawiam w kierunku a mianowicie:

1) Brzmienie § 12. statutu krajowego:

„Dwóch członków Wydziału krajowego wybierają posłowie z klasy wielkiej posiadłości ziemskiej wraz z wirylistami narodowości polskiej.

Dwóch członków wybierają posłowie z klasy cenzusowej i klasy powszechnej miast, oraz z klasy Izb handlowych i klasy stowarzyszeń przemysłowych.

Dwóch członków wybierają posłowie z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek zaliczający się do narodowości polskiej“.

2) § 18 b. statutu krajowego skreślić w całości.

3) § 18 c. statutu krajowego skreślić w całości.

4) Skreślić drugi ustęp § 38. statutu krajowego, dotyczący kompletu sejmowego, potrzebnego do powzięcia uchwały w sprawie połączenia obszarów dworskich z gminami.

5) W § 7. ordynacyi wyborczej sejmowej skreślić w całości ustęp 3-ci, który opiewa:

„W klasie jednak gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek posiadają głos podwójny (liczący się za dwa głosy) ci wyborcy, którzy należą do pierwszych dwóch trzecich części wszystkich wyborców opłacających w gminie i na obszarze dworskim przynajmniej od roku podatek bezpośredni od swej realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego albo od dochodu, spisanych porządkiem wysokości opłacanych przez nich w gminie i na obszarze dworskim stanowiącym z gminą jedną miejscowość, rocznych podatków bezpośrednich, poczynając od opłacającego najwyższy podatek. Ci jednak z pośród opłacających w gminie i na obszarze dworskim podatki bezpośrednie, którzy są wyborcami w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej lub w klasie cenzusowej lub powszechnej miast, nie będą umieszczeni na tych spisach“.

6) W § 24 ordynacyi wyborczej sejmowej skreślić w całości ustęp trzeci, który opiewa:

„Karty do głosowania, potrzebne dla przedsiębrania wyboru ściślejszego, wydaje Komisarz wyborczy, o ile ich poprzednio władza do pierwszego wystąpienia powołana, nie doręczyła wyborcom w inny sposób“.

7) Początkowy ustęp § 27. ordynacyi wyborczej sejmowej ma opiewać:

„Reprezentacya gminna miejsca wyboru wyznaczy czterech względnie trzech, zaś komisarz wyborczy dwóch członków komisji wyborczej . . .“

8) Skreślić w całości drugi ustęp § 33. ordynacyi wyborczej sejmowej, który opiewa:

„Gdyby z braku ustawowych warunków komisya wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisji wskutek ubytku członków (zastępców) zabrakło kompletu (§ 29, ustęp pierwszy), natenczas czynności komisji wyborczej obejmie komisarz wyborczy i wykonywa je aż do ich ukończenia“.

9) § 41. ustęp 4 ordynacyi wyborczej sejmowej ma opiewać:

„Główna komisya wyborcza zbiera się w obecności komisarza wyborczego i składa się z siedmiu członków (czterech zastępców), z których czterech wyznacza reprezentacya gminna siedziby głównej komisji wyborczej a dwóch komisarz wyborczy“.

10) Skreślić w całości ustęp 6 § 41. ordynacyi wyborczej sejmowej, który opiewa:

„Gdyby w braku ustawowych warunków główna komisya wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisji wskutek ubytku członków (zastępców) zabrakło kompletu § 29, ustęp 1), natenczas jej czynności obejmie komisarz wyborczy (§ 33, ustęp 2)“.

Marszałek: Do głosu zapisany za wnioskami komisji p. Łahodyński.

Udzielam mu głosu.

P. Łahodyński : Wysoka Pałato!

Ukrajniński radykalni posły zhurtowani w spólnim ukrajnińskim klubie uważają, za wskazane w sjej historycznej chwili zająty:

Ukrajnińska radykalna partyja persza z ukrajnińskich partyj wże pry swoim zasnowaniu w roci 1890 obstojujucy zasadu politycznoji riwnoprawnosti wsich horożan bez ohladu na jich suspilne położenie i baczucy w pownim zdemokratyzowaniu wsich zakonodatnych i samouprawnych instytucyj najlipszu zaporku samostijnogo, politycznoho, kulturnoho i suspilnoho rozwytku ukrajnińskoho naroda, żadała w swojij perszij prohrami reformy sojmowoji wyborczoji ordynacyji w napriami zahalnoho, riwnoho, bezposerednoho i tajnoho hołosowania. Nasza partyja netilko teoretyczno postawyla se domahanie, ale takozh praktyczno zmahala perewesty jeho w diło najperze czeres oświdomlenie szyrokyh mas narodnych pro wahu seho domahania.

w tym napriami zmahania naszoji partyji wże w korotkim czasi uwinczaly sia pownym uspichom, bo ciła ukrajnińska suspilnist' domohanie sojmowoji wyborczoji reformy, opertoji na najszyrzych demokratycznych osnovach, uznala za odyn z perszych i najważniejszych nacyjonalnych postulatow. A koły po sojmowych wyborach w r. 1895 perszij raz czen naszoji partyj Stefan Nowakowskyj uwijszow do Sojmu, pidnis win perszij w sjej Pałati klycz zahalnoho, riwnoho, bezposerednoho i tajnoho hołosowania.

Po sojmowych wyborach w r. 1908 ciła ukrajnińska sojmowa reprezentacyja riszyla solidarno sej postulat perewesty w diło bez ohladu na negatywne stanynsko reprezentantiw polskoho naroda. A se widporne stanowysko polskoji storiyony buło tym prykrijsze, szczo naszi zmahania stremyły do sotworenia osnov dla zhidnoho pożytia oboch nacyj i do skriplenja widpornosti oboch narodiw w tym kraju proty spilnoho historycznoho woroha, jakyj wytiahaje swoji zaborezi ruki po siu krajynu i jakomu wzajemne poborjuwanie i oslabluwanie sia oboch narodiw duze posoblae w jeho planach.

My baczymo teper, jak sej spilnyj woroh, jakyj zmahaje pohromyty ukrajnińskij i polskij narid, skrehocze zubamy i pinyt' sia z luty czeres samu možlywist' bodaj czastynnoho porozumienia miż oboma narodami w tym kraju. Na-

Р Лагодинський. Висока Палато!

Українські радикальні послы згуртовані в спільнім українським клубі вважають за вказане в тій історичній хвилі заявити:

Українська радикальна партія перша з українських партій вже при своїм заснованю в році 1890 обстоюючи засаду політичної рівноправности всіх горожан без огляду на їх суспільне положене і бачучи в повнім здемократизованю всіх законодатних інституцій найліпшу запоруку самостійного, політичного культурного і суспільного розвитку українського народу, ждала в своїй першій програмі реформи соймової виборчої ординації в напрямі загального, рівного, безпосередного і тайного глосованя. Наша партія не тільки теоретично поставила се домагане, але також практично змагала перевести его в діло найперше через оśвідомлене широких мас народних про вагу сего домаганя. І в тим напрямі змаганя нашої партії вже в короткім часі увінчали ся повним успіхом, бо ціла українська суспільність домагане соймової виборчої реформи, опертої на найширших демократичних основах uznala за один з перших і найважніших національних постулятів. А коли по соймових виборах в р. 1895 перший раз член нашої партії Стефан Новаковський увійшов до Соїму, підніс він перший в сій Палаті клич загального, рівного, безпосередного і тайного голосованя.

По соймових виборах в р. 1908 ціла українська соймова репрезентация рішила солідарно сей постулят перевести в діло без огляду на негативне становиско репрезентантів польского народу. А се відпорне становиско польскої сториони було для того тим прикрійше, що наші змаганя стреміли до сотвореня основ для згідного пожитя збох націй і до скриплення відpornosti oboch narodiv в тим краю проти спільного історичного ворога, який витягає свої заборчі руки по сю країну і якому взаїмне поборюване і ослаблюване ся oboch narodiv дуже пособляє в его плянах.

Ми бачимо тепер, як сей спільний ворог, який змагає погромити український і польський нарід, скрегоче зубами і пинить ся з люті через саму можливість бодай частинного porozumienia miż oboma narodami в тим краю. Натрафив-

trafwszy na bezwzględny opór z strony konserwatywności polskiej, wsi posły oboch tutaj zastupionych ukraińskich partyj były zmuszeni wchopyty się krajnych zasobów parlamentarności boroby, jaka wkynce uwinczała się uspihom i złomyła opór protywnykiem wyborczoci reformy.

Nyni koły poczate namy trudne dilo maie dowerszity się, takoz koždyj bezstoronnyj Polak musyt' przyznaty, szczo bez toho riszczozho stanowyska ukraińskoci sojmowoci reprezentacyji w poperednij sojmowij kadencyji, sojmowa wyborcza reforma szczo dowhi lita ne powajyłaby się była w wistnyku krajowych zakoniw.

I koły nyni wsi demokratyczni polski elementy baczut' w tij reformi wetyki korysty w naprjami demokratyzacyji polskoci suspilnosty a czerez te skripłenie organizmu polskoci nacyji, to powynni przyznaty, szczo w tym najbilsza zasłuha ukraińskoho naroda, choc win w tym kraju musyt' zwodyty ważku borbu za swoje istnowanie z wetykoju czastynoci polskoho narodu.

I koły my dowerszymo się reformu, to majemo prawo skazaty: My boroly się netylko za naszu ale i za waszu swobodu.

Na žal w tij reformi, na jaku ostatočno zhodyły się wsi polski storonnyctwa, demokratyczni pryncypy ne widnely pownoji pobidy a swoji zdotutki w naprjami zahalnoho, demokratycznoho i tajnoho hołosowania i nacyjonalnoji awtonomyji musyły oplatyty z odnoho boku uprywilejowaniem wlastyteliw bilszoci posylosty czerez włuczenie do krajewoho statuta nowych postanow petryfikowania, wyjimkowe stanowysko dwirskich obszarow i teperisznu organizacyju Rad powitowych, a z druhoho boku neriwnostyju wyborczoho prawa czerez zaderżanie kuryjalnoji systemy a z osibna uprywilejowanoji kuryji wetykoji posylosty, cenzusowoci kuryji mijskoci i zawedeniem pluralnoho hołosowania w kuryji silskich hromad i mistoczok.

Ta neriwnist' wyborczoho prawa nadaje uprywilejowane stanowysko polskomu narodowy suproty ukraińskoho naroda, jakoho reprezentacyju w Sojmie redukuje na 27% i wydaje jego na majoryzacyju polskoci bilszocy.

A wże niczym inszym jak tylky prawom sylnyszoho možna pojasnyty nakywienie naszomu narodowy takoho skladu krajewoho Wydilu, jakyj joho zastupny-

ши на беззглядний опір з боку консервативної польської більшості, всі послы обох тут заступлених українських партій були змушені вхопити ся крайних засобів парламентарної боротьби, яка вкінці увінчала ся успіхом і зломала опір противників в виборчої реформи.

Нині коли почате нами трудне діло має довершити ся, також кождий безсторонний Поляк мусить признати, що без того рішучого становиска української соймової репрезентації в попередній соймовій каденції, соймова реформа виборча ще довгі літа не появила би ся була в віснук краєвих законів.

I коли нині всі демократичні польські елементи бачуть в тій реформі великі користи в напрямі демократизації польської суспільности а через те скріплене організму польської нації, то повинні признати, що в тім найбільша заслуга українського народу, хоч він в тім краю мусить зводити борбу за своє істноване з великою частиною польського народу.

I коли ми довершимо сю реформу, то маємо право сказати: Ми бороли ся не тільки за нашу але і за вашу свободу.

На жаль в тій реформі, на яку остаточно згодили ся всі польські сторонництва демократичні, принципи не віднесли повної побиди а свої здобутки в напрямі загального, демократичного і тайного гоłosования і національної автономії мусіли оплатити з одного боку упривілейованем властителів більшої посілости через влучене до краєвого статута нових постанов петрифікованя, виімкове становиско двірських обшарів і теперішну організацію Рад повітових, а з другого боку нерівностию виборчого права через задержане курияльної системи а з осібна упривілейованої курії великої посілости, цензусової курії мійскої і заведенем плюрального гоłosования в курії сільських громад і місточок.

Та нерівність виборчого права надає упривілейоване становиско польському народови супроty українського народу, якого репрезентацію в Соймі редукує на 27 процент і видає его на майоризацію польської більшості.

А вже нічим иншим як тільки правом сильнішого можна пояснити накінене нашому народови такого складу краєвого Виділу, який его заступництво

stwo w ekzekutywi zwoływał na 25% zhladno po wczyszeniu krajowego marszałka na 22%, jak takż widmowlenie naszemu narodowy samostijnogo mandatu zi stolicy kraju.

Proty toho uposlidżenia ukrajinško-ho naroda w kompromisowij wyborczij reformi my riszuczno zasterihajemo sia i z uwahy na se my, reprezentanty ukrajinškich mas silskich, zorganizowanych w radykalnij partyji tilky z newymowno ważkym sercem zważujemo sia podaty swoi hołosy za predłożenym nuni projektem wyborczoji reformy, rukowodiaczyś interesom ridnoho kraju i harnij-szoho buduczowo pożytia oboch narodiw žameszkujuczeh Hałyczynu.

Wyborcza ordynacyja, jaka otse maie staty zakonom, pry wsich swoich nedostaczach je osoblywo po zneseniu projektowanej kuryji serednoji posilsty wse taky wełykym krokom napered.

Wona nadaje wyborczy prawa znaczno szyršym narodnym masam, jak se buło dosi, zawodył zahalne priame i tajne hołosowanie w selańskij i zahalnij mijskij kuryji, widczyniaje po raz perszy sojmowi bramy ukrajinškim mijskim zastupnykam, zapewniuje czerez wyrazni postanowy uczast' ukrajinško-ho i polsko-ho narodu w krajewij reprezentacyji na osnovi oznaczenoho klucza ta daje poczyn do ukrajinškoj kuryji sojmowoi.

Majemo nadiju, szczo nowa wyborcza ordynacyja spynyl' korupcyju praktykowanu dosi pry hałyckych wyborach, szczo wona zrobyt' konec' pozbawluwanu ukrajinško-ho naroda mandatiw dla neho przyznanych, ta szczo wprowadywszy powažnu ukrajinšku reprezentacyju do seji Wysokoji Pałaty i zminenu w demokratyčnim napriami polsku sojmowu silszist', sponukaje polsku reprezentacyju w buduczim Sojmi ne robyty perepon swobodnomu rozwytkowu ukrajinško-ho naroda i szczo sia Pałata stane dijsno krajewym Sojmom dla oboch narodiw.

Znajuczmy, szczo hodi wže perewesty jaku nebud' zminu w projekci, jakyj je wyslidom kompromisu wsich partyj seji Pałaty, my zderžymo sia wid stawlenia poprawok do predłożenia, bo wony tylky prowolikały by naradu a ne možut' czysłyty na jaki nebud' wyhlady.

Hołosujuczzy za nynisznym predłożeniem, dobaczujemo w nim poczyn do przyznania okremisznosti ukrajinškiej reprezentacyji, poczyn do przyznania samouprawy naszemu narodowy na terytoryji Hałyczyny. I tamajemo nadiju, szczo ukrajin-

w ekzekutywi zwoдить на 25 проц, зглядно по вчисленю краєвого маршалка на 22 процент як також відмовлене нашому народови самостійного мандату зі столиці краю.

Проти того упослідження українського народу в компромісовій виборчій реформі ми рішучо застерігаємося і з уваги на се ми, репрезентанти українських мас сільських, організованих в радикальній партії тільки з невимовно важким серцем зважуємося подати свої голоси за предложеним нині проектом виборчої реформи, руководячи ся інтересом рідного краю і гарнійшого будучого пожитя обох народів замешкуючих Галичину.

Виборча ординация, яка отсе має стати законом, при всіх своїх недотачах є особливо по знесеню проєктованої куриї середної посілости все таки великим кроком наперед.

Вона надає виборчі права значно ширшим народним масам, як се було до-сі, заводить загальне пряме і тайне голосованє в селянській і загальній мійській куриї, відчиняє пораз перший соймові брами українським мійським заступникам, запевняє через виразні постанови участь українського і польського народу в краєвій репрезентації на основі означеного ключа та дає почин до української куриї соймової.

Маємо надію, що нова виборча ординация спинить корупцію практиковану досі при галицьких виборах, що вона зробить кінець позбавлюванню українського народу мандатів для него призна-них, та що впровадивши поважну українську репрезентацію до сеї Високої Палати і змінєну в демократичнім напрямі польську соймову більшість, спонукає польську репрезентацію в будучім С імі не робити перепон свобідному розвитку українського народу і що ся Палата стане дійсно краєвим соймом для обох народів.

Знаючи, що годі вже перевести яку небудь зміну в проєкті, який є вислідом компромісу всіх партій сеї палати, ми здержимося від ставлення поправок до предложєня, бо вони тільки проволікали би нараду а не можуть числити на які небудь вигляди.

Голосуючи за нинішним предложє-нем додачуємо в нїм почин до призна-ня окремїшности українській репрезентації, почин до призна-ня самоуправи нашому народови на території Галичини та маємо надію, що українська суспільність

ska suspilnist' zumije należno ocinyty
 tiażko wyborene i doroho okupłene no-
 we wyborcze prawo jak etap u wyzwol-
 nij borbi naszoho naroda.

I tomu to poriszuczuy nynisznyj
 kompromisowyj projekt wyborczoji re-
 formy pownyj chyb i nedostacz, pownyj
 krywdiaczych postanow dla naszoho na-
 rodu kłyczemo: „Naj żyje zahalne, taj-
 ne, priame i riwne prawo hołosowania
 bez nijakych obmeżeń!“

зуміє належно оцінити тяжко виборене
 і дороге окуплене нове виборче право
 як етап у визвольній борбі нашого на-
 рода.

I tomu to poriszuczuy ninišnij kom-
 promisowyj projekt wyborčoї reformy,
 pownyj chyb i nedostacz, pownyj kryw-
 dych postanow dla нашого naroda, kli-
 чемо: „Най жиє загальне, тайне, пряме
 і рівне право гоłosованя без ніяких об-
 межень“.

Marszałek: Głos ma ks. p. Okoń jako mowca za wnioskami komisji.

Ks. p. **Okoń:** Wysoki Sejmie!

Z gorączkowym pospiechem, bo w przeciagu zaledwie jednego posiedzenia, jednego dnia, chcecie Panowie uchwalić rzecz tak doniosłej wagi — niemal wiekopomną, bo kładącą fundamenty pod przyszły ustroj polityczny i społeczny kraju naszego. A ten pospiech zbyt gorączkowy i nieusprawiedliwiony, nie chcący dopuścić szerszej dyskusji publicznej budzi podejrzenie, jakobyście się bali szerszej, więcej szczegółowej dyskusji i jakoby się tę ustawę ogromnej doniosłości nagle narzucić chciało.

Zapadły wprawdzie uchwały w subkomitetach i w komisji, jednakże Sejm nie jest tylko do kiwania głową na te postanowienia, które kilku Panów w komisji powzięło, lecz sądzę, że właśnie dopiero na pełnym Sejmie, przed tem forum sejmowem — jako zebraniem szerszem i publicznem — obszerniejsza debata polityczna i szersza dyskusja byłaby najodpowiedniejszą i najbardziej wskazaną.

Powiada już nasze stare polskie przysłowie, że co nagle, to po dyable.

Diskusja sprawy nie zepsuje ani jej nie pogorszy, tylko ją wyświecili lepiej i wykaże te wady i braki, które się w ustawie kryją.

Jako nienależący do żadnej partji politycznej i ponieważ z tych niezależnych nie było reprezentacyi w komisji reformy wyborczej, niezwiązany żadnym układem i żadnem zobowiązaniem politycznem, wypowiem to, co mi miłość chłopów polskich i miłość narodu naszego mówić nakazuje.

Będę mówił za chłopami polskimi, bo mówić za chłopem polskim uważam sobie za największą chiubę. Podnoszę głos za milionowym ludem wiejskim!

Wielką radość widzę na obliczach Panów, wielu się cieszy, że ta ustawa przychodzi do skutku, że kraj cały wejdzie na nowe tory, a nawet niektórzy nazywają dzisiejszy dzień wielkim dniem historycznym. Jednakże ja odmiennie sądzę, ja sądzę, że dla nas Polaków nie jest ten dzień dniem historycznym, raczej dla narodu ruskiego jest on historycznym, bo tylko naród ruski zyskał na tej reformie i to ogromnie i on ciągle idzie naprzód, podczas gdy my się ciągle cofamy.

Cieszą się też z niej panowie obszarnicy, bo chociaż ich stan posiadania przez pół wieku znacznie się zmniejszył, to oni mimo to nadal mają 44 mandaty. Cieszy się także kurya miejska cenzusowa, bo i ją bardzo hojnie mandataми obsypano.

A kto z niej wyjdzie najczęściej pokrzywdzony?

Będzie w niej pokrzywdzona wieś polska, chłop polski.

Dlatego wieś polska jest smutna i z boleścią spogląda na rzucane jej ochłapy.

Co dają ta reforma polskim chłopom?

Reforma powinna oznaczać polepszenie, krok naprzód, tymczasem jest ona pogorszeniem, bo ustawa nietylko chłopom polskim nic nie daje, ale zabiera nawet to, co mieli.

Polska kurya wiejska liczy 4 miliony ludności, a opłaca 8,895.000 podatków. Zatem chłopci powinni mieć 58% mandatów, a tymczasem co się, o zgrozo, dzieje? Oto na 71.000 ludności wiejskiej przypada jeden poseł, podczas gdy w miastach na 21.000, a w kuryi wielkiej własności na zaledwie 52 wyborców przypada jeden mandat.

To jest obelga rzucona chłopom polskim, to jest straszna krzywda, której chłopci nie zapomną.

Trzeba budować gmach społeczny i polityczny na sprawiedliwości. Niestety panowie kierujecie się myślą, że chłop nasz nie jest jeszcze politycznie rozwinięty. Kto tak sądzi, ten się grubo myli. Chłop nasz polski przez czas długiej i zażartej walki podniósł się i wydoskonalił ogromnie. Jego poziom polityczny umysłowy i kulturalny jest dziś bardzo wysoki. A chłop nasz to jest dziś jedyną warstwą, która podstawy ma czysto polskie, w której jest żywotność twórcza. Rwie się on do życia politycznego, rwie się do rządów, bo siła w nim i potęgą niezmierna, i nic tej rzeki nie wstrzyma w jej biegu, choć się ten bieg złośliwie i nienawistnie tamować usiłuje.

Najlepiej znał duszę tego chłopca Antoniewicz, mówiąc z zachwytem: „Ileż to wielkich i świętych serc kryje się pod siermięgą i pod sukmaną“.

Pomimo tego niektórzy panowie mają do chłopów uprzedzenie i powiadają, że gdy chłopci dojdą do politycznych praw, to kraj będzie zradykalizowany.

Od kogokolwiek innego można się obawiać zradykalizowania kraju i Sejmu, ale nie od chłopca polskiego. Chłop z natury swej, jako słowianin, jest spokojny i chyba tylko w tem znaczeniu może być radykalnym, o ile dąży do spełnienia swoich życzeń, do zdobycia należnych mu praw.

A ile on przeszedł i jak z nim obchodzono się w walkach, prowadzonych dla zdobycia należnych mu praw — ta droga zdobywania przez chłopów praw to droga ciernista, dość wspomnieć tu ks. Stojałowskiego, tego pierwszego rzecznika i męczennika sprawy chłopskiej. Wiele on przeszedł i co wycierpiał w walce prowadzonej dla dobra ludu, w ilu więzieniach był trzymany i gnębiony. Wielkim jego prochem składam na tem miejscu cześć i hołd.

Trzeba usunąć niesprawiedliwości społeczne, to się duszę chłopską pozyska i ten chłop będzie stanowił element siły i odrodzenia narodowego, prawa i harmonii społecznej.

Powiada Kołłątaj, że żadna społeczność nie może czynić ofiar z ludzi dla ludzi, a dziś panowie dajecie narodowi ruskiemu tak hojnie wszystko, ale kosztem chłopca polskiego. Pamiętajcie na wskazania konstytucji 3-Maja, która powiada, że żadne odrodzenie narodowe nie jest możliwe, jeśli się wprzód nie dokona sprawiedliwych reform społecznych w narodzie.

A ta ustawa nietylko rabuje mandaty chłopom, ale wprowadza straszną pluralność, która nietylko rozbija chłopów, ale która oddaje chłopów w zależność miasteczek, niestety, przeważnie w dzisiejszych czasach żydowskich. A żydzi będą takiego kandydata forsować, jaki im z góry zostanie narzucony, ale który nie będzie kandydatem narodowym i chłopskim. Jest straszną rzeczą wprowadzenie pluralności w kuryach wiejskich. Dlaczego to chłopca nie uważa się za współobywatela, równego z innymi? Dlaczego się nim tak pomiata i krzywdzi go?

Jeżeli we wszystkich kuryach jest równość, żądamy, ażeby ona była i w naszej kury chłopskiej.

A rozdział okręgów czy jest sprawiedliwy?

Jedne zbyt małe, drugie znowu za wielkie, za ogromne!

Wystarczy na mapę rzucić okiem, np. na taki okręg jak Brzozów, Limanowa, Leżajsk, a z drugiej strony na powiat kolbuszowski, tarnobrzski, niżański lub inne olbrzymie okręgi, których się nie dzieliło wcale dlatego, że jakies inne uboczne wskazania to dyktowały, a uderzy nas w oczy odrazu sprawiedliwość podziału.

A cóż ta reforma daje narodowi naszemu polskiemu, jaką jest ze stanowiska ogólnonarodowego, czy ona jest rzeczywiście reformą? czy ona jest postępem, zyskiem dla nas Polaków. Ja sądzę, a obym był fałszywym prorokiem, że ten Sejm będzie ostatnim Sejmem polskim. Z tego wspaniałego płaszcza narodowego wykrawamy z każdym rokiem coraz więcej i obdzielamy hojnie z lekkim sercem wrogów naszych, ale co nam Polakom zostanie na przyszłość?! To nie będzie ugoda z Rusinami, ale tylko chwilowe zawieszenie broni, przy którym naród ruski zyskuje większe siły, ażeby jeszcze bardziej wyprzeć nas Polaków z wpływów i stanowisk.

Oni idą zjednoczeni przeciwko nam falangą, a my dziś wysuwamy dla obrony przeciw nim kogo? Nasze dwory? które są za słabe, same o sobie tylko pamiętające, a zresztą dzisiaj już zagrożone niebezpieczeństwem żydowskim?! W latach od 70 do 1908 żywił żydowski tak się rozpanoszył, że w okręgu brze-

żańskim jest 15%, w sanockim 17%, w tarnopolskim 18%, w tarnowskim 18% a w złoczowskim aż 27% wyborców z kuryi wielkiej własności!! A co będzie za lat 20, 30!

Wysuwacie, Panowie, naprzód miasta? a przecież one nie w naszym już ręku!

Dziś jedna tylko wieś nam Polakom została, cała, pewna, nasza, a w obecnej reformie tak się tą wsią polską pomiata, tak strasznie się ją krzywdzi i po macoszemu traktuje.

Dlatego w imię miłości narodu i przyszłości ojczyzny naszej odzywam się do Was, Panowie Rządcy kraju, i błagam, ażebyście wyrządzili sprawiedliwość chłopom polskim, ażebyście w rzeszach chłopskich uznali pełnych obywateli niegorszych od Was Panowie! Chociaż dzisiaj głos mój nie będzie wysłuchany, chociaż uczynicie tak jak się wam, jako większości podoba, pamiętajcie, że ten głos mój jest głosem nietylko moim, ale głosem wielu tysięcy chłopów niezadowolonych z tej ustawy, pamiętajcie, że ten milionowy olbrzym chłopski poruszy się groźnie i upomni się sam o swoje należne prawa polityczne!

Jakkolwiek jedynie tylko dla zachowania prawa solidarności narodowej, ażeby się nie odłączać od obozu polskiego — bo uważam, że solidarność narodowa jest pierwszym przykazaniem Polaka w walkach narodowościowych — będę za ustawą z bolem serca głosował, to jednak podnoszę uroczysty protest przeciw pokrzywdzeniu chłopów polskich.

Ale wiedzcie Panowie, że ten chłop nasz w walce o prawa swoje słuszne nie ustanie, aż zupełną sprawiedliwość osiągnie, że on pójdzie do świętego boju nie jako radykał, ale uczciwie w imię słusznych praw do walki i na nim, na tej milionowej siermiężnej rzeszy, spełnić się musi wielka misja historyczna Polski.

Te masy chłopskie przyjdą tu same i same tę Izbę sejmową zdobędą i od wrogów nas obronią — bo chłop potęgą jest i basta!

Zgłaszam następującą deklarację (czyta):

Z uwagi, że nowa reforma wyborcza do Sejmu ogromnie krzywdzi kuryę wiejską narodowości polskiej, nie tylko jej nie dając należytego, w stosunku do liczby ludności, płaconych podatków, rozwoju kulturalnego i ekonomicznego, procentu mandatów poselskich, ale jeszcze umniejsza się jej znaczenie i wpływy na gospodarkę kraju i majoryzuje przez projektowaną a zgubną pluralność obcym żywiołem, jakkolwiek jedynie tylko dla solidarności z całym obozem polskim, uznając solidarność narodową w toczącej się walce narodowościowej za pierwsze przykazanie narodowe, zmuszony jestem głosować za ustawą, jednakowoż zakładam protest przeciw krzyżującej społecznej niesprawiedliwości i przeciw pokrzywdzeniu chłopów polskich, zwłaszcza przede wszystkim przeciw rażąco krzywdzącemu procentowi mandatów polskich chłopskich i przeciw pluralności, wyrażając przytem życzeniu stanowcze żądanie, by przed uchwaleniem ustawy na razie znacznie powiększono ilość mandatów polskiej kuryi małej własności przynajmniej o piętnaście mandatów a pluralność ażeby bezwarunkowo usunięto. Żądam też uchylenia petryfikacyi składu Sejmu.

Marszałek: Głos ma p. dr. Loewenstein jako mowca za wnioskami komisji.

P. Dr. Loewenstein: Wysoki Sejmie!

W tej ważnej chwili, kiedy Sejm krajowy zmienia konstytucję krajową, kiedy wszystkie warstwy krajowej ludności uprzytomniają sobie, co im nowa ustawa przynosi, a co odbiera, kiedy wszystkie stronnictwa tej Wysokiej Izby zastanawiają się nad tem, czy i jak zostały zniszczone ich przewodnie myśli polityczne, a sam Sejm w ten sposób przed uchwałą ostateczną jeszcze raz krytycznie rozbiera wartość swego dzieła, nie byłaby analiza ta wyczerpująca, gdyby się pominęło problemat polsko żydowski i wyraz opinii społeczeństwa krajowego nie byłby zupełny, gdyby nie odezwał się także głos oddający uczucia, jakie przejmują ludność żydowską kraju wobec tego doniosłego dla przyszłości kraju ustawodawczego aktu.

W imieniu współwyznawców moich zasiadających w Wysokim Sejmie, w imieniu polaków współwyznawców poza murami tej sali i nierawodnie też

zgodnie z przekonaniem i usposobieniem olbrzymiej większości całej ludności żydowskiej, mam zaszczyt złożyć następujące oświadczenie :

Ludność żydowska naszego kraju gotowa zawsze spełniać swe obowiązki wobec kraju i narodu, pragnie też rzeczywiście korzystać z przyznanych jej równych praw, żąda równej zresztą mieszkańców tego kraju pieczy dla jej gospodarczego i kulturalnego rozwoju. Za podstawę swego współżycia z ludnością chrześcijańską nie może uznawać zasady tolerancji, opierającej się na miłości bliźniego, lecz tylko zasadę obywatelskiego równouprawnienia.

Pragniemy, by żydowscy obywatele tego kraju w zgodzie żyli z chrześcijańskimi współobywatelami i jako część narodu, korzystając z istotnie równych praw, spełniali wspólne wobec wspólnej ojczyzny obowiązki.

Domagaliśmy się, by ludności żydowskiej zapewnioną została odpowiednia reprezentacja w przyszłym Sejmie nie tylko dlatego, że udział w Sejmie jest przejawem uprawnień politycznych, ale też dlatego, że udział w pracach Sejmu jest znakomitą czynnością narodowego wychowania.

Niestety okręgi, które by dawały możność wyboru żyda nie odpowiadają ani liczebnej, ani podatkowej, ani kulturalnej sile ludności żydowskiej, ale co gorsza nie uniknięto w ordynacji wyborczej pewnych postanowień, które uważamy za szkodliwe z punktu widzenia żywotnych interesów polskość. Zasadę proporcjonalności uznajemy za sprawiedliwą, o ileby stosowaną była systematycznie w całej ustawie wyborczej i do wszystkich kuryi. Proporcjonalność stosowaną tylko do kilku miast zwalczałyśmy jako niedopuszczalny środek wyjątkowy, zwalczałyśmy ją tem energiczniej, że naszym zdaniem rodzi niebezpieczeństwo, iż następstwem jej będzie tylko rozbrat wyznaniowy między chrześcijańską a żydowską ludnością, a co zatem idzie, zaostrzony separatyzm żydowski.

Bolesnie dotknęły nas również starania podjęte i w części z naruszeniem całego kuryalnego systemu, na którym ustawa się opiera, urzeczywistnione, starania o sztuczne przesunięcie układu liczby ludności chrześcijańskiej i żydowskiej przez dobijanie gmin wiejskich do miast.

Mimo tych braków, stojąc na gruncie zawartego przez lewicę sejmową, do której mamy zaszczyt należeć, z innymi stronnictwami narodowymi kompromisu, głosować będziemy za całą ustawą w zaufaniu i oczekiwaniu, że żydowska ludność polska przy lojalnem współdziałaniu chrześcijańskiej ludności polskiej, w miastach dwu i więcej mandatowych. w których wprowadzono wybór z list, uzyska zastępstwo, które dla niej z intencji ustawodawcy jest przeznaczone.

Wysoki Sejmie! Coraz częściej przejawia się ostatnimi czasy w naszym życiu publicznem tendencya t. zw. uniezależnienia polityki polskiej od współdziałania społeczeństwa żydowskiego, jakoby była kiedykolwiek zależną polityka polska od żydów, jakoby zależnością było polityki polskiej od żydów, że społeczeństwo żydowskie przez lat 40 szło zawsze zgodnie z interesem narodowym polskim i na skinienie Rady narodowej wykonywało wszystkie jej zlecenia.

Współdziałanie żydów opierało się na wiernem, ofiarnem i zawsze pewnem spełnianiu narodowych obowiązków z ich strony, zależności polityki polskiej od żydów nie było nigdy i nikt z nas jej nie pragnie. Gdyby zaś pod hasłem uniezależnienia miała się kryć tendencya rezygnacji z współdziałania żydów, to uważalibyśmy lo za błąd polityczny, przed którym przestrzedz jest naszym obowiązkiem.

Jesteśmy niezłomnie przekonani, że zachowanie się warstwy ludności krajowej, liczącej blisko milion dusz, zawsze będzie miało wpływ na ukształtowanie się sił politycznych, na rozdział wpływów i władzy w tym kraju.

Ludność liczna, inteligentna i ruchliwa nie da się powstrzymać od udziału w życiu publicznem. Zadaniem polityki narodowej powinno być dążenie do skierowania tego działania ku celom narodowym, zapobiegania, by nie zeszło na bezdroże.

Ordynacja, którą uchwalić mamy, uznaje tylko dwie narodowości w kraju i żydów zalicza do ludności polskiej. Przy pełnem poszanowaniu drugiego narodu w tym kraju i jego praw narodowych witamy jako Polacy z radością te postanowienia statutu krajowego i ordynacji wyborczej, które poraz pierwszy w drodze ustawodawczej i konstytucyjnej wcielają żydów w organizm narodowy

polski. (*Brawa i oklaski*). Siła historycznego przeznaczenia i dziejowej tradycji okazała się potężniejszą od nieprzychylnych prądów przemijającej doby.

Przyjmujemy to postanowienie ustawy jako zadatek szczęśliwszego rozwoju idei spolszczenia żydów w przyszłości. Alternatywy albo żyd albo polak, uznać nie możemy. Wierni tradycji nie widzimy żadnej sprzeczności między ideą narodową polską, a wyznaniem naszym i obowiązkami, jakie my specjalnie mamy wobec rzesz żydowskich i jakie w miłości i przywiązaniu do nich spełnić chcemy.

Bo akcja spolszczenia żydów dwoma szlakami iść musi: raz szerząc wśród żydów polskość przez propagandę idei polskiej, powtórę, pozyskując masy żydowskie chociaż narodowo jeszcze nie uświadomione dla aktualnej polityki polskiej, czyniąc je faktycznie użytecznymi dla sprawy polskiej, zaciągając je pośrednio do służby narodowej, chociaż ideowo i bezpośrednio służyć jej jeszcze nie umieją.

Narody mające swoje własne państwo, objawiają siłę ekspansji, rozszerzając jego granicę, podbijając nowe obszary. Naród, który własnej państwowości nie ma, żywotność swoją okazuje przez imperyalizm ducha: podbija umysły. Te krocie żydów, mieszkających na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej, to zastępy do zdobywania.

Wyznajemy zasadę duchowej jedności wszystkich ziem polskich i w tej uroczystej chwili dajemy wyraz pragnieniu, aby na nich wszystkich zapanowały stosunki, które złączą obywatelstwo żydowskie z obywatelstwem chrześcijańskim do wspólnej narodowej pracy.

W tej nadziei głosować będziemy za wnioskami Komisji.

(*Brawa i oklaski*).

Marszałek: Głos ma J.E. p. Piniński jako mowca za wnioskami komisji.

P. Piniński: Wysoka Izbo!

Przedewszystkiem pozwolę sobie na krótką uwagę, tyczącą się głosowania, nad poszczególnymi postanowieniami ustawy.

Ustawa, której projekt ustawy, który komisya nam proponuje, przyszedł do skutku jako kompromis — za zgodą wszystkich stronnictw i to tak polskich, jak i ruskich, ma on więc tylko w takim razie pewne szanse powodzenia, jeżeli w nim nie będzie żadnych poprawek. I dlatego ubolewam nad tem, że ze strony stronnictw, które brały udział w debatach, zostały zgłoszone poprawki. Nie wchodząc w meritum tych poprawek, nie możemy ich ani popierać ani za nimi głosować, gdyż narazilibyśmy przez to wogóle przyjsie do skutku całej ustawy, która tylko na podstawie kompromisu może uzyskać ustawą wymaganą kwalifikowaną większość.

A teraz parę słów o ustawie samej. Łatwiej jest mi o tyle o niej mówić, że poprzednio mówił o tem w imieniu klubu sejmowego, do którego należy, mój kolega i przyjaciel Garapich, i że zaznaczam z góry, że z każdym słowem wypowiedzianem przez niego w zupełności się zgadzam. Pozwolę sobie dodać tylko jeszcze pewne uwagi, i to, jak wyraźnie zaznaczam, we własnym imieniu.

Nie mogłem się jednak, chociaż byłoby mi to przyjemniej, zdecydować się na milczenie w tak ważnym momencie, gdyż zbyt długo byłem czynny prawie we wszystkich pertraktacjach, które się tyczyły zmiany prawa wyborczego.

Już ze względu na przyszłe losy naszego kraju, na które w decydujący sposób wpłynie ta niezmiernie ważna reforma, pragnę w krótkich słowach zaznaczyć me wobec niej stanowisko. Nie mogę tego przenieść na siebie, żeby nie podnieść w tej doniosłej chwili wielkich wątpliwości i obaw, które mam co do całego projektu. Zaznaczam przedewszystkiem z góry, że wszyscy, i ja także, byliśmy za tem i uznawaliśmy w zupełności konieczną potrzebę znacznego rozszerzenia prawa wyborczego, a więc znacznego w stosunku do przeszłości demokratyzowania Sejmu. Wielkie trudności, jakie w przeprowadzeniu tej myśli zachodziły, nie były wcale jednostronnymi, kastowymi spowodowane względami, lecz wywołane wyjątkowymi stosunkami naszego kraju, względami na nasze odrębne stosunki społeczne i narodowe. Trudno sobie bowiem wyobrazić kraju, w którym rozwiązanie odpowiedniego problemu prawa wyborczego tak wielkie nastroczało trudności, jak to jest w Galicyi.

Sąd, który mam obecnie wydać co do tego, jak przedłożony nam projekt ustawy ten problem rozwiązuje, nie jest dla całej rzeczy korzystny. Jeżeli więc głosuję za całą ustawą, to tylko dla tego, że uważałbym rozbijanie akcyi, która tak daleko już postąpiła i za którą oświadcza się zgodnie większość wszystkich stronnictw, za większy błąd, aniżeli poddanie się woli większości.

Wybieram więc to drugie, ale nie zapoznaję tego, że projektowana reforma wyborcza ma wielkie, bardzo znaczne wady, i że mam obawę, czy ona w przyszłości szczęśliwie oddziała na stosunki naszego kraju. Otóż zarzuty przedewszystkiem są te: Jakkolwiek życzyliśmy sobie wszyscy znacznego rozszerzenia prawa wyborczego, to jednak sądzę, że ze względu na dzisiejsze stosunki zdemokratyzowanie reformy wyborczej, czyli raczej „zradykalizowanie“ jej, idzie o wiele za daleko.

Ilość mandatów, przeznaczonych dla powszechnego głosowania, osłabionego nieznacznie tylko pluralnością, jest w stosunku do mandatów kuryalnych zbyt wielką. Jeżeli porównamy stosunki nasze w Galicyi ze stosunkami innych krajów koronnych monarchii, to trudno zrozumieć, jak można się było zdecydować na krok tak niebezpieczny, by dać Galicyi prawo wyborcze o wiele bardziej zdemokratyzowane, aniżeli posiada którykolwiek inny kraj koronny.

Warunki tak co do stopnia dobrobytu, jak i co do stopnia oświaty, warunki co do pewnego spokoju społecznego, co do walk, które w tem społeczeństwie tkwią, walk narodowościowych i społecznych, nie są tego rodzaju, aby ten krok uprawniały. Przeciwnie zachodzi poważna obawa, że pomimo pewnego tonu zgody, który w tej chwili tu panuje, i który z uznaniem muszę podnieść, ton, jaki się objawił także w mowie p. posła Lewickiego, mam wielkie obawy na przyszłość, czy walki narodowościowe i społeczne nie będą w przyszłości tak znaczne, że znów zatamują działalność Sejmu lub działalność tę zrobią raczej szkodliwą, niż pożyteczną.

Jeszcze jeden moment, który się łączy ze zbyt daleko rozszerzonym prawem głosowania, muszę podnieść.

Czy ktokolwiek z tych Panów, którzy należą do parlamentu wiedeńskiego, może z czystym sumieniem powiedzieć, że parlament ten funkcjonuje szczęśliwie i dobrze? Otóż, nie.

Dlatego sądzę, że już ten przykład nie powinien być nas zachęcać w tym kierunku.

Ale jeszcze jedna obawa, jaka się nasuwa przy tak rozszerzonym prawie głosowania. Parlament wiedeński, oparty na prawie powszechnego głosowania, obok licznych innych wad ma jeszcze jedną bardzo charakterystyczną wadę. Parlament austriacki jest to najrozrzutniejszy parlament w całej Europie. Parlament, który nie jest w stanie oprzeć się żadnemu wydatkowi, jeżeli tylko ten wydatek ma pewne hasło popularności. Łączy on z tem jeszcze tę właściwość, że w każdej chwili gotów jest nałożyć choćby najwyższe podatki na tych, którzy nie należą do jego grona, gdyż jak wiadomo, płacących bezpośrednio podatki w gronie posłów parlamentu centralnego jest nie wiele i żadnej niema odporności przeciwko podwyższeniu tych podatków.

W Wiedniu jednak są stosunki nieco odmienne. Przeciw zbyt daleko posuniętej rozrzutności jest tam pewien, choć nie zawsze skuteczny, opór Izby Panów. Lecz nie zapominajmy o tem, że Sejm nasz jest ciałem konstytucyjnym, jednolitem, a więc nieogłędność w wydatkach jest tu jeszcze niebezpieczniejszą, pominiawszy już nędzny stan ekonomiczny naszego kraju. Bardzo się więc obawiam, czy Sejm nie pójdzie drogą lekkomyślnych wydatków, co pociągnęłoby katastrofę ekonomiczną i finansową kraju. Jeżeli p. Witos podniósł, że nowy Sejm otrzyma finanse kraju w niedobrym stanie, to przyznaję to w zupełności, lecz podnoszę, że kierowaliśmy się przecież zawsze wielką oszczędnością w administracyi kraju.

Jeżeli WPanowie sobie przypomniecie, jak było z wydatkami, to stronnictwa, które się nazywają postępowe, te były zawsze za podnoszeniem wydatków, a stronnictwa konserwatywne starały się je w tem powściągnąć. Jeżeli finanse kraju nie są w dobrym stanie, to nie nasza wina, gdyż wydatki na cele ogólne, na oświatę, na szpitale, na te cele, które służą szerokim warstwom społecznym, nieznacznie wzrosły i temu staraliśmy się nie przeszkadzać. Powód smutnych finansów nie leży więc w braku oszczędności w dotychczasowym zarządzie

kraju, lecz w ogólnych naszych niepomysłnych ekonomicznych stosunkach. Daj Boże, ażeby stronnictwa, które w przyszłości będą stanowić większość umiały się w tej mierze liczyć z groszem publicznym, jak to dotąd było.

Co się tyczy stosunku obu narodów, to przyznaję przedewszystkiem, że jestem za uznaniem praw drugiego narodu i za tem, aby mu w rozwoju kulturalnym i społecznym nie stawiać przeszkód. Znajduję wszakże, że jeżeli się sta-nęło na stanowisku kuryalnego Sejmu, to cyfrowo w poszczególnych kuryach w stosunku do ilości głosów wyborcy ruscy mają większą ilość mandatów, niż polscy. To się nie da zaprzeczyć.

Tak jest w kuryi powszechnej, w kuryi miejskiej, w kuryi mniejszej a także i większej własności. Uważam, że skoro się stoi na stanowisku kuryalnym, nie było to sprawiedliwe dla reprezentacyi drugiego ludu.

Do tego jeszcze przychodzi ten moment, że gdyby się było uwzględniło cyfrę podatków, jeszcze mniejsza liczba mandatów przypadłaby ruskiej narodowości. Siła bowiem podatkowa wyborców grecko-katolickich wynosi w przecięciu w całym kraju tylko 18%, a w niektórych miastach jeszcze znacznie mniej, np. we Lwowie nie dochodzi ona nawet do 3%. Nie chcę wątpić o tem, że ci, którzy prowadzili akcyę w przeszłym Sejmie czy to ze strony rządu krajowego, czy ze strony autonomii krajowej, czy ze strony tych stronnictw demokratycznych, które gwałtownie domagały się jak najspieszniejszego przeprowadzenia reformy wyborczej, że ci wszyscy panowie działali w dobrej wierze. Zaprzeczyć wszakże nie mogę, że w swych ustępstwach na korzyść Rusinów oraz w radykalizowaniu się projektu posunęli się o wiele zadaleko. W skutek tego według mego przekonania teren cały, który przygotowano w obecnym Sejmie dla reformy wyborczej, był tego rodzaju, że niestety uzyskać znaczniejszych zmian i poprawek już obecnie nie można było. Na siebie żadnej odpowiedzialności za błędy tej reformy przyjąć nie mogę w przyszłości, ponieważ należałem cały szereg lat do oponentów i zawsze zwracałem uwagę na rozmaite braki, specjalnie na te, które tu dziś podnoszę.

I jeszcze jest jedna strona, która w ujemnem świetle stawiaj dziś kończąca się sprawę reformy wyborczej, mianowicie okoliczność, że walczone ze strony ruskiej bronią, którą uważam za zatrutą i potępienia godną. Daj Boże i mam nadzieję, że się jej w przyszłości używać nie będzie, ale obstrukcyja a w szczególności ta jej forma, jaką tu stosowano, zasługuje na bezwzględne potępienie i daj Boże, żeby była zarzuconą w przyszłości na zawsze. Jestem nader gorliwym zwolennikiem życia konstytucyjnego i dziś należę — wszystkich Panów to spotka — do starszych parlamentarzystów, którzy już 25-letni jubileusz swego udziału w życiu parlamentarnem obchodzą.

Żyłem za czasów innego parlamentaryzmu, może lepszego, a pamięcią sięgam czasów, kiedy żywą jeszcze była tradycyja z epoki przedkonstytucyjnej. Wiem o tem aż nadto dobrze, jak całe społeczeństwo cierpiało wskutek swawoli organów rządowych, braku obrony praw obywatelskich, wskutek braku publicznej trybuny, gdzie objawia się swobodne przekonanie niezawisłego obywatela. Nie, moi Panowie, nie schodźcie na drogi, które muszą zabić życie konstytucyjne. Prawa konstytucyjne mają tylko te narody, które te prawa szanować umieją. (Brawa.)

Oczywiście, że w tym ważnym momencie mówi się i powinno się mówić o zgodzie, o zbliżeniu obydwu narodów. Mam przekonanie, że ta zgoda, to zbliżenie i zrozumienie wzajemne swoich wspólnych interesów jest jedną z podstaw rozwoju kraju w przyszłości. Mam obawy bardzo wielkie, jak będzie się przedstawiać ta reforma wyboreza w przyszłości, ale nie chcę wyrażaniem tych obaw zakończyć; daj Boże, pierwszy tego, z całego serca sobie życzę, aby te obawy okazały się płonnymi.

Skończyłem.

(Brawa i oklaski.)

Marszałek: Lista zapisanych mowców jest wyczerpana. Czy żąda jeszcze kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt więcej głosu nie żąda rozprawa ogólna zamknięta.

Głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Niezabitowski:** Gdy przed kilku tygodniami zaszczycono mnie propozycyą, bym objął ten referat, wahałem się go przyjąć, nietylko dla-

tego, że czułem się nieukwalifikowanym do spełnienia tego trudnego zadania, ale może głównie dlatego, że nie wierzyłem, iż tak trudne dzieło teraz mogło rzeczywiście dojść do skutku.

Dzięki Bogu pesymizm mój okazał się płonnym, gdyż po tak długich pracach i pertraktacjach przychodzi wreszcie reforma wyborcza do skutku.

A nie było to łatwym zadaniem w kraju, gdzie żyją dwie narodowości wzajem się zwalczające, z których każda posiada warunki do zdobycia pełni praw politycznych i zajęcia wybitnego stanowiska w życiu publicznym. Trudność polegała też na zróżniczkowaniu wśród stronnictw polskich, które u nas niestety występuje jaskrawiej i dobitniej niż u innych narodów. Aby te trudności omiąć, jak wyjść z chaosu i doprowadzić do kompromisu, dużo trzeba było pracy i cierpliwości niezwykłej u ludzi, którzy prowadzili pertraktacje, a zwłaszcza dużo abnegacyi i miłości kraju u tych stronnictw, które posiadając więcej praw musieli się części tych praw dobrowolnie zrzec, a u innych stronnictw dużo zaparcia się siebie, aby swe żądania miarkować i zadowolić się tem, co chwilowo było możliwe uzyskać. Projekt reformy wyborczej jako dzieło kompromisowe nikogo nie może zadowolić i może słusznie tu w tej Wysokiej Izbie raz powiedziano, że może dlatego reforma ma szanse przyjścia do skutku, bo nikogo nie zadowala — ja jednak myślę, że nietylko dlatego do skutku przychodzi, że nikogo nie zadowala, ale raczej przeciwnie, dlatego, bo każde stronnictwo może w nim znaleźć pewne postanowienia, które jego przekonaniom i zasadom, a nawet interesom w pewnej choć mierze dogadzają.

Z szeregu mowców, którzy przemawiali przedemną, zajęmę się tylko tymi, którzy oświadczyli się przeciw ustawie. a było ich dwóch, poseł z powiatu brodzkiego i poseł z powiatu krośnieńskiego. Oba oświadczyli, że są z projektu niezadowoleni. Że poseł powiatu brodzkiego jest niezadowolony, to mnie niebardzo dziwi, bo nie znajduje on w tym projekcie uwzględnienia tego narodu, którego reprezentantów chciałby tu widzieć, a nie znajduje ich, ponieważ my stwarzamy ustawy dla narodu, wśród którego urodziliśmy się, wychowaliśmy, którego język, zwyczaje i obyczaje kochamy, którego obrządek szanujemy — a innego narodu ruskiego w naszym kraju nie znamy, a reprezentanci innego narodu w tej Wys. Izbie miejsca nie znajdują. (*Brawa i oklaski.*)

Że poseł pow. krośnieńskiego jest niezadowolony, to mnie już więcej zdziwia, szczególnie dlatego, że sam się chwali, iż on przyczynił się do powstania tej ustawy, a jeżeli są w niej pewne zmiany w kierunku demokratyzacyi tego Sejmu, to chyba tem bardziej nie powinien być temu przeciwnym. Widocznie p. poseł od tego czasu odbył daleką drogę, na tej drodze ja mu towarzyszyć nie będę.

Powiedział, że skandalem jest, ażeby okręg wyborczy miał główne miejsce wyborcze w tej lub owej gminie. Cóż na to poradzić, jeśli w okręgu takim nie ma miasta, które w tym okręgu głosuje i które tem samem niema prawa wybierania członków do komisji wyborczej. Inne postawienie rzeczy byłoby niesprawiedliwością. Np. weźmy okręg Kraków-Liszki. Kraków nie głosuje w powiecie, więc miejsce wyboru nie może być w Krakowie. Otóż ten skandal ja biorę na swoją odpowiedzialność, a myślę, że weźmie go wraz zemną i cała komisya.

Uskarżał się p. Stapiński, że okręgi nie są równe; pewno, że byłoby ładniej, gdyby wszystkie okręgi były równe, ale pod tym względem przychodzą takie geometryczne zadania, że są poprostu nie do rozwiązania, ze względu na żądania poszczególnych stronnictw, a nawet poszczególnych posłów.

Jak powiedziałem, z posłami, którzy przemawiali z a, nie mam powodu polemizować; nie będę więc czynił porównań między projektem, który macie panowie na swoich pulpitych, a tym, który był przed kilku miesiącami, bo rzeczywiście, przynaję, różnice bardzo niewielkie.

Ale nie w samej ustawie, lecz w atmosferze, która tej ustawie towarzyszy, jest wielka różnica: zupełnie inną jest atmosfera wojny a inna atmosfera pokoju. A jeśli wśród stronnictw polskich podstawą atmosfery jest solidarność narodowa, to jest to dla nas zachętą do głosowania za ustawą w tej nadziei, że ta solidarność i w przyszłym Sejmie znajdzie swój wyraz.

Że ta ustawa nie wszystkich zadowala, to rzecz naturalna. Jak każde dzieło kompromisowe, tak i dzisiejszy projekt wszystkich zadowolić nie może. Dlatego nie wymagam od nikogo, aby go przyjmował z entuzjazmem, ale głosujemy z przekonania, że przyczyniamy się do uspokojenia kraju, że nadając mu nową ustawę wyborczą do Sejmu, mającą być podstawą do wyboru reprezentacji społeczeństwa, wyrazem jego woli, żądań i pragnień, zapewniamy naszej reprezentacji krajowej normalny i legalny tok obrad, że postawie ruscy, którzy w przyszłej Izbie poselskiej nie tylko tak liczną będą mieli reprezentację, ale co ważniejsza, będą zapewne jednolitą reprezentacją całego narodu ruskiego, zechcą wspólnie z nami pracować dla kulturalnego i ekonomicznego rozwoju całego kraju, obu w nim żyjących narodów.

A jeżeli dążyć będą do zdobywania coraz większych praw i korzyści dla swego narodu, co jest przecież naturalnem i przyrodzonem prawem każdego narodu, czynić to będą drogą środków legalnych, pomni, że szkodząc nam, szkodzą sami sobie.

A przed nami stoi wiele zadań i zagadnień, które niecierpliwie czekają załatwienia.

Ale nie tylko przed nowym Sejmem wybrać się mającym na podstawie nowej ustawy wyborczej, lecz jeszcze ten obecny Sejm ma ciężkie i trudne zadanie do spełnienia.

Mam na myśli uporządkowanie finansów krajowych, ulżenie wielkiej nędzy ludzkiej, spowodowanej niebывałymi klęskami elementarnymi i katastrofą ekonomiczną, będącą skutkiem trwałego niebezpieczeństwa wojny.

Wreszcie, zdaniem mojem, jeszcze jedno trudne zadanie czeka tę Wysoką Izbę, mianowicie polepszenie, w miarę możliwości, bytu nauczycielstwa ludowego, z którym zwlekać nam nie wolno.

Celem więc spełnienia tych ważnych zadań w teraźniejszości i przyszłości, upraszam Was Panowie, abyście głosowali, choć bez entuzjazmu, ale w poczuciu spełnienia obowiązku, za przedłożeniem komisji reformy wyborczej.

W ciągu dyskusji postawiono cały szereg poprawek.

Przypominam, że projekt jest wynikiem kompromisu, że niemal każde słowo w tej ustawie było brane na wagi, że więc każda zmiana mogłaby pociągnąć za sobą daleko idące następstwa i dlatego proszę, ażebyście Panowie żadnych poprawek nie przyjmowali, a raczyli uchwalić projekt w brzmieniu przedłożonem przez komisję.

(Liczne brawa i oklaski.)

Marszałek: Mamy przystąpić do rozprawy szczegółowej.

Przed przejściem jednak do rozprawy szczegółowej podam do poparcia wnioski i poprawki w ciągu rozprawy ogólnej przez pp. Krzczunowicza Aleksandra i Tatosa zgłoszone.

Proszę p. sekretarza o odczytanie tych wniosków i poprawek.

Sekretarz p. **Urbański** (czyta):

Sejm odsyła projekt do Komisji dla reformy wyborczej z poleceniem opracowania zmian w kierunku:

1. usunięcia katastru narodowego, tak przy wyborach do Sejmu, jak i przy wyborach ze Sejmu;

2) takiego rozkładu 105 mandatów gmin wiejskich, by około $\frac{4}{5}$ przypadło dawnym, a około $\frac{1}{5}$ nowym wyborcom,

3) przeznaczenia drugiej kuryi miejskiej wyłącznie dla nowych wyborców i złożenia sprawozdania Sejmowi do dni pięciu.

Marszałek: Kto popiera ten wniosek p. Krzczunowicza zechce rękę podnieść. (Niedostateczna liczba.) Wniosek nie został poparty.

Proszę p. sekretarza o kolejne odczytanie poprawek p. Krzczunowicza.

Sekretarz p. **Urbański** (czyta)

Do § 12 statutu krajowego proponuję w miejsce ustępu pierwszego i drugiego następujące brzmienie:

„Jednego członka Wydziału krajowego wybierają posłowie z klasy wielkiej i średniej posiadłości ziemskiej; jednego posłowie z klasy cenzusowej i klasy powszechnej miast, oraz z kuryi izb handlowych i przemysłowych; dwu członków wybierają posłowie z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miaste-

czek; czterech członków Wydziału krajowego wybierają wszyscy członkowie Sejmu.

Wybór dwóch członków Wydziału krajowego, przedsiębrany przez posłów z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, tudzież wybór czterech członków Wydziału krajowego przedsiębrany przez wszystkich członków Sejmu odbędzie się każdy z osobna jednym aktem wyborczym, w którym każdy z głosujących odda jeden głos na jedną osobę, a wybrani będą ci dwaj względnie czterej kandydaci, którzy otrzymają względnie największą ilość głosów“.

P. Marszałek: Kto tę poprawkę popiera, zechce rękę podnieść. (*Niedostateczna ilość.*) Poprawka nie jest poparta.

Proszę p. sekretarza o odczytanie następnej poprawki.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta*).

Do § 13 ustępu 2 proponuję dodać słowa:

„W miejsce członka Wydziału krajowego wybranego przez posłów z poszczególnych klas wyborczych może być powołany tylko zastępca wybrany przez posłów z tych samych klas wyborczych“.

Marszałek: Kto tę poprawkę popiera, zechce rękę podnieść. (*Niedostateczna ilość.*) Poprawka nie jest poparta.

Proszę p. sekretarza o odczytanie następującej poprawki.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta*).

Do § 35 a. ustęp 1 statutu krajowego proponuję następującą poprawkę:

„Komisye sejmowe składać się mają z 15, 22 lub 29 członków. Wybory do każdej komisji sejmowej odbędą się jednym aktem wyborczym, w którym każdy z głosujących oddaje jeden głos na jedną osobę, a wybranymi będą ci kandydaci, którzy względnie największą ilość głosów otrzymają. W razie równości głosów rozstrzyga los.“

Marszałek: Kto popiera tę poprawkę, zechce rękę podnieść. (*Niedostateczna ilość.*) Poprawka nie jest poparta.

Proszę p. sekretarza o odczytanie następnej poprawki.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta*).

Dodatek tabelaryczny do ordynacji wyborczej sejmowej:

I. Klasa wielkiej posiadłości ziemskiej.

Okręgi wyborcze składające się z powiatów politycznych:

Nr. okręgu wyborczego 1 do 16 jak w projekcie komisji, ilość posłów 44.

II. Klasa średniej posiadłości ziemskiej:

17. Okręg wyborczy składający się z powiatów politycznych: Prze-

Nr. okręgu
wyborczego,

Liczba posłów
mających się wybrać.

myśl, Jarosław, Mościska, Jaworów, Dobromil, Lisko, Sambor, Stary Sambor, Turka, Drohobycz, Rudki, Lwów, Gródek, Stryj, Skole, Żydaczów, Dolina, Kałusz, Brzeżany, Podhajce, Bóbrka, Przemyślany, Rohatyn, Żółkiew, Rawa Ruska, Cieszanów, Sokal, Złoczów, Kamionka strumiłowa, Radziechów, Brody, Zborów, Tarnopol, Zbaraż, Skalał, Trembowla, Czortków, Husiatyn, Borszczów, Zaleszczyki, Stanisławów, Bohorodczany, Nadwórna,

Liczba posłów
mających się wybrać.

Nr. okręgu
wyborczego.

Nr. okręgu wyborczego	Liczba posłów mających się wybrać	Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
Tłumacz, Buczacz, Kołomyja, Peczaniżyn, Horodenka, Kośów, Sniatyn. Miejsce wyboru Lwów.	5	42. Rzeszów (jak wniosek 54)	1
III. Klasa cenzusowa miast:		43. Lwów - okręgi komisaryatów: I. Halickie, IV. Łyczaków, VI. Nowy Świat	1
Okręgi wyborcze składające się z gmin (18 do 30 jak projekt komisji) z opuszczeniem przy okręgu 28, słów: „z wyłączeniem wyborców ruskich“.	26	44. Lwów, okręgi komisaryatów: II. Krakowskie, III. Żółkiewskie, V. Śródmieście	1
31. Stanisławów, Knihinin kolonia, Knihinin wieś, Pacyków, Pasieczna, Podłuże, Wołczyniec, Zagwózdź (z włączeniem gmin)	3	45. Przemyśl, Sambor, Drohobycz, Medenice	1
32. Drohobycz, Medenice, Stryj	4	46. Stryj, Jaworów, Stanisławów, Knihinin kolonia, Knihinin wieś, Pacyków, Pasieczna, Podłuże, Wołczyniec, Zagwózdź, Kołomyja, Ceniawa, Korolówka, Kornicz, Matyjowice, Piadyki, Kujdańce	3
33. Kołomyja, Ceniawa, Korolówka, Kornicz, Matyjowice, Piadyki, Kujdańce (z włączeniem gmin)	3	V. Klasa izb handlowych i przemysłowych:	
34. Tarnopol, Zagrobelą, Czortków, Wygnanka, Brody Łopatyn, Zborów, Jaworów, Sokal, Kulików	4	47. do 49. jak wniosek komisji	5
35. Jarosław	1	VI. Klasa stowarzyszeń przemysłowych:	
36. Sambor	1	50. do 51. jak 62. i 63. wniosków komisji	2
37. Złoczów, Brzeżany, Baranówka, Hucisko, Kuropatniki	1	VII. Klasa gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek:	
38. Gródek, Żółkiew, Kulików, Jaworów	2	Okręgi wyborcze składające się z powiatów sądowych bez gmin zaliczonych do klas cenzusowej i powszechnej miast i bez gmin zaliczonych do osobnych okręgów wyborczych wiejskich, względnie składające się z gmin osobno wyliczonych.	
IV. Klasa (powszechna uzupełniająca) miast:		52. do 64. jak Nr. 74. do 76. wniosku komisji	13
Okręgi wyborcze składające się z gmin:		65. Nowy Targ, Czarny Dunajec, Krościenko	1
39. Kraków dzielnice (jak wniosek komisji 51)	1	66. Brzesko-Radłów	1
40. Kraków (jak wniosek 52)	1		
41. Tarnów („ „ 53)	1		

Nr. okręgu wyborego	Liczba posłów mających się wybrać.	Nr. okręgu wyborego.	Liczba posłów mających się wybrać
67. Zakliczyn, Nowy Sącz z wyłą- czeniem gmin	1	90. Lisko, Sanok, Bałigród, Ryma- nów, Bukowsko z wyłączeniem gmin	12
68. Stary Sącz, Muszyna z wyłącze- niem gmin	1	91. Rudki, Sambor, Komarno, Stara Sól z włączeniem gmin	2
69. Dąbrowa, Żalno	1	92. Gródek Jagielloński, Sądowa Wi- sznia z włączeniem gmin	2
70. Wojnicz, Tarnów	1	93. Winniki, Szczerzec, Kulików, Lwów	2
71. Ciężkowice, Tuchów, Grybów z wyłączeniem gmin	1	94. Kamionka strumiłowa, Busk, Gli- niany z włączeniem gmin	2
72. Mielec, Radomyśl	1	95. Przemyślany, Złoczów z włązcze- niem gmin	2
73. Pilzno, Brzostek	1	96. Zbaraż, Brody, Podkamień, Za- łożce, Olesko, Zborów	2
74. Strzyżów-Frysztak	1	97. Mikulińce, Tarnopol, Kozowa	2
75. Biecz, Gorlice z wyłączeniem gmin	1	98. Skałat, Podwoleczyska, Grzyma- łów, Nowe Siolo	2
76. Jasło, Żmigród z wyłączeniem gmin	1	99. Trembowła, Budzanów, Czort- ków	2
77. do 81. jak 89. do 93 wniosku ko- misyi	5	100. Buczacz, Manasterzyska, Wiśni- wczyk	2
82. Tyczyn, Dynów	1	101. Borszczów, Husiatyn, Kopyczyń- ce z włączeniem gmin	2
83. Krosno, Dukla z wyłączeniem gmin	1	102. do 116. jak 114. do 128. wniosku komisyi z dodatkiem przy ka- żdym okręgu słów „z wyłącze- niem gmin i wyliczeniem gmin wyłączonych	15
84. Brzozów	1	117. Brzeżany z wyłączeniem gmin	1
85. Łańcut	1		
86. Leżajsk z wyłączeniem gmin	1		
87. Przeworsk z wyłączeniem gmin	1		
88. Limanowa, Jarosław, Lubaczów, Sieniawa, Radymno z wyłącze- niem gmin	2		
89. Mościska, Przemyśl, Dubiecko, Pruchnik, Bircza	2		

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.	Nr. okręgu wyborczego	Liczba posłów mających się wybrać.
118. do 134. jak 130. do 146. projektu komisji z dodatkiem przy każdym okręgu słów „z wyłączeniem gmin i wylczeniem gmin wyłączonych	17	135. do 142. okręgi utworzone z gmin wyłączonych z okręgów wyżej wylczonych, zamiast proponowanych przez komisję okręgów Nr. 147. do 154.	

Wysoki Sejm raczy przekazać wniosek ten komisji dla reformy wyborczej z poleceniem wylczenia gmin wyłączonych i skonstruowania z nich okręgów wyborczych Nr. 135 do 142 i przedstawienia Sejmowi sprawozdania do dni pięciu.

Marszałek: Kto popiera tę poprawkę, zechce rękę podnieść. (*Niedostateczna ilość*).

Poprawka nie jest popartą.

Proszę p. sekretarza o odczytanie kolejno poprawek p. Witosa.

Sekretarz p. **Urbański:** (*czyta*)

Brzmienie § 12. statutu krajowego:

„Dwóch członków Wydziału krajowego wybierają posłowie z klasy wielkiej posiadłości ziemskiej wraz z wirylistami narodowości polskiej.

Dwóch członków wybierają posłowie z klasy cenzusowej i klasy powszechnej miast oraz z klasy Izb handlowych i klasy Stowarzyszeń przemysłowych.

Dwóch członków wybierają posłowie z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek zaliczający się do narodowości polskiej“.

P. Głębiński: Proszę o głos w sprawie formalnej.

Marszałek: P. Głębiński ma głos.

P. Głębiński: Posel Witos stawiając tę poprawkę jak i cały szereg innych, wprowadził w trudne położenie tych wszystkich, którzy w komisji lub subkomitetach podobne wnioski czynili, a szczególnie tych, którzy protestowali przeciw pluralności. Wobec tego, że uchwalony projekt był kompromisowym, a poprawki doń stawiane chociaż przez pewne stronnictwa popierane nie utrzymały się w Związku, z powodu, że nie zgodziły się na nie inne stronnictwa, ja oświadczam zarówno imieniem Związku i jako przewodniczący subkomitetów, że tych poprawek popierać nie możemy i nie będziemy.

Marszałek: Kto popiera pierwszą poprawkę p. Witosa, poprzednio przez p. sekretarza odczytaną, zechce rękę podnieść. (*Niedostateczna ilość*.) Poprawka nie jest popartą.

Proszę p. sekretarza o odczytanie następnej poprawki.

Sekretarz p. **Urbański:** (*czyta*)

„§ 18 b statutu krajowego skreślić w całości.“

Marszałek: Kto popiera tę poprawkę zechce rękę podnieść. (*Niedostateczna ilość*.) Poprawka nie jest popartą.

Proszę p. sekretarza o odczytanie dalszej poprawki.

Sekretarz p. **Urbański:** (*czyta*.)

„§ 18 c statutu krajowego skreślić w całości.“

Marszałek: Kto popiera tę poprawkę zechce rękę podnieść. (*Niedostateczna ilość*.) Poprawka nie została popartą.

Proszę p. sekretarza o odczytanie dalszej poprawki.

Sekretarz p. **Urbański:** (*czyta*.)

„Skreślić drugi ustęp § 38 statutu krajowego dotyczący kompletu sejmowego potrzebnego do powzięcia uchwały w sprawie połączenia obszarów dworskich z gminami.“

Marszałek: Kto popiera tę poprawkę zechce rękę podnieść. (*Niedostateczna liczba*.) Poprawka niepoparta.

Proszę p. sekretarza o odczytanie dalszej poprawki.

Sekretarz p. **Urbański**: *(czyta.)*

W § 7 ordynacyi wyborczej sejmowej skreślić w całości ustęp 3-ci, który opiewa:

„W klasie jednak gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek posiadają głos podwójny (liczący się za dwa głosy) ci wyborcy, którzy należą do pierwszych dwóch trzecich części wszystkich wyborców opłacających w gminie i na obszarze dworskim przynajmniej od roku podatek bezpośredni od swej realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego albo od dochodu, spisanych porządkiem wysokości opłacanych przez nich w gminie i na obszarze dworskim stanowiących z gminą jedną miejscowość, rocznych podatków bezpośrednich, poczynając od opłacającego najwyższy podatek. Ci jednak z pośród opłacających w gminie i na obszarze dworskim podatki bezpośrednie, którzy są wyborcami w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej lub w klasie cenzusowej lub powszechnej miast, nie będą umieszczeni na tych spisach.

Marszałek: Kto popiera tę poprawkę zechce rękę podnieść. *(Niedostateczna liczba.)* Poprawka nie została popartą.

Proszę p. sekretarza o odczytanie dalszej poprawki.

Sekretarz p. **Urbański**: *(czyta.)*

W § 24. ordynacyi wyborczej sejmowej skreślić w całości ustęp trzeci, który opiewa:

„Karty do głosowania, potrzebne dla przedsiębrania wyboru ściślejszego, wydaje Komisarz wyborczy, o ile ich poprzednio władza do pierwszego wystąpienia powołana, nie doręczyła wyborcom w inny sposób.“

Marszałek: Kto popiera tę poprawkę zechce rękę podnieść. *(Niedostateczna liczba.)* Poprawka nie została popartą.

Proszę p. sekretarza o odczytanie dalszej poprawki.

Sekretarz p. **Urbański**: *(czyta.)*

Początkowy ustęp § 27 ordynacyi wyborczej sejmowej ma opiewać:

„Reprezentacya gminna miejsca wyboru wyznaczy czterech względnie trzech, zaś komisarz wyborczy dwóch członków komisji wyborczej“

Marszałek: Kto popiera tę poprawkę zechce rękę podnieść. *(Niedostateczna liczba.)* Poprawka nie została popartą.

Proszę p. sekretarza o odczytanie dalszej poprawki.

Sekretarz p. **Urbański**: *(czyta.)*

Skreślić w całości drugi ustęp § 33 ordynacyi wyborczej sejmowej, który opiewa:

„Gdyby z braku ustawowych warunków komisya wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisji wskutek ubytku członków, (zastępców) zabrakło kompletu (§ 29, ustęp pierwszy), natenczas czynności komisji wyborczej obejmie komisarz wyborczy i wykonywa je aż do ich ukończenia.“

Marszałek: Kto popiera tę poprawkę zechce rękę podnieść. *(Niedostateczna liczba.)* Poprawka nie jest popartą.

Proszę p. sekretarza o odczytanie dalszej poprawki.

Sekretarz p. **Urbański**: *(czyta.)*

§ 41. ustęp 4 ordynacyi wyborczej sejmowej ma opiewać:

„Główna komisya wyborcza zbiera się w obecności Komisarza wyborczego i składa się z siedmiu członków (czterech zastępców), z których czterech wyznaczy reprezentacya gminna siedziby głównej komisji wyborczej, a dwóch Komisarz wyborczy.“

Marszałek: Kto popiera tę poprawkę zechce rękę podnieść. *(Niedostateczna liczba.)* Poprawka nie została popartą.

Proszę p. sekretarza o odczytanie dalszej poprawki.

Sekretarz p. **Urbański**: *(czyta.)*

Skreślić w całości ustęp 6-ty § 41 ordynacyi wyborczej sejmowej, który opiewa:

„Gdyby w braku ustawowych warunków główna komisya wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisji wskutek

ubytku członków (zastępców) zabrakło kompletu (§ 29. ustęp 1), natenczas jej czynności obejmie komisarz wyborczy (§ 33. ustęp 2).⁴

Marszałek: Kto popiera tę poprawkę zechce rękę podnieść. (*Niedostateczna liczba*) Poprawka nie została popartą.

Przystępujemy zatem do rozprawy szczegółowej.

P. Leo: Proszę o głos pod względem formalnym.

Marszałek: Pod względem formalnym ma głos p. Leo.

P. Leo: Wobec tego, że zgłoszone poprawki nie doznały poparcia sędzę, że można postawić wniosek pod względem formalnego traktowania, ażeby głosować najpierw en bloc nad całą ustawą zmieniającą statut krajowy.

Wobec tego stawiam wniosek formalny głosowania en bloc nad całą ustawą zmieniającą statut krajowy.

Marszałek: Konstatają, że jest wymagany przez § 38. ustęp drugi statutu krajowego do powzięcia uchwał, zmieniających postanowienia statutu krajowego komplet trzech czwartych części wszystkich członków Sejmu, gdyż jest na sali obecnych 149 członków Sejmu.

Otwieram rozprawę nad wnioskiem formalnym p. Lea o głosowanie en bloc nad całym projektem ustawy, zmieniającej niektóre postanowienia statutu krajowego.

Czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

P. Krzeczunowicz Aleksander: Proszę o głos w sprawie formalnej.

Marszałek: W sprawie formalnej ma głos p. Krzeczunowicz Aleksander.

P. Krzeczunowicz Aleksander: Ponieważ poprawki moje, zmierzające do uchylenia katastru narodowego, który ja uważam za zgubny dla tego Sejmu, nie zostały przyjęte, przeto oświadczam, że nie mogę brać udziału w głosowaniu i z Izby wychodzę. (*P. Krzeczunowicz wychodzi z Izby.*)

Marszałek: Proszę p. sprawozdawcy o odczytanie projektu ustawy zmieniającej niektóre postanowienia statutu krajowego.

Sprawozdawca p. **Niezabitowski** (*czyta*):

U s t a w a

z dnia zmieniająca §§ 3, 4, 6, 10, 11, 12, 13, 17, 31, 35, 38 i 42, uzupełniająca postanowienia §§ 18 i 26 statutu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkim Księstwem Krakowskim i wprowadzająca nową ordynację wyborczą.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkim Księstwem Krakowskim postanawiam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §§ 4, 10, 11, 12, 17, 31, 38 i 42 statutu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkim Księstwem Krakowskim ogłoszonego cesarskim patentem z dnia 26. lutego 1861 Dz. u. p. Nr. 20, oraz § 3 tego statutu w brzmieniu zmienionem ustawą z dnia 18. marca 1900 Dz. u. kr. Nr. 41, § 6. tego statutu

w brzmieniu zmienionem ustawą z 30° sierpnia 1899 Dz. u. kr. Nr. 109, § 13 tego statutu w brzmieniu zmienionem ustawą z dnia 12. kwietnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 9 i § 35 tego statutu w brzmieniu zmienionem ustawą z dnia 10. maja 1873 Dz. u. kr. Nr. 248 przestają obowiązywać, a mają brzmieć, jak następuje:

§ 3.

Sejm krajowy składa się z następujących członków:

a) arcybiskupów obrządku rzymsko-katolickiego, grecko-katolickiego i ormiańsko-katolickiego we Lwowie, księcia biskupa obrządku rzymsko-katolickiego w Krakowie, biskupów obrządku rzymsko-katolickiego i grecko-katolickiego w Przemyślu i biskupów obrządku rzymsko-katolickiego w Tarnowie i grecko-katolickiego w Stanisławowie. W razie opróżnienia stolicy arcybiskupiej, lub biskupiej jest administrator dyecezyi członkiem Sejmu krajowego;

b) z prezesa Akademii Umiejętności w Krakowie;

c) z rektorów istniejących każdorazownie w kraju Uniwersytetów, tudzież Szkoły politechnicznej lwowskiej;

d) z dwustu piętnastu wybranych posłów, a to:

1. z czterdziestu pięciu posłów z klasy wielkiej posiadłości tabularnej ziemskiej, wybranych przez uprawnionych do wyboru, opłacających podatki realne w wysokości i w sposobie określonym w § 1. ord. wyborczej;

2. z czterdziestu sześciu posłów z klasy cenzusowej miast i miejscowości w dodatku tabelarycznym do ordynacji wyborczej wymienionych, wybranych przez uprawnionych do wyboru na zasadzie kwalifikacji osobistej i podatkowej (§ 2 ord. wyb.);

3. z dwunastu posłów z klasy powszechnej tychże miast i miejscowości, wybranych na zasadzie powszechnego i równego prawa głosowania (§ 5 ord. wyb.);

4. z pięciu posłów z klasy Izb handlowych i przemysłowych;

5. z dwóch posłów z klasy Stowarzyszeń przemysłowych miasta Lwowa i miasta Krakowa, zorganizowanych na podstawie ustawy z dnia 5. lutego 1907 Dz. u. p. Nr. 26;

6. ze stu pięciu posłów z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, wybranych na zasadzie powszechnego prawa głosowania z jednokrotną pluralnością głosów, która służyć będzie osobom uprawnionym do wyboru na zasadzie kwalifikacji osobistej i podatkowej (§ 7 ord. wyb.).

Okręgi wyborcze, oznaczone w tabelarycznym dodatku do ordynacji wyborczej sejmowej, zawierają z ogółu mandatów poselskich, przeznaczonych dla wyborców narodowości polskiej i ruskiej, w szczególności dla wyborców narodowości ruskiej: w klasie wielkiej własności ziemskiej 1 mandat, w klasie cenzusowej miast 6 mandatów, w klasie po-

wszechnej miast 3 mandaty, w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek 48 mandatów.

§ 4.

Cesarz mianuje z grona Sejmu krajowego dla kierownictwa Sejmem Marszałka krajowego i jego dwóch zastępców, po jednym z pomiędzy członków Sejmu narodowości polskiej i ruskiej.

§ 6.

Peryod sejmowy, to jest okres przez który funkcjonują Marszałek krajowy, jego zastępcy i wybrani członkowie Sejmu krajowego trwa lat sześć, które się liczą od pierwszego dnia zebrania się nowo wybranego Sejmu.

Dokonany wybór posła do Sejmu nie może być przez wyborców odwołany.

Po upływie peryodu sejmowego, tudzież w razie wcześniejszego rozwiązania Sejmu następują powszechne nowe wykory.

W czasie trwania peryodu sejmowego należy przedsięwziąć, o ile ordynacja wyborcza (§ 44) inaczej nie postanawia, wybory uzupełniające, jeśli któryś z posłów utraci prawo wybieralności, umrze, złoży mandat lub też z jakiegokolwiek ustawowego powodu przestanie być członkiem Sejmu.

Byli posłowie mogą być wybrani ponownie.

Urzędnicy i funkcjonariusze publiczni wybrani posłami do Sejmu krajowego nie potrzebują urlopu do wykonywania mandatu.

§ 10.

Marszałek krajowy zagaja Sejm zwołany przez Cesarza, przewodniczy na jego zgromadzeniach i kieruje rozprawami; ogłasza po ukończeniu czynności zamknięcie lub przedtem, na podstawie specjalnego Najw. zarządzenia odroczenie albo zamknięcie Sejmu.

Cesarz może rozwiązać Sejm każdego czasu, także podczas trwania zwykłe-

go peryodu sejmowego, zarządzając równocześnie nowe wybory.

§ 11.

Wydział krajowy jest organem zawiadawczym i wykonawczym Reprezentacji krajowej i składa się pod przewodnictwem Marszałka krajowego z ośmiu członków z grona Sejmu krajowego wybranych.

Marszałek mianuje swoimi zastępcami w Wydziale krajowym dwóch jego członków, jednego narodowości polskiej, drugiego narodowości ruskiej.

§ 12.

Jednego członka Wydziału krajowego wybierają posłowie z klasy wielkiej posiadłości ziemskiej; jednego członka wybierają posłowie z klasy cenzusowej i z klasy powszechnej miast, oraz z klasy Izb handlowych i przemysłowych i klasy Stowarzyszeń przemysłowych; jednego członka wybierają posłowie z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek zaliczający się do narodowości polskiej; jednego posłowie z tejże klasy zaliczający się do narodowości ruskiej; trzech członków Wydziału wybierają wszyscy posłowie zaliczający się do narodowości polskiej, łącznie z wirylistami narodowości polskiej, jednego wszyscy posłowie należący do narodowości ruskiej, łącznie z wirylistami narodowości ruskiej.

Wybór trzech członków Wydziału, przedsiębrany przez wszystkich posłów zaliczających się do narodowości polskiej, wraz z takimiż wirylistami, odbędzie się jednym aktem wyborczym, w którym każdy z głosujących odda głos na jedną osobę, a wybranymi będą ci trzej kandydaci, którzy otrzymają względnie największą ilość głosów. Gdyby jednak w tym akcie wyborczym wszystkie ważne głosy padły na jednego, lub na dwóch kandydatów, w takim razie celem wyboru brakujących członków Wydziału zarządzi się ponowne głosowanie, przy którym za wy-

branych uważani będą ci, na których padła względnie największa ilość głosów.

Wszystkie inne wybory członków Wydziału przychodzą do skutku bezwzględną większością głosujących; jeżeli przy pierwszym akcie wyborczym nikt nie uzyska takiej większości głosów, należy przedsięwziąć ściślejszy wybór między temi dwiema osobami, które otrzymały największą ilość głosów.

Wrazie równości głosów rozstrzyga los.

§ 13.

W sposób wskazany poprzednim paragrafem wybiera się i zastępców członków Wydziału krajowego.

Jeżeli w czasie, w którym Sejm nie jest zebrany, członek Wydziału krajowego umrze, zrezygnuje, lub też dozna przeszkody w prowadzeniu spraw Wydziału, trwającej dłuższy czas, powoła Marszałek na jego miejsce zastępcę należącego do tej samej narodowości.

W miejsce członka względnie zastępcy członka Wydziału, którego stale brakuje, dokona Sejm, skoro się zbierze, nowego wyboru.

§ 17.

Projekty ustaw w sprawach krajowych wchodzą do Sejmu jako przedłożenia rządowe, jako przedłożenia Wydziału krajowego, jako wnioski komisji sejmowych, lub jako samoistne wnioski członków Sejmu.

Do każdej ustawy krajowej potrzeba uchwały sejmowej i sankcyi cesarskiej.

Wnioski, dążące do wydania ustaw, którym Cesarz odmówi sankcyi, albo które Sejm odrzuci, nie mogą wejść powtórnie na tej samej sesyi.

§ 31.

Wydział krajowy bada akta wyborcze wybranych posłów sejmowych, zdaje sprawę Sejmowi i czyni odpowiednie wnioski. O ważności aktów wyborczych rozstrzyga Sejm.

§ 35.

Sprawy wchodzą pod obrady Sejmu:

a) albo jako przedłożenia rządowe wnoszone przez Rząd na ręce Marszałka krajowego,

b) albo jako przedłożenia Wydziału krajowego,

c) albo jako wnioski członków Sejmu,

d) albo wreszcie jako przedłożenia komisji wybranych przez Sejm z własnego grona.

Wnioski samoistne członków Sejmu nie odnoszące się do jakiegoś przedłożenia Rządu, Wydziału krajowego lub komisji sejmowej mają być składane pisemnie do łaski marszałkowskiej. Sposób ich traktowania w Sejmie określa regulamin sejmowy.

Uchwała sejmowa, ustanawiająca dla wypracowania pewnego obszerniejszego projektu ustawy komisję, której działalność ma trwać dłużej niż przez jedną sesję sejmową, może być powzięta tylko większością dwóch trzecich części głosów przy zwykłym komplecie.

Komisja taka obraduje jedynie, gdy Sejm krajowy jest zebrany; zamknięcie więc lub odroczenie Sejmu zawiesza jej czynności, aż do ponownego zebrania się Sejmu w tym samym okresie sejmowym.

Z chwilą ponownego zebrania się Sejmu podejmuje komisja napowrót swoje czynności i jeżeli Sejm inaczej nie postanowi, prowadzi dalej swą pracę aż do jej ukończenia. W razie opróżnienia miejsc w komisji należy je obsadzić ponownie przez wybór uzupełniający.

Do utworzenia stałej komisji, którejby miała obradować nad pewnym przedmiotem także i podczas odroczenia lub zamknięcia sesji sejmowej w okresie tego samego peryodu sejmowego potrzeba osobnej ustawy krajowej, uchwalonej większością dwóch trzecich części głosów przy komplecie dwóch trzecich części wszystkich członków Sejmu.

Z upływem sześcioletniego peryodu sejmowego albo też z chwilą rozwiązania Sejmu ustaje czynność wszelkich komisji.

Marszałek krajowy wykluczy z pod obrad wnioski dotyczące się przedmiotów nie należących do zakresu działania Sejmu.

§ 35 a).

Wszystkie komisje sejmowe wybierane będą w ten sposób, że członków komisji przypadających na Polaków wybierają posłowie polscy razem z wirylistami narodowości polskiej, członków zaś komisji przypadających na Rusinów wybierają posłowie ruscy razem z wirylistami narodowości ruskiej, a to według stosunku liczby członków Sejmu narodowości ruskiej do ogółu członków Sejmu.

Blizsze postanowienia oznaczy regulamin sejmowy.

Według tych samych zasad dokonują się wybory do instytucji krajowych, do których Sejmowi służy prawo wybierania swoich reprezentantów. Przepis ten nie narusza praw, zastrzeżonych w tym względzie Wydziałowi krajowemu i przepisów organizacyjnych każdej z tych instytucji.

§ 38.

Do powzięcia ważnej uchwały w Sejmie potrzebna jest obecność więcej niż połowy wszystkich członków Sejmu (§ 3. stat. kraj.) i zgoda bezwzględnej większości członków obecnych. W razie równości głosów wniosek wzięty pod obrady upada.

Do powzięcia ważnej uchwały w sprawie postanowień statutu krajowego, określających skład Sejmu (§ 3 statutu) oraz postanowień odnoszących się do zasad połączenia obszarów dworskich z gminami miejscowemi (§ 18 b statutu) potrzebna jest obecność conajmniej stu ośmdziesięciu sześciu członków Sejmu i zgoda conajmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

Do powzięcia ważnej uchwały w sprawie zmiany wszystkich innych postanowień statutu krajowego oraz dołączonej do niego ordynacji wyborczej i dodatku tabelarycznego do tejsze ordy-

nacyi potrzebna jest obecność przynajmniej trzech czwartych części wszystkich członków Sejmu i zgoda conajmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

§ 42.

Wydział krajowy roztrząsa i zatwierdza przekazane sobie czynności w obradach kolegialnych.

Do ważności uchwały potrzebna jest obecność przynajmniej czterech członków Wydziału krajowego i przewodniczącego.

Uchwały Wydziału krajowego zapadają bezwzględna większością głosów

Marszałek krajowy głosuje tylko w razie równości głosów.

Marszałek wstrzyma wykonanie uchwały Wydziału krajowego, jeżeli uzna ją za przeciwną dobru powszechnemu lub istniejącym ustawom. W takim razie przedłoży sprawę natychmiast do Najwyższego rozstrzygnięcia na ręce Namiestnika.

Art. II.

Postanowienia § 18 statutu krajowego uzupełnione § 18 a) przez ustawę krajową z dnia 23. kwietnia 1909 Dz. u. kr. Nr. 42 uzupełniają się następującymi postanowieniami:

§ 18 b)

Gdyby obszary dworskie, istniejące na zasadzie ustaw krajowych z dnia 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20 i z dnia 21. marca 1888 Dz. u. kr. Nr. 41 miały zostać w drodze ustawodawstwa krajowego połączone z gminami miejscowymi, natenczas może to nastąpić tylko na następujących zasadach:

1. Złączone z gminami miejscowymi obszary dworskie nie mają prawa do korzystania z dobra gminnego. Z majątku gminnego mają one prawo korzystania tylko o tyle, o ile majątek ten w całości, lub częściowo służy dla celów administracji gminy, nie zaś o ile on służy jako źródło dochodu. Wobec tego nie mogą być obszary dworskie pocią-

gane do pokrywania wydatków wynikających, lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, ulepszeniem, lub rozszerzeniem dobra gminnego, a do wydatków wynikających lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, lub rozszerzeniem majątku gminnego nie mogą być pociągane, o ile on jest źródłem dochodu dla gminy. Również nie mogą być obszary dworskie, złączone ze związkiem gminnym, pociągane do oprocentowania, lub spłaty długów gminnych, zaciągniętych przed złączeniem, a odpowiadać będą tylko za takie długi, jakie będą zaciągnięte po złączeniu z gminą na cele przewidziane w bezpośrednio następującym ustępie.

2. Złączone z gminami miejscowymi obszary dworskie przyczyniać się mają jedynie do wszystkich bieżących wydatków administracyjnych gminnych wynikających z wykonania ustawy gminnej z dnia 12. sierpnia 1866, Dz. u. kr. Nr. 19, tudzież wydatków nakładanych na gminę na mocy innych ustaw — o ile obszar dworski nie jest ustawowo obowiązany do bezpośredniego świadczenia na ten sam cel — a to na podstawie równego i powszechnego nakładania równej stopy dodatków do wszystkich tych bezpośrednich państwowych podatków, opłacanych w gminie, do których dodatki gminne mogą być nakładane.

Do świadczeń dobrowolnych, leżących poza obowiązkiem gminy, przez Radę gminną uchwalonych, obszar dworski nie może być zmuszony.

3. Każdoczesnemu właścicielowi złączonego z gminą obszaru dworskiego ma być poruczone na jego żądanie wykonywanie całej policyi miejscowej na terytorium obszaru dworskiego. W takim razie obszar dworski opłacać będzie z przypadającej nań sumy dodatków gminnych jedynie 80 proc. — t. j. o 20 procent mniej, aniżeli by opłacał, gdyby mu to wykonanie policyi nie było poruczone.

4. Reprezentantowi obszaru dworskiego służy głos wirylny w reprezenta-

cyi gminnej, jeżeli obszar dworski opłaca przynajmniej 100 K. podatków realnych.

5. Nałożenie dodatków gminnych ponad 20 procent, na pokrycie wydatków, do których w myśl punktu 2. obszar dworski ma się przyczyniać, podlega zatwierdzeniu Reprezentacyi powiatowej.

6. Jeżeli właściciel obszaru dworskiego nie jest obywatelem austriackim, winien do wykonywania polityki miejscowej i do udziału w reprezentacyi gminnej wyznaczyć zastępcę posiadającego wymogi żądane § 10 ustawy o obszarach dworskich z 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20.

7) Połączenie obszarów dworskich z miastami lub z miasteczkami może nastąpić tylko na podstawie obopólnego porozumienia.

8. Wcielenie obszaru dworskiego do gminy może nastąpić tylko po myśli przepisów ustawy z dnia 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20 w brzmieniu noweli z dnia 21. marca 1888 Dz. u. kr. Nr. 41.

§ 18 c).

W razie zmiany ustawy o reprezentacyi powiatowej zachowane będą następujące zasady:

1. Organizacya ich opierać się ma na zasadzie reprezentacyi interesów.

2. Stosunek liczby członków z jednej grupy interesów do ogólnej liczby członków Rady powiatowej musi być unormowany w ten sposób, aby w Radach powiatowych liczących więcej niż dwie grupy interesów, liczba członków jednej grupy wynosiła najwyżej o jednego mniej niż połowa wszystkich członków Rady powiatowej, zaś w Radach powiatowych liczących tylko dwie grupy, liczba człon-

Marszałek: Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje odczytany projekt ustawy, zmieniającej niektóre postanowienia statutu krajowego en bloc, zechce rękę podnieść. (*Kwalifikowana większość.*)

Konstatuję, że odczytany projekt ustawy, zmieniającej niektóre postanowienia statutu krajowego przyjęty został przy udziale $\frac{3}{4}$ posłów całego Sejmu większością $\frac{2}{3}$ głosów obecnych posłów.

Przystępujemy do rozprawy szczegółowej nad ordynacją wyborczą sejmową.

P. Leo: Proszę o głos w sprawie formalnej.

ków była między obie grupy równo rozdzielona.

3. Prawo czynne wyboreze z grupy gmin wiejskich ograniczone będzie do tych, którzy bądź z tytułu opłacanych podatków bezpośrednich, podlegających dodatkom gminnym, bądź to z tytułu osobistej kwalifikacyi na mocy obecnie obowiązującej ustawy gminnej posiadają czynne prawo wyboru do Rady gminnej. Uprawnieni do wyboru w tej grupie interesów wybierać będą odpowiednią liczbę wyborców, którzy mają dokonać wyboru przypadającej na tę grupę liczby członków Rady powiatowej. Przez powyższe postanowienie nie przesądza się zabezpieczenia mniejszości narodowych.

Art. III.

Postanowienie § 26 statutu krajowego uzupełnia się następującem postanowieniem:

§ 26 a).

W drodze ustawodawstwa krajowego utworzoną będzie dla stałej kontroli finansowej samorządu, krajowa Izba obrachunkowa.

Art. IV.

Ogłoszona patentem cesarskim z dnia 26. lutego 1861, Dz. u. p. Nr. 20 ordynacya wyborcza sejmowa wraz ze zmianami jej, które nastąpiły na mocy późniejszych ustaw krajowych przestaje obowiązywać, a na jej miejsce wchodzi w życie dołączona do niniejszej ustawy ordynacya wyborcza sejmowa wraz z dodatkiem tabelarycznym.

Art. V.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. VI.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Marszałek: W sprawie formalnej ma głos p. Leo.

P. Leo: Analogiczny wniosek do poprzedniego stawiam także co do głosowania en bloc nad ordynacją wyborczą sejmową.

Marszałek: P. Leo postawił wniosek formalny, ażeby przeprowadzić głosowanie en bloc nad całym projektem ordynacji wyborczej sejmowej.

Czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Proszę p. sprawozdawcy o odczytanie projektu ordynacji wyborczej sejmowej.

Sprawozdawca p. **Niezabitowski** (*czyta*):

Ordynacja wyborcza sejmowa.

1. O prawie wyborczem i wybieralności, o okręgach wyborczych i miejscach wyboru oraz o rozpisaniu wyborów.

§ 1.

Do wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej uprawniona jest każda osoba, która w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austriackie, nie jest po myśli postanowień §§ 14 i 15 tej ordynacji od prawa wyboru wyjęta lub wykluczona i posiada takie dobra tabularne, z których roczna należność podatkowa w dziale państwowego podatku gruntowego i domowego wynosi przynajmniej 200 kor., z czego przynajmniej trzy czwarte części przypaść muszą na podatek gruntowy.

Posiadanie dwóch lub więcej dóbr tabularnych, z których roczna należność w dziale podatku gruntowego i domowego razem wzięta wynosi przynajmniej 200 kor., uprawnia także do wyboru.

Uprawnieni do wyboru, mający dobra tabularne we więcej niż w jednym okręgu wyborczym, wykonują swe prawo wyborcze w tym okręgu wyborczym, w którym leży ich majątek najwyżej opodatkowany.

§ 2.

Do wyboru w klasie cenzusowej miast uprawniona jest każda osoba, która w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austriackie, nie jest po myśli postanowień §§ 14 i 15 tej ordynacji od prawa wyboru wyjęta lub wykluczona i należy do pierwszych dwóch trzecich części wszystkich członków gmi-

ny, opłacających w niej przynajmniej od roku podatek państwowy bezpośredni ze swej realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego, albo od dochodu, spisanych porządkiem wysokości opłacanych przez nich w gminie rocznych podatków bezpośrednich, poczynając od opłacającego najwyższy podatek. Ci jednak z pośród opłacających w gminie podatki bezpośrednie, którzy są wyborcami w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej, nie będą umieszczeni na tych spisach. Jeżeli kilku uprawnionych opłaca równe kwoty podatkowe, starszy wiekiem ma poprzedzać młodszego.

Osoby, uprawnione do wyboru w tej klasie z tytułu opłacania podatków, wykonują swe prawo wyborcze w tej gminie, w której opłacają ten podatek, a jeżeli opłacają go w kilku gminach w tej gminie, w której w dniu rozpisania wyboru stale mieszkają, a w braku takiego mieszkania w tej gminie, w której swe prawo wyborcze chcą wykonać.

Do wyboru w tej klasie miast uprawnione są bez względu na opłatę podatków także następujące osoby, jeżeli w dniu rozpisania wyborów posiadają obywatelstwo austriackie, nie są po myśli postanowień §§ 14 i 15 tej ordynacji od prawa wyboru wyjęte lub wykluczone i ukończyły 24-ty rok życia:

a) pasterze dusz i inni duchowni świeccy wyznań chrześcijańskich i przełożeni klasztorów;

b) rabini starozakonni;

c) urzędnicy Dworu, państwa, kraju, powiatu, gmin, zakładów i funduszków publicznych;

d) oficerowie (audytorzy, lekarze wojskowi, oficerowie rachunkowi) w stanie spoczynku i w stanie pozasłużbowym;

e) urzędnicy wojskowi tak w czynnej służbie jak i w stanie spoczynku lub pozasłużbowym;

f) adwokaci, notaryusze, doktorowie, którzy otrzymali stopień akademicki na jednym z uniwersytetów lub w innej szkole wyższej austriackiej, magistrów chirurgii i farmacyi, dyplomowani weterynarze, którzy otrzymali dyplom w jednym z zakładów austriackich, technicy, którzy na jednej z wyższych szkół technicznych austriackich studia ukończyli i tamże egzamin dyplomowy lub egzamina państwowe z dobrym skutkiem złożyli, kandydaci notaryalni, którzy posiadają wszystkie warunki do uzyskania posady notaryalnej ustawą przepisane;

g) przełożeni, profesorowie i nauczyciele znajdujących się w gminie szkół i innych publicznych zakładów naukowych, tudzież prywatnych, o ile posiadają kwalifikacje naukowe dla zakładu publicznego tej samej kategorii.

Osoby uprawnione do głosowania z tytułu osobistej kwalifikacji od a) do g) posiadają prawo wyboru tylko w tej gminie, w której w dniu rozpisania wyborów stale mieszkają.

Osoby, które w dniu rozpisania wyborów posiadają obywatelstwo honorowe jednego z miast klasy cenzusowej, a z innego tytułu nie mają prawa wyborczego w żadnej klasie wyborczej, mają je w tem mieście, którego są honorowymi obywatelami. Jeżeli są obywatelami honorowymi kilku miast, w takim razie wykonują prawo wyboru w tem mieście, w którym chcą.

§ 3.

Prawo wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej i w klasie cenzusowej miast służy także tym, którzy nie mają własności, dalej współwłaścicielom nieruchomości lub przedsiębior-

stwa, niewiastom, oraz osobom prawniczym (powiatom, gminom, korporacyom, stowarzyszeniom, instytucyom, fundacyom, funduszom, spółkom i t. p.). Państwo i kraj nie mają prawa wyborczego.

Prawo to wykonywać jednak będą:

a) za osoby niewłasnowolne ich prawni zastępcy;

b) za osobę prawniczą ta osoba, która w myśl przepisów ustawy lub norm istniejących dla niej jest powołaną do reprezentowania jej na zewnątrz;

c) za współwłaścicieli nieruchomości lub przedsiębiorstw umocowany przez nich pełnomocnik.

§ 4.

Niewiasty, uprawnione do głosowania w którejkolwiek klasie, mogą głosować osobiście lub przez pełnomocników.

W klasie wielkiej posiadłości ziemskiej, każdy wyborca może głosować także przez pełnomocnika.

Pełnomocnikiem może być tylko mężczyzna, który ukończył 24 rok życia i posiada prawo wyboru w tej klasie wyborczej, w której ma to prawo jego mocodawca, bez względu na okręg wyborczy.

Nikt nie może głosować więcej niż raz za pełnomocnictwem.

§ 5.

Do wyboru w klasie powszechnej miast oraz w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek uprawniony jest każdy mężczyzna, który w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austriackie, nie jest po myśli postanowień §§ 14 i 15 tej ordynacji od prawa wyboru wyjęty lub wykluczony, skończył 24 rok życia, a w gminie (na obszarze dworskim), w której prawo wyboru ma być wykonane, w dniu rozpisania wyboru przynajmniej od roku jest zamieszkały.

Jeżeli pewne części gminy (miejscowości, okręgi miejskie, dzielnice miasta) przydzielone są do różnych okręgów wyborczych, w tym razie uprawniony do

wyboru wykonywa swoje prawo wyborcze w tej części gminy, w której w czasie rozpisania wyboru mieszka.

Osoby, mieszkające na obszarze dworskim niewcielonym do związku gminnego, wykonują pod tymi samymi warunkami prawo wyborcze w tej gminie, z którą obszar dworski tworzy jedną miejscowość. Gdyby ta ostatnia okoliczność nie zachodziła, w takim razie Namiestnictwo oznacza gminę miejscową, w której mieszkańcy obszaru dworskiego wykonywać mają prawo wyboru.

Jeżeli uprawniony do wyboru w dniu rozpisania wyboru przynajmniej od roku ma więcej niż jedno mieszkanie, wykonuje prawo wyboru tam, gdzie w czasie rozpisania wyboru piastuje urząd publiczny, względnie tam, gdzie ma siedzibę swych czynności zawodowych, a gdyby brakło i tego kryterium, tam, gdzie ma swą główną siedzibę w kraju.

Jeżeliby i pod tym względem zachodziła wątpliwość, uprawniony wybiera sam gminę zamieszkania, w której chce wykonywać swoje prawo wyborcze.

§ 6.

Za miejsce zamieszkania wyborcy uważa się to miejsce, w którym z widocznym lub z okoliczności wynikającym zamiarem stałego pobytu osiadł, czy to dobrowolnie, czy też z obowiązku nałożonego przepisem ustawy.

Dopóki ktoś w pewnej miejscowości ma miejsce zamieszkania, dopóty jego czasowa nieobecność w tejże nie przerywa czasu zamieszkania wymaganego do uprawnienia wyborczego.

§ 7.

W klasie wielkiej posiadłości ziemskiej, w okręgach Nr. 18, 29, 30, 33 klasy cenzusowej miast, i w klasie Izb handlowych i przemysłowych wyborca głosuje na tyłu posłów, ilu na jego okręg wyborczy przypada; we wszystkich innych klasach wyborczych i w niewymienionych powyżej okręgach wyborczych

klasy cenzusowej miast, każdy wyborca głosuje na jednego posła ewentualnie także na jego zastępcę (§ 44), chociażby na okręg wyborczy przypadało dwóch posłów.

Każdy wyborca ma z reguły tylko jeden głos.

W klasie jednak gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek posiadają głos podwójny (liczący się za dwa głosy), ci wyborcy, którzy należą do pierwszych dwóch trzecich części wszystkich wyborców opłacających w gminie i na obszarze dworskim przynajmniej od roku podatek bezpośredni od swej realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego albo od dochodu, spisanych porządkiem wysokości opłacanych przez nich w gminie i na obszarze dworskim stanowiącym z gminą jedną miejscowość, rocznych podatków bezpośrednich, poczynając od opłacającego najwyższy podatek. Ci jednak z pośród opłacających w gminie i na obszarze dworskim podatki bezpośrednie, którzy są wyborcami w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej lub w klasie cenzusowej lub powszechnej miast, nie będą umieszczeni na tych spisach.

Nadto posiadają głos podwójny ci wyborcy, którzy należą do osób wyszczególnionych w ustępie trzecim § 2. niniejszej ordynacyi, chociażby ze względu na opłacany podatek głosu podwójnego nie miały.

Jeżeli kilku opodatkowanych opłaca równe kwoty podatkowe, starszy wiekiem ma poprzedzać młodszego.

§ 8.

Z posiadających czynne prawo wyboru osób, głosują w okręgach Nr. 17, następnie 41 do 46 włącznie, jedynie te osoby prawnicze, które mają charakter narodowy ruski naturą swoją lub statutem określony, tudzież te, których wpisania na listę wyborczą odnośnego okręgu zażądają czynniki powołane do zastępowania osoby prawniczej na zewnątrz ważną uchwałą, oraz osoby fizyczne na-

rodowości ruskiej, wyłączone z innych okręgów tej samej klasy wyborczej.

W okręgach Nr. 56, 57, i 58 klasy powszechnej miast oraz w okręgu Nr. 154 klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek mają prawo wyborcze tylko te osoby, które są narodowości ruskiej, wyłączone z innych okręgów tej samej klasy.

W okręgach Nr. 147 do 153 włączenie, klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek mają prawo wyborcze te osoby, które są narodowości polskiej, wyłączone z innych okręgów tej samej klasy.

Dodatek tabelaryczny do niniejszej ordynacji wyborczej wskazuje nadto powiaty sądowe, względnie gminy, w których wyborcy polscy, względnie ruscy, mają być wyłączeni z jednego okręgu wyborczego a przyłączeni do innego, jedno lub dwumandatowego okręgu wyborczego.

Wyborcy w gminach wymienionych w rozdziale VII dodatku tabelarycznego nie należący ani do polskiej ani do ruskiej narodowości, mogą w sposób dla reklamacji przewidziany (§§ 21, 22) domagać się wyłączenia z okręgu wyborczego jednej i przeniesienia do okręgu wyborczego drugiej narodowości i wpisania do odnośnej listy wyborczej.

§ 9.

Osoby uprawnione do wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej nie mają prawa wyboru w innych klasach.

Osoby, uprawnione do wyboru w klasie cenzusowej miast mają to prawo także w klasie powszechnej miast, o ile posiadają warunki wymienione w § 5, lecz nie mają go w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek.

Każdy wyborca może wykonywać swe prawo wyboru tylko w jednym okręgu tej samej klasy.

§ 10.

Celem wyboru posła tworzą uprawnieni do wyboru w każdym okręgu wy-

borczym każdej klasy wyborczej jedno ciało wyborcze.

Okręgi wyborcze ustalone są w dodatku tabelarycznym, dołączonym do niniejszej ordynacji.

Ten podział okręgów nie narusza praw miast przysługujących im dotąd w myśl ustawy o reprezentacji powiatowej. Miasta zatem, które dotąd dla siebie osobno wybierały posła na Sejm krajowy, a do których wedle dołączonego wykazu tabelarycznego przydzielono wsie i miasteczka, będą i nadal wybierały samostannie członków rady powiatowej po myśli § 5. ordynacji wyborczej dla rad powiatowych.

§ 11.

O ile w dołączonym do tej ordynacji dodatku tabelarycznym jest mowa o powiatach politycznych lub sądowych, należy rozumieć te powiaty w tych rozmiarach, jakie one mają w czasie wejścia niniejszej ustawy w życie.

Postanowienia powyższego ustępu mają analogiczne zastosowanie także i do gmin (części gmin).

§ 12.

Miejscami wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej są miasta, wymienione przy każdym okręgu w dodatku tabelarycznym do niniejszej ordynacji.

Miejscem wyboru w klasie cenzusowej i w klasie powszechnej miast oraz w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek jest każda gmina miejscowa i każda w dodatku tabelarycznym do niniejszej ordynacji osobno wymieniona część gminy (miejscowość, okręg miejski, dzielnica miasta).

Gmina miejscowa, która według ostatniego spisu ludności liczy wraz z obszarem dworskim mniej niż 500 mieszkańców, nie wliczając osób będących w czynnej służbie wojskowej, może być zarządzeniem Namiestnictwa połączona z jedną z najbliższych położonych i komunikacyjnie najdogodniej łączących się

gmin tego samego okręgu wyborczego dla utworzenia zbiorowych miejsc wyboru.

O ile jednak wyborcy z tej samej gminy i obszaru dworskiego ze względu na swoją narodowość należą do różnych okręgów wyborczych tej samej klasy wyborczej, a w gminie tej i na obszarze dworskim, według ostatniego spisu ludności nie ma 250 mieszkańców, którzy jako język swój potoczny podali język polski względnie ruski, to wyborcy ci mogą być zarządzeniem Namiestnictwa przyłączeni do jednej z najbliższej położonych gmin tego samego okręgu wyborczego dla utworzenia zbiorowych miejsc wyboru.

Wydane w tym względzie zarządzenia należy ogłosić w starostwie przez przybicie na urzędowej tablicy, tudzież w sposób w miejscu praktykowany w odnośnych gminach równocześnie z rozpisaniem wyboru.

§ 13.

Posłem może być wybrany każdy mężczyzna, który przynajmniej od lat trzech posiada obywatelstwo austriackie, ukończył 30-ty rok życia, po myśli postanowień §§ 14 i 15 tej ordynacyi od prawa wyboru nie jest wyjęty lub wykluczony i w jednej z klas wyborczych w kraju uprawiony jest do wyboru posła na Sejm.

Zastępcy posłów, którzy w okręgach Nr. 31, 32, 34, i 100 do 113 łącznie mają być wybierani, muszą posiadać teżsame warunki wybieralności.

§ 14.

W stałej czynnej służbie pozostający oficerowie, duchowni wojskowi, gażyści bez rangi, tudzież osoby, należące do stanu szeregowców siły zbrojnej a względnie do żandarmeryi — łącznie z czasowo

urlopowanymi — są wyjęci od wybieralności, a wyjąwszy klasę wielkiej posiadłości ziemskiej, także od prawa wyboru.

W klasie wielkiej posiadłości ziemskiej mogą osoby, wymienione w pierwszym ustępie, głosować tylko przez pełnomocników.

Urzednicy wojskowi, pozostający w stałej służbie czynnej, są wyjęci od wybieralności, posiadają jednak czynne prawo wyborcze.

Zresztą nie mogą osoby, odbywające w dniu wyboru przejściowo czynną służbę wojskową, wykonywać swego prawa głosowania w żadnej klasie wyborczej.

§ 15.

Od prawa wyboru i wybieralności są wykluczeni:

1. Wszystkie osoby, zostające pod władzą ojcowską, opieką lub kuratela, z wyjątkiem dopuszczonym w § 3 niniejszej ordynacyi co do prawa wyboru.

2. Ci, którzy pobierają z funduszów publicznych lub gminnych zaopatrzenie jako ubodzy lub także zaopatrzenia pobierali w roku, wybór bezpośrednio poprzedzającym, albo wogóle korzystają z dobroczynności publicznej.

Nie należy jednak ze względu na prawo wyborcze uważać za zaopatrzenie ubogich albo za akty dobroczynności publicznej: wsparć z Kasy chorych, rent pobieranych z powodu wypadku, podszłego wieku lub przez inwalidów, zasiłków pobieranych przez członków rodziny osób powołanych do czynnej służby wojskowej, bezpłatnego pielęgnowania w szpitalach publicznych, uwolnienia od opłaty szkolnej, obdarzenia środkami naukowymi, zasiłków na kształcenie w jakiegokolwiek formie, jakoteż zapomóg z powodu klęsk.

3. Osoby, do których majątku otwarto konkurs, aż do ukończenia tegoż, a jeżeli upadłym dłużnikiem jest kupiec, aż do uzyskania powtórnie zdolności do praw oznaczonych w § 246. ordynacji konkursowej z dnia 25. grudnia 1868, Dz. u. p. Nr. 1 z roku 1869.

4. Osoby, które zostały zasądzone na karę za zbrodnię lub za przekroczenie kradzieży, sprzeniewierzenia, uczestnictwa w tychże, oszustwa, stręczenia do nierządu (§§ 460, 461, 463, 464, 512 u. k.), za czyny karygodne, oznaczone w § 1. ustawy z dnia 28. maja 1881, Dz. u. p. Nr. 47. i w § 1. ustawy z dnia 25. maja 1883, Dz. u. p. Nr. 78, lub też za przekroczenie §§ 1, 2, 3, 4 i 5, ustęp przedostatni ustawy z dnia 24. maja 1885, Dz. u. p. Nr. 89.

Skutek ten zasądzenia ustaje co do zbrodni wymienionych w § 6 l. 1 aż do 10 ustawy z dnia 15. listopada 1867, Dz. u. p. Nr. 131, z końcem kary, co do innych zbrodni po upływie lat dziesięciu, jeżeli winny był zasądzony najmniej na pięcioletnią karę, zresztą zaś po upływie lat pięciu, zaś co do reszty wyżej wyliczonych czynów karygodnych, po upływie lat trzech od ukończenia kary.

5. Osoby, które skazane zostały na karę z powodu występku po myśli §§ 66, 67, 68 i 69 ustawy o służbie wojskowej z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 128, na okres trzech lat od ukończenia kary.

6. Osoby, które sądownie skazane zostały na karę z powodu występku przeciw prawnokarnym postanowieniom dla ochrony wolności wyboru, jeżeli czyn popełniony został przy wyborach do Izby posłów Rady państwa, lub do Sejmów, a to stosownie do usdjaoowień ustawy z dnia 26. stycznia 1907, Dz. u. p. Nr. 18.

7. Osoby, oddane pod nadzór policyjny lub do zakładu robót przymuso-

wych, aż do upływu lat trzech po ukończeniu nadzoru policyjnego, względnie po uwolnieniu z zakładu robót przymusowych.

8. Osoby, którym sąd odjął władzę ojcowską nad ich dziećmi, jak długo dzieci pozostają pod obcą opieką, w każdym razie na okres trzech lat po sądowym zarządzeniu.

9. Osoby, które skazane były więcej jak dwa razy na karę aresztu za pijanstwo lub opilstwo na podstawie powszechnej ustawy karnej lub ustawy z dnia 19. lipca 1877 Dz. u. p. Nr. 67 lub innych wydać się mających postanowień ustawowych, na okres trzech lat od ukończenia kary.

§ 16.

Namiestnik wyznacza dzień wyboru posłów w miejscach wyborczych, niniejszą ordynacją wskazanych. Dla wyborów z klasy cenzusowej miast, z klasy powszechnej miast, tudzież z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, wyznacza Namiestnik równocześnie także dzień ewentualnych wyborów ściślejszych.

Dnie wyborów przy wyborach powszechnych mają być wyznaczone w ten sposób, aby najpierw wybrała posłów klasa gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, następnie klasa powszechna miast, po niej klasa cenzusowa miast, następnie Izby handlowe i przemysłowe oraz stowarzyszenia przemysłowe, a na ostatku klasa wielkiej posiadłości ziemskiej.

Dla każdej klasy wyborczej ma być wyznaczony ten sam dzień na wybory i ten sam dzień na ewentualne wybory ściślejsze; tylko w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek Namiestnik może wyznaczyć dla wyborów oraz dla ewentualnych wyborów ściślejszych więcej dni wyborczych.

Dnie wyborów mają być tak wyznaczone, by wszystkie potrzebne czynności przygotowawcze mogły być przedtem ukończone.

§ 17.

Rozpisanie powszechnych wyborów należy ogłosić w krajowym dzienniku urzędowym i plakatami we wszystkich gminach (obszarach dworskich) i miejscach wyborczych w kraju.

Rozpisanie poszczególnych wyborów uzupełniających ogłosić należy w krajowym dzienniku urzędowym, a wyborów uzupełniających z klasy cenzusowej miast, z klasy powszechnej miast, tudzież z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, nadto także plakatami w gminach (obszarach dworskich) i w miejscach wyborczych tego okręgu wyborczego, w którym wybór ma się odbyć.

Dzień ogłoszenia w dzienniku urzędowym uważa się za dzień rozpisania wyborów.

W myśl § 20 ustawy z dnia 26. stycznia 1907 Dz. p. p. Nr. 18 wyda Namiestnictwo obwieszczenie o przepisach karnych dla ochrony wolności wyborów i zgromadzeń.

Zwierzchności gminne i Przełożęństwa obszarów dworskich są obowiązane powyższe obwieszczenia ogłosić przez ich wywieszenie.

§ 18.

II. O przeprowadzeniu wyborów w okręgach klasy cenzusowej i klasy powszechnej miast oraz klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek.

Uprawnienie do wyboru ustala się przez wpisanie do listy wyborczej.

§ 19.

Uprawnionych do wyboru z każdej gminy i z każdej klasy wyborczej wraz z uprawnionymi do wyboru wchodzącego ewentualnie po myśli § 5 ustęp 3 w rachubę obszaru dworskiego, wpisze naczelnik gminy (burmistrz) do osobnych list (list wyborczych) w porządku alfabetycznym, z podaniem imion, nazwisk, zawodu i mieszkania.

W listach wyborczych dla wyboru z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek uwidocznili naczelnik gminy nadto w odnośnej rubryce, czy wpisanemu wyborcy służy jeden głos, czy też głos podwójny (§ 7, ustęp 3 i 4).

Jeżeli uprawnieni do wyboru z jednej gminy wybierają w różnych okręgach wyborczych, to należy dla każdej części gminy, przydzielonej do pewnego okręgu wyborczego, sporządzić osobną listę wyborczą w porządku alfabetycznym. Tak samo, jeżeli czynność wyborcza w obrębie jednej gminy odbywać się ma w kilku lokalach wyborczych, do których wyborcy podług terytorialnej przynależności są przydzieleni (§ 25, ustęp 4), należy listę wyborczą sporządzić dla każdego z odnośnych terytorialnych obszarów gminy z osobna w porządku alfabetycznym.

Jeżeli uprawnieni do wyboru w gminie należą do okręgów wyborczych różnych ze względu na ich narodowość, natenczas należy sporządzić w gminie oddzielne listy wyborcze dla wyborców należących do każdego z tych okręgów.

Gdy uprawnieni do wyboru z kilku gmin, wybierają w jednym zbiorowym miejscu wyborczym (§ 12 ustęp 3 i 4), natenczas za podstawę czynności wyborczej mają służyć listy wyborcze poszczególnych gmin miejscowych, uporządkowane kolejno po sobie jako listy częściowe, bez sporządzania z nich listy ogólnej.

Przy układaniu list wyborczych wpiszą do nich naczelnicy gmin z urzędu

wszystkie te osoby, których uprawnienie jest im znane lub też zapomocą pewnych danych może być stwierdzone.

Przy układaniu list wyborczych dla wyborców wyłączonych ze względu na ich narodowość, należy brać za podstawę ostatni ogólny spis ludności i rubrykę języka potocznego.

Listy wyborcze sporządzać należy przynajmniej w dwóch egzemplarzach.

§ 20.

Po sporządzeniu listy wyborczej przedłoży naczelnik gminy oba egzemplarze położonemu starostwu, w stołecznem mieście Lwowie zaś Namiestnictwu. Dla miasta Krakowa wyznacza Namiestnictwo kierownika władzy politycznej, któremu poruczono sprawdzenie list wyborczych jakoteż rozstrzyganie reklamacji; temu przedłoży Prezydent miasta listę wyborczą.

Wraz z listą wyborczą dla wyborców z klasy cenzusowej miast, jak i dla wyborców z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek przedłoży naczelnik gminy właściwej Władzy politycznej także ten spis osób i opłacanych przez nie podatków bezpośrednich, na podstawie którego obliczono, którym z tych osób służy prawo wyboru w klasie cenzusowej miast w myśl § 2, ustęp 1 tej ordynacji, względnie prawo podwójnego głosu w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek w myśl § 7, ustęp 3.

Władza polityczna sprostuje z urzędu dostrzeżone usterki w liście wyborczej i jeden egzemplarz sprostowanej listy zwróci naczelnikowi gminy.

Przeciw sprostowaniu listy wyborczej, dokonanemu z urzędu, można wystąpić tylko w drodze reklamacji.

Naczelnik gminy wyłoży listę przez dni czternaście w lokalu urzędowym gminy, codziennie w czasie przez władzę polityczną oznaczonym i publicznie obwieścić się mającym, dla wol-

nego przeglądu i poda to wyłożenie listy wyborczej do publicznej wiadomości z równoczesnem wyznaczeniem czteronastodniowego terminu reklamacyjnego, liczącego się od dnia obwieszczenia, przy taczając zarazem postanowienia § 21 niniejszej ordynacji, odnoszące się do sposobu wnoszenia reklamacji i rekursów. Jeżeli uprawnieni do wyboru z jednej gminy wybierają w różnych okręgach wyborczych (§ 19, ustęp 3, zdanie pierwsze), listy wyborcze wyłożyć należy w obrębie odnośnych okręgów wyborczych. — Wraz z listą wyborczą dla wyborcu z klasy cenzusowej miast, jak i dla wyborcu z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek wyłoży naczelnik gminy dla wolnego przeglądu także spis, o którym mowa w ustępie drugim niniejszego paragrafu.

Prawo przeglądu listy wyborczej uprawnia także do robienia przy sposobności tego przeglądu notatek z tej listy.

W gminach liczących do 5000 włącznie mieszkańców, lista wyborcza musi być wyłożona do przeglądu każdego dnia przez pięć godzin. W gminach ponad 5000 mieszkańców lista wyborcza ma być wyłożona przez ośm godzin; nadto należy odbić listę wyborczą w czas w dostatecznej liczbie i z chwilą nastania terminu reklamacyjnego wydać na żądanie każdemu odbitkę za zwrotem przypadających za jeden egzemplarz kosztów sporządzenia.

Kto żąda wydania takiej odbitki listy wyborczej, ma to oznajmić ustnie lub pisemnie naczelnikowi gminy w ciągu dni ośmiu po rozpisaniu wyboru; oświadczenie tego rodzaju zobowiązuje żądającego do odbioru zamówionej listy i zapłaty kosztów jej sporządzenia, przypadających za sporządzone egzemplarze.

Zgłoszeń po tym czasie wpływających nie należy uwzględniać.

W ciągu dalszych dni ośmiu należy złożyć u naczelnika gminy 50 procent przybliżonych kosztów sporządzenia, w

przeciwnym razie zgłoszenie jest bezskuteczne.

Przy odbiorze uiszczyć należy resztę kosztów, które w razie nieodebrania listy przez zgłaszającego, mogą być także ściągnięte w drodze politycznej egzekucyi.

Pod tymi samymi warunkami wydawać należy każdemu na żądanie także ewentualne dodatki do listy wyborczej.

§ 21.

Reklamacje przeciw liście wyborczej mogą być wnoszone:

1. z powodu wpisania nieuprawnionych do wyboru;

2. z powodu niewpisania uprawnionych do wyboru;

3. z powodu przyznania wyborcom z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek głosu liczącego się za dwa, zamiast głosu liczącego się za jeden;

4. z powodu nieprzyznania wyborcom z tejże klasy głosu liczącego się za dwa, lecz tylko głosu liczącego się za jeden;

5. w gminach, w których wyborcy należą do okręgów wyborczych różnych ze względu na ich narodowość, o przeniesienie z listy jednego okręgu do listy okręgu drugiego.

Reklamacje z powodów podanych pod 1, 2, 3, i 4, może wnosić każdy wyborca, który w listach wyborczych danego okręgu jest zapisany; reklamacje z powodów podanych pod 5 może wnosić każdy wyborca umieszczony na jednej z list wyborczych obu okręgów, o które idzie.

Interesowany może reklamować swoje prawo wyborcze, chociaż na listach wyborczych danego okręgu zamieszczony nie został; do żądania przeniesienia wyborcy z listy jednego okręgu na listę drugiego według p. 5., uprawniony jest wyłącznie sam wyborca, o ile reklamacja opiera się na twierdzeniu, że wpis języka potocznego podany przy ostatnim

spisie jest niezgodny z faktycznym stanem rzeczy, względnie o ile się opiera na postanowieniu zawartem w ostatnim ustępie § 8. ordynacyi wyborczej.

Reklamacje wnosić należy w każdym poszczególnym wypadku z osobna. Kto żąda wykreślenia osoby w liście zapisanej, przytoczyć powinien fakty, które uzasadniają, że osoba ta w danym okręgu wyborczym niema prawa wyboru.

Kto żąda wpisania osoby w liście niezapisanej, przedstawić powinien dowody, które uzasadniają, że osoba ta w danym okręgu wyborczym ma prawo głosowania.

Jeżeli reklamujący domaga się przeniesienia go z listy jednego okręgu na listę drugiego według p. 5., to powinien przytoczyć i wykazać fakty, które twierdzenie o jego narodowości uzasadniają, na przepisany do tego celu formularzu.

Tego rodzaju reklamacje osób trzecich należy odrzucić, jeżeli wpis reklamowanego do listy wyborczej, zgadza się, co do języka potocznego z wynikiem ostatniego spisu ludności.

Reklamacje należy wnosić u naczelnika gminy ustnie lub pisemnie.

§ 22.

Na podstawie reklamacyi, wniesionych w wyznaczonym terminie, sporządzi naczelnik gminy wykaz osób reklamowanych, do którego należy wciągnąć osobno:

1. osoby, co do których zażądano ich wykreślenia z listy wyborczej (§ 21 punkt 1);

2. osoby, co do których zażądano przyznania im prawa głosu, liczącego się tylko za jeden, a nie za dwa (§ 21 punkt 3);

3. osoby, co do których zażądano dodatkowego wpisania ich do listy wyborczej (§ 21 punkt 2);

4. osoby, dla których zażądano przyznania im prawa głosu, liczącego się za dwa, a nie za jeden (§ 21 punkt 4);

5. osoby, co do których żądano przeniesienia ich z listy jednego okręgu narodowego na listę drugiego (§ 21 punkt 5).

Wykaz osób reklamowanych wyłoży naczelnik gminy najpóźniej trzeciego dnia po upływie terminu reklamacyjnego w miejscach, wskazanych w § 20 ustęp 5 do wolnego przeglądu przez trzy dni i ogłosi to publicznie. W ciągu tych trzech dni wolno osobom interesowanym (§ 21 ustęp drugi i trzeci) wnosić obrony względnie sprzeciwy przeciw reklamacyom.

Osobom, co do których wniesiono reklamacje z powodów wymienionych wyżej pod 1 i 2, winien naczelnik gminy na ich żądanie w ciągu powyższych trzech dni dać możność poinformowania się o motywach tych reklamacji.

Obrony i sprzeciwy wnosić należy u naczelnika gminy ustnie lub pisemnie.

Wniesione reklamacje przedłoży naczelnik gminy do rozstrzygnięcia oznaczonej w § 20 ustęp 1 Władzy politycznej, dołączając do poszczególnych reklamacji wniesione obrony i sprzeciwy.

Przeciw rozstrzygnięciu reklamacji przez starostwo może ten, kto wniósł reklamację, jak i ten, którego osoby wydane rozstrzygnięcie dotyczy, wnieść w ciągu dni trzech odwołanie do Namiestnictwa przez starostwo.

Rozstrzygnięcie Namiestnictwa jest w każdym wypadku ostateczne.

Reklamacje i odwołania, które wniesiono po upływie terminu, należy odrzucić jako spóźnione.

W razie uwzględnienia reklamacji przeprowadzi oznaczona w § 20, ustęp 1, władza polityczna sprostowanie listy wyborczej w sposób rozstrzygnięciu odpowiadający.

Jeżeli władza rozstrzygnie, że osoba, co do której wniesiono reklamację, ze względu na swą narodowość nie należy do tego okręgu wyborczego, na którego

liście została umieszczona, to polecając wykreślenie jej z tej listy, zarządzi równocześnie zapisanie jej na listę wyborczą okręgu wyborczego, do którego z tytułu swej narodowości należy.

Zresztą począwszy od chwili wyłożenia listy wyborczej (§ 20 ustęp piąty) sprostowania listy wyborczej należy przedsiębrać tylko o tyle, o ile jest obowiązkiem władzy politycznej aż do czasu na trzy dni przed terminem wyboru, wykreślić z listy wyborczej te w niej zapisane osoby, co do których utrata obywatelstwa austriackiego, lub okoliczność, uzasadniająca po myśli §§ 14 i 15 tej ordynacji wyjęcie lub wykluczenie od uprawnienia do wyboru dopiero później nastąpiła lub na jaw wyszła.

Sprostowania listy wyborczej, przez władzę polityczną dokonane, podać należy do wiadomości naczelnika gminy w celu sprostowania także egzemplarza tej listy znajdującego się w urzędzie gminnym.

Najpóźniej ośm dni przed wyborem przedłoży naczelnik gminy znajdującą się u niego listę wyborczą ponownie władzy politycznej, która zbada, czy sprostowania listy wyborczej zarządzone w czasie postępowania reklamacyjnego zostały przeprowadzone, a zatem, czy obydwa egzemplarze listy wyborczej zgadzają się ze sobą. W razie przeciwnym sprostuje władza obydwa egzemplarze zgodnie ze sobą.

Jeden egzemplarz listy wyborczej należy doręczyć komisarzowi wyborczemu.

Jeżeli zajdzie potrzeba sprostowania listy wyborczej na podstawie orzeczenia reklamacyjnego już po jej oddaniu komisarzowi wyborczemu, to władza zaawidomi o tem natychmiast naczelnika gminy miejsca wyboru i komisarza wyborczego. Naczelnik gminy sprostuje listę w obecności komisarza wyborczego, dołączając do niej polecenie władzy, zarządzające sprostowanie.

§ 23.

Skoro lista wyborcza po rozstrzygnięciu reklamacji sprostowaną zostanie, wyda władza polityczna w § 20, ustępie 1 oznaczona, dla miejsca wyboru właściwa, wyborcom karty legitymacyjne do wyboru posłów. Jeżeli gminy, należące do różnych powiatów politycznych, złączone zostaną w zbiorowe miejsca wyborcze (§ 12 ustęp 3 i 4), to celem wystawienia kart legitymacyjnych, należy po ukończeniu postępowania reklamacyjnego, listy wyborcze tych gmin przesłać władzy politycznej dla miejsca wyboru właściwej.

Karty legitymacyjne mają zawierać liczbę bieżącą dotyczącą listy wyborczej, miejsce, dzień i godzinę rozpoczęcia czynności wyborczej, jakoteż godzinę kiedy oddawanie głosów ma być ukończone, imię, nazwisko i mieszkanie uprawnionego do wyboru, ilość posłów, na których ma prawo głosować, wreszcie w tych przypadkach, w których głos liczy się podwójnie (§ 7, ust. 3 i 4) i w których oprócz posła wybiera się także jego zastępcę, zaznaczenie tych okoliczności.

Na odwrotnej stronie karty legitymacyjnej należy umieścić ważniejsze postanowienia ustawy z dnia 26. stycznia 1907, Dz. u. p. Nr. 18.

W miastach mających własny statut można poruczyć wystawienie kart legitymacyjnych Prezydentowi miasta.

Karty legitymacyjne należy wyborcom w mieszkaniu doręczyć; doręczenie można poruczyć naczelnikowi gminy.

Władza, która wydaje karty legitymacyjne, zarządzi przez ogłoszenie w sposób w miejscu praktykowany wezwanie wyborców, aby w wypadkach, w których z jakiegokolwiek powodu karty legitymacyjne najpóźniej na 24 godzin przed dniem wyboru nie zostały im doręczone, podjęli je osobiście w miejscu w obwieszczeniu oznaczonym.

W miejsce zagubionej karty legitymacyjnej, wyda powołana do pierwszego

wystawienia władza uprawnionemu na jego żądanie duplikat karty legitymacyjnej, nawet w sam dzień wyboru.

§ 24.

Celem dokonania wyboru posłów należy wydać wyborcom razem z kartami legitymacyjnymi karty do głosowania, które muszą być opatrzone pieczęcią urzędową, oznaczonej w § 20, ust. 1 względnie § 23, ustęp 1, władzy politycznej lub wystawiającej karty legitymacyjne władzy gminnej (§ 23, ust. 4), i które nadto zawierać mają uwagę, że każda inna nie z urzędu wydana karta do głosowania, uważana będzie za nieważną.

Na karcie do głosowania wymienić należy, na ilu posłów wyborca ma prawo głosować, tudzież czy wyborca ma głosować tylko na posła, czy także na jego zastępcę. Jeżeli wyborcy służy głos podwójny (§ 7, ustęp 3 i 4) to okoliczność ta powinna być oznaczona wewnątrz karty do głosowania oraz zewnątrz w sposób taki, aby po złożeniu karty było to widoczne.

Karty do głosowania, potrzebne dla przedsięwzięcia wyboru ściślejszego, wydaje Komisarz wyborczy, o ile ich poprzednio władza do pierwszego wystawienia powołana, nie doręczyła wyborcom w inny sposób.

W miejsce zgubionych lub nie nadających się do użytku kart do głosowania, wyda na żądanie uprawnionych do wyboru władza wyżej wspomniana względnie w dniu wyboru i wyboru ściślejszego komisarz wyborczy, inne karty do głosowania.

Czas trwania oddawania głosów należy oznaczyć w ten sposób, by wykonanie prawa wyboru było o ile możliwości dla wyborców zabezpieczone.

§ 25.

Kierownictwo czynności wyborczej, odbywać się mającej w obecności komisarza wyborczego, należy poruczyć utwo-

rzonej z wyborców komisji wyborczej, składającej się z siedmiu, a w gminach liczących mniej niż 1000 mieszkańców, z pięciu członków.

Z reguły ustanowić należy w każdym miejscu wyboru każdego okręgu wyborczego jedną komisję wyborczą.

Gdyby w którym miejscu wyboru, powołani do oddania głosu uprawnieni do wyboru, należeli do różnych narodowych okręgów wyborczych (§ 19, ustęp 4), natenczas należy utworzyć w miejscowości wyboru dla uprawnionych do wyboru każdego okręgu wyborczego osobną komisję wyborczą. W wypadku takim należy czynność wyborczą przeprowadzać dla każdego okręgu wyborczego oddzielnie co do miejsca lub co do czasu.

Gdzie ze względu na terytoryalną rozległość lub liczbę ludności byłoby wskazane, może władza polityczna, nad gminą bezpośrednio przełożona, w poszczególnych gminach miejscowych lub miejscowościach, zarządzić ustanowienie kilku komisji wyborczych w obrębie całego obszaru gminnego lub miejscowości. W gminach mających w danej klasie wyborczej więcej niż 1000 wyborców należy dla każdego 1000 wyborców ustanowić osobną komisję. Przydzielenie wyborców do poszczególnych komisji wyborczych odbywać się ma przytem podług porządku abecedowego albo też podług terytoryalnej przynależności; zarządzenia takie ogłosić należy w gminie we właściwym czasie, w sposób tam praktykowany. Przydzielenie według przynależności terytoryalnej (§ 19, ustęp 3) ma nastąpić przed sporządzeniem list wyborczych, przydzielenie zaś w porządku abecedowym w każdym razie przed wystawieniem kart legitymacyjnych.

Dla każdej komisji wyborczej postara się gmina miejsca wyboru o odpowiedni lokal wraz z potrzebnymi sprzętami i przyborami do pisania dla komisji wyborczej.

§ 26.

Komisarza wyborczego dla miasta Lwowa wyznaczy Namiestnictwo, a dla wyborów, które odbyć się mają poza obrębem stołecznego miasta kraju, to starostwo, w którego powiecie miejsce wyboru jest położone lub któremu Namiestnictwo wyznaczenie komisarza wyborczego poleci.

Urząd komisarza wyborczego jest, niezależnie od przepisów obowiązujących urzędników publicznych, urzędem honorowym, do którego przyjęcia obowiązany jest każdy, kto w miejscu wyborczym jest do wyboru uprawniony.

Każdej komisji wyborczej przyda komisarz wyborczy protokolanta, który prowadzić będzie protokół z przebiegu czynności wyborczej i wpisywać do niego wszystkie ważne wydarzenia, które zaszły podczas czynności wyborczej, w szczególności rozstrzygnięcia powzięte przez komisję wyborczą.

§ 27.

Reprezentacja gminna miejsca wyboru i komisarz wyborczy wyznaczają po trzech, względnie po dwóch członków komisji wyborczej i po dwóch zastępców członków komisji z pomiędzy uprawnionych do wyboru w miejscu wyboru i odnośnym okręgu wyborczym.

W gminach pod względem narodowym mieszanych a należących do jednego z okręgów dwumandatowych klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, obowiązany jest komisarz wyborczy dbać o to, by w miarę możliwości obie narodowości w komisji wyborczej były zastąpione.

Wyznaczonych w sposób wyżej podany sześciu, względnie czterech członków (zastępców), wybiera bezwzględną większością głosów siódmego, względnie piątego członka komisji wyborczej, który posiadać musi w miejscu wyboru i danym kole wyborczym, prawo wyboru.

Gdyby i przy drugim głosowaniu nie osiągnięto takiej większości głosów, wyznaczy tego członka komisarz wyborczy.

§ 28.

Członkowie komisji wyborczej wybierają z pomiędzy siebie względną większością głosów przewodniczącego.

W razie równości głosów rozstrzyga los, przez komisarza wyborczego wyciągnięty.

§ 29.

Do powzięcia uchwały i ukonstytuowania się komisji wyborczej potrzebna jest obecność przynajmniej czterech członków.

Uchwały komisji wyborczej zapadają bez względu na liczbę głosujących, względną większością głosów.

Przewodniczący komisji wyborczej głosuje tylko w razie równości głosów i w takim razie głosem swoim rozstrzyga.

§ 30.

O dopuszczeniu do oddania głosu lub o ważności oddanych głosów rozstrzyga komisja wyborcza tylko w następujących przypadkach:

a) jeżeli przy oddawaniu głosów powstaje uzasadniona wątpliwość co do tożsamości osoby zgłaszającej się z kartą legitymacyjną, z osobą uprawnioną do wyboru, dla której karta legitymacyjna jest wystawiona;

b) jeżeli jest wątpliwość co do ważności lub nieważności poszczególnych oddanych głosów, albo

c) jeżeli podczas czynności wyborczej podniesiono zarzut przeciw uprawnieniu do wyboru osoby, do listy wyborczej wpisanej.

Zarzuty po myśli ustępów a) i c) podnieść mogą nie tylko komisarz wyborczy i członkowie komisji wyborczej, lecz także i wyborcy, ci ostatni ustnie

lub pisemnie, i to tylko tak długo, dopóki osoba, której uprawnienie do wyboru zakwestyonowano, nie oddała jeszcze głosu, a w przypadku pod c) wspomnianym o tyle tylko, o ile ktoś twierdzi, że osoba ta od czasu ustalenia listy wyborczej utraciła obywatelstwo austriackie albo z powodów, przewidzianych w §§ 14 i 15 tej ordynacji, straciła prawo wyborcze.

Rozstrzygnięcie komisji wyborczej nastąpić musi w każdym poszczególnym przypadku przed dalszym ciągiem aktu wyborczego.

Od tego rozstrzygnięcia nie ma odwołania.

§ 31.

Komisarz wyborczy utrzymuje spokój i porządek podczas czynności wyborczej i czuwa nad przestrzeganiem postanowień ordynacji wyborczej. — Nie powinien także dopuścić, aby komisja wyborcza przekraczała swój zakres działania.

W szczególności zaś sprzeciwi się komisarz rozstrzygnięciu komisji wyborczej powziętemu wbrew ustawie i zażądania wpisania każdego takiego swego sprzeciwu do protokołu wyborczego.

§ 32.

Wydane wyborcom karty legitymacyjne uważać należy jako wezwanie do jawienia się bez wszelkiego dalszego zaproszenia w dniu na kartach podanym i w oznaczonej tam godzinie, celem wzięcia udziału w wyborze.

Tylko wyborcy posiadający kartę legitymacyjną mają celem oddania głosu wstęp do lokalu wyborczego; po oddaniu głosu mają lokal wyborczy natychmiast opuścić. O ile się to do prawidłowego przeprowadzenia wyboru okaże potrzebne, należy wyborców wpuszczać w liczbie ograniczonej, nie mniej jednak jak po trzech, do lokalu wyborczego. Zarządzenie takie może wydać władza

polityczna powiatowa lub komisarz wyborczy.

Na życzenie stronnictw wyborczych należy do aktu wyborczego z pomiędzy uprawnionych do wyboru dobrać dwóch do pięciu — w większych miastach do dziesięciu — mężów zaufania, którzy mają prawo być obecni przy akcie wyborczym w komisjach szczegółowych, aż do ogłoszenia wyniku obliczenia głosów, a muszą być uprawnieni do wyboru w danym okręgu i miejscu wyborczym.

Tych mężów zaufania podadzą najpóźniej do pięciu dni przed wyborem ubiegające się przy wyborze stronnictwa imiennie do wiadomości politycznej władzy powiatowej miejsca wyboru (Prezydenta miasta), która wyznaczy ostatecznie odpowiednią ilość z pomiędzy przedstawionych, uwzględniając o ile można wszystkie ubiegające się stronnictwa.

Co do dopuszczenia mężów zaufania do czynności głównej Komisji wyborczej, mają być zastosowane postanowienia ustępu trzeciego i czwartego.

Mężowie zaufania są jedynie świadkami czynności wyborczej i oprócz służącego wyborcom po myśli § 30 lit. a) i c), prawa wnoszenia zarzutów, nie mają żadnego dalszego wpływu na tok czynności wyborczej, wolno im jednak podczas aktu wyborczego czynić sobie zapiski.

W czasie czynności wyborczej nie wolno w lokalu wyborczym, jak i w budynku, w którym się ten lokal znajduje, tudzież w pobliżu budynku w obwodzie, przez polityczną władzę powiatową oznaczonym, wygłaszać przemów do wyborców, jakoteż w jakikolwiek inny sposób agitować. Lokal wyborczy należy tak urządzić, by wyborcy mogli swobodnie wchodzić i wychodzić.

Obwód, w którym są zakazane przemowy do wyborców, jakoteż wszelkie inne agitacje wyborcze, oznacza polityczna władza powiatowa i ogłasza to w miej-

scu wyboru z dodatkiem, że przekroczenie tego zakazu podlega karze w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30. września 1857, Dz. u. p. Nr. 198.

Przed rozpoczęciem czynności wyborczej zarządzi komisarz wyborczy, aby jeden egzemplarz powyższego ogłoszenia przybito w miejscu widocznym na budynku, w którym lokal wyborczy się znajduje.

§ 33.

Czynność wyborcza rozpoczyna się w dniu wyboru, o godzinie oznaczonej i w przeznaczonym do tego miejscu, ukonstytuowaniem komisji wyborczej, która odbierze listę wyborczą, jakoteż przygotowane wykazy głosowania i listy obliczenia głosów.

Gdyby z braku ustawowych warunków komisja wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisji wskutek ubytku członków (zastępców) zabrakło kompletu (§ 29, ustęp pierwszy), natenczas czynności komisji wyborczej obejmie komisarz wyborczy i wykonywa je aż do ich ukończenia.

§ 34.

Głosowanie odbywa się za pomocą kart do głosowania.

Przy wyborze używać można tylko kart do głosowania, wydanych przez władzę i opatrzonych jej pieczęcią, pod nieważnością głosu.

Nazwy kandydatów na kartach głosowania mogą być napisane, drukowane lub pieczęcią wyciskane, a nie naklejane.

§ 35.

Bezpośrednio przed rozpoczęciem głosowania przekona się komisja wyborcza wobec mężów zaufania, o ile są obecni, czy urna przeznaczona na karty głosowania jest próżna.

Głosowanie zaczyna się od tego, że członkowie komisji wyborczej oddają

swoje głosy. Następnie oddają głosy wyborcy.

Każdy wyborca, oddając głos, ma okazać swą kartę legitymacyjną, którą należy mu zwrócić po przejrzeniu.

Osoby oddające głos należy wpisywać po imieniu i nazwisku do wykazu głosowania, którego jeden egzemplarz prowadzi protokolant, a drugi jeden z członków komisji wyborczej. Jednocześnie należy zaznaczyć w liście wyborczej, że wyborca głos oddał.

§ 36.

Przy głosowaniu odbiera przewodniczący komisji wyborczej od każdego wyborcy złożoną kartę do głosowania, wkłada każdą z osobna do urny wyborczej, nie otwierając jej i czuwa nad tem, aby zamiast jednej nie oddano więcej kart do głosowania, a zamiast karty z głosem liczącym się za jeden, nie oddano karty z głosem, liczącym się za dwa.

§ 37.

Głosowanie raz rozpoczęte z reguły nie może być przerwane.

Oddawanie głosów należy o wyznaczonej godzinie ukończyć. Nie wolno jednak od oddania głosów wykluczyć tych wyborców, którzy jeszcze przed upływem oznaczonej na zamknięcie głosowania godziny jawili się do wyboru w lokalu wyborczym, w poczekalni przez komisję wyborczą dla wyborców przewidzianej, albo też bezpośrednio przed lokalem wyborczym. Rzeczą jest przede wszystkim komisarza wyborczego czuwać nad tem, aby osoby te od wykonania prawa wyborczego nie były wykluczone.

Jeżeli zajdą okoliczności, które przeszkadzają rozpoczęciu, dalszemu prowadzeniu lub ukończeniu czynności wyborczej, natenczas może komisja wyborcza za zgodą komisarza wyborczego odroczyć lub przedłużyć czynność wyborczą do dnia następnego.

Każde odroczenie lub przedłużenie należy ogłosić zawczasu, w sposób w miejscu praktykowany.

Jeżeli oddawanie głosów już się zaczęło, ma komisja wyborcza i komisarz wyborczy opieczętować akta wyborcze i urnę wyborczą z kartkami do głosowania w niej zawartemi i przechować je aż do dalszego ciągu czynności wyborczej.

§ 38.

Po ukończeniu głosowania, które przewodniczący komisji wyborczej ogłosi, należy zamknąć lokal wyborczy, w którym pozostać mają tylko komisarz wyborczy i członkowie komisji wyborczej wraz z protokolantem i mężami zaufania (§ 32, ustęp 3).

Zanim się obliczanie głosów rozpocznie, pomiesza przewodniczący komisji wyborczej karty do głosowania w urnie wyborczej, a potem wyjmie je i policzy. Następnie jeden z członków komisji wyborczej rozwija każdą kartę do głosowania z osobna i obejrzawszy ją, podaje do obejrzenia innym członkom komisji.

Przy wyborze z klasy gmin większych i reszty miast i miasteczek, należy oddzielnie policzyć karty z głosem liczącym się za dwa a oddzielnie karty z głosem liczącym się za jeden (§ 36) i głosy pojedyncze, jakoteż podwójne osobno zapisać w liście obliczenia głosów.

Dwaj członkowie komisji wyborczej mają prowadzić każdy z osobna dla osób, które otrzymały głosy pojedyncze lub podwójne, listę obliczenia głosów, do której wpisuje się każdego, kto otrzyma na posła głos pojedynczy lub podwójny, po imieniu i nazwisku, a obok tego nazwiska umieszcza się liczbę 1, przy drugim na niego oddanym głosie pojedynczym lub podwójnym liczbę 2, przy trzecim liczbę 3, i t. d. W celu stwierdzenia wyniku głosowania należy liczbę zapisanych podwójnych głosów przez dwa pomnożyć. Obie te listy obliczenia głosów muszą

się ze sobą zgadzać i mają być podpisane przez wszystkich członków komisji i komisarza wyborczego. Suma pojedynczych i podwójnych głosów oddanych na każdego kandydata musi być także literami w protokole wpisana.

Postanowienia ustępu poprzedniego obowiązują także pod względem wyboru zastępców (§ 44), przyczem jednak liczyć się ma głosy tak, że głosy oddane na jedną osobę zlicza się tylko o tyle, o ile osoba ta otrzymała głosy na zastępcę tego samego posła. W liście obliczenia głosów dla zastępców należy przeto obok imienia i nazwiska wybranego, podać imię i nazwisko tego, którego zastępcą się go obiera (zastępca dla N. N.).

§ 39.

Głosy oddane na osobę, która po myśli §§ 14 i 15 tej ordynacji jest wyłączone lub wykluczona od wybieralności, głosy oddane warunkowo lub głosy, do których dodano polecenia dla mającego być wybranym, nakoniec głosy, z których nie można poznać dokładnie oznaczonej nimi osoby, są nieważne i nie będą doliczone do oddanych głosów.

Do ilości oddanych głosów nie należy wliczać próżnych kartek do głosowania oraz kartek, które zawierają tylko nieważne głosy.

W okręgach wyborczych, w których wybierać się ma także zastępców, nie należy liczyć kartek głosowania opiekujących nie na posła, lecz jedynie na zastępcę.

Jeżeli karta do głosowania zawiera więcej imion i nazwisk niż wyborca ma posłów (zastępców) wybierać, należy uwzględnić tylko imiona i nazwiska najpierw na karcie do głosowania umieszczone.

§ 40.

Po ukończeniu czynności należy zamknąć spisany z niej protokół, a członkowie komisji wyborczej, komisarz wy-

borczy i protokolant mają go podpisać, równie jak i wykaz głosowania, a następnie razem z listą wyborczą, wykazem głosowania i podpisanymi listami obliczenia głosów, z kartami do głosowania, tak ważnymi jak i za nieważne uznane, wspólnie opieczetować i opatrzysz napisem, treść oznaczającym, oddać komisarzowi wyborczemu.

Wynik obliczenia głosów ogłosi przewodniczący komisji wyborczej po ponownem otwarciu lokalu wyborczego.

Jeżeli wybór posła tym aktem wyborczym został już dokonany, ma komisarz wyborczy odesłać akt wyborczy Namiestnictwu; gdyby zaś oddawanie głosów z powodu jednego i tego samego wyboru odbywało się na więcej niż jednym zgromadzeniu wyborczem, komisarzowi wyborczemu, ustanowionemu dla głównej komisji wyborczej.

Jeżeli nie wszyscy członkowie komisji wyborczej podpiszą akta wyborcze, należy przyczynę tego podać w protokole wyborczym.

§ 41.

W tych przypadkach, w których głosowanie przy jednym i tym samym wyborze posła, odbywa się na więcej niż jednym zgromadzeniu wyborczem, zestawienia ogólnego wyniku ze wszystkich miejsc głosowania dokona główna komisja wyborcza, która w tym celu ma odebrać od komisarza wyborczego, ustanowionego dla głównej komisji wyborczej, akta wyborcze, przysłane mu przez poszczególnych komisarzy wyborczych.

Komisarza dla głównej komisji wyborczej wyznacza władza oznaczona w § 26 ustęp 1, i ona też wyznacza dzień i godzinę zebrania się tej komisji.

Jeżeli okręg wyborczy klasy cenzusowej miast lub klasy powszechnej miast składa się z kilku miast względnie miejscowości, zbiera się główna Komisja wyborcza w miejscu wymienionem w dodatku tabelarycznym na pierwszym miejscu okręgu wyborczego; w okręgach

wyborczych klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek zbiera się główna Komisya wyborcza w siedzibie sądu powiatowego względnie w siedzibie tego sądu powiatowego, który jest na pierwszym miejscu wymieniony, z wyjątkiem tych okręgów, w których w dodatku tabelarycznym wyznaczone jest inne miejsce dla głównej komisji wyborczej.

Główna komisya wyborcza zbiera się w obecności komisarza wyborczego i składa się z siedmiu członków (czterech zastępców), z których po trzech członków (i po dwóch zastępców) wyznacza z pomiędzy uprawnionych do wyboru w tem miejscu i w tym okręgu wyborczym reprezentacya gminna siedziby głównej komisji wyborczej i komisarz wyborczy; siódmego członka wybiera się, lub mianuje po myśli postanowień § 27. Przewodniczącego głównej komisji wyborczej wybierają z pomiędzy siebie członkowie komisji względną większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los, który wyciągnie komisarz wyborczy (§ 28).

Członkowie komisji wyborczej, której poruczonem było kierownictwo wyboru w miejscu głównej komisji wyborczej, mogą być wyznaczeni także na członków głównej komisji wyborczej.

Gdyby w braku ustawowych warunków główna komisya wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisji wskutek ubytku członków (zastępców) zabrakło kompletu (§ 29, ustęp 1), natenczas jej czynności obejmie komisarz wyborczy (§ 33, ustęp 2).

Podczas obliczania wyników wyboru mają wstęp do lokalu tej komisji tylko komisarz wyborczy, członkowie głównej komisji wyborczej, protokolant i mężowie zaufania.

Główna komisya wyborcza ma zstawić wyniki czynności wyborczych, przez poszczególne komisye wyborcze ustalone, nie wdając się w kontrolę czynności urzędowych tych komisji.

Po obliczeniu ogólnego wyniku wyboru zamyka się protokół z tego spisany; członkowie komisji wyborczej, komisarz wyborczy i protokolant podpiszą go i wraz z aktami wyborczymi, przez poszczególnych komisarzy wyborczych nadesłanymi, opieczetują, a następnie opatrzywszy napisem, oznaczającym treść, oddadzą komisarzowi wyborczemu, który prześle wszystkie akta Namiestnictwu.

Przewodniczący głównej komisji wyborczej ogłasza wynik wyboru po otwarciu lokalu komisijnego.

§ 42.

Jeżeli w okręgu wyborczym wybiera się tylko jednego posła, za obranego uważa się tego, kto uzyskał więcej, niż połowę wszystkich oddanych ważnych głosów.

Jeżeli nie osiągnięto takiej bezwzględnej większości głosów, przystępuje się do wyboru ściślejszego.

Przy wyborze ściślejszym ograniczyć się mają wyborcy tylko do tych dwóch osób, które przy poprzedzającym akcie wyborczym najwięcej głosów uzyskały.

Jeżeli w okręgu wyborczym wybiera się kilku posłów, a każdy wyborca głosować ma na tylu posłów, ilu na okręg przypada (§ 7, ustęp 1), to za wybranych uważa się tych, na których opiewa więcej niż połowa wszystkich ważnie oddanych kart głosowania; gdyby zaś wymaganą liczbę głosów osiągnęło więcej kandydatów, niż posłów na dany okręg przypada, to za wybranych uważa się tych z pośród tych kandydatów, którzy stosunkowo najwięcej głosów osiągnęli. W razie równości głosów rostrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej. Jeżeli natomiast mniejsza liczba kandydatów osiągnęła wymaganą liczbę głosów, niż posłów na okręg przypada, to celem wyboru brakującej liczby posłów, zarządza się wybór ściślejszy.

Przy tym wyborze ściślejszym ograniczyć się mają wyborcy do tych tylko osób, które po wybranym przy głównym wyborze pośle, względnie posłach, najwięcej głosów otrzymały. Liczba osób, pod ściślejszy wybór poddać się mających, będzie dwa razy tak wielka, jak liczba posłów wybrać się jeszcze mających.

W razie równości głosów rozstrzyga wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej los, kto ma wejść do ściślejszego wyboru.

Każdy głos, który przy ściślejszym wyborze padnie na kandydata do tego wyboru w myśl powyższych postanowień nie powołanego, jest nieważny.

Za wybranych uważa się tych, którzy otrzymali największą ilość głosów.

Jeżeli przy wyborze ściślejszym wszystkie oddane głosy ważne są równo rozdzielone pomiędzy osoby, do wyboru wchodzące, natenczas los wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej rozstrzyga, kto z nich ma być uznany za wybranego.

§ 43.

W okręgach wyborczych, na które przypada dwóch posłów, a każdy wyborca głosować ma tylko na jednego posła, wybór przychodzi do skutku, gdy dwaj kandydaci którzy otrzymali względnie największą ilość głosów, mają łącznie ponad 70% a każdy z nich więcej niż 30% wszystkich oddanych ważnych głosów. W takim razie ci dwaj kandydaci są wybrani.

Gdyby dwaj kandydaci nie uzyskali tej ilości głosów, należy przystąpić do wyboru ściślejszego.

Gdyby jednak przy pierwszym wyborze wszystkie ważne głosy rozdzieliły się między dwóch kandydatów, natenczas tych dwóch kandydatów należy uważać za wybranych, chociażby stosunek głosów nie odpowiadał wymogom ustępu pierwszego.

Wybór ściślejszy odbywa się pomiędzy temi trzema osobami, które przy pierwszym akcie wyborczym uzyskały najwięcej głosów, przyczem za wybrane uważać należy te dwie osoby, na które padnie najwięcej głosów.

W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej, kto ma wejść do ściślejszego wyboru.

Każdy głos, który przy ściślejszym wyborze padnie na osobę do tego wyboru nie należącą, jest nieważny.

Jeżeli przy wyborze ściślejszym wszystkie oddane głosy ważne są równo rozdzielone pomiędzy wszystkie trzy osoby, do wyboru wchodzące, natenczas los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej rozstrzyga, które z nich mają być uznane za wybranych.

Gdyby przy pierwszym względnie przy ściślejszym wyborze wszystkie głosy padły na jednego kandydata, tego uważać należy za wybranego, a Namiestnik zarządzi bezzwłocznie wybór uzupełniający na drugiego posła na podstawie tej samej listy wyborczej, przy którym wyborze należy zastosować przepis § 42.

§ 44.

W tych wszystkich okręgach wyborczych, na które przypada dwóch posłów a każdy wyborca ma głosować tylko na jednego posła (§ 43), wybiera się zarazem zastępców.

Wyboru dokonywa się za pomocą tej samej karty do głosowania, którą wyborca oddaje głos na posła a to w ten sposób, że każdy wyborca wypisze na swojej karcie do głosowania oprócz imienia i nazwiska tej osoby, którą na posła wybiera, w drugiej rubryce karty do głosowania także jeszcze imię i nazwisko drugiej osoby, którą wybiera na zastępcę. Wybór zastępcy przychodzi do skutku w tym akcie wyborczym, w którym dokonano wyboru posła.

Przy wyborze zastępcy liczy się tylko głosy, znajdujące się na ważnych kar-

tach do głosowania, oddanych na obranego posła. Za wybranego zastępcę uważać należy tego, kto w ten sposób względnie najwięcej głosów uzyskał. Gdy przy rozstrzygającym akcie wyborczym dwie lub więcej osób otrzymało jednakową ilość głosów, rozstrzyga pomiędzy nimi los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji, którą z tych osób uważać należy za wybraną zastępcą.

Zastępca wchodzi do Sejmu w tym razie, gdy mandat tego posła, którego zastępcą został wybrany, opróżni się. Gdyby jednak oba mandaty poselskie okręgu wyborczego równocześnie opróżniły się, należy dla obu zarządzić nowe wybory.

Jeżeli zastępca utraci prawo wybieralności, umrze lub też zrzeknie się swojej funkcji jako zastępca, natenczas w razie opróżnienia odnośnego mandatu poselskiego nie należy go obsadzać aż do czasu zarządzenia powszechnych nowych wyborów, względnie aż do opróżnienia drugiego mandatu. Tak samo postąpić należy, jeżeli zastępca, który wszedł do Sejmu, z jakiegokolwiek powodu przestanie być członkiem Sejmu.

§ 45.

Uprawnieni do wyboru, którzy przy głównym akcie wyborczym nie głosowali, nie są z tego powodu wykluczeni od wykonania prawa głosowania przy wyborze ściślejszym.

Jeżeli zajdzie potrzeba ściślejszego wyboru, to komisarz wyborczy, względnie jeżeli wybór odbywał się w kilku miejscach wyborczych lub zgromadzeniach wyborczych, komisarz wyborczy głównej komisji wyborczej zarządzi wybór ściślejszy.

§ 46.

Namiestnik po przejrzeniu aktów wyborczych nadesłanych mu po myśli §§ 40 i 41, wystawi i każe doręczyć każdemu wybranemu posłowi, a w przypadku, przewidzianym w § 44 w razie

opróżnienia mandatu poselskiego, odnośnemu zastępcy, o ile posiada warunki obieralności przepisane § 13 niniejszej ordynacyi, certyfikat wyborczy, który uprawnia wybranego do wejścia w skład Sejmu.

Jeżeli z powodu braku któregoś z potrzebnych ustawowych warunków wybieralności, zostanie odmówione wystawienie certyfikatu wyborczego, nowy wybór można będzie dopiero wtedy zarządzić, gdy Sejm dany wybór unieważni.

Akta wyborcze należy przesłać Wydziałowi krajowemu.

Dopóki Sejm nie unieważni wyboru posła, mającego certyfikat wyborczy, albo zastępcy, który wszedł do Sejmu (§ 44), dopóty zasiada on w Sejmie i ma prawo wykonywania mandatu.

Jeżeli wybór posła lub zastępcy, któremu odmówiono wystawienia certyfikatu wyborczego, uznany zostanie za ważny, ma go Marszałek krajowy wezwać do wejścia w skład Sejmu.

§ 47.

Jeżeli ta sama osoba będzie wybrana posłem w dwóch lub więcej okręgach wyborczych, to najpóźniej do dni pięciu po ukonstytuowaniu się nowo wybranego Sejmu, a w razie wyboru uzupełniającego, po otwarciu najbliższej sesji sejmowej, ma się oświadczyć, który wybór przyjmuje. Jeżeli w tym terminie się nie oświadczy, rozstrzyga losowanie, dokonane przez Marszałka krajowego na publicznem posiedzeniu Sejmu, z którego okręgu wyborczego ma mandat zatrzymać. Dla mandatu wyborczego, który się opróżnił, należy rozpisać nowy wybór.

Jeżeli jednak w danym okręgu wyborczym wybrany został po myśli postanowień § 44 zastępca posła, znajdują zastosowanie postanowienia przedostatniego i ostatniego ustępu tego paragrafu.

§ 48.

Jeżeli w ciągu dziewięćdziesięciu dni po wyborze posła będzie zarządzony wybór uzupełniający w miejsce tego posła, to wybór ten należy przeprowadzić na podstawie list wyborczych, użytych przy poprzednim wyborze, o ile wyboru posła nie unieważniono właśnie z powodu niedokładności tych list.

III. O przeprowadzeniu wyborów z Izby handlowych i przemysłowych.

§ 49.

Równocześnie z rozpisaniem wyborów wezwie Namiestnik pisemnie Izby handlowe i przemysłowe w Krakowie, Lwowie i Brodach, ażeby w oznaczonym dniu wyborczym dokonały wyboru posła względnie posłów.

§ 50.

Wybór odbywa się w sposób przepisany dla wyboru Prezydenta Izby handlowej i przemysłowej w obecności komisarza wyborczego, którego wyznacza Namiestnik.

Przy wyborze z Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie i we Lwowie, każdy głosujący głosować będzie na dwóch posłów i znajdą zastosowanie postanowienia § 42. niniejszej ordynacji wyborczej.

§ 51.

Protokół z przeprowadzonego wyboru przedłoży komisarz wyborczy Namiestnikowi, celem wystawienia certyfikatu wyborczego i przesłania aktów Wydziałowi krajowemu (§ 46).

IV. O przeprowadzeniu wyborów z klasy stowarzyszeń przemysłowych m. Lwowa i m. Krakowa.

§ 52.

Klasa stowarzyszeń przemysłowych obejmuje istniejące we Lwowie i w Krakowie stowarzyszenia przemysłów rękodzielniczych uznanych za takie w myśl § 1 ustawy przemysłowej, oraz przemysłów koncesyjonowanych wymienionych w § 15 p. 1, jednak tylko wymienionych tam przemysłów wytwórczych, mianowicie: drukarnie, litografie, miedziorytnie, stalorytnie, drzeworytnie z wykluczeniem handlu wytworami tych gałęzi przemysłu, dalej obejmuje stowarzyszenia przemysłów wymienionych w tym §-fie ustawy przemysłowej pod p. 6, 7, 10, 17, 18 i 20, wreszcie przemysłu wymienionego w rozp. min. z dnia 25 marca 1883, Dz. u. p. Nr. 41.

§ 53.

Wybór posła w tej klasie odbywa się za pośrednictwem delegatów (wybranych wyborców). Do wyboru delegatów są uprawnieni wszyscy członkowie wymienionych stowarzyszeń, którzy w dniu rozpisania wyborów sejmowych posiadają obywatelstwo austriackie, ukończyli 24 rok życia, nie są po myśli postanowień §§ 14 i 15 tej ordynacji wyjęci lub wykluczeni od prawa wyboru do Sejmu lub po myśli postanowień § 118 ustawy przemysłowej i postanowień odnośnych statutów stowarzyszenia od udziału w głosowaniu i od wybieralności w stowarzyszeniu.

W stowarzyszeniach, których okręg rozciąga się poza terytorium miasta Lwowa lub Krakowa mają prawo wyboru delegatów tylko członkowie mający siedzibę przemysłu w siedzibie stowarzyszenia.

Każde stowarzyszenie wybiera jednego delegata na 10 członków stowarzyszenia, liczba delegatów jednego stowarzyszenia nie może jednak być mniejszą od dwóch, ani większą od pięciu. Delegatem może być tylko wyborca z odnośnego stowarzyszenia, posiadający w myśl § 13. bierne prawo wyboru.

§ 54.

Równocześnie z rozpisaniem wyborów Namiestnik wezwie pisemnie prezydentów miast Lwowa i Krakowa do przedsięwzięcia wyboru delegatów stowarzyszeń przemysłowych, uprawnionych w myśl niniejszej ustawy do wyboru posła. Prezydent miasta wezwie przełożenia uprawnionych do wyboru posła stowarzyszeń przemysłowych, aby sporządziły i przedłożyły Magistratowi spis członków stowarzyszenia posiadających prawo wyboru delegatów, zarządzi wyłożenie tego spisu w Magistracie przez 8 dni w oznaczyć się mających godzinach do przejrzania i wnoszenia reklamacji.

Gdyby przełożenie stowarzyszenia spisu uprawnionych do wyboru członków w oznaczonym czasie nie przedłożyło, zarządzi Magistrat sporządzenie spisu wyborców z urzędu.

Wyłożenie spisu wyborców i termin wnoszenia reklamacji ogłosi Prezydent miasta przez przybicie na tablicy ogłoszeń w Magistracie i zawiadomi o tem przełożenie stowarzyszenia. — Do wnoszenia reklamacji na wpisanie uprawnionych, względnie wykreślenie wpisanych, uprawnieni są tylko członkowie danego stowarzyszenia. Reklamacje załatwia Prezydent miasta a rozstrzygnięcie jego jest ostateczne.

§ 55.

Po prawomocności listy wyborców oznaczy Magistrat liczbę przypada-

jących na stowarzyszenie delegatów, wyznaczy dzień, godzinę i miejsce ich wyboru i termin ten, oraz liczbę delegatów ogłosi w sposób wyżej wskazany. Wybór delegatów odbywa się w obecności komisarza wyborczego, którego wyznaczy Prezydent z grona urzędników Magistratu a kierownictwo aktu wyborczego, sprawuje komisya złożona z pięciu członków uprawnionych do wyboru, z których trzech wybierają wyborcy a dwóch powołuje komisarz wyborczy. Każdy wyborca głosuje na tylu delegatów, ilu na dane stowarzyszenie przypada.

Po dokonaniu wyboru delegatów Prezydent miasta skonstatuje legalność aktu wyborczego, a jeżeli nie okaże się potrzeba nowego wyboru, który w danym razie należy zarządzić natychmiast z podaniem powodów, bez prawa odwołania się od takiego zarządzenia do władz wyższych, zarządzi wpisanie wybranych w listę wyborczą i przedłoży ją w dwóch egzemplarzach Namiestnictwu wraz z aktami wyborczymi. Lista ta ma być sporządzona w porządku abecadłowym z podaniem imion, nazwisk i siedziby przemysłu wyborców, tudzież nazwy stowarzyszenia, które ich wybrało. Namiestnictwo może w razie skonstatowania nielegalności zarządzić ponowny wybór delegatów i odpowiednio do jego wyniku listę sprostować. Po sprostowaniu listy względnie po stwierdzeniu jej legalności zwróci Namiestnictwo obydwie egzemplarze Prezydentowi, który wystawi i doręczy poszczególnym wyborcom karty legitymacyjne i karty głosowania.

§ 56.

Kierownictwo aktu wyborczego mającego się odbyć w obecności komisarza wyborczego, którego wyznaczy Namiestnictwo, porucza się komisji złożonej z pięciu członków uprawnionych do wyboru, z których trzech wybierają wyborcy a dwóch powołuje komisarz wyborczy. Jeżeli zajdzie potrzeba wyboru ściślej-

szego, to wybór ten będzie przeprowadzony bezpośrednio po ogłoszeniu wyroku pierwszego aktu wyborczego.

§ 57.

Pozatem znajdują analogiczne zastosowanie przy wyborze delegatów i przy wyborze posła z tej klasy postanowienia §§ 23, 24, 26, 28 do 40 włącznie, 42, 45 do 48 włącznie, tej ordynacji.

V. O przeprowadzeniu wyborów w okręgach klasy wielkiej posiadłości ziemskiej.

§ 58.

Postanowienia rozdziału II. tej ordynacji będą stosowane także przy wyborach w okręgach klasy wielkiej posiadłości ziemskiej jednak z następującymi zmianami.

§ 59.

Listę wyborczą dla każdego okręgu wyborczego klasy wielkiej posiadłości ziemskiej sporządza Namiestnictwo i obwieszcza przez zamieszczenie w krajowym dzienniku urzędowym z wyznaczeniem czternastodniowego terminu reklamacyjnego, liczącego się od dnia obwieszczenia.

V ten sam sposób Namiestnictwo po upływie terminu reklamacyjnego obwieszcza wykaz osób reklamowanych (§ 22 p. 1, 3, i 5), wyznaczając ośmiodniowy termin liczący się od dnia obwieszczenia, w którym wolno osobom interesowanym wnosić obrony względnie sprzeciwu. Osobom, których wykreślenia z listy wyborczej zażądano, wolno, zgłaszając w oznaczonym wyżej terminie wniesienie obrony i podając dokładnie swój adres i właściwy Urząd pocztowy, prosić Namiestnictwo o podanie motywów reklamacji. Namiestnictwo, czyniąc zaadość tej prośbie, wyznaczy dla uzupeł-

nienia wywodami zgłoszonej obrony nieprzekraczalny pięciodniowy termin, który będzie się liczyć od dnia nadejścia pisma Namiestnictwa do wskazanego Urzędu pocztowego.

§ 60.

Władzą powołaną do przyjmowania reklamacji, obron i sprzeciwów, tudzież ich rozstrzygania jest Namiestnictwo.

§ 61.

Po sprostowaniu listy wyborczej stosownie do rozstrzygnięcia wniesionych w przepisany czas reklamacji, przesyła Namiestnictwo sprostowany egzemplarz listy Starostom w miejscach wyborczych, którzy wystawią i doręczą wyborcom karty legitymacyjne i karty głosowania (§§ 23 i 24).

Uprawnionym do wyboru w klasie wyborczej wielkiej posiadłości ziemskiej mieszkającym w kraju, należy karty legitymacyjne przesyłać; uprawnionych do wyboru, mieszkających poza granicami kraju, należy wezwać ogłoszeniem w krajowym dzienniku urzędowym, do podjęcia kart legitymacyjnych w starostwie miejsca wyboru.

§ 62.

Komisarzy wyborczych dla każdej komisji wyborczej wyznacza Namiestnik.

Komisya wyborcza dla każdego okręgu wyborczego wielkiej posiadłości ziemskiej składa się z pięciu członków z pomiędzy uprawnionych do wyboru, z których trzech wybierają wyborcy a dwóch powołuje Komisarz wyborczy.

§ 63.

Jeżeli zajdzie potrzeba wyboru ściślejszego, to wybór ten będzie przeprowadzony bezpośrednio po ogłoszeniu wyroku pierwszego aktu wyborczego.

Marszałek : Przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje odczytany projekt ordynacji wyborczej sejmowej en bloc zechce rękę podnieść (*Kwalifikowana większość*).

Konstatuję, że projekt ordynacji wyborczej sejmowej przyjęty został przy udziale $\frac{3}{4}$ posłów całego Sejmu większością $\frac{2}{3}$ głosów obecnych posłów.

P. Stapiński : Proszę o głos w sprawie formalnego traktowania.

Marszałek : W sprawie formalnej ma głos p. Stapiński.

P. Stapiński : Proszę JE. p. Marszałka, żeby przy głosowaniu był łaskaw kontrolować zarządzać.

Marszałek : Zastosuję się do życzenia p. posła.

Teraz przystępujemy do rozprawy szczegółowej nad dodatkiem tabelarycznym do ordynacji wyborczej wraz z dodatkiem do § 8. ustęp ostatni do tej ordynacji. Czy żąda kto głosu?

P. Leo : Proszę o głos w sprawie formalnej.

Marszałek : W sprawie formalnej ma głos p. Leo.

P. Leo : Stawiam wniosek, żeby w analogiczny sposób głosować en bloc nad dodatkiem tabelarycznym wraz z dodatkiem do § 8. ustęp ostatni ordynacji wyborczej sejmowej.

Marszałek : Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania.

Kto przyjmuje wniosek formalny p. Lea, ażeby przeprowadzić głosowanie en bloc nad dodatkiem tabelarycznym do ordynacji wyborczej sejmowej wraz z dodatkiem do § 8. ostatni ustęp tej ordynacji zechce rękę podnieść (*Większość.*) Jest przyjęty.

P. Kędzior : Proszę o głos.

Marszałek : Głos ma p. Kędzior.

P. Kędzior : Pozwalam sobie postawić poprawkę do tekstu dodatku tabelarycznego.

W okręgu 82 komisya uchwaliła, że miejscem głównej komisji wyborczej miał być Wojnicz.

Tymczasem ze strony Rządu zakwestyonowano to i całkiem słusznie dlatego, że starostwo w Brzesku jednego dnia musiałyby przeprowadzić wybory u siebie w Brzesku, w Zakliczynie i w Wojniczu. Pan referent w porozumieniu z Namiestnictwem zaproponował tedy na siedzibę komisji głównej w okręgu Wojnicz-Tarnów Zbylitowską górę.

Otóż znając dokładnie topografię okolic Tarnowa, zwróciłem uwagę pana referenta i komisarza rządowego, że do Zbylitowskiej Góry trzeba z Tarnowa jechać przez Koszyce ku Zgłobicom, następnie dopiero w bok kiepską drogą gminną do miejsca urzędowania, podczas gdy koło Tarnowa jest bardzo wiele gmin, jak Klikowa, Gumniska, Tarnowiec, Koszyce, Rzędzin itd.

Ponieważ z pomiędzy tych gmin Klikowa jest odległa około 2 km od Tarnowa i ma przystanek kolejowy linii Tarnów-Szczucin, więc pozwalam sobie zaproponować w sprostowaniu przedłożonem przez komisję zmianę tę, że zamiast Zbylitowskiej Góry ma być uznana za siedzibę głównej komisji wyborczej gmina Klikowa.

Wobec tego odnośny ustęp dodatku tabelarycznego miałby opiewać :

„Okręg wyborczy Nr. 82, Tarnów, Wojnicz.

Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Klikowa“.

P. Cegielski : Proszu o hołos.

Marszałek : Głos ma p. Cegielski.

P. Cegielski: Wysokij Sojme!
Do dodatku tabelarycznoho stawlu
poprawku, a imenno, szczooby w okruzi
Nr. 154 miscem wyborczym buło zamist
Berezowa Rymaniw.

П. Цегельский: Високий Сойме!
До додатку табеляричного ставлю
поправку, а іменно, щоби в окрузі Ч. 154
місцем виборчим було замість Березова
Риманів.

Marszałek: P. Kędzior zgłosił poprawkę do dodatku tabelarycznego; a mianowicie:

„Okręg wyborczy Nr. 82 Tarnów, Wojnicz, miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: „Klikowa“ zamiast Zbylitowska Góra.

Kto popiera tę poprawkę, zechce rękę podnieść. (*Dostateczna liczba.*) Jest poparta.

P. Cegielski zgłosił poprawkę, do dodatku tabelarycznego, a mianowicie:

„Okręg wyborczy Nr. 154 Muszyna, Grybów, Gorlice, Żmigród, Brzozów, Dynów, Krosno, Dukla, Rymanów, tudzież wyborcy ruscy wyłączeni z gmin: powiatu sądowego frysztackiego: Oparówka, Wola Pietrusza, powiatu sądowego strzyżowskiego: Blizianka, Bonarówka, Gwoździanka, powiatu sądowego nowosądeckiego: Kofów, Łabowa, Łabowiec, Maciejowa, Nowa wieś, Roztoka mała, Składziste, Uhryn, powiatu sądowego krościńskiego: Biała woda, Czarna woda, Jaworki, Szlachtowa, miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Rymanów“ (zamiast Brzozów).

Kto popiera tę poprawkę zechce rękę podnieść. (*Dostateczna liczba.*) Jest poparta.

Głos ma p. sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Niezabitowski**:

Imieniem komisji reformy wyborczej przyjmuję tak poprawkę p. Kędziora jak i poprawkę p. Cegielskiego.

Marszałek: Proszę p. sprawozdawcę o odczytanie dodatku tabelarycznego do ordynacji wyborczej sejmowej wraz z dodatkiem do § 8. ustęp ostatni tej ordynacji z uwzględnieniem postawionych przez pp. Kędziora i Cegielskiego, a przez komisję reformy wyborczej przyjętych, poprawek.

Sprawozdawca p. **Niezabitowski** (*czyta*):

Dodatek tabelaryczny
do ordynacji wyborczej sejmowej.

I. Klasa wielkiej posiadłości ziemskiej.

a) Okręgi wyborcze z wyłączeniem
wyborców ruskich, składające się z po-
wiatów politycznych:

Nr. okręgu
wyborczego.

Liczba posłów
mających się wybrać.

Nr. okręgu
wyborczego.

Liczba posłów
mających się wybrać.

1. Kraków, Chrzanów, Podgórze,
Wieliczka, Bochnia, Brzesko, Wa-
dowice, Biała, Oświęcim, Żywiec,

Myślenice, miejsce wyboru Kra-
ków 6

2. Tarnów, Dąbrowa, Mielec, Pilzno,
Ropczyce, Jasło, powiatu kol-
buszowskiego powiat sądowy:
Kolbuszowa, miejsce wyboru
Tarnów 3

3. Nowy Sącz, Grybów, Gorlice,
Limanowa, Nowy Targ, miejsce
wyboru Nowy Sącz 2

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.	Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
4. Rzeszów, Strzyżów, Tarnobrzeg, Nisko, Łańcut, Przeworsk, z powiatu kolbuszowskiego powiat sądowy: Sokołów, miejsce wyboru Rzeszów	2	15. Stanisławów, Bohorodczany, Naddwórna, Tłumacz, z powiatu buczackiego, powiat sądowy: Potok złoty, miejsce wyboru Stanisławów	2
5. Przemyśl, Jarosław, Mościska, Jaworów, miejsce wyboru Przemyśl	3	16. Kołomyja, Peczeniżyn, Horodenska, Kosów, Śniatyn, miejsce wyboru Kołomyja	2
6. Sanok, Krosno, Brzozów, Dobromil, Lisko, miejsce wyboru Sanok	3	17. b) Okręg wyborczy utworzony dla wyborców ruskich, wyłączonych z powyższych powiatów:	
7. Sambor, Stary Sambor, Turka, Drohobycz, Rudki, miejsce wyboru Sambor	3	miejsce wyboru Lwów	1
8. Lwów, Gródek Jag., miejsce wyboru Lwów	1	II. Klasa cenzusowa miast.	
9. Stryj, Skole, Żydaczów, Dolina, Kałusz, miejsce wyboru Stryj	2	a) Okręgi wyborcze składające się z gmin:	
10. Brzeżany, Podhajce, Bóbrka, Przemyślany, Rohatyn, miejsce wyboru Brzeżany	3	18. Kraków z wyłączeniem dzielnic Ludwinów i Płaszów	6
11. Żółkiew, Rawa ruska, Cieszanów, Sokal, miejsce wyboru Żółkiew	3	19. Podgórze i dzielnice miasta Krakowa Ludwinów i Płaszów	1
12. Złoczów, Kamionka strumiłowa, Radziechów, Brody, Zborów, miejsce wyboru Złoczów	3	20. Oświęcim, Wieliczka, Żywiec	1
13. Tarnopol, Zbaraż, Skala, Trembowla, miejsce wyboru Tarnopol	3	21. Biała, Lipnik	1
14. Czortków, Husiatyn, Borszczów, Zaleszczyki, z powiatu buczackiego powiaty sądowe: Buczacz i Monasterzyska, miejsce wyboru Czortków	3	22. Tarnów — część wschodnia	1
		23. Tarnów — część zachodnia	1
		Linia demarkacyjna dzieląca w m. Tarnowie okręg wyborczy wschodni Nr. 22. od zachodniego Nr. 23. biegnie od północnej	

Nr. okręgu
wyborczego.Liczba posłów
mających się wybrać.

granicy miasta pomiędzy parcelami gruntowymi 195, 191, 196, 197, 198, 199 a parcelami gruntowymi 188, 190, 189, 193 gm. kat. Tarnów, następnie osią drogi polnej parc. gr. 362/2 gm. kat. Tarnów, aż do przecięcia się z osią ulicy Księcia Józefa, dalej osią ulicy Księcia Józefa aż do przecięcia się z osią ulicy Brodzińskiego, osią ulicy Brodzińskiego aż do przecięcia się z osią ulicy Wałowej, osią ulicy Wałowej aż do przecięcia się z osią ul. Basztowej, osią ulicy Basztowej aż do przecięcia się z osią ulicy Kapitulnej, osią ulicy Kapitulnej aż do przecięcia się z osią ulicy Piekarskiej, osią ulicy Piekarskiej do Rynku, przekątnią Rynku z wydzieleniem Ratusza do okręgu zachodniego aż do osi ul. Wielkie Schody, osią ul. Wielkie Schody aż do przecięcia się z osią ulicy Bernardyńskiej, przecina w poprzek ul. Bernardyńską, biegnie po zewnętrznej linii chodnika wschodniej strony placu św. Ducha (Burek), aż do osi ul. P. Maryi, osią ul. P. Maryi aż do jej skrzyżowania w ul. Zabłocką, osią ul. Zabłockiej aż do przecięcia się z osią ulicy św. Marcina, wreszcie osią ulicy św. Marcina parc. Nr. 301/2 aż do południowej granicy miasta.

Dom przechodni kons. Nr. 142 przy wylocie ulicy Kapitulnej należeć będzie aż do ewentualnej regulacji ulicy do okręgu zachodniego.

24. Nowy Sącz 1

25. Bochnia, Wadowice 1

26. Rzeszów 1

27. Jasło, Gorlice, Grybów 1

28. Sanok z wyłączeniem wyborców ruskich, Krosno 1

b) Okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich składające się z gmin :

29. Lwów 8

30. Przemyśl 2

31. Stanisławów, Knihinin Kolonia 2

32. Drohobycz, Medenice, Rychcice (powiatu sądowego drohobyckiego) 2

33. Kołomyja, Ceniawa (powiatu sądowego kołomyjskiego) 2

34. Tarnopol, Zagrobela, Czortków, Wygnanka (powiatu sądowego czortkowskiego) 2

35. Jarosław 1

36. Sambor 1

37. Stryj 1

38. Złoczów, Brzeżany, Baranówka, Hucisko, Kuropatniki, (powiatu sądowego brzeżańskiego) 1

39. Brody, Łopatyn 1

40. Gródek Jagielloński, Jaworów, Sokal, Żółkiew, Kulików, Zborów 1

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.	Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
c) Okręgi wyborcze utworzone dla wyborców ruskich wyłączonych z gmin:		górzki, XX. Dąbie, XXI. Płaszów, tudzież miasto Podgórze	1
41. Lwów, Kulików	1	49. Tarnów, Bochnia, Wieliczka, Wadowice, Biała, Lipnik, Oświęcim, Żywiec	1
42. Tarnopol, Zagrobela, Czortków, Wygnanka, Zborów	1	50. Rzeszów, Gorlice, Krosno, Nowy Sącz, Jasło, Grybów, Jarosław (z wyłączeniem wyborców ruskich), Sanok z wyłączeniem wyborców ruskich	1
43. Złoczów, Brzeżany, Baranówka, Hucisko, Kuropatniki, Brody, Łopatyn, Sokal, Żółkiew	1	b) okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich składające się z gmin:	
44. Przemyśl, Jarosław, Sanok, Jaworów, Gródek Jagielloński	1	51. Lwów, okręgi komisaryatów*): I. Halickie, IV. Łyczakowskie, VI. Nowy Świat	1
45. Stryj, Sambor, Drohobycz, Medenice, Rychcice	1	52. Lwów, okręgi komisaryatów*): II. Krakowskie, III. Żółkiewskie, V. Śródmieście	1
46. Stanisławów, Knihinin Kolonia, Kołomyja, Ceniawa	1	53. Przemyśl, Sambor, Drohobycz, Stryj, Jaworów, Rychcice, Medenice	1
III. Klasa powszechna miast.		a) okręgi wyborcze składające się z gmin:	
47. Kraków dzielnice: I. Śródmieście, II. Wawel, III. Nowy Świat, IV. Piasek, V. Kleparz, VII. Stradom, XI. Dębники, XII. Półwsie, XIII. Zwierzyniec, XIV. Czarna Wieś, XV. Nowa Wieś, XVI. Łobzów	1	54. Stanisławów, Knihinin Kolonia, Kołomyja, Ceniawa, Czortków, Wygnanka	1
48. Kraków dzielnice: VI. Wesola, VIII. Kazimierz, IX. Ludwinów, X. Zakrzówek, XVII. Krowodrza, XVIII. Warszawskie, XIX. Grze-		55. Tarnopol, Zagrobela, Brzeżany, Baranówka, Hucisko, Kuropatniki, Złoczów, Brody, Zborów, Łopatyn, Sokal, Żółkiew, Kulików, Gródek Jagielloński	1

*) Oznaczone w obwieszczeniu Magistratu m Lwowa z 14 stycznia 1914 l. 1749/13.

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać	Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
c) Okręgi wyborcze utworzone dla wyborców ruskich wyłączonych z gmin:		VI. Klasa gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek.	
56. Tarnopol, Zagrobelą, Czortków, Wygnanka, Zborów, Brzeżany, Baranówka, Kuropatniki, Hucisko, Złoczów, Brody, Łopatyn, Sokal, Żółkiew	1	a) Okręgi wyborcze, składające się z powiatów sądowych (bez gmin, zaliczonych do klasy cenzusowej i powszechnej miast).	
57. Lwów, Przemyśl, Jarosław, Sanok, Gródek jagielloński, Jaworów, Kulików	1	64. Chrzanów, Jaworzno, Krzeszowice	1
58. Stryj, Sambor, Drohobycz, Medenice, Rychcice, Stanisławów, Knihinin Kolonia, Kołomyja, Ceniawa	1	65. Andrychów, Zator, Oświęcim	1
V. Klasa izb handlowych i przemysłowych.		66. Kęty, Biała	1
59. Izba handlowa i przemysłowa krakowska	2	67. Milówka, Żywiec	1
60. Izba handlowa i przemysłowa lwowska	2	68. Kraków, Liszki miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej Liszki.	1
61. Izba handlowa i przemysłowa brodzka	1	69. Sucha, Wadowice	1
V. Klasa stowarzyszeń przemysłowych.		70. Maków, Myślenice	1
62. Stowarzyszenia przemysłowe miasta Krakowa	1	71. Kalwarya, Skawina	1
63. Stowarzyszenia przemysłowe miasta Lwowa	1	72. Podgórze, Wieliczka miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej Prokocim.	1
		73. Dobczyce, Niepołomice	1
		74. Wiśnicz, Bochnia	1
		75. Mszana dolna, Jordanów	1
		76. Limanowa	1

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.	Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
77. Nowy Targ, Czarny Dunajec, Krościenko z wyłączeniem wyborców ruskich z gmin: Biała woda, Czarna woda, Jaworki, Szlachtowa	1	94. Tyczyn z wyłączeniem wyborców z gmin: Biała i Hadle szklarskie oraz Dynów z wyłączeniem wyborców ruskich	1
78. Brzesko, Radłów	1	95. Dukla z wyłączeniem wyborców ruskich, Krosno z wyłączeniem wyborców ruskich	1
79. Zakliczyn, Nowy Sącz, z wyłączeniem wyborców ruskich z gmin: Kotów, Łabowa, Łabowiec, Maciejowa, Nowa wieś, Roztoka mała, Składziste, Uhryn . .	1	96. Brzozów z wyłączeniem wyborców ruskich	1
80. Stary Sącz, Muszyna z wyłączeniem wyborców ruskich	1	97. Łańcut	1
81. Dąbrowa, Żabno	1	98. Leżajsk z wyłączeniem wyborców ruskich z gmin: Dembno, Kuryłówka, Leżajsk, Ożanna, Rzuchów, Siedlanka, Staremiasto	1
82. Tarnów, Wojnicz	1	99. Przeworsk z wyłączeniem wyborców ruskich z gmin: Gorzyce, Krzeczowice, Miocin, Rozbuż, Siennów, Tarnawka	1
83. Ciężkowice, Tuchów, Grybów z wyłączeniem wyborców ruskich	1	100. Jarosław, Cieszanów, Lubaczów, Sieniawa, Radymno i wyborcy ruscy wyłączeni z gmin: powiatu sądowego leżajskiego: Dembno, Kuryłówka, Leżajsk, Ożanna, Rzuchów, Siedlanka, Staremiasto; powiatu sądowego przeworskiego: Gorzyce, Krzeczowice, Miocin, Rozbuż, Siennów, Tarnawka; powiatu sądowego tyczyńskiego: Biała i Hadle szklarskie	2
84. Mielec, Radomyśl	1	Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Cieszanów.	
85. Pilzno, Brzostek	1	101. Przemyśl, Mościska, Dubiecko, Pruchnik, Bircza	2
86. Strzyżów z wyłączeniem wyborców ruskich z gmin: Blizianka, Bonarówka, Gwoździanka, Fryszlak z wyłączeniem wyborców ruskich z gmin: Oparówka i Wola Pietrusza	1	Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Mościska.	
87. Biecz, Gorlice z wyłączeniem wyborców ruskich	1		
88. Żmigród z wyłączeniem wyborców ruskich, Jasło	1		
89. Tarnobrzeg, Rozwadów	1		
90. Nisko, Rudnik, Ulanów	1		
91. Kolbuszowa, Sokołów	1		
92. Ropczyce, Dębica	1		
93. Głogów, Rzeszów	1		

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.	Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
102. Sanok, Lisko, Baligród, Ryma- nów z wyłączeniem wyborców ruskich, Bukowsko 2 Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Lisko.	2	110. Skałat, Podwołoczyska, Grzyma- łów, Nowe Siolo 2	2
103. Sambor, Rudki, Komarno, Stara- sól i wyborcy polscy wyłączeni z powiatów sądowych: Łąka i Niżankowice 2 Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Rudki.	2	111. Trembowla, Budzanów, Czort- ków 2	2
104. Gródek Jagielloński, Sądowa- Wisznia i wyborcy polscy wyłączeni z powiatów sądo- wych: Janów, Jaworów i Kra- kowiec 2 Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Czerlany.	2	112. Buczacz, Monasterzyska, Wiś- niowczyk 2 113. Borszczów, Husiatyn, Kopyczyń- ce i wyborcy polscy wyłączeni z powiatów sądowych: Mielnica i Tłuste 2	2
105. Lwów, Winniki, Szczerzec, Ku- lików 2 Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Winniki.	2	b) Okręgi wyborcze, składające się z powiatów sądowych (bez gmin, zali- czonych do klasy cenzusowej i powszech- nej miast) z wyłączeniem wyborców polskich:	
106. Kamionka strumiłowa, Busk, Gliniany i wyborcy polscy wy- łączeni z powiatów sądowych: Łopatyn i Radziechów 2	2	114. Rawa ruska, Niemirów 1 Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Lubycza kamaralna.	1
107. Złoczów, Przemyślany i wybor- cy polscy wyłączeni z powiatu sądowego Bóbrka 2 Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Przemyślany.	2	115. Żółkiew, Janów 1 Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Sopotyn.	1
108. Brody, Zbaraż, Podkamień, Za- łożce, Olesko i wyborcy polscy wyłączeni z powiatu sądowego Zborów 2 Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Zbaraż.	2	116. Uhnów, Mosty wielkie 1 117. Sokal, Bełz 1	1
109. Tarnopol, Mikulińce, Kozowa Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Mikulińce.	2	Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Poturzyca. 118. Radziechów, Łopatyn 1 Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Chołojów.	1
		119. Jaworów, Krakowiec 1 Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Jazów stary.	1
		120. Stary Sambor, Ustrzyki dolne, Lutowiska 1	1
		121. Turka, Podbuż 1 Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Wołcze.	1

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać	Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać
122. Dobromil, Niżankowice	1	135. Stanisławów	1
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Starzawa.		Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Knihinin wieś.	
123. Skole, Borynia	1	136. Bohorodczany, Sołotwina	1
124. Drohobycz, Łąka	1	Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Bohorodczany stare.	
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Jasienica solna.		137. Nadwórna, Ottynia	1
125. Stryj, Medenice	1	138. Tłumacz, Tyśmienica	1
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Lisiatycze.		139. Tłuste, Potok złoty	1
126. Bóbrka, Mikołajów	1	140. Zaleszczyki, Mielnica	1
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Chlebowice wielkie.		Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Dobrowlany.	
127. Żydaczów, Chodorów	1	141. Horodenka, Obertyn	1
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Borynicze.		142. Śniatyn, Gwoździec	1
128. Dolina, Bolechów	1	143. Kołomyja, Peczeniżyn	1
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Hoszów.		Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Peczeniżyn.	
129. Brzeżany, Zborów	1	144. Delatyn, Jabłonów	1
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Leśniki.		145. Kosów, Żabie	1
130. Rohatyn	1	Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Stary Kosów.	
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Wierzbołowce.		146. Kuty, Zabłotów	1
131. Kałusz, Rożniatów	1	Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Ilińce.	
132. Bursztyn, Wojniłów, Żurawno	1	c) Okręgi wyborcze, utworzone dla wyborców polskich, wyłączonych z okręgów poprzednich, a składające się z powiatów sądowych (bez gmin zaliczonych do klasy cenzusowej i powszechnej miast):	
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Wojniłów.		147. Rawa ruska, Niemirów, Uhnów, Żółkiew, Mosty wielkie, Sokal, Bełz	1
133. Podhajce	1	Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Bełz.	
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Halicz koło Podhajec.			
134. Halicz, Bołszowce	1		
Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Załukiew.			

Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.	Nr. okręgu wyborczego.	Liczba posłów mających się wybrać.
148. Bolechów, Dobromil, Ustrzyki dolne, Lutowiska, Stary Sambor, Turka, Borynia, Podbuż, Skole Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Turka.	1	powiatu sądowego strzyżowskiego: Blizianka, Bonarówka, Gwoździanka,	
149. Żydaczów, Drohobycz, Medenice, Stryj, Mikołajów, Żurawno . .	1	powiatu sądowego nowosądeckiego: Kotów, Łabowa, Łabowiec, Maciejowa, Nowa wieś, Roztoka mała, Składziste, Uhryn,	
150. Dolina, Rożniatów, Kałusz, Wojniłów, Bohorodczany, Sołotwina, Nadwórna, Delatyn, Ottynia	1	powiatu sądowego krościeńskiego: Biała woda, Czarna woda, Jaworki, Szlachtowa Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Rymanów.	1
151. Rohatyn, Chodorów, Bursztyn, Bołszowce, Podhajce, Brzeżany	1	VII. Dodatek do § 8. ustęp ostatni.	
152. Halicz, Stanisławów, Tłumacz, Tyśmienica, Kołomyja, Peczenizyn, Jabłonów, Kosów, Kuty, Żabie Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Tłumacz.	1	103. Powiat sądowy Łąka, gmina względnie miejscowość: Kranzberg.	
153. Śniatyn, Zabłotów, Gwoździec, Horodenka, Obertyn, Potok złoty, Zaleszczyki Miejsce zebrania się głównej komisji wyborczej: Horodenka.	1	104. " " Jaworów, gminy względnie miejscowości: Münchenthal ad Mużyłowice kolonia, Schumlau.	
d) Okręg wyborczy utworzony dla wyborców ruskich, wyłączonych z okręgów poprzednich, a składający się z powiatów sądowych (bez gmin zaliczonych do klasy cenzusowej i powszechnej miast):		" " Janów, gminy względnie miejscowości: Schönthal, Ottenhausen, Rottenhan.	
154. Muszyna, Grybów, Gorlice, Żmięgród, Brzozów, Dynów, Krosno, Dukła, Rymanów, tudzież wyborcy ruscy wyłączeni z gmin:		106. " " Radziechów, gminy względnie miejscowości: Romanówka, Józefów, Stanin, Hanunin, Mierów.	
powiatu sądowego frysztackiego: Oparówka, Wola Pietrusza,		157. " " Uhnów, gminy względnie miejscowości: Michałówka, Bruckenthal.	

Nr. okręgu
wyborczego.

147. Powiat sądowy: Rawa ruska: gmina względnie miejscowość: Einsingen.
- " " Żółkiew, gminy względnie miejscowości: Mokrotyn kolonia, Wiesenberg.
148. " " Bolechów, w gminy względnie miejscowości: Pöchersdorf, Nowy Babylon ad Bolechów, Huziejów nowy.
- " " Dobromil, gminy względnie miejscowości: Makowa Kolonia, Falkenberg Rosenberg, Engelsbrun ad Dobromil, Obersdorf, Prinzenthal - Steinfels.
- " " Ustrzyki dolne, gminy względnie miejscowości: Siegenthal ad Berehy dolne, Bandrów Kolonia.
- " " Skole, gminy wzgl. miejscowości: Demnia wyżna ad Skole, Felizienthal, Annaberg, Tucholka, Karlsdorf, Smorze dolne.

Nr. okręgu
wyborczego.

149. Powiat sądowy: Drohobycz, gminy względnie miejscowości: Neudorf, Gassendorf.
- " " Medenice, gminy względnie miejscowości: Josefsberg, Königsau.
- " " Stryj, gminy wzgl. miejscowości: Brygidyn, Gelsendorf, Grabowiec stryjski.
- " " Żurawno, gminy względnie miejscowości: Wola obłaźnicka ad Obłaźnica, Lubsza, Nowe sioło, Izydorówka, Machliniec.
150. " " Dolina, gminy względnie miejscowości: Diamantheim ad Turza wielka, Debelówka, Dąbrowa, Broczków, Obliska ad Dolina, Hofnungsau, Rachin, Mizuń nowy, Engelsberg, Teresówka, Ludwikówka.
- " " Kałusz, gminy względnie miejscowości: Ugartsthal, Landestreu, Kałusz nowy.
- " " Delatyn, gminy względnie miejscowości:

Nr. okręgu
wyborczego.

- wość Bredtheim ad Majdan średni.
150. Powiat sądowy Ottynia, gminy względnie miejscowości: Neudorf, Konstantynówka, Mikulsdorf ad Ottynia.
151. " " Podhajce, gmina względnie miejscowość: Beckersdorf.

Nr. okręgu
wyborczego

152. Powiat sądowy Tyśmienica, gmina względnie miejscowość Sitauerówka ad Ladzkie szlacheckie.
153. " " Śniatyn, gmina względnie miejscowość: Augustdorf ad Śniatyn.

Marszałek. Przysępujemy do głosowania. Kto przyjmuje odczytany dodatek tabelaryczny do ordynacyi wyborczej sejmowej wraz z dodatkiem do § 8. ustęp ostatni tej ordynacyi en bloc zechce rękę podnieść. (*Kwalifikowana większość*).

P. **Wanio.** Proszu o hołos.

Marszałek. Głos ma p. Wanio.

P. **Wanio.** Wysokij Sojme!

Do tabelarycznoho dodatku wyborczoji sojmowoji ordynacyji stawlu ślidujuczzi poprawky, a iminno, szczoby місцем зібраня hołownoji komisyyji wyborczoji w okruzi wyborczim Cz. 107 була Skwarjawa, a w okruzi Cz. 106. Шуняни.

П. **Ваньо.** Прошу о hołos.

П. **Ваньо.** Високий Соjме!

До табеляричного додатку виборчої соjмової ординації ставлю слідуочі поправки, а іменно, щоби місцем зібраня головної комісії виборчої в окрузі виборчим Ч. 107 була Скварява, а в окрузі Ч. 106. Глиняни.

Marszałek. Wobec uchwalenia przez Wysoką Izbę dodatku tabelarycznego do ordynacyi wyborczej sejmowej stały się te poprawki bezprzedmiotowe, nie mogą ich więc podać do głosowania.

Wracając do głosowania nad dodatkiem tabelarycznym do ordynacyi wyborczej sejmowej wraz z dodatkiem do § 8. ustęp ostatni tej ordynacyi, proszę Panów o próbę przeciwną tj. kto jest przeciw przyjęciu tego dodatku zechce rękę podnieść. (*Mniejszość*, bo głosowało zaledwie kilka postów).

Konstatuję, że dodatek tabelaryczny do ordynacyi wyborczej sejmowej wraz z dodatkiem do § 8. ustęp ostatni tej ordynacyi przyjęty został przy udziale $\frac{3}{4}$ postów całego Sejmu większością $\frac{2}{3}$ głosów obecnych postów.

P. **Leo.** Proszę o głos w sprawie formalnej.

Marszałek. Głos ma p. Leo w sprawie formalnej.

P. **Leo.** Pozwalam sobie postawić wniosek formalny na przystąpienie bezzwłocznie do trzeciego czytania bez czytania ustawy, zmieniającej niektóre postanowienia statutu krajowego, ordynacyi wyborczej sejmowej i dodatku tabelarycznego do ordynacyi wyborczej sejmowej wraz z dodatkiem do § 8. ustęp ostatni tej ordynacyi.

Marszałek. Jest wniosek na przystąpienie bezzwłocznie do trzeciego czytania ustawy zmieniającej niektóre postanowienia statutu krajowego, ordynacyi wyborczej sejmowej i dodatku tabelarycznego do ordynacyi wyborczej sejmowej wraz z dodatkiem do § 8. ustęp ostatni tej ordynacyi.

Czy żąda kto głosu? (*Nikt*.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przysępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. (*Większość*). Jest przyjęty.

Kto przyjmuje ustawę zmieniającą niektóre postanowienia statutu krajowego, ordynację wyborczą sejmową i dodatek tabelaryczny do ordynacji wyborczej sejmowej wraz z dodatkiem do § 8. ustęp ostatni tej ordynacji w trzecim czytaniu bez czytania zechce powstać. (*Kwalifikowana większość.*) (*Huczne brawa i oklaski.*)

Konstatuję, że ustawa zmieniająca niektóre postanowienia statutu krajowego, ordynacja wyborcza sejmowa i dodatek tabelaryczny do ordynacji wyborczej sejmowej wraz z dodatkiem do § 8. ustęp ostatni tej ordynacji zostały w trzecim czytaniu bez czytania przyjęte przy udziale $\frac{3}{4}$ posłów całego Sejmu większością więcej jak $\frac{2}{3}$ głosów obecnych posłów.

Proszę p. sprawozdawcy o odczytanie projektu zmiany § 22 regulaminu sejmowego.

Sprawozdawca p. **Niezabitowski** (*czyta*):

Projekt zmiany § 22. regulaminu sejmowego.

Celem przygotowania przedmiotów obrad Sejmu, ustanawia Sejm komisye:

a) stałe dla pewnych rodzajów spraw na czas sesji sejmowej;

b) specjalne dla poszczególnych spraw.

Komisye mają się składać z 30, 25, 21, 19, 15 lub 9 posłów. Sejm ustanawia uchwałą powziętą zwykłą większością obecnych posłów, jakie mają być wybrane komisye i oznacza ilość członków (30, 25, 21, 19, 15, 9) każdej komisji.

Stosunek ruskich członków komisji do ogółu członków komisji sejmowych ma odpowiadać stosunkowi 27 $\frac{2}{3}$ %, przyczem ułamek niżej 0.5% nie uwzględnia się, podczas gdy ułamki równające się cyfrze 0.5 i wyższe liczy się jako całość.

Marszałek. Rozprawa otwarta Czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten projekt zmiany § 22 regulaminu sejmowego zechce rękę podnieść. (*Kwalifikowana większość.*)

Konstatuję, że projekt zmiany § 22. regulaminu sejmowego został większością $\frac{2}{3}$ głosów obecnych posłów przyjęty.

Sprawozdawca p. **Niezabitowski.** Wnoszę przyjęcie projektu tej zmiany w trzecim czytaniu bez czytania.

Marszałek. Jest wniosek przystąpienia do trzeciego czytania bez czytania. Czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty. Kto przyjmuje ten projekt w trzecim czytaniu bez czytania, zechce rękę podnieść. (*Kwalifikowana większość.*)

Konstatuję, że projekt zmiany § 22. regulaminu sejmowego został w trzecim czytaniu bez czytania większością $\frac{2}{3}$ głosów obecnych posłów przyjęty.

Głos ma p. Sprawozdawca.

Sprawozdawca p. **Niezabitowski.** Wysoki Sejmie!

Przechodzimy do sprawy rezolucji. Ponieważ w tej Wysokiej Izbie objawiły się wątpliwości co do możności dopuszczenia takiej rezolucji — choć nie mogę zataić, że wszystkie sejmy uchwały takie rezolucye i ustawy odnośne otrzymały sankcyę — nie chcąc ażeby w tej podniosłej chwili powstały w Wykłej Izbie jakieś nieporozumienia, cofam końcową rezolucyę Komisji, która opiewa (*czyta*):

Wysoki Sejm raczy uchwalić: -

Sejm upoważnia Wydział krajowy do poczynienia w porozumieniu z Rządem w projekcie ustawy, zmieniającej niektóre postanowienia statutu krajowego tudzież wprowadzającej nową ordynację wyborczą, poprawek stylistycznych, któreby okazały się potrzebne, o ile one nie zmieniają pod względem merytorycznym tekstu uchwalonego projektu ustawy. (*Brawa.*)

Marszałek. Porządek dzienny został wyczerpany.

Są jeszcze wnioski nagłe. Proszę p. Sekretarza o odczytanie tych wniosków.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta*):

L. s. 111/913.

Wniosek nagły.

Na dniu 28. października b. r. wybuchł groźny pożar w miasteczku Jordanowie, którego pastwą padło 20 zabudowań mieszkalnych i gospodarczych wraz z zebranymi plonami i całym dobytkiem. Przyczyną tak znacznego rozszerzenia się pożaru był brak wody, na który miejscowość ta stale cierpi.

Ponieważ pogorzelnicy, bez wyjątku wszyscy ubodzy, nie będąc ubezpieczeni, stracili całe swe mienie, a nadto znajdują się bez dachu i potrzebują rychłej pomocy, podpisani wnoszą :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

1. Sejm uchwała pogorzelncom Jordanowa na doraźną pomoc 50.000 kor.
2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w swoim zakresie działania udzielił odpowiedniej pomocy przy odbudowaniu spalonej części miasta oraz przyspieszył wszczętą już akcyę celem zaopatrzenia tej miejscowości w dostateczną ilość wody, co jest koniecznem nietylko ze względów ogniowych ale i sanitarnych.

We Lwowie, dnia 5. grudnia 1913.

Wnioskodawca :

Bednarski.

Schmidt, Wójcicki, Skarbek, ks. Wolanin, ks. Zaremba, Górkiewicz, Pilch, Tomaka, ks. Michalik, Jabłoński, Zamorski, Sala, Maciuszek, Adam.

Marszałek: Dla uzasadnienia nagłości ma głos p. Bednarski.

P. Bednarski: Nagłość tego wniosku niepotrzebuje dalszego uzasadnienia, dlatego prosząc o uznanie nagłości, wnoszę na odesłanie wniosku do komisji budżetowej.

Marszałek: Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto uznaje ten wniosek za nagły, zechce rękę podnieść (*Większość.*) Nagłość uznana.

P. wnioskodawca postawił wniosek formalny na odesłanie jego wniosku nagłego do komisji budżetowej.

Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść (*Większość.*) Jest przyjęty.

Proszę p. sekretarza o odczytanie następnego wniosku nagłego.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta.*)

Ls. 112/913.

Wniosek nagły.

Ze względu na uznaną ogólnie przez wszystkie czynniki krajowe i państwowe konieczność sprawiedliwszej dotacyi dla nauczycielstwa ludowego podpisani wnoszą :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

1. Sejm poleca komisji szkolnej, aby w porozumieniu z komisją budżetową przedłożyła w ciągu bieżącej sesji wnioski celem trwałej regulacyi płac nauczycielstwa ludowego, wysokości kwaterowego, niemniej emerytów i zaopatrzenia wdów i sierót, a to od 1. stycznia 1914 r.

2. Sejm uchwała na rok 1913 kwotę trzech milionów koron tytułem dodatku drożyznianego dla nauczycielstwa ludowego w kraju i mieście Lwowie i poleca komisji szkolnej, aby co do rozdziału tej kwoty niezwłocznie przedłożyła swe wnioski.

Wnioskodawca :

Głabiński.

Adam, ks. Wolanin, Górkiewicz, Wójcicki, Schmidt, Bednarski, Jabłoński, Sala, Zamorski, ks. Michalik, Tomaka, ks. Zaremba, Skarbek, Pilch.

Marszałek: Dla uzasadnienia nagłości ma głos p. Głabiński.

P. Głabiński: Nie będę nagłości tego wniosku bliżej uzasadniał, ponieważ Wysoka Izba już poprzednio uznała potrzebę nagłości w tej sprawie. Wnoszę na odesłanie tego wniosku do komisji szkolnej do załatwienia w porozumieniu z komisją budżetową.

Marszałek. Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto uznaje ten wniosek za nagły zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Nagłość uznana.

Pod względem formalnym postawił p. wnioskodawca wniosek, aby jego wniosek nagły odesłać do komisji szkolnej do załatwienia w porozumieniu z komisją budżetową.

Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek, zechce rękę podnieść (*Większość*). Jest przyjęty.

Proszę p. sekretarza o odczytanie następnego wniosku nagłego.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta*):

Ls. 113/913.

Wniosek nagły.

Ze względu na wielkie rozmiary tegorocznych klęsk elementarnych i konieczność zapewnienia zarobku dla ludności,

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, aby niezwłocznie przystąpił tak we Lwowie i Krakowie, jak w całym kraju do wykonania i przyspieszenia budowy gmachów szkolnych i innych gmachów państwowych, niemniej robót drogowych, kolejowych, kanalizacyjnych, regulacyjnych, melioracyjnych i innych.

Wzywa się c. k. Rząd, aby na cele robót powyższych wyznaczył z fundusów państwowych nadzwyczajną, wydatną sumę.

Wnioskodawca:

Wójcicki.

Schmidt, Bednarski, ks. Zaremba, ks. Michalik, Pilch, Jabłoński, Sala, Tomaka, ks. Wolanin, Górkiewicz, Maciuszek, Skarbek, Głabiński, Riedl, Neumann, Zamorski, Adam.

Marszałek: Dla uzasadnienia nagłości ma głos p. Wójcicki.

P. Wójcicki: Wysoki Sejmie!

Klęski elementarne, jakie w ostatnim roku kraj nasz nawiedziły i zniszczyły w całym kraju ziemniopłody, a nadto poniszczyły grunta wyrządzając szkodę na przeszło 13 milionów koron, z drugiej zaś strony spowodowane wojną bałkańską przesilenie finansowe spowodowało szkody jeszcze większe, których wysokość nie da się wogóle oznaczyć.

Skutkiem tych szkód ludność znajduje się w strasznej nędzy i głód zagląda do chaty nawet takiego rolnika, który ma kawał gruntu nie mówiąc już o warstwach robotniczych.

By przyjść z pomocą ludności w tem położeniu, postawiłem ten wniosek nagły i proszę o uznanie nagłości, a pod względem formalnym wnoszę na odesłanie go komisji zapomogowej.

Marszałek. Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto uznaje ten wniosek za nagły, zechce rękę podnieść. (*Większość*.) Nagłość uznana.

Pod względem formalnym wnosi p. wnioskodawca na odesłanie jego wniosku nagłego do komisji zapomogowej.

Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt*). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść (*Większość*). Jest przyjęty.

Proszę p. sekretarza o odczytanie następnego wniosku nagłego.

Sekretarz p. **Urbański**: (*czyta* :)

Ls. 114/913.

Wniosek nagły.

Z uwagi, że dotychczasowa ustawa, normująca krajowe opłaty szynkarskie z dnia 20. grudnia 1905 roku, nie odpowiada ani słuszności ani nie daje preliminowanych dochodów krajowi, natomiast rujnuje całe szeregi osób prowadzących przemysł gospodnio szynkarski, ilość zaś wdrożonych egzekucji w kraju nie dozwala dalszej choćby najmniejszej zwłoki,

Wysoki Sejm uchwalić raczy nagłą potrzebę zmiany ustawy o poborze krajowych opłat szynkarskich z 20. grudnia 1905 r. w duchu pobierania opłat przy zakupnie towaru lub innym sprawiedliwości odpowiadającym kierunkowi, nie zaś wedle dotąd wymierzanego kontyngentu krzywdzącego niesłusznie bardzo licznych koncesyonowanych szynkarzy, zwłaszcza rolników, którzy temu przemysłowi się oddają, a nie dającego krajowi spodziewanych dochodów mimo bardzo licznych

środków egzekucyjnych już zastosowanych i wobec ogromnych zaległości w opłatach zastosować się mających.

Wnioskodawca :

Schmidt.

Ks. Wolanin, Górkiewicz, Pilch, Tomaka, Bednarski, Jabłoński, Zamorski, Riedl, Wójcicki, Maciuszek, ks. Michalik, ks. Zaremba, Głabiński, Sala, Skarbek, Adam.

Marszałek: Dla uzasadnienia nagłośni ma głos w zastępstwie nieobecnego p. Schmidta p. Skarbek.

Skarbek: Proszę o przyznanie nagłośni temu wnioskowi, a pod względem formalnym wnoszę na odesłanie go do komisji administracyjnej.

Marszałek: Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? *(Nikt)*. Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto uznaje ten wniosek za nagły, zechce rękę podnieść. *(Większość)*. Nagłośń uznana.

Pod względem formalnym wnosi p. wnioskodawca na odesłanie tego wniosku nagłego do komisji administracyjnej.

Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? *(Nikt)*: Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść. *(Większość)*. Jest przyjęty.

Proszę p. sekretarza o odczytanie następnego wniosku nagłego.

Sekretarz p. **Urbański** *(czyta)*:

Ls. 115/913.

Wniosek nagły

pośta Skarbka i tow. w przemiocie wyboru komisji budżetowej i bankowej.

Wysoki Sejmie!

Ze względu na konieczność jak najrychlejszego załatwienia budżetu krajowego i udzielenia Wydziałowi krajowemu upoważnienia do zaciągnięcia pożyczki krajowej i uregulowania płac nauczycieli ludowych, stawiają niżej podpisani wniosek nagły:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wybiera się komisję budżetową, szkolną i bankową i poleca się tym komisjom, by w jak najkrótszym czasie przedłożyły odpowiednie wnioski.

Wnioskodawca :

Skarbek

Głabiński, Tomaka, Górkiewicz, Pilch, Maciuszek, ks. Zaremba, Zamorski, ks. Wolanin, Schmidt, Wójcicki, Sala, Jabłoński, ks. Michalik, Bednarski, Adam.

Marszałek: Dla uzasadnienia nagłośni głos ma p. Skarbek.

P. Skarbek: Wysoki Sejmie!

Wobec tego, że Wysoki Sejm już dzisiaj na rannem posiedzeniu uchwalił wybór tej komisji cofam mój wniosek.

Marszałek: Proszę p. sekretarza o odczytanie następnego wniosku nagłego.
Sekretarz p. **Urbański** *(czyta)*:

Ls. 116/913.

Wniosek nagły

pośta Głabińskiego i tow. w przedmiocie wyboru komisji zapomogowej.

Wysoki Sejmie!

Tegoroczne słoty i wylewy rzek wyrządziły szkody idące w setki milionów. Ponieważ akcja zapomogowa c. k. Rządu jest niewystarczająca, przeto konieczną jest rzeczą, by Wysoki Sejm zajął się obmyśleniem środków, mogących choć w części złagodzić straszne skutki tegorocznej klęski.

Wobec tego stawiają niżej podpisani wniosek nagły:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wybiera się komisję zapomogową, złożoną z 25 członków celem obmyślenia środków dla przyjscia z pomocą ludności dotkniętej klęską powodzi i nieurodzaju.

Poleca się komisji zapomogowej, by do dni 14 przedłożyła Wysokiemu Sejmowi swoje wnioski.

Wnioskodawca :
Głąbiński.

Sala, Bednarski, Tomaka, ks. Wolanin, Jabłoński, Pilch, Adam, Maciuszek, ks. Zaremba, Skarbek, Górkiewicz, Wójcicki, Schmidt, Zamorski.

Marszałek : Dla uzasadnienia nagłośni głos ma p. Głąbiński.

P. Głąbiński : Ponieważ sprawa ta na początku posiedzenia załatwiona została, cofam mój wniosek.

Marszałek : Proszę p. sekretarza o odczytanie następnego wniosku nagłego.

Sekretarz p. Urbański (czyta) :

L. s. 117/913.

Wniosek nagły

posła Witosa, Stapińskiego i tow. w sprawie regulacji płac nauczycielstwa ludowego.

Wysoki Sejmie !

Nauczycielstwo ludowe w całym kraju czeka z największą niecierpliwością na wiadomość, czy Sejm krajowy zaraz załatwi sprawę regulacji jego nie- możliwie niskich na obecne stosunki drożyznianie poborów. Z tego względu, aby usunąć zaraz wątpliwość i upewnić nauczycielstwo ludowe, że ustawa o regulacji poborów wejdzie pod obrady i uchwały Sejmu jako pierwszy punkt porządku dziennego po uchwaleniu reformy wyborczej,

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby przygotował projekt ustawy o uregulowaniu płac nauczycieli ludowych, a to na zasadzie czterech rang urzędników państwowych.

Zanim to nastąpi, poleca Sejm Wydziałowi krajowemu wypłacenie dodatku drożyznianego.

Wnioskodawcy :
Witos, Stapiński.

Serczyk, Bosak, Kędzior, Żardecki, Bojko, Siwula, Krężel, Riedl, Bardl, Łasku- da, Bernadzikowski, Łazarski, Maryewski.

Marszałek : Dla uzasadnienia nagłośni wniosku głos ma p. Stapiński jako jeden z wnioskodawców.

P. Stapiński : Prosząc o uznanie nagłośni, wnoszę pod względem formalnym na odesłanie tego wniosku nagłego do komisji szkolnej.

Marszałek : Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (Nikt) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto uznaje ten wniosek za nagły zechce rękę podnieść. (Większość.) Nagłość uznana.

P. Głąbiński : Proszę o głos.

Marszałek : Głos ma p. Głąbiński.

P. Głąbiński : Zwracam uwagę, że mój nagły wniosek w takiej sprawie odesłany został do komisji szkolnej i budżetowej, należałoby zatem i z tym wnioskiem nagłym tak postąpić.

Marszałek : Czy p. wnioskodawca zgadza się na to?

P. Stapiński : Zgadzam się.

Marszałek : Pod względem formalnym jest wniosek na odesłanie powyższego wniosku nagłego do komisji szkolnej do załatwienia w porozumieniu z komisją budżetową.

Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (Nikt) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmuje ten wniosek zechce rękę podnieść (Większość). Jest przyjęty.

Proszę p. sekretarza o odczytanie następnego wniosku nagłego.

Sekretarz p. **Urbański** (czyta:)

L. s. 118/913.

Wniosek nagły

posła Witos a i tow. w sprawie akcji ratunkowej z powodu tegorocznych klęsk elementarnych.

Wysoki Sejmie!

Po zeszłorocznej klęsce ulewnych deszczów nawiedziła kraj nasz w r. 1913 nadzwyczajna katastrofa, niepamiętna od r. 1813.

Ulewnie deszcze, które trwały od końca kwietnia do połowy września i zniszczyły plony we wszystkich powiatach kraju, tudzież kilkakrotne wylewy rzek spowodowały ruinę rolników, która z ogólną depresją ekonomiczną dotknęła także mieszkańców miast. Wykazane przez Wydziały powiatowe (z wyjątkiem Zaleszczyk) szkody w plonach wynoszą olbrzymią sumę przeszło 293 milionów koron, szkody zaś w drogach gminnych 11,652.498 koron.

Pomoc dla ludności rolniczej okazuje się nieodzowną w następujących kierunkach:

- 1) pomoc doraźna na zakupno żywności dla ludności dotkniętej wylewami rzek i na naprawę zburzonych domów;
- 2) dostarczenie nasion pod zasiewy i paszy dla bydła;
- 3) pomoc na naprawę dróg, rekonstrukcję uszkodzonych budowli wodnych i odwodnienie gruntów celem umożliwienia wiosennej uprawy;
- 4) dostarczenie niskoprocentowego kredytu dla rolników celem utrzymania ich przy posiadanych gospodarstwach.

Wprawdzie Rząd przyszedł już krajowi z pewną pomocą w powyższym kierunku, ale pomoc ta jest niedostateczną i nie odpowiada rozmiarom katastrofy. Potrzeba mianowicie wydatniejszych zapomóg na wyżywienie ludności i przeziębienie inwentarza, na zakupno nasion pod zasiewy jare, na naprawę dróg, robot regulacyjnych i melioracyjnych, a przede wszystkim taniego kredytu dla ratowania gospodarstw. Zachodzi też nieodzowna potrzeba ustalenia licznych usuwisk, które się potworzyły w kraju, zdeformowały i zabagniły grunta, oraz uszkodziły budynki.

Komisya parlamentarna Koła polskiego zażądała od Rządu takiej pomocy dla kraju, jakiej udzieliło państwo kilkunastu powiatom południowo-tyrolskim po powodzi w r. 1882, i przy tem żądaniu powinien także Wysoki Sejm obstać.

Podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm wzywa Rząd, ażeby wobec ogromu katastrofy, jaka kraj dotknęła w r. 1913 z powodu ulewnych deszczów i powodzi, przyszedł jak najrychlej krajowi z pomocą w kierunku wskazanym przez komisję parlamentarną Koła polskiego.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby przedłożył Sejmowi wnioski w sprawie akcji zapomogowej dla rolników dotkniętych tegorocznymi klęskami elementarnymi.

Lwów, dnia 5. grudnia 1913.

Wnioskodawca:

Witos.

Kędzior, Olearski, Łazarski, Haempel, Tertil, Maryewski, Siwula, Bardl, Bernardzikowski, Riedl, Stapiński, Krężel, Serczyk, Bojko, Bosak, Łaskuda, Schätzel.

Marszałek: Dla uzasadnienia nagłości wniosku ma głos p. Witos.

P. Witos: Prosząc o przyznanie memu wnioskowi nagłości, wnoszę pod względem formalnym na odesłanie go do komisji zapomogowej.

Marszałek: Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto uznaje ten wniosek za nagły zechce rękę podnieść. (Większość.) Nagłość uznana. Pod wzglę-

dem formalnym wnosi p. wnioskodawca na odesłanie jego wniosku nagłego do komisji zapomogowej.

Rozprawa otwarta, czy żąda kto głosu? (*Nikt.*) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta, przystępujemy do głosowania. Kto przyjmie ten wniosek zechce rękę podnieść. (*Większość.*) Jest przyjęty.

Następne posiedzenie odbędzie się w poniedziałek dnia 16. lutego 1914 o godzinie 11 przed południem z następującym porządkiem dziennym. Proszę p. sekretarza o odczytanie porządku dziennego.

Sekretarz p. **Urbański** (*czyta*):

1. Wybory komisji sejmowych: administracyjnej z 25 członków, bankowej z 25 członków, budżetowej z 25 członków, górniczej z 15 członków, gospodarstwa krajowego z 25 członków, komunikacyjnej z 25 członków, prawniczej z 15 członków, przemysłowej z 25 członków, sanitarnej z 15 członków, szkolnej z 25 członków, wodnej z 15 członków, zapomogowej z 25 członków.

2. Pierwsze czytanie przedłożenia rządowego z projektem ustawy wodnej.

3. Pierwsze czytanie przedłożenia rządowego z projektem ustawy o uzupełnieniu ksiąg gruntowych przez wpisanie dobra publicznego.

4. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie pobierania dochodów i czynienia wydatków z funduszu krajowego w IV. kwartale roku 1912.

Sprawozdawca poseł Jahl.

5. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1913 i dodatkowego sprawozdania w tym przedmiocie.

Sprawozdawca poseł Jahl.

6. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1914 i dodatkowego sprawozdania w tym przedmiocie.

Sprawozdawca poseł Jahl.

7. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunków funduszu krajowego za rok 1911.

Sprawozdawca poseł Jahl.

8. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunków funduszu krajowego za rok 1912.

Sprawozdawca poseł Jahl.

9. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o potrzebie zmiany niektórych postanowień w uchwałach sejmowych, przyzwalających na zaciągnięcie pożyczek na rozmaite cele gospodarcze kraju, a to dla ułatwienia sfinansowania tych pożyczek.

Sprawozdawca poseł Jahl.

10. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o preliminarzu galicyjskiego funduszu propinacyjnego na rok 1913.

Sprawozdawca poseł Jahl.

11. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o preliminarzu galicyjskiego funduszu propinacyjnego na rok 1914.

Sprawozdawca poseł Jahl.

12. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie przedłużenia prawa korzystania z uwolnienia od dodatku krajowego do podatku domowo-czynszowego, tudzież od dodatku gminnego do tego podatku i do 5% podatku pobieranego od domów uwolnionych od podatku domowo-czynszowego tych budynków we Lwowie, które będą wybudowane w miejsce 181 domów przeznaczonych na zburzenie w celu regulacji i asanacji miasta.

Sprawozdawca poseł Jahl.

13. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie czasowego uwolnienia od dodatku krajowego i dodatków gminnych do podatku domowo-czynszowego domów zbudowanych w Podgórzu, w miejsce przeznaczonych na zburzenie w celu regulacji miasta dla poprawy stosunków zdrowotnych.

Sprawozdawca poseł Jahl.

14. Pierwsze czytanie sprawozdania z czynności Wydziału krajowego i komisji krajowej dla spraw przemysłowych tudzież krajowego Patronatu rękodziel i drobnego przemysłu w zakresie popierania przemysłu krajowego i rękodziel za czas od 1. sierpnia 1912 do 31. lipca 1913.

Sprawozdawca poseł Jahl.

15. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych.

Sprawozdawca poseł Jahl.

16. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej sprzedaży soli.

Sprawozdawca poseł Jahl.

17. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej wyższej szkole lasowej we Lwowie za rok 1912/13.

Sprawozdawca poseł Pilat.

18. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie za rok 1912/13.

Sprawozdawca poseł Pilat.

19. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowych zakładach naukowych rolniczych w Dublanach i o krajowych stacyach doświadczalnych rolniczych w Dublanach i we Lwowie.

Sprawozdawca poseł Pilat.

20. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowych szkołach rolniczych i nauce wędrowniej gospodarstwa wiejskiego za rok 1912/13.

Sprawozdawca poseł Pilat.

21. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany statutu krajowej komisji dla spraw rolniczych.

Sprawozdawca poseł Pilat.

22. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia hodowli bydła w r. 1912.

Sprawozdawca poseł Pilat.

23. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia mleczarstwa.

Sprawozdawca poseł Pilat.

24. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o włościach rentowych.

Sprawozdawca poseł Pilat.

25. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o Banku krajowym.

Sprawozdawca poseł Pilat.

26. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie podwyższenia gwarancyi kraju dla emisji obligacji kolejowych i zmiany statutu Banku krajowego.

Sprawozdawca poseł Pilat.

27. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie dalszego uposażenia rozwinięcia działalności Banku krajowego oraz zmian w statucie w tym celu potrzebnych.

Sprawozdawca poseł Pilat.

28. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie podwyższenia kapitału zakładowego Banku krajowego.

Sprawozdawca poseł Pilat.

29. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o czynnościach krajowego Patronatu spółek oszczędności i pożyczek oraz innych spółek rolniczych.

Sprawozdawca poseł Pilat.

30. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej centralnej Kasie dla spółek rolniczych.

Sprawozdawca poseł Pilat.

31. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o klęskach elementarnych w roku 1913 i o zarządzeniach zaradczych.

Sprawozdawca poseł Pilat.

32. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego do LW. 96.615/913 tudzież do LW. 131.840/913 o operacjach agrarnych.

Sprawozdawca poseł Pilat.

33. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany i uzupełnienia ustawy komasacyjnej i ustawy działowo regulacyjnej.

Sprawozdawca poseł Pilat.

34. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o melioracyach.
Sprawozdawca poseł Pilat.
35. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o regulacji rzek kanałowych.
Sprawozdawca poseł Pilat.
36. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o budowie dróg wodnych.
Sprawozdawca poseł Pilat.
37. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o uzupełnieniu regulacji Dniestru między Rozwadowem a Żurawnem.
Sprawozdawca poseł Pilat.
38. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o systematycznej regulacji Prutu od Kołomyi do granicy bukowińskiej.
Sprawozdawca poseł Pilat.
39. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zmian niektórych postanowień ustawy o rybołóstwie z dnia 31. października 1887 Dz. u. i rozp. kraj. z r. 1890 Nr. 37.
Sprawozdawca poseł Pilat.
40. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o podwyższeniu poborów krajowych dozorców melioracyjnych.
Sprawozdawca poseł Pilat.
41. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o krajowym kursie praktycznym dozorców drenarskich.
Sprawozdawca poseł Pilat.
42. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie otwarcia 8-go kursu praktycznego dozorców drenarskich.
Sprawozdawca poseł Pilat.
43. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie powiększenia etatu technicznej służby drogowej Wydziału krajowego, w przedmiocie regulacji plac konduktorów drogowych, w przedmiocie polepszenia bytu drożników dróg krajowych, oraz w sprawie zmian w uregulowaniu zaopatrzeń dla tychże drożników, ich wdów i sierót.
Sprawozdawca poseł Dąbski.
44. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie przyznania veniam studiorum praktykantom technicznym oddziału techniczno-drogowego Wydziału krajowego Karolowi Pielechowi i Franciszkowi Jakubikowi.
Sprawozdawca poseł Dąbski.
45. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie zmiany etatu urzędników krajowego biura kolejowego.
Sprawozdawca poseł Dąbski.
46. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie ukrajowienia dróg.
Sprawozdawca poseł Dąbski.
47. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie zaprowadzenia opłat mylnicznych od automobili.
Sprawozdawca poseł Dąbski.
48. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności w zakresie publicznego pośrednictwa pracy za II. półrocze 1912 i I. półrocze 1913 r.
Sprawozdawca poseł Dąbski.
49. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie utworzenia posady drugiego krajowego inspektora szpitalów.
Sprawozdawca poseł Bernadzikowski.
50. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie powiększenia etatu i regulacji plac lekarzy krajowego zakładu dla obłąkanych, tudzież co do regulacji plac urzędników krajowego szpitala powszechnego we Lwowie, św. Łazarza w Krakowie i krajowego zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie.
Sprawozdawca poseł Bernadzikowski.
51. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie powiększenia etatu lekarzy pomocniczych krajowego szpitala św. Łazarza w Krakowie,

tudzież podwyższenia dodatków aktywalnych aptekarzy szpitala powyższego i krajowego szpitala powszechnego we Lwowie.

Sprawozdawca poseł Bernadzikowski.

52. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie pomnożenia liczby okręgów sanitarnych.

Sprawozdawca poseł Bernadzikowski.

53. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie rozszerzenia budynków rzeźni i piekarni w kraj. zakładzie dla umysłowo chorych w Kobierzynie.

Sprawozdawca poseł Bernadzikowski.

54. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o postępie budowy kraj. zakładu dla umysłowo chorych w Kobierzynie.

Sprawozdawca poseł Bernadzikowski.

55. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zakupna części parceli gruntowej lk. 4318/1 w Lipniku w celu rozszerzenia posiadłości szpitala powszechnego w Białej.

Sprawozdawca poseł Bernadzikowski.

56. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie budowy nowego szpitala powszechnego w Bochni.

Sprawozdawca poseł Bernadzikowski.

57. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie rozszerzenia szpitala powszechnego w Drohobyczu przez dobudowę pawilonu dla zakaźnie chorych i domu administracyjnego przy równoczesnem przeobrażeniu budynku głównego.

Sprawozdawca poseł Bernadzikowski.

58. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia i odbudowy szpitala powszechnego w Jaśle.

Sprawozdawca poseł Bernadzikowski.

59. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia i odbudowy szpitala powszechnego w Podhajcach.

Sprawozdawca poseł Bernadzikowski.

60. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie budowy nowego szpitala powszechnego w Rzeszowie.

Sprawozdawca poseł Bernadzikowski.

61. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie budowy nowego szpitala powszechnego w Stanisławowie.

Sprawozdawca poseł Bernadzikowski.

62. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie oddawania nadal do szpitala św. Ludwika w Krakowie na leczenie chorych dzieci nadsyłanych do szpitala św. Łazarza.

Sprawozdawca poseł Bernadzikowski.

63. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie kupna realności przy ulicy Mickiewicza 5 na pomieszczenie biur Wydziału krajowego.

Sprawozdawca poseł Kiweluk.

64. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia gmin Bieniowa, Bukowiec i Sokoliki z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Boryni, a przydzielenia do okręgu sądowego w Turce.

Sprawozdawca poseł Kiweluk.

65. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia gmin Chaszczów, Łopuszanka lechniowa i Grąziowa z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Turce, a co do Grąziowej w Starym Samborze a przydzielenia ich do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Lutowiskach.

Sprawozdawca poseł Kiweluk.

66. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia gminy Mszaniec wraz z obszarem dworskim z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Kopyczyńcach a wcielenia jej do okręgu sądowego w Trembowli oraz o wydzielenie ich z powiatu politycznego husiatyńskiego a przyłączenie do powiatu politycznego trembowelskiego.

Sprawozdawca poseł Kiweluk.

67. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia gminy Neterpińce wraz z obszarem dworskim z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Żborowie, a wcielenia jej do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Załóżcach.

Sprawozdawca poseł Kiweluk.

68. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia gminy Oparówka z okręgu c. k. Sądu powiatowego we Frysztaku, a przydzielenia jej do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Strzyżowie.

Sprawozdawca poseł Kiweluk.

69. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Myślenicach na przyjęcie imieniem powiatu gwarancyi czystego rocznego dochodu 5·48% od części kapitału zakładowego kolei lokalnej Wieliczka-Myślenice-Mszana dolna w kwocie 200.000 K przez przeciąg 75 lat.

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz.

70. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie zezwolenia Reprezentacji powiatowej w Wieliczce na przyjęcie imieniem powiatu gwarancyi czystego rocznego dochodu 5·48% od części kapitału akcyjnego kolei lokalnej Wieliczka-Myślenice-Mszana dolna w kwocie 150.000 K przez przeciąg 75 lat.

Sprawozdawca poseł Onyszkiewicz.

71. Pierwsze czytanie wniosku posła Lea i tow. w sprawie przedłożenia wniosków co do przyznania nauczycielstwu ludowemu dodatku drożyznianego za rok bieżący i w sprawie regulacji płac nauczycielskich.

72. Pierwsze czytanie wniosku p. Głębińskiego i tow. w sprawie zwiększenia dotacji na rzecz funduszu rękodzielniczego.

73. Pierwsze czytanie wniosku p. Głębińskiego i tow. w sprawie przyjęcia na rachunek funduszu krajowego części pożyczki hipotecznej, zaciągniętej na budowę domu rękodzielniczego we Lwowie.

74. Pierwsze czytanie wniosku p. Głębińskiego i tow. w sprawie połączenia kolejowego zdrojowisk kraj. z miastami stołecznymi i wprowadzenia taryf sezonowych.

75. Pierwsze czytanie wniosku p. Głębińskiego w sprawie oddania lasów i domen państwowych oraz salin w Galicyi w zarząd kraju.

76. Pierwsza czytanie wniosku p. ks. Wolanina i tow. w sprawie obwołania Sanu.

77. Pierwsze czytanie wniosku p. ks. Wolanina i tow. w sprawie budowy mostu na Sanie.

78. Pierwsze czytanie wniosku p. Pilcha i tow. w sprawie zwiększenia dotacji dla spółkowych kas oszczędności systemu Raiffeisena.

Marszałek: Następne posiedzenie odbędzie się zatem w poniedziałek dnia 16. lutego 1914 o godzinie 11 przed południem.

Posiedzenie zamykam.

(Koniec posiedzenia o godzinie 8 minut 45 wieczorem).

